

Henrik Lindegaard Andersen, Signe Frederiksen, Kurt Houlberg, Nicolai Kristensen og Chantal Pohl Nielsen

Analyse af den socioøkonomiske struktur i Fredericia Kommune

Publikationen *Analyse af den socioøkonomiske struktur i Fredericia Kommune* kan downloades fra hjemmesiden www.akf.dk

AKF, Anvendt KommunalForskning
Købmagergade 22
1150 København K
Telefon: 43 33 34 00
Fax: 43 33 34 01
E-mail: akf@akf.dk

© 2011 AKF og forfatterne

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til AKF.

© Omslag: Phonowerk, Lars Degnbol

Forlag: AKF
ISBN (elektronisk): 978-87-7509-994-8
ISBN (tryk): 978-87-7509-995-5
i:\08 sekretariat\forlaget\cpn\5086\5086_sociooekonomisk_struktur_fredericia.docx
Maj 2011

AKF, Anvendt KommunalForskning

AKF's formål er at levere ny viden om væsentlige samfundsforhold. Hovedvægten ligger på forskning i velfærds- og myndighedsopgaver i kommuner og regioner. Det overordnede mål er at kvalificere beslutninger og praksis i det offentlige.

Henrik Lindegaard Andersen, Signe Frederiksen, Kurt Houlberg, Nicolai Kristensen og
Chantal Pohl Nielsen

Analyse af den socioøkonomiske struktur i Fredericia Kommune

Forord

Inden for de seneste 6-8 år har Fredericia Kommune skabt et vækstpotentiale gennem betydelige investeringer i erhvervsarealer, bymidte og infrastruktur gennem projekter som fx DanmarkC, bymidten og FredericiaC. Stigende belastninger af de kommunale budgetter synes imidlertid at udgøre en udfordring i forhold til en bedre udnyttelse af dette vækstpotentiale. Fredericia Kommune har udgifter til overførselsindkomster, som ligger på et forholdsvis højt niveau, og de har været stigende i de senere år. Det gælder særligt i forhold til førtidspension, sygedagpenge og kontanthjælp. Som i resten af landet står Fredericia over for en stigende forsørgerbyrde på grund af den demografiske udvikling. Samlet udgør disse forhold et pres på kommunens økonomi og dens mulighed for at finansiere de øvrige kommunale serviceområder. Formålet med denne rapport er at give en detaljeret beskrivelse af de socioøkonomiske forhold og ændringer i disse over tid. På denne vis opnås en dybere forståelse for de udfordringer, som Fredericia Kommune står overfor.

Projektet er finansieret af Fredericia Kommune og gennemført i perioden oktober 2010 til april 2011. Udarbejdelse af rapporten er sket i samarbejde med en styregruppe fra kommunen. Programchef Kurt Houlberg har stået for analyserne i kapitel 3, mens forsker Henrik Lindegaard Andersen og forskningsassistent Signe Frederiksen har stået for dataarbejdet og de statistiske analyser til kapitel 4-8. Seniorforsker Chantal Pohl Nielsen har været projektleder og har sammen med programleder Nicolai Kristensen stået for udarbejdelsen af rapporten.

Chantal Pohl Nielsen

Maj 2011

Indhold

Sammenfatning	7
1 Indledning	13
2 Det anvendte datamateriale	15
2.1 ECO Nøgletal	15
2.2 Registerbaserede data	16
3 Fredericia Kommunes økonomiske situation og socioøkonomiske struktur belyst ved ECO Nøgletal	17
3.1 Indledning og formål.....	17
3.2 Sammenligningsprincipper i ECO Nøgletal.....	18
3.3 Overordnede rammebetingelser	19
3.3.1 Udgiftsbehov	20
3.3.2 Ressourcegrundlag og ressourcepres	21
3.4 Økonomisk balance: overordnet skat/serviceforhold og balanceindikator	24
3.4.1 Skat/serviceforholdet.....	24
3.4.2 Balanceindikator	27
3.4.3 Andre overordnede udgifts- og balanceindikatorer	30
3.4.4 Strukturelle udfordringer	34
3.5 Udgiftsbehov og sammenligningskommuner i ECO Nøgletal.....	38
3.6 Udgiftspolitik og udvikling i udgifter.....	40
3.6.1 De tre store klassiske velfærdsområder	44
3.6.2 Udgiftsområder med relativt lavt udgiftsniveau	45
3.6.3 Udgiftsområder med relativt højt udgiftsniveau.....	46
3.7 Sammenfatning	49
4 Fredericiaborgerernes ressourcer	53
4.1 Aldersbetinget demografisk udfordring	53
4.2 Uddannelsesniveaut blandt de yngre og ældre borgere	55
4.3 Arbejdsmarkedstilknytning opdelt efter alder og uddannelse.....	59
4.4 Branchefordeling.....	67
4.5 Afstanden til arbejdsmarkedet opdelt efter uddannelsesniveau.....	72
4.6 De unges familiemønstre	76
4.7 Unge enlige med børn	77
4.8 Sundhedstilstand.....	80
4.9 Etnicitet	83
4.10 Sammenfatning	84
5 Karakteristik af Fredericias til- og fraflyttere	89
5.1 Socioøkonomiske karakteristika	90
5.2 Sundhedsprofil for til- og fraflyttere.....	102
5.3 Arbejdsmarkedstilknytning før og efter en flytning	108
5.4 Indikatorer for årsager til flytning	112
5.5 Sammenfatning	115

6	Karakteristik af pendling ind og ud af Fredericia.....	119
6.1	Pendling i Fredericia sammenlignet med andre kommuner.....	119
6.2	Pendlernes karakteristik	122
6.3	Pendlernes adfærd over tid	128
6.4	Indikatorer for årsager til skift af job eller bopæl blandt pendlere.....	131
6.5	Sammenfatning	136
7	Fredericiaborgere på overførselsindkomster	139
7.1	Udviklingen efter modtagelse af indkomstydelse	139
7.1.1	Vejen ud af kontanthjælp	139
7.1.2	Vejen ud af sygedagpenge	142
7.1.3	Vejen ud af arbejdsløshed	144
7.2	Udviklingen før overgang til overførselsindkomster	146
7.2.1	Arbejdsmarkedstilknytning i årene op til 2008	146
7.2.2	Medicinkøb	151
7.3	Sammenfatning	157
8	Helbredstilstand og nedslidning af borgerne i Fredericia.....	159
8.1	Definition af nedslidende brancher	160
8.2	Ansatte i særligt nedslidende brancher	162
8.3	Medicinkøb blandt ansatte i nedslidende og øvrige brancher	163
8.4	Kontakt med hospitalsvæsenet blandt ansatte i nedslidende og øvrige brancher.....	166
8.5	Arbejdsmarkedstilknytning efter ansættelse i en nedslidende branche	168
8.6	Branchetilknytning forud for førtidspension, efterløn og lange sygdomsforløb	173
8.7	Udvalgte nedslidende brancher og faggrupper i Fredericia	176
8.8	Sammenfatning	180
	Litteratur	183
	English Abstract	185
	Bilag 1 Sammenligningsgrupper for Fredericia i ECO Nøgletal 2010	187

Sammenfatning

Inden for de seneste 6-8 år har Fredericia Kommune skabt et vækstpotentiale gennem betydelige investeringer i erhvervsarealer, bymidte og infrastruktur gennem projekter som fx DanmarkC, bymidten og FredericiaC. Stigende belastninger af de kommunale budgetter synes imidlertid at udgøre en udfordring i forhold til en bedre udnyttelse af dette vækstpotentiale. Fredericia Kommune har udgifter til overførselsindkomster, som ligger på et forholdsvis højt niveau, og de har været stigende i de senere år. Det gælder særligt i forhold til førtidspension, sygedagpenge og kontanthjælp. Som i resten af landet står Fredericia over for en stigende forsørgerbyrde på grund af den demografiske udvikling. Samlet udgør disse forhold et pres på kommunens økonomi og dens mulighed for at finansiere de øvrige kommunale serviceområder.

Formålet med denne rapport er at give en detaljeret beskrivelse af de socioøkonomiske forhold og ændringer i disse over tid. På denne vis opnås en dybere forståelse for de udfordringer, som Fredericia Kommune står overfor.

Data og metode

Analyserne baseres primært på to datakilder. Første del af analysen gennemføres på grundlag af data fra ECO Nøgletal 2010 for Fredericia Kommune udtrukket januar 2011 via Fredericia Kommunes adgang på www.ecoanalyse.dk. Datagrundlaget for anden del af analyserne er Danmarks Statistiks registerbaserede in dividdata, som gør det muligt at følge hver enkelt borger i Danmark over tid. Den anvendte database omfatter perioden 1998-2008 og bygger på en lang række delregistre: personstatistikken, indkomststatistikken, Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning (IDA), Statistikken over personer uden ordinær beskæftigelse samt den Sammenhængende Socialstatistik.

For at få en indikation af, hvor konjunkturfølsomme beskrivelserne er, gennemføres i flere tilfælde følsomhedsanalyser med forskellige udgangår. I de tilfælde, hvor det er muligt, suppleres analyserne med andre datakilder for årene efter 2008. Der er eksempelvis blevet inddraget nye tal for 2009 og 2010 fra Jobindsats.dk og Ungdommens Uddannelsesvejledning Lillebælt (UU Lillebælt).

Analysetilgangen er at anvende beskrivende statistik, hvor der bl.a. gennemføres både fremadrettede og bagudrettede forløbsanalyser af udvalgte befolkningsgrupper. Som referencpunkt sammenlignes Fredericia med nabokommunerne Vejle, Kolding og Middelfart samt landet som helhed. I kapitel 3, hvor analyserne foretages ved hjælp af ECO Nøgletal, anvendes de *nye* kommuner, som de blev defineret ved kommunalreformen 1.1.2007. Det giver det mest reelle og sammenlignelige billede af kommunernes aktuelle finansieringssituation. I de øvrige kapitler anvendes den *gamle* kommunestruktur, som var gældende før reformen. Fredericia blev som bekendt ikke sammenlagt med andre kommuner i forbindelse med kommunalreformen, hvorimod nabokommunerne hver især blev sammenlagt med forskellige landkommuner. Fredericia er en bykommune, og før kommunalreformen var de tre nabokommuner også defineret som sådan. I forbindelse med kommunalreformen blev hver af nabokom-

munerne sammenlagt med forskellige landkommuner, som betyder, at de *nye* kommuner ikke længere er sammenlignelige med Fredericia, hvad angår urbaniseringsgraden. Når der er tale om analyser af socioøkonomiske strukturer, mønstre og bevægelser, er det derfor mest relevant at anvende de *gamle* nabokommuner som sammenligningsgrundlag.

Kommunaløkonomiske udfordringer

Fredericia Kommune er grundlæggende en kommune med en relativ god og sund økonomi og en kommune præget af en fornuftig budget- og økonomistyringskultur. Fredericia Kommune opererede dog i budget 2010 med en mindre ubalance, som på sigt vil kunne give alvorlige finansierings- og balanceproblemer, hvis ikke der bliver rettet op. Kommunernes regnskaber for 2010 er end nu ikke tilgængelige fra Danmarks Statistik, men ubalancen bekræftes i Fredericia Kommunes regnskab for 2010.

Meget peger på, at udfordringerne i de kommende år bliver betydeligt større. Ikke mindst i kraft af den demografiske udvikling, hvor der bliver flere førskolebørn, færre skolebørn og betydeligt flere ældre. Og nok så væsentligt: færre i den erhvervsaktive alder. Mønstret i udviklingen er ikke væsensforskelligt fra, hvad en gennemsnitlig kommune oplever. Men den er mere markant og omvæltende i Fredericia Kommunes tilfælde, fordi Fredericia historisk set har haft relativt mange indbyggere i den erhvervsaktive alder. Meget indikerer, at Fredericia Kommune må belave sig på et faldende beskatningsgrundlag pr. indbygger, ikke bare i 2009 og 2010, men også i årene fremover.

Overførselsudgifterne i Fredericia Kommune har ligget og ligger på et højt niveau. Ikke mindst på de områder, hvor udgiftsbehovene i kraft af Fredericia Kommunes socioøkonomiske profil er særligt store, nemlig førtidspension, sygedagpenge, revalidering/løn tilskud og kontanthjælp/arbejdsmarkedsforanstaltninger. Udviklingen i overførselsudgifter lægger stigende pres på serviceudgifterne og bidrager dermed til at udfordre de velfærdsøkonomiske kerneaktiviteter i kommunen. De stigende overførselsudgifter kombineret med en demografisk udvikling med en betydelig stigning i forsørgerbyrden sætter Fredericia Kommunes økonomi og service under et vedvarende og stigende pres.

Uddannelse og beskæftigelse

Uddannelsesprofilen i Fredericia Kommune adskiller sig fra uddannelsesprofilen i nabokommunerne og landet som helhed, idet en større andel kun har gået i folkeskolen, og en mindre andel har taget en videregående uddannelse. Til gengæld er der forholdsvis mange med en erhvervsfaglig uddannelse i Fredericia Kommune.

De største forskelle i uddannelsesprofilen mellem Fredericia, nabokommunerne og landsgennemsnittet er at finde blandt de 25-29-årige. For denne aldersgruppe er det særligt udtalt, at andelen med kun en folkeskoleuddannelse er markant *større* i Fredericia, samt at andelen med en lang videregående uddannelse er markant *lavere* i Fredericia sammenlignet med nabokommunerne og resten af landet. Til gengæld er der også forholdsvis flere fredericiaborgere, som har en erhvervsfaglig uddannelse. En del af denne uddannelsesprofil kan naturligvis forklares ved, at Fredericia ikke huser et universitet eller lignende højere læreanstalter. Væsentligt er det at bemærke, at 29% af Fredericias 25-29-årige i 2008 kun havde folke-

skolen som højeste fuldførte uddannelse. Denne andel er høj sammenlignet med både nabokommunerne (22%) og landet som helhed (19%).

Lav uddannelse giver sig ikke overraskende udslag i en mindre og mere ustabil tilknytning til arbejdsmarkedet. Dette er et generelt træk for hele Danmark, men ledigheden i denne gruppe er endnu større for Fredericias borgere sammenlignet med nabokommunerne. Den stigende internationalisering skærper kravene til de unges uddannelsesniveau i årene fremover, og derfor er det særligt problematisk, at så stor en andel af de 25-29-årige i Fredericia har folkeskolen som højeste fuldførte uddannelse.

Flytte- og pendlingsmønstre

Selvom forsørgerbyrdeindekset, dvs. antallet af unge og ældre i forhold til antallet af borgere i den erhvervsaktive alder, er lavere i Fredericia end i nabokommunerne og regionen, så er den højere end landsgennemsnittet. Udviklingen i forsørgerbyrden påvirkes af ændringer i fertiliteten, men kan også påvirkes af flytninger til og fra kommunen. Ligeledes påvirkes den socioøkonomiske sammensætning af kommunens borgere af flyttemønstrene.

Som forventet er det de yngre borgere, der er mest mobile. Fredericias til- og fraflyttere er således primært i aldersgruppen 18-39 år. De unge tilflyttere til Fredericia har et lavere uddannelsesniveau end fraflytterne og de fastboende. Vi finder, at de 18-24-årige, som flytter til Fredericia, i langt højere grad kun har folkeskolen som højeste uddannelsesniveau (36%) sammenlignet med både fastboende (30%), men især i forhold til unge fraflyttere (26%). Med andre ord forstærker tilflytningen af 18-24-årige med et relativt lavt uddannelsesniveau den uddannelsesmæssige udfordring, som blev skitseret ovenfor.

Til gengæld er de 25-59-årige tilflyttere til Fredericia højere uddannet end både fraflytterne og de fastboende. De har især en mellemlang eller lang videregående uddannelse og i mindre grad en erhvervsfaglig uddannelse. Dette afspejler sig bl.a. i en forholdsvis høj andel af topledere og højere funktionærer blandt tilflytterne sammenlignet med både fraflytterne og de fastboende. Samlet set er der således ikke et entydigt billede af tilflytternes ressourceprofil.

Fredericia Kommune har forholdsvis mange arbejdspladser pr. indbygger. I 2009 var der således 114 arbejdspladser pr. 100 25-64-årige mod 102 på landsplan. Virksomhederne i kommunen henter en del arbejdskraft fra indpendlere. I 2009 svarede indpendling således til 39% af arbejdspladserne i kommunen (Region Syddanmark 2010). Vi finder, at pendlerne er ressourcestærke. De har i højere grad end ikke-pendlerne en videregående uddannelse, de har en højere gennemsnitlig indkomst og bestrider i langt højere grad job som enten topleder eller funktionær. Pendlerne til Fredericia er dog mere ressourcestærke end Fredericias udpendlere. Det modsatte billede gælder for ind- og udpendlerne i Vejle, Middelfart og i nogen grad Kolding Kommuner.

Kun fire ud af ti nye pendlere holder ved to år efter start på et job i Fredericia Kommune. Tilsvarende mønster gælder for Vejle, Middelfart og Kolding, dog med den forskel, at disse kommuner har en lidt større andel af pendlere, der flytter til byen. Kun ganske få af dem, der starter som pendlere flytter til byen det efterfølgende år, og næsten ingen flytter til

kommunen, hvis de først har pendlet i to år. En høj andel af indpendlerne er boligejere, og dette er formodentligt en del af forklaringen på den lave tilflytningsprocent.

Pendlerne bidrager på den ene side ikke med indkomstskatter til kommunen, som tilflytterne gør. Til gengæld udfylder de et behov for højt kvalificeret arbejdskraft i kommunens virksomheder, selvom deres ansættelse ofte er kortvarig. Skattebidraget fra tilflyttere vil i nogle tilfælde blive opvejet af udgifter til børnepasning mv. De ressourcestærke blandt tilflytterne vil alt andet lige have mindre behov for sundhedsydelser og indkomstoverførsler.

Overførselsindkomster

Fredericia har som nævnt tidligere forholdsvis større udfordringer end mange andre kommuner i forhold til andelen af befolkningen på overførselsindkomster. Kontanthjælpsmodtagere udgør også en lidt større andel end i det øvrige Danmark. Andelen af førtidspensionister lå i 2008 på niveau med nabokommunerne og landsgennemsnittet.

Ser vi på de ikke-beskæftigede folkeskole- og erhvervsfagligt uddannede, har Fredericia i sammenligning med regionen og landsgennemsnittet færre på permanente ydelser (førtidspension og efterløn) og flere på midlertidige ydelser (ledige, ledighedsydelse, kontanthjælp). Især den mindre andel af førtidspensionister er væsentlig i forhold til kommunens udgiftspress idet disse personer ofte vil være på denne ydelse i ganske mange år.

Nye tal fra Jobindsats.dk viser imidlertid, at antallet af førtidspensionister er steget frem til november 2010 – og procentuelt mere i Fredericia end på landsplan. Også på sygedagpengeområdet er der sket en udvikling siden 2008. Fra 2009 til november 2010 er antallet af begyndt at stige i Fredericia, mens den er faldet i hele landet.

Vi har undersøgt, om Fredericias borgere på overførselsindkomster i højere grad end nabokommunerne og resten af landet fastholdes i en række sammenhængende forløb, hvor personerne på én type overførsel overgår til andre typer overførsler.

Der er rigtignok en stor andel af personer, der overgår fra enten kontanthjælp eller langvarig sygedagpengeydelse til førtidspension, men Fredericia adskiller sig ikke fra det øvrige Danmark, og generelt har Fredericia ikke en markant højere andel af borgere, der overgår fra en type overførsel til andre typer sammenlignet med nabokommunerne og resten af landet. For Fredericia såvel som nabokommunerne og resten af landet gælder, at op mod 30% af dem, der i 2003 modtog kontanthjælp såvel som langvarige sygedagpengeydelse er at finde på førtidspension i 2008.

Personer, der i 2008 havde langvarigt sygefravær, havde i årene inden en meget stærk tilknytning til arbejdsmarkedet, i det omkring 80% var i beskæftigelse, indtil året før det langvarige sygefravær opstod. Modsat forholder det sig med personer, der i 2008 er på kontanthjælp eller førtidspension. Disse grupper er karakteriseret ved en lav arbejdsmarkedstilknytning allerede flere år før. Arbejdsmarkedstilknytningen i årene op til 2008 blandt kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister var i Fredericia Kommune endnu lavere end for resten af landet.

Der er endvidere tegn på, at kontanthjælpsmodtagere har andre problemer ud over ledighed. På alle uddannelsesniveauer er kontanthjælpsmodtagere karakteriseret ved at have markant flere lægebesøg end de beskæftigede. Blandt kontanthjælpsmodtagerne, som kun

har en folkeskoleeksamen, er der flere, som køber receptpligtig medicin, sammenlignet med de beskæftigede. Disse tegn på helbredsproblemer hos kontanthjælpsmodtagere strækker sig ofte over en længere årrække. Et tilsvarende billede gør sig gældende for førtidspensionister.

Nedslidning på arbejdsmarkedet

Med udsigt til færre borgere i den erhvervsaktive alder i fremtiden står Fredericia Kommune derfor over for den udfordring, der ligger i at sikre, at den arbejdsstyrke, der er til rådighed, er så sund som mulig, og at risikoen for arbejdsrelateret nedslidning minimeres. Dette er vigtigt for den enkelte borgers livskvalitet og mulighed for at forsørge sig selv. Men det er også vigtigt i forhold til, at Fredericia Kommunes udgiftsbehov på overførselsområdet.

Ansættelse i visse brancher kan være mere eller mindre nedslidende – fysisk eller psykisk. Vi har anvendt Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) definition til at udpege fjorten særligt nedslidende brancher. Vi finder, at Fredericia har forholdsvis flere borgere ansat i disse særligt nedslidende brancher sammenlignet med nabokommunerne og landet som helhed. Derudover er andelen af ansatte i de nedslidende brancher steget en smule blandt fredericiaborgerne over perioden 1998-2007, mens de tilsvarende andele har været konstante i nabokommunerne og landet som helhed. Der er med andre ord særlig grund til at være opmærksom på den potentielle fare for nedslidning, der er for Fredericias borgere, som er ansat i disse brancher.

Blandt de førtidspensionister og langtidssyge, som havde været i arbejde i årene forinden tilkendelsen, var der forholdsvis mange, der kom fra et job i den offentlige sektor, når der sammenlignes med den overordnede branchefordeling i Fredericia Kommune. Det skal bemærkes, at det, at mange førtidspensionister tidligere har været ansat i det offentlige, kan skyldes, at de fx har været i offentlige løntilskudsjob eller arbejdsprøvning i perioden op til tilkendelsen af førtidspension. Det er også muligt, at tilstrømningen til førtidspension sker i flere trin, og at en del af en eventuel nedslidning er sket i andre typer job som den enkelte arbejdstager siden har skiftet ud til fordel for job i den offentlige sektor.

Det viser sig, at ansatte i dag- og døgninstitutioner samt hjemmehjælpen i højere grad overgår til førtidspension end ansatte i både andre nedslidende brancher og i øvrige brancher. Vi har set nærmere på SOSU'ere, pædagoger og sygeplejersker, som typisk er ansat i disse brancher. Vi finder, at SOSU'erne og pædagogerne har mere sygefravær, flere køber receptpligtig medicin og flere overgår til førtidspension end sygeplejerskerne.

1 Indledning

Fredericia Kommune har inden for de seneste 6-8 år skabt et vækstpotentiale gennem betydelige investeringer i erhvervsarealer, bymidte og infrastruktur gennem projekter som fx DanmarkC, bymidten og FredericiaC. Stigende belastninger af de kommunale budgetter synes imidlertid at udgøre en udfordring i forhold til en bedre udnyttelse af dette vækstpotentiale. Situationen er nemlig den, at Fredericia Kommune har udgifter til overførselsindkomster, som ligger på et forholdsvis højt niveau og de har været stigende i de senere år. Det gælder særligt på de områder, hvor borgernes socioøkonomiske profil synes at udgøre en udfordring, nemlig førtidspension, sygedagpenge og kontanthjælp. Som så mange andre kommuner står Fredericia også over for en stigende forsørgerbyrde i fremtiden. Tilsammen udgør disse forhold et pres på kommunens økonomi og dens mulighed for at sikre tilstrækkelig finansiering til andre former for service, som kommunen også gerne vil yde på et højt kvalitetsniveau på fx skole- og kulturområdet.

Fredericia er en kommune med mange arbejdspladser. I 2009 var der 114 arbejdspladser pr. 100 25-64-årig. De tilsvarende tal var 100 for Region Syddanmark og 102 på landsplan. Alligevel er Fredericias borgere hårdere ramt af arbejdsløshed end borgerne i landet som helhed. Andelen af de 25-64-årige, som er i beskæftigelse, har gennemgående ligget under landsgennemsnittet de sidste ti år. En del af forklaringen bag dette tilsyneladende paradoks ligger i en stor indpendling af arbejdskraft. I 2009 svarede indpendling til 39,2% af arbejdspladserne i kommunen, hvilket er en stigning på 7,2 procentpoint siden 1999 (Region Syddanmark 2010).

Det er især de uaglærte, som påvirkes af ledighed. Derfor skal ubalancen mellem de mange arbejdspladser på den ene side og den lavere beskæftigelse blandt kommunens egne borgere på den anden side ses i forhold til i fredericiaborgernes uddannelsesniveau. Borgernes uddannelsesprofil i Fredericia Kommune adskiller sig fra landsgennemsnittet. En større andel har kun gået i folkeskolen, og en mindre andel har taget en videregående uddannelse. Til gengæld er der forholdsvis mange med en erhvervsfaglig uddannelse i Fredericia Kommune. Hertil kommer, at tilflyttere til Fredericia er karakteriseret ved et højere uddannelsesniveau end dem, som i forvejen bor i kommunen, mens fraflytterne har et endnu højere uddannelsesniveau (Region Syddanmark 2010).

Fredericia Kommune står således over for nogle balance- og prioriteringsmæssige udfordringer. Formålet med denne rapport er at identificere de socioøkonomiske strukturer, mønstre og bevægelser, der skaber de største udfordringer for Fredericia Kommunes økonomi – på både indtægts- og udgiftssiden – og dermed kommunens fremtidige vækstmuligheder. Efter en kort beskrivelse af de anvendte data i kapitel 2, indleder vi med i kapitel 3 at give et overblik over kommunens overordnede rammebetingelser, økonomiske balance og udgiftspolitiske prioriteringer ved hjælp af ECO Nøgletal. Her ser vi bl.a. på de områdespecifikke udgiftsbehov og sammenholder dem med kommunens muligheder for at finansiere dem.

Derefter følger kapitel 4 med en beskrivelse af fredericiaborgernes socioøkonomiske og helbredsmæssige ressourcer. Hensigten er at kortlægge de ressourcer, som borgere i kommu-

nen har. Borgernes ressourcer bliver belyst i denne sammenhæng ved deres uddannelse, arbejdsmarkedstilknytning, familieforhold og helbredstilstand. Vi ser også på borgere, der nu eller i fremtiden kan forventes at have behov for ydelser fra kommunen. Det kan være i form af overførselsindkomster eller ydelser fra sundhedsvæsenet.

Til- og fraflytningsmønstre har potentielt også betydning for en kommunes økonomi og vækstmuligheder – helt afhængig af disse personers karakteristika og ressourcer. I kapitel 5 ser vi derfor på de socioøkonomiske og helbredsmæssige ressourcer hos henholdsvis til- og fraflyttere samt deres familie-, job-, uddannelses- og bolig-mæssige situation før og efter flytningen. På lignende vis går vi i kapitel 6 tæt på pendlingsbevægelserne ind og ud af kommunen bl.a. med henblik på bedre at forstå de mulige årsager, der kan ligge bag nogle borgeres valg om at pendle frem for at flytte.

I kapitel 7 ser vi nærmere på de borgere, der er modtagere af overførselsindkomster som fx kontanthjælp, sygedagpenge, førtidspension og efterløn. Vi ser på, hvilken arbejdsmarkedshistorik der karakteriserer de forskellige grupper i årene frem til modtagelse af de forskellige ydelser. For modtagere af midlertidige ydelser som fx sygedagpenge og kontanthjælp undersøger vi, hvor mange der kommer tilbage i arbejde, og hvor mange der overgår til andre ydelser som fx førtidspension.

Kapitel 8 afrunder rapporten ved at se nærmere på virksomhedsstrukturen i Fredericia, herunder brancher som klassificeres som potentielt nedslidende – psykisk eller fysisk – for medarbejderne. Med udsigt til færre borgere i den erhvervsaktive alder i fremtiden, står Fredericia Kommune over for den udfordring at minimere arbejdsrelateret nedslidning. Det er vigtigt for den enkelte borgers livskvalitet og mulighed for at forsørge sig selv.

Som et gennemgående træk i rapporten sammenlignes situationen i Fredericia Kommune med nabokommunerne Middelfart, Kolding og Vejle. I kapitel 3, hvor analyserne foretages ved hjælp af ECO Nøgletal, anvendes de *nye* kommuner, som de blev defineret ved kommunalreformen 1.1.2007. Det giver det mest reelle og sammenlignelige billede af kommunernes aktuelle finansieringssituation.¹ I kapitlerne 4-8, hvor datagrundlaget er individbaseret registerdata fra Danmarks Statistik (jf. databeskrivelsen i kapitel 2), anvendes de *gamle* Middelfart, Kolding og Vejle Kommuner i en abosammenligning. Fredericia blev som bekendt ikke sammenlagt med andre kommuner i forbindelse med kommunalreformen. Fredericia er en bykommune, og *før* kommunalreformen var de tre nabokommuner også defineret som sådan. I forbindelse med kommunalreformen blev hver af nabokommunerne sammenlagt med forskellige landkommuner, som betyder, at de *nye* kommuner ikke længere er sammenlignelige med Fredericia, hvad angår urbaniseringsgraden. Når der er tale om analyser af socioøkonomiske strukturer, mønstre og bevægelser, er det derfor mest relevant at anvende de *gamle* nabokommuner som sammenligningsgrundlag.

---

¹ Det er endvidere ikke muligt med ECO Nøgletal at opdele de nye kommuners økonomiske nøgletal på de gamle kommuneenheder.

2 Det anvendte datamateriale

2.1 ECO Nøgletal

Første del af analysen, dvs. kapitel 3, gennemføres på grundlag af data fra ECO Nøgletal 2010 for Fredericia Kommune udtrukket januar 2011 via Fredericia Kommunes adgang på www.ecoanalyse.dk.

I rapporten er der løbende henvist til tabeller og grafer i ECO Nøgletal med notationerne "Txxx" og "Gxxx", hvor xxx markerer tabellen eller grafens nummer i ECO Nøgletal. Der henvises til disse for mere præcis angivelse af datakilder og definitioner.

Det bagvedliggende datagrundlag udgøres af offentligt tilgængelige data på kommuneniveau fra Indenrigs- og Sundhedsministeriets opgørelser af udgiftsbehovskriterier i den kommunale udligningsordning samt kommunefordelte oplysninger i Danmarks Statistikbank om kommunernes budgetter, regioner og demografi. Analysen bygger på data fra de nye kommuners regnskab for 2007-2009 og budget for 2010 samt udviklingen i de seneste år før kommunalreformen. Kommuner, der er sammenlagt 1.1.2007, er i årene forud for sammenlægningen aggregeret op på de nye kommuner. For delingsberørte kommuner er borgere og udgifter fordelt på grundlag af den samlede befolkningsfordeling på de nye kommuner i forbindelse med kommunalreformen.

Hvor intet andet er angivet, er nøgletal for hele landet beregnet som et vægtet gennemsnit af alle landets kommuner inklusive København, Frederiksberg og Bornholm. Økonomiske nøgletal for perioden før kommunalreformen er dog beregnet eksklusivt København, Frederiksberg og Bornholm, da disse kommuner før 2007 både havde primær- og amtskommunale opgaver. Gennemsnit for sammenligningsgruppen (som defineres nærmere i kapitel 3) og for regionen er beregnet som uvægtede gennemsnit af kommunerne i sammenligningsgruppen/regionen.

For at få det mest reelle og sammenlignelige billede af kommunernes aktuelle finansieringssituation foretages der i ECO Nøgletal altid et skøn over, hvorvidt der i nogle kommuner i enkelte år har været tale om ekstraordinært store eller små rente- og afdragsudgifter. For Fredericia Kommune er der foretaget korrektion i 2006, 2009 og 2010.

Udgiftsnøgletallene er baseret på kommunernes kontering og indberetning af udgifter. Det er et velkendt fænomen, at der på trods af den autoriserede kontoplan er forskelle i kommunernes konteringspraksis. Konteringsforskelle der blandt andet kommer til udtryk ved forskellig praksis med hensyn til, i hvilken udstrækning en række udgifter er placeret på hovedkonto 6 eller udkonteret på de enkelte udgiftsområder. Det gælder fx driftsudgifter til it og telefoni, revision, forsikringer i ejendomme og løsøre, ansvars-, arbejdsskade- og erhvervs sygdomsforsikringer, udgifter til elever og elevrefusioner og sygedagpengerefusioner.

Det har ikke i indeværende analyse været muligt at tage højde for forskelle i kommunernes konteringspraksis. Ved fortolkningen af nøgletallene bør man derfor være opmærksom på, at en mulig forklaring på forskelle mellem kommunerne kan være konteringsforskelle. I analysen er der ikke korrigeret for opgaveændringer i perioden.

2.2 Registerbaserede data

Datagrundlaget for analyserne til kapitlerne 4-8 er blevet etableret på basis af *AKF's Forskningsdatabase* hos Danmarks Statistik. Databasen omfatter alle personer i Danmark i perioden 1998-2008 og bygger på en lang række delregistre: personstatistikken, indkomststatistikken, Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning (IDA), Statistikken over personer uden ordinær beskæftigelse samt den Sammenhængende Socialstatistik. De anvendte registerdata gør det muligt for os at følge individer over tid. Det giver således mulighed for at lave både fremadrettede og bagudrettede forløbsanalyser af udvalgte befolkningsgrupper.

Analyseperioden er som nævnt op til 2008. For at få en indikation af, hvor konjunkturfølsomme beskrivelserne er, gennemføres i flere tilfælde følsomhedsanalyser med forskellige udgangspunkter. I de tilfælde, hvor det er muligt, suppleres analyserne med andre datakilder for årene efter 2008. Der er eksempelvis blevet inddraget nye tal for 2009 og 2010 fra Jobindsats.dk og Ungdommens Uddannelsesvejledning Lillebælt (UU Lillebælt).

Til de socioøkonomiske variabler er tilføjet data fra boligregistret, som indeholder informationer om bl.a. boligform og ejerforhold. De gængse socioøkonomiske variabler suppleres med indikatorer for individernes sundhedstilstand. Her anvendes *Sygesikringsregistret* og *Landspatientregistret (LPR)*, der indeholder oplysninger om sygefravær, hospitalsindlæggelser, opholdslængde og diagnose samt antal besøg hos praktiserende læger. Dette giver enkle, men også lidt grove, indikatorer for individernes sundhedstilstand. For at få flere detaljer anvendes data fra Danmarks Statistiks *Lægemiddelstatistikregister*. Dette register indeholder oplysninger om køb af receptpligtig medicin. Receptpligtig medicin udmærkes sig ved netop at være receptpligtig, dvs. det er udskrevet af en læge på baggrund af en lægefaglig sygdomsvurdering. Ulempen ved lægemiddelstatistikken er, at den ikke siger noget om forbrugers diagnose, i det et præparat kan bruges i behandlingen af forskellige sygdomme. Medicinkøb kan imidlertid anvendes som en god indikator for medicinforbrug. Det skal dog bemærkes, at der i disse analyser anvendes en optælling af, hvor stor en andel af individer inden for en given gruppering der køber en bestemt type medicin, mens *mængden* af medicin ikke er en del af opgørelsen her. Endvidere skal man være opmærksom på, at det, at en person *køber* medicin, ikke er det samme som, at personen faktisk *anvender* medicinen.

Datasættet er etableret fra 1998 til 2008. I enkelte tilfælde begrænser databrud mulighederne for, hvor langt frem i tiden vi kan strække analyserne, og dette er forklaret nærmere, hvor det er relevant.

3 Fredericia Kommunes økonomiske situation og socio-økonomiske struktur belyst ved ECO Nøgletal

3.1 Indledning og formål

Hovedformålet med denne delanalyse er gennem gennem kommunale sammenligninger at analysere niveauet for og udviklingen i Fredericia Kommunes overordnede

- rammebetingelser
- økonomiske balance
- udgiftspolitiske prioriteringer

Begreberne og disse underdimensioner forklares nærmere i forbindelse med de enkelte delanalyser. Indledningsvist knyttes kun et par enkelte overordnede kommentarer til disse.

Rammebetingelser

Enhver kommunes økonomi er påvirket af en række faktorer og betingelser, som omgivelserne sætter for kommunens virke, og som kommunen ikke på kort sigt har mulighed for at påvirke. Dette er kommunens rammebetingelser eller økonomiske grundvilkår, om man vil. En kommune med store udgiftsbehov og lav velstand er alt andet lige mere økonomisk presset end en kommune med små udgiftsbehov og høj velstand. I analysen af rammebetingelserne belyses forholdet mellem kommunens overordnede udgiftsbehov som opgjort i ud ligningsordningen og kommunens velstand. Altså på den ene side de udgiftsbehov, som kommunens udgiftspolitik skal tilgodeses og på den anden side de muligheder kommunen har for at finansiere de pågældende udgifter.

Økonomisk balance

En kommune er over en årrække tvunget til at balancere sin overordnede skatte- og servicepolitik til de økonomiske grundvilkår givet af omgivelserne. I analysen af kommunens økonomiske balance belyses dels balancen mellem kommunens overordnede skat/serviceforhold og ressourcepresset givet fra omgivelserne, dels niveauet for og udviklingen i kommunens driftsresultat.

Udgiftspolitiske prioriteringer

I analysen af kommunens udgiftspolitiske prioriteringer vurderes udgiftsniveauet på centrale udgiftsområder i forhold til kommuner, der med hensyn til velstand og udgiftsbehov på de enkelte udgiftsområder minder mest muligt om Fredericia. Analysen fokuserer på de udgiftsområder, hvor Fredericia Kommunes udgifter ligger højt og/eller inden for de seneste år har været i stor vækst. Analysen bidrager hermed til identificering af udgiftsmæssige drivkræfter bag de aktuelle balanceproblemer.

Samlet bidrager analysen til større forståelse for de balance- og prioriteringsmæssige udfordringer, Fredericia Kommune står overfor, ligesom den er rammesættende for fokus i analyserne i det efterfølgende kapitler.

Analysen gennemføres på grundlag af data fra ECO Nøgletal 2010 for Fredericia Kommune udtrukket januar 2011 via Fredericia Kommunes adgang på www.ecoanalyse.dk.

I teksten er der løbende henvist til tabeller og grafer i ECO Nøgletal med notationerne "Txxx" og "Gxxx", hvor xxx markerer tabellen eller grafens nummer i ECO Nøgletal. Der henvises til disse for mere præcis angivelse af datakilder og definitioner.

3.2 Sammenligningsprincipper i ECO Nøgletal

De mellemkommunale sammenligninger i ECO Nøgletal er baseret på princippet om, at den enkelte kommune bliver sammenlignet med de kommuner, den minder mest muligt om med hensyn til overordnede finansielle muligheder og områdespecifikke udgiftsbehov.

I tabellerne med overordnede nøgletal for kommunens sociale og finansielle forhold, udgifter, indtægter og økonomiske balance (nummeret med tabelnumre 1.10-4.99). I disse analyser inddeles kommunerne i sammenligningsgrupper efter ressourcenes (jf. afsnit 3.3 nedenfor) og indbyggertal.

I ECO Nøgletal opereres med 19 kommunale udgiftsområder. I analyserne på hvert af disse udgiftsområder er inddelingen i sammenligningsgrupper baseret på ressourcenes i kombination med udgiftsbehov på det pågældende udgiftsområde. Estimationen af udgiftsbehovene baseres på regressionsanalyser af, hvilke udgiftsbehovsfaktorer, knyttet til kommunens geografi og befolkningens demografiske og socioøkonomiske sammensætning, der bedst kan forklare forskelle i kommunernes udgifter på de enkelte udgiftsområder. De gennemførte analyser og de identificerede udgiftsbehovskriterier er mere udførligt beskrevet i den tekniske vejledning til ECO Nøgletal (Houlberg 2011). Da de signifikante udgiftsbehovskriterier i sagens natur varierer fra udgiftsområde til udgiftsområde betyder dette, at de mest sammenlignelige kommuner vil variere fra udgiftsområde til udgiftsområde. Inddelingen i sammenligningsgrupper foretages konkret ved, at kommunerne først inddeles i tre grupper efter kommunens samlede ressourcenes. Denne placering gælder på tværs af alle udgiftsområder. Dernæst fordeles kommunerne, inden for hver af de tre grupper for ressourcenes, i tre grupper efter udgiftsbehov på det enkelte udgiftsområde. For hvert udgiftsområde giver dette i alt ni sammenligningsgrupper, som illustreret i tabel 3.1.

Tabel 3.1 Dimensioner i inddeling i sammenligningsgrupper

Ressourcenes	Udgiftsbehov		
	Lavt	Moderat	Højt
Lavt			
Moderat			
Højt			

Fredericia Kommune er placeret i gruppen af kommuner med moderat ressourcepres. Placeringen efter udgiftsbehov varierer fra udgiftsområde til udgiftsområde (jf. afsnit 3.5). Bilag 1 indeholder en samlet oversigt over, hvilke kommuner der indgår i Fredericias sammenligningsgruppe på de enkelte udgiftsområder.

3.3 Overordnede rammebetingelser

Enhver kommunes økonomi er påvirket af en række faktorer og betingelser, som omgivelserne sætter for kommunens virke. Kommunen har ikke på kort sigt mulighed for at påvirke eller ændre disse rammebetingelser, og kommunens finansierings- og udgiftspolitik må finde sted inden for rammerne af de muligheder og begrænsninger, som rammebetingelserne sætter. Dette gælder, uanset om betingelserne er gunstige eller ugunstige. Rammebetingelsesfaktorerne kan groft opsummeres i to nøgletal:

- Kommunens udgiftsbehov
- Kommunens ressourcegrundlag

Disse to forhold sætter rammerne for kommunens mulighed for at levere og finansiere service til borgerne. Altså på den ene side de udgiftsbehov, som kommunens udgiftspolitik skal tilgodese, og på den anden side de muligheder kommunen har for at få finansieret de pågældende udgifter.

En kommunes rammebetingelser kan således anskueliggøres ved figur 3.1.

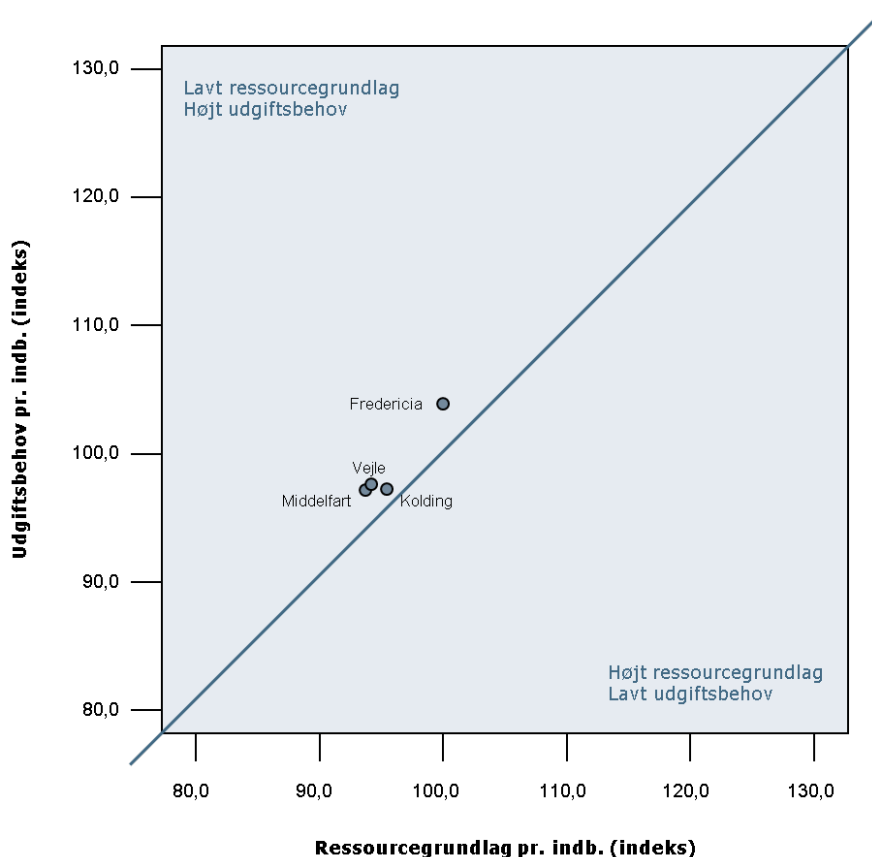
Udgiftsbehov

Dette nøgletal udtrykker, hvor store udgiftsbehovene i kommunen er, givet kommunens demografiske og socioøkonomiske sammensætning. I analysen af kommunens overordnede rammebetingelser benyttes det udgiftsbehov, der er opgjort af Indenrigsministeriet, og som indgår i udligningsordningen (jf. Velfærdministeriet 2009).

Ressourcegrundlag

Er et udtryk for kommunens velstand, for hvor gode mulighederne er for at finansiere udgifterne. Ressourcegrundlaget er opgjort som beskatningsgrundlaget korrigeret for udligning og generelle tilskud, øvrige skatter samt nettorenter og afdrag (jf. ECO Nøgletal T3.10).

Figur 3.1 Udgiftsbehov og ressourcegrundlag budget 2010 (hele landet = 100)

Den enkelte kommune vælger ikke selv sin placering i figur 3.1. Placeringen er givet af omgivelserne og er som sådan et udtryk for udefrakommende betingelser, som kommunen ikke på kort sigt kan påvirke. Men der er placeringer i figuren, som ud fra et økonomisk synspunkt er mere attraktive end andre. Jo længere en kommune er placeret ned i mod nedre højre hjørne, jo mindre pres vil der være på kommunens ressourcer og dermed større økonomisk dispositions- og handlefrihed. Omvendt vil kommuner, der er placeret i øverste venstre hjørne af figuren, opleve et betydeligt større pres på kommunens ressourcer, da man her er i en situation med store udgiftsbehov og relativt ringe muligheder for at finansiere udgifterne.

Fredericia og de tre nabokommuners placering 2010 er skitseret i figur 3.1. Det fremgår, at alle fire kommuner er placeret på den øvre venstre side af den diagonale linje. Omgivelserne sætter dermed både Fredericia og nabokommunerne under et større økonomisk pres end en landsgennemsnitlig kommune. Det fremgår dog også, at Fredericia Kommune adskiller sig fra sine nabokommuner ved at have såvel højere udgiftsbehov som højere ressourcegrundlag end nabokommunerne. Baggrunden for Fredericias placering gennemgås nedenfor.

3.3.1 Udgiftsbehov

Analysen af de samlede udgiftsbehov bygger på de officielle udgiftsbehovskriterier i den kommunale udligningsordning 2010. I udligningsordningen indgår to overordnede grupper af udgiftsbehovskriterier. For det første de demografiske (eller aldersbestemte) udgiftsbehov,

der primært måles ved antallet af indbyggere i forskellige aldersgrupper. For det andet de socioøkonomiske udgiftsbehov, der i den gældende udligningsordning bl.a. måles ved antal udlejningsboliger, familier i visse boligtyper, arbejdsløse, psykiatriske patienter og børn i familier med lav uddannelse.

Ifølge Indenrigs- og Sundhedsministeriets opgørelse har Fredericia Kommune i 2010 samlede udgiftsbehov, der ligger 3,9% over landsgennemsnittet (T1.50). Ser vi på de aldersbestemte udgiftsbehov har Fredericia lidt flere ældre borgere på 65 år og derover end landsgennemsnitligt, men omvendt en mindre spredt bosætning. Samlet ligger de aldersbestemte udgiftsbehov en anelse over landsgennemsnittet med indeks 100,4 (med hele landet = 100).

Derimod ligger Fredericias socioøkonomiske udgiftsbehov pr. indbygger 10,7% over landsgennemsnittet. De høje socioøkonomiske udgiftsbehov skyldes såvel bosætningsforhold med mange udlejningsboliger og familier i visse boligtyper som relativt mange børn i familier med lav uddannelse, relativt mange uden erhvervsuddannelse og en overgennemsnitlig andel uden beskæftigelse. I Fredericia Kommune er 35% af boligerne således udlejningsboliger mod 29% på landsplan, ligesom tilsvarende 35% af familierne i Fredericia bor i "visse boligtyper" mod landsgennemsnitligt 26%². I forlængelse heraf har 27,8% af de 25-49-årige i Fredericia ingen erhvervsuddannelse mod 23,5% på landsplan. I Indenrigsministeriets opgørelse ligger de samlede socioøkonomiske udgiftsbehov i Fredericia som sagt 10,7% over landsgennemsnittet. Dette betyder på den ene side, at Fredericia Kommune gennem udligningsordningen modtager mere i generelle tilskud og udligning end en landsgennemsnitlig kommune. På den anden side er det også udtryk for, at den socioøkonomiske befolkningssammensætning af Fredericia Kommune lægger særligt stort udgiftsbehovsdrevet pres på kommunens økonomi. Denne problemstilling vender vi tilbage til i afsnit 3.5 samt ikke mindst i de efterfølgende kapitler.

Det samlede udgiftsbehov pr. indbygger ligger ifølge Indenrigsministeriets opgørelse på indeks 103,9, og har i forhold til det landsgennemsnitlige liget meget stabilt på dette niveau i de seneste år (G1.54). De nye kriterier og vægte i udligningsordningen som følge af udligningsreformen i 2007 har ikke ført til en forskydning af de estimerede udgiftsbehov i Fredericia i forhold til det landsgennemsnitlige niveau.

3.3.2 Ressourcegrundlag og ressourcepres

Fredericia Kommunes udskrivningsgrundlag i 2010 ligger med 140.000 kr. pr. indbygger på niveau med landsgennemsnittet og ca. 9.000 kr. højere end gennemsnittet i regionen (T3.10). Derimod er de afgiftspligtige grundværdier lavere end på landsplan og det samlede beskatningsgrundlag inkl. grundværdier i Fredericia på 152.000 kr. pr. indbygger ligger ca. 3.000 kr. under landsgennemsnittet.

Beskatningsgrundlaget som sådan siger mere om, hvor rige borgerne er, end om hvor rig kommunen er. Korrigeres beskatningsgrundlaget for udligning og generelle tilskud, øvrige skatter samt netto renter og afdrag fås et mere præcist billede af kommunens økonomiske

---

² Visse boligtyper omfatter almene boliger, privat udlejning fra før 1920, privat udlejning med mangler og sommerhuse (Velfærdsministeriet 2010: 31).

muligheder. Dette mål for kommunernes velstand kaldes i ECO Nøgletal i for *ressourcegrundlaget* (jf. T3.10).

I forhold til en landsgennemsnitlig kommune modtager Fredericia Kommune mere i generelle tilskud og udligning, ligesom indtægter fra øvrige skatter også er større end landsgennemsnittet. Indtægter fra selskabsskatter samt rente- og afdragsudgifter kan svinge fra år til år. I budget 2010 er situationen den, at Fredericia Kommune har mindre indtægter fra selskabsskatter og større rente- og afdragsbelastning på kommunens lån end en landsgennemsnitlig kommune. Omregnes indtægter fra generelle tilskud, øvrige skatter, renter og afdrag mv. til beskatningsgrundlagsværdi, så betyder disse indtægter – eller udgifter – at Fredericia Kommune har et ressourcegrundlag på 214.000 kr. pr. indbygger. Et ressourcegrundlag der flugter med det landsgennemsnitlige niveau. Omsat til indeksform betyder dette, at hvor Fredericia Kommunes beskatningsgrundlag i 2010 ligger på indeks 98,0 (hele landet = 100), så ligger ressourcegrundlaget på indeks 100,0 (hele landet = 100). Det er vel at mærke ressourcegrundlaget, der er bestemmende for de aktuelle finansieringsmuligheder. Målt på ressourcegrundlaget ligger Fredericia altså præcis på landsgennemsnittet og 2,2 procentpoint over gennemsnittet for kommunerne i Region Syddanmark (T1.10). Efter kommunalreformen har ressourcegrundlaget dog udviklet sig mindre gunstigt i Fredericia end landsgennemsnitligt (G3.13), hvilket både hænger sammen med en mindre gunstig udvikling i beskatningsgrundlag (G3.12) og tilskud og udligning (G3.14) samt en stigende rente- og afdragsbyrde.

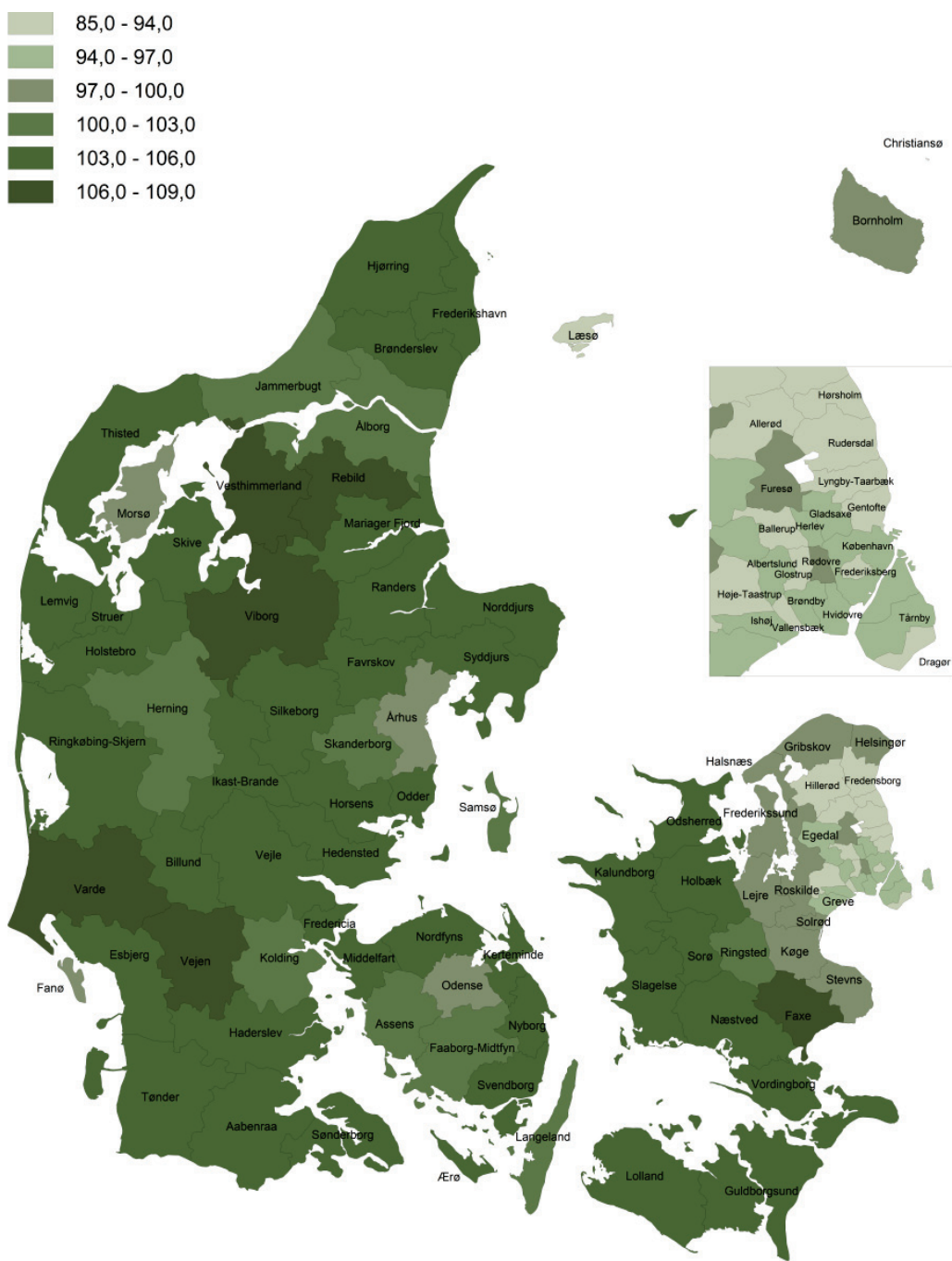
Ressourcepres

Et summarisk mål for de betingelser, kommunens omgivelser sætter for kommunens muligheder. Jo større værdi, jo større er presset på kommunens ressourcer. Ressourcepres er defineret som udgiftsbehov/ressourcegrundlag*100.

Ressourcepreset opsummerer i et nøgletal, hvor stort pres der overordnet er på kommunens ressourcer. Med et udgiftsbehov på 3,9% over landsgennemsnittet og et ressourcegrundlag på landsgennemsnittet, ligger ressourcepreset for Fredericia Kommune i 2010 på indeksværdi 103,9. Dette kan fortolkes derhen, at udgiftsbehovene lægger 3,9% mere pres på ressourcerne i Fredericia Kommune end i en landsgennemsnitlig kommune. Ressourcepreset i Fredericia Kommune adskiller sig derimod ikke fra det gennemsnitlige for kommunerne i Region Syddanmark.

Betingelserne er derfor som udgangspunkt forholdsvis mindre gunstige i Fredericia Kommune end i en landsgennemsnitlig kommune. Dette illustreres i figur 3.2, der viser ressourcepreset 2010 i de enkelte kommuner.

Figur 3.2 Ressourcepres budget 2010

De økonomiske grundvilkår er mindre gunstige i Fredericia Kommune end i en landsgennemsnitlig kommune. I 2010 lægger udgiftsbehovene således et pres på kommunens ressourcer, der er ca. 4% større end landsgennemsnitligt.

Disse grundvilkår kan Fredericia Kommune ikke på kort sigt ændre, men må tilpasse sig. Dette indebærer, at Fredericia Kommune for at skabe balance i økonomien må have et beskatningsniveau, der ligger ca. 4% over landsgennemsnittet, eller et serviceniveau, der ligger 4% under landsgennemsnittet. Eller en kombination af højere beskatningsniveau og lavere serviceniveau.

Men hvordan har kommunen i praksis tilpasset sin skat og service til disse relativt vanskelige rammebetingelser?

3.4 Økonomisk balance: overordnet skat/serviceforhold og balanceindikator

En kommunes finansierings- og udgiftspolitik kan overordnet opsummeres i to nøgletal:

- Beskatningsniveau
- Serviceniveau³

Forholdet mellem disse to nøgletal kan videre opsummeres i skat/serviceforholdet, der netop er defineret som forholdet mellem beskatningsniveau og serviceniveau.

3.4.1 Skat/serviceforholdet

Skat/serviceforholdet viser, hvor højt kommunens beskatningsniveau er i forhold til service – i økonomiske termer – kommunen tilbyder borgerne. Skat/serviceforholdet siger dermed ikke noget om, hvilken konkret service der leveres, kvaliteten af servicen eller om skattens fordeling på indkomst- og grundskat, men er et grovkornet mål for den skatte- og udgiftspolitik, kommunen har valgt at føre under de givne rammebetingelser.

For at være i balance med sine omgivelser skal en kommunes skat/serviceforhold over en årrække ligge på niveau med det ressourcetryk, som kommunen er underlagt.

De strukturelle rammebetingelser givet af ressourcetrykket betyder, at Fredericia Kommune for at være i økonomisk balance i 2010 som udgangspunkt skal have et skat/serviceforhold, der er 3,9% over landsgennemsnittet. Hvis skat/serviceforholdet er højere, vil kommunen i princippet være i stand til enten at spare op, hæve serviceniveauet eller sænke skatten. Hvis skat/serviceforholdet omvendt er lavere, er kommunens økonomi i dårligere balance end en gennemsnitskommune, og kommunen vil i tilfælde af en flerårig ubalance underminere mulighederne for fortsat eksistens.

Beskatningsniveau

Et samlet mål for kommunens indkomst- og grundbeskatning. Beregnes som de samlede indkomst- og grundskatter i procent af beskatningsgrundlaget.

Serviceniveau

Viser, hvor store kommunens udgifter er i forhold til udgiftsbehovene i kommunen. Beregnes som forholdet mellem de samlede skattefinansierede nettodriftsudgifter pr. indbygger og de samlede udgiftsbehov pr. indbygger.

Skat/serviceforhold

Skat/serviceforhold er defineret som forholdet mellem beskatningsniveau og serviceniveau. Jo højere skat/serviceforholdet er, jo mere betaler borgerne i skat i forhold til den økonomiske termer givne service.

³ Serviceniveau er her målt som *monetært* serviceniveau og siger alene noget om, hvor store kommunens udgifter er i forhold til udgiftsbehovene. Serviceniveaumålet siger ikke noget om, hvor meget service der leveres, hvad der leveres og af hvilken kvalitet. Men uanset hvad man får for pengene, så skal udgifterne kunne finansieres. Og formålet i den aktuelle analyse er netop at vurdere, om der er et robust grundlag for at finansiere det valgte monetære serviceniveau.

Når Fredericia Kommune i 2010 har et ressourcepres, der ligger 3,9% over landsgennemsnittet, implicerer dette, at beskatningsniveauet i Fredericia enten skal være 3,9% højere end på landsplan, eller også skal serviceniveauet være 3,9% lavere (eller en kombination af disse).

Fredericia Kommune har i 2010 budgetteret med skattefinansierede netto driftsudgifter på 54.500 kr. pr. indbygger (T4.10), hvilket er 4,2% mere pr. indbygger end landsgennemsnitligt. Sammenholdes dette med, at udgiftsbehovene ligger 3,9% over landsgennemsnittet, så har Fredericia Kommune overordnet set et m onetært serviceniveau (se fodnote 3) på indeks 100,3 (G1.10).

Fredericia Kommune har i 2010 budgetteret med en udskrivningsprocent på 25,5 og en grundskyldspromille for landbrugsejendomme og øvrige ejendomme på henholdsvis 12,30 og 26,00 (G3.10). Grundskyldspromillen for øvrige ejendomme ligger 0,3% over landsgennemsnittet, mens udskrivningsprocenten og grundskyldspromillen for landbrugsejendomme ligger henholdsvis 2,4 og 3,5% over landsgennemsnittet. Det samlede beskatningsniveau er 25,56 mod landsgennemsnitligt 24,93, hvilket betyder, at beskatningsniveauet i Fredericia er 2,5% over landsgennemsnittet (T1.10).

Med et beskatningsniveau på indeks 102,5 og et serviceniveau på indeks 100,3, ligger det samlede skat/serviceforhold i Fredericia Kommune i 2010 på indeks 102,2.

Det i 2010 valgte skat/serviceforhold er lavere end det, der balancerer kommunens økonomi i forhold til omgivelserne. Når Fredericia Kommune har et ressourcepres i 2010 på 103,9 så vil skat/serviceforholdet i princippet også skulle ligge på indeks 103,9, hvis kommunen ønsker, at skatte- og udgiftspolitikken skal være i en landsgennemsnitlig harmoni med de givne rammebetingelser.

En mindre ubalance i et enkelt eller to år er isoleret set ikke et alarmerende problem. Men hvis ubalancen er flerårig og/eller stigende, kan dette true med at underminere kommunens økonomiske frihedsgrader og fortsatte virke.

Figur 3.3 viser udviklingen i ressourcepres og skat/serviceforhold fra 2002-2010. Udviklingen er kendetegnet ved, at ressourcepreset i alle årene bortset fra 2006 har ligget over det landsgennemsnitlige niveau på 100. Ressourcepreset steg i forbindelse med kommunalreformen, faldt fra 2007 til 2009, hvorefter det stiger markant i budget 2010. Skat/serviceforholdet var faldende i forbindelse med kommunalreformen, steg markant fra 2007 til 2008, men har herefter udvist faldende tendens. I forhold til andre kommuner betalte borgerne i Fredericia både før og efter kommunalreformen relativt mere i skat i forhold til den service, som kommunen i m onetære ter mer leverer (indeksværdien er over 100). Skat/serviceforholdet ligger i 2007 og igen i budget 2010 under ressourcepreset, hvilket indikerer, at Fredericia Kommune i disse år har større ubalance i økonomien end kommunerne i gennemsnit. I 2008 og 2009 ligger skat/serviceforholdet derimod over ressourcepreset, hvilket betyder, at Fredericia i disse to år har haft en mere balanceret økonomi end gennemsnitligt i kommunerne. Hvis det stigende ressourcepres i budget 2010 er udtryk for en varig tendens, vil den økonomiske balance i 2008 og 2009 blive undermineret, hvis der ikke sker tilpasning af skat/serviceforholdet.

Figur 3.3 Ressourcepres og skat/serviceforhold 2002-2010

Fredericia Kommune	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	B2010
Ressourcepres	101,7	101,6	101,8	101,2	99,8	102,5	101,6	100,7	103,9
Skat/service forhold (skattefinans.)	100,4	100,5	100,7	101,8	102,7	100,7	104,0	103,2	102,2

Oplysningerne for 2002-2008 er ifølge slutligning og regnskab. I 2009 er udskrivningsgrundlaget, der indgår i beregningen af beskatningsgrundlag og resourcegrundlag, ifølge budget. Alle øvrige 2009-oplysninger er ifølge regnskab. For 2010 er der tale om budgettal.

3.4.2 Balanceindikator

Balanceindikatoren viser i et enkelt summarisk nøgletal, hvor stort skat/serviceforholdet er i forhold til ressourcepresset. Dette svarer til at vurdere, om beskatningsniveauet med det givne ressourcegrundlag er tilstrækkeligt til at dække de skattefinansierede nettodriftsudgifter. Balanceindikatoren bliver dermed uafhængig af, hvordan udgiftsbehovene er beregnet, idet udgiftsbehovene falder ud af ligningen.

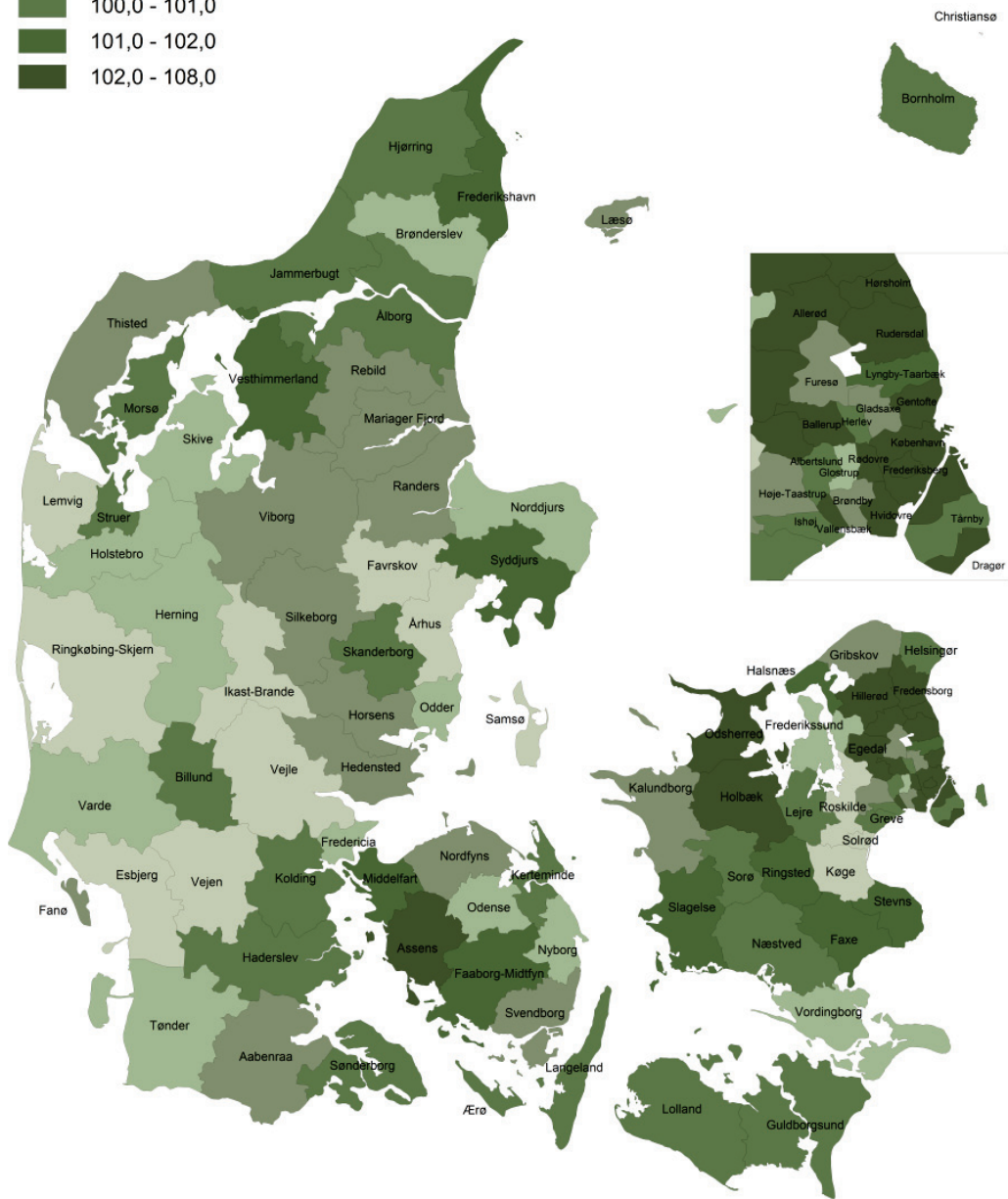
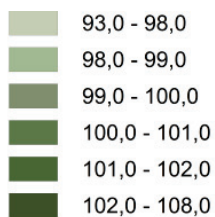
En balanceindikator på over 100 betyder, at kommunen opererer med et skat/serviceforhold, der er tilstrækkeligt til at skabe en balance i forhold til rammebetingelserne, der svarer til andre kommuners. En balanceindikator på under 100 indikerer derimod, at der er et balanceproblem, særligt hvis tilstanden er gældende over flere år.

Balanceindikatoren for budget 2010 er vist for alle landets kommuner i figur 3.4. Det fremgår, at Fredericia Kommune i 2010 hører til en gruppe af kommuner i Danmark med balanceindikator under 100. Fredericia har dermed i budget 2010 budgetteret med større ubalance i kommunens økonomi end landsgennemsnitlig kommune, i det Fredericias skat/serviceforhold i budget 2010 i mindre grad end landsgennemsnitligt er i stand til at matche de givne rammebetingelser.

Balanceindikator

Viser balancen mellem den førte skatte-/udgiftspolitik og de økonomiske grundvilkår givet omgivelserne. Balanceindikatoren er defineret som forholdet mellem skat/serviceforholdet og ressourcepresset. Jo højere værdi, jo bedre er kommunens økonomiske balance i forhold til andre kommuner.

Figur 3.4 Balanceindikator 2010

Figur 3.5 viser billedligt det samme for Fredericia som den tidligere figur med ressourcepres og skat/serviceforhold, idet balanceindikatoren udtrykker afstanden mellem ressourcepres og skat/serviceforhold. I figuren indgår desuden et g ennsnit for nabokommunerne Middelfart, Kolding og Vejle. Det bemærkes, at der her er tale om de nye sammenlagte kommuner efter kommunalreformen, hvor de kommuner, der indgår i sammenlægningerne, er slået sammen også i årene forud for kommunalreformen.

Figur 3.5 Balanceindikator 2002-2010

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	B2010
Fredericia Kommune	98,7	98,9	98,9	100,6	103,0	98,2	102,3	102,5	98,4
Smln.gruppen	101,1	100,5	99,7	100,2	100,5	100,1	98,9	100,0	99,0
Regionen	99,5	99,9	100,1	99,8	100,7	100,1	99,9	100,0	99,4
Hele landet (=100)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Nabokommuner	101,3	101,2	101,2	99,9	101,6	99,0	97,1	99,0	99,2

Når balanceindikatoren vies særsomt opmærksomhed, er det både fordi, der her er tale om et mere direkte balancemål, men også for at understrege, at vurderingen af balancen i kommunens økonomi ikke er et produkt af, hvordan udligningsordningen på et givet tidspunkt er skruet sammen.

Figur 3.5 tegner et blandet billede. På den ene side har Fredericia Kommunes balanceindikator i 2008-2009 ligget over 100, hvilket indikerer, at der i disse år har været en relativ god driftsøkonomisk balance i forhold til andre kommuner. På den anden side lå balanceindikatoren i 2007 og ligger igen i 2010 mærkbart under 100. For de tre nabokommuner gælder, at balanceindikatoren forringes fra 2006 til 2008, men at den økonomiske balance relativt i forhold til andre kommuner forbedres i 2009 og i budget 2010, men fortsat ligger under det landsgennemsnitlige.

Efter en årrække med bedre økonomisk balance end gennemsnitligt, indikerer den lave balanceindikator for Fredericia Kommune i 2010, at kommunen har nogle finansierings- og balanceproblemer, som kan blive alvorlige, hvis de ikke rettes op. Det er en ubalance, der naturligvis kan ende med at være mindre, hvis indtægterne bliver større end budgetteret og/eller udgifterne bliver mindre end budgetteret. Men omvendt også en ubalance, der kan ende med at være større, hvis udgifterne bliver større end budgetteret og/eller indtægterne mindre.

3.4.3 Andre overordnede udgifts- og balanceindikatorer

En anden måde at anskue balanceproblemerne på er at kigge på resultatet af driften.

Resultatet af den ordinære drift er et udtryk for, hvor stort beløb kommunen har til rådighed til investeringer, gældsafvikling og opsparing. Overskud på den ordinære drift er derfor nødvendigt for at sikre råderum til anlægsinvesteringer (skoler, plejehjem, råduse mv.), gældsafvikling og konsolidering af kommunekassen (opsparing til uforudsete udgifter og sværere tider). Sund kommunaløkonomisk fornuft tilsiger, at eventuelle anlægsindtægter, indtægter fra grundsalg, overskud på forsyningsvirksomheder, ekstraordinært store skatteindtægter eller frigivelse af deponerede beløb som udgangspunkt ikke bør bruges til at finansiere driftsaktiviteter, men først og fremmest bør bruges til gældsafvikling og som et centralt element i kommunens langsigtede anlægsstrategi. Store indtægter fra anlæg eller grundsalg kan derfor ikke på sigt kompensere for en grundlæggende driftsmæssig ubalance, ligesom lån hos kommunens forsyningsvirksomheder/institutioner og afdragsfrihed på lån bør betragtes som en måde at udskyde problemerne på, ikke som en løsning på problemerne.

Det fremgår af tabel 3.2, at Fredericia Kommune i 2010 har budgetteret med et resultat på det skattefinansierede område på 970 kr. pr. indbygger, mens en landsgennemsnitlig kommune tilsvarende har budgetteret med et driftsresultat på godt 1.500 kr. pr. indbygger og de tre nabokommuner gennemsnitligt med 1.400 kr. pr. indbygger. Fredericia Kommunes budgetterede skattefinansierede driftsresultat dækker ikke i samme udstrækning som landsgennemsnitligt de budgetterede afdrag på lån. Fredericias samlede afdrag på lån udgør i budget 2010 kr. 1.090 pr. indbygger (T3.10) og kan ikke finansieres via det skattefinansierede

driftsresultat alene⁴. De samlede afdrag på lån overstiger det skattefinansierede driftsresultat med 120 kr. pr. indbygger. I en landsgennemsnitlig kommune overstiger det skattefinansierede driftsresultat derimod afdragsudgifterne og bidrager i budget 2010 med 880 kr. pr. indbygger til anlægsinvesteringer og styrkelse af kassebeholdningen.

Tabel 3.2 Udgiftsbaseret resultatopgørelse, budget 2010. Kr. pr. indbygger

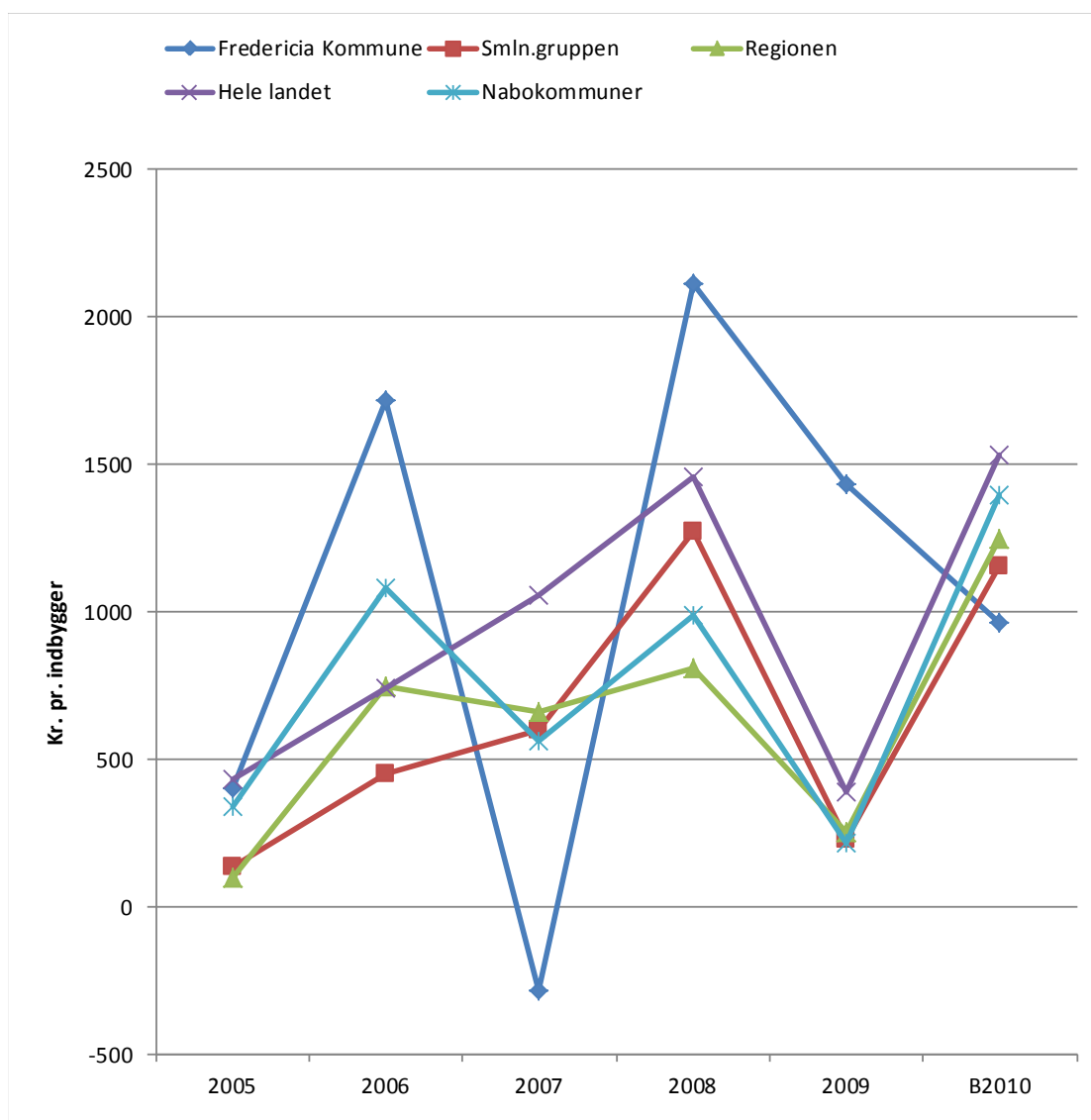
	Fredericia Kommune	Smnl. grup- pen	Region Syddanmark	Nabo- kommuner	Hele landet
Det skattefinansierede område					
<i>Indtægter</i>					
Skatter	40.703	37.229	37.717	38.971	40.510
Tilskud og udligning	15.220	14.494	16.109	12.220	13.517
Refusion af købsmoms	-24	-9	-12	-15	-12
Indtægter i alt	55.899	51.713	53.815	51.176	54.016
Skattefinansierede driftsudgifter (ekskl. ældreboliger), korr. for "Sælg-og-lej-tilbage"					
- driftsudgifter pga. "Sælg-og-lej-tilbage"	0	0	-29	0	-33
Renter (ekskl. renter pga. SOLT)	-473	-242	-295	-299	-229
+ renteeffekt af "Sælg-og-lej-tilbage"	0	0	16	0	24
Skattefinansieret driftsresultat	968	1.157	1.251	1.398	1.534

Hvis Fredericia Kommune skal realisere det samme driftsresultat som en landsgennemsnitlig kommune i 2010, vil det kræve, at driftsindtægterne bliver forøget med 570 kr. pr. indbygger, eller at driftsudgifterne tilsvarende reduceres med 570 kr. pr. indbygger. Med til billedet hører dog, at Fredericia Kommune i 2009 realiserede et driftsresultat på 1.400 kr. pr. indbygger, mens mange andre kommuner fik mere beskedne driftsresultater. Såvel det landsgennemsnitlige resultat som det gennemsnitlige i sammenligningsgruppe og region ligger i 2009 over 1.000 kr. lavere pr. indbygger end Fredericias resultat på 1.400 kr. pr. indbygger (G1.41).

Et negativt eller moderat driftsresultat i et enkelt år eller to er ikke nødvendigvis et problem, og slet ikke hvis kommunen grundlæggende har en sund økonomi og eventuelt kan finansiere underskuddet ved at bruge af opsparingen. Et utilstrækkeligt resultat i et enkelt år kan med andre ord anskues som et faresignal, men det er først, hvis der er tale om en mere kronisk tilstand, at det for alvor udgør et decideret balanceproblem. Ser vi på Fredericia Kommunes driftsresultat over de seneste seks år, så har der været et gennemsnitligt driftsresultat på ca. 1.060 kr. pr. indbygger, hvilket må karakteriseres som godt i sammenligning med et landsgennemsnit på 940 kr. og et gennemsnit i sammenligningsgruppe og region på 640 kr. (G1.42).

⁴ Nettodriftsudgifter for forsyningsvirksomheder og ældreboliger indgår ikke i resultatet på det skattefinansierede område, da disse betragtes som hvile-i-sig-selv-virksomheder (jf. T1.40 i ECO Nøgletal). Nettoerter for forsyningsvirksomheder og ældreboliger er dog indregnet i driftsresultatet, ligesom de afdrag på lån, der er nævnt i teksten, er afdrag på kommunens samlede lån inklusiv lån vedrørende forsyningsvirksomheder og ældreboliger. For både Fredericia og andre kommuner gælder således, at der udover det skattefinansierede driftsresultat kan være bidrag til afdrag på lån fra en eventuel nettodriftsindtægt fra forsyningsvirksomheder og/eller ældreboliger. I budget 2010 har Fredericia fx nettodriftsindtægter på ældreboliger på 16,1 mio. kroner, svarende til ca. 320 kr. pr. indbygger.

Figur 3.6 Driftsresultat pr. indbygger for det skattefinansierede område 2005-2010 (2010-priser)

	2005	2006	2007	2008	2009	B2010
Fredericia Kommune	341	1494	-253	1974	1395	968
Smln.gruppen	116	391	537	1191	225	1157
Regionen	84	649	594	755	244	1251
Hele landet	363	648	952	1363	382	1534
Nabokommuner	285	940	504	922	210	1398
2010 priser:						
Fredericia Kommune	405	1717	-281	2114	1436	968
Smln.gruppen	137	449	597	1276	231	1157
Regionen	100	746	661	808	251	1251
Hele landet	432	745	1059	1460	393	1534
Nabokommuner	339	1081	561	987	217	1398

Set samlet over de seneste seks år vurderes Fredericia Kommunes økonomi ud fra driftsresultatet at være i fornuftig balance. Ikke mindst kan man hæfte sig ved, at Fredericia i perioden fra 2004 til 2009 har effektiviseret økonomistyringen, idet de årlige budgetoverskridelser efter kommunalreformen er mindre end før kommunalreformen, ligesom Fredericia har mindre budgetoverskridelser i 2008 og 2009 end andre kommuner (G4.19). Mange kommuner har pga. budgetoverskridelser i de seneste to regnskabsår haft vanskeligt ved at realisere de budgetterede driftsresultater, hvorimod Fredericia Kommunes realiserede driftsresultat i 2008 og 2009 har ligget over det budgetterede. Gør tilsvarende tendens sig gældende i 2010, er det ikke givet, at det landsgennemsnitlige resultat bliver større end Fredericias.

Fredericia Kommune havde i 2007 et negativt driftsresultat, men omvendt i 2006⁵, 2008 og 2009 et noget bedre driftsresultat end gennemsnitligt. Uanset om der sammenlignes med sammenligningskommunerne, nabokommunerne, regionen eller landet som helhed.

Fokuserer vi i figur 3.6 på budget 2010 er situationen isoleret den, at driftsresultatet giver en gennemsnitskommune 1.530 kr. pr. indbygger til anlægsinvesteringer, gældsafvikling og opsparing, mens der i Fredericia kun er 970 kr. til rådighed. Hvis de i 2010 budgetterede afdrag på lån er udtryk for et højere varigt afdragsniveau, vil det budgetterede driftsresultat være utilstrækkeligt i forhold til at sikre en fremadrettet balance i Fredericia Kommunes økonomi.

En økonomisk ubalance vil sædvanligvis sætte sig spor i likviditetsforbrug og/eller øget gældsætning og dermed en forringelse af den finansielle egenkapital. Mens omvendt en balanceret økonomi vil styrke den finansielle egenkapital. Fredericia Kommune har i takt med et forbedret driftsresultat fra 2004 til 2006 øget likviditetsbeholdningen, ligesom likviditetsbeholdningen er stigende i kommunalreformens første år, 2007 (G3.32). Store anlægsinvesteringer i årene 2006, 2007 og – i særdeleshed – i 2008 (G4.44) sætter sig i 2008 spor i markant reduktion af de likvide beholdninger (G3.32) på trods af det relativt gode driftsresultat (G1.42). Fra ultimo 2008 til ultimo 2009 øges kassebeholdningen med 1.500 kr. pr. indbygger og når ultimo 2009 igen op på at være positiv (G3.32). Opgjort efter kassekreditreglen er Fredericias likviditet ved udgangen af 2009 på 1.100 kr. pr. indbygger, hvilket efter gængse tommelfingerregler på længere sigt er utilstrækkeligt i forhold til at klare løbende løn-, drifts- og anlægsudbetalinger og imødegåelse af uforudsete udgifter. Fredericia Kommune har med andre ord behov for styrkelse af likviditeten. Et behov der ikke imødekommes med det budgetterede driftsresultat i 2010.

I forlængelse af anlægsinvesteringerne har Fredericia Kommune fra 2006 til 2009 øget gældsætningen mere end gennemsnitskommunen, og har ved udgangen af 2009 en langfristet gæld på 21.000 kr. pr. indbygger mod 12.000-14.000 kr. pr. indbygger i sammenligningsgruppen, regionen og landet som helhed (G3.33). Samlet set er den finansielle egenkapital efter en styrkelse fra 2004 til 2007 reduceret betydeligt i 2008 og ligger på trods af genopbygning i 2009 under det gennemsnitlige niveau i kommunerne (G3.43).

---

⁵ Fredericia Kommune oplyser, at nedlæggelsen af m. omsudligningsordningen uventet bidrog med en merindtægt på 23,5 mio. kr. i 2006, svarende til ca. 500 kr. pr. indbygger.

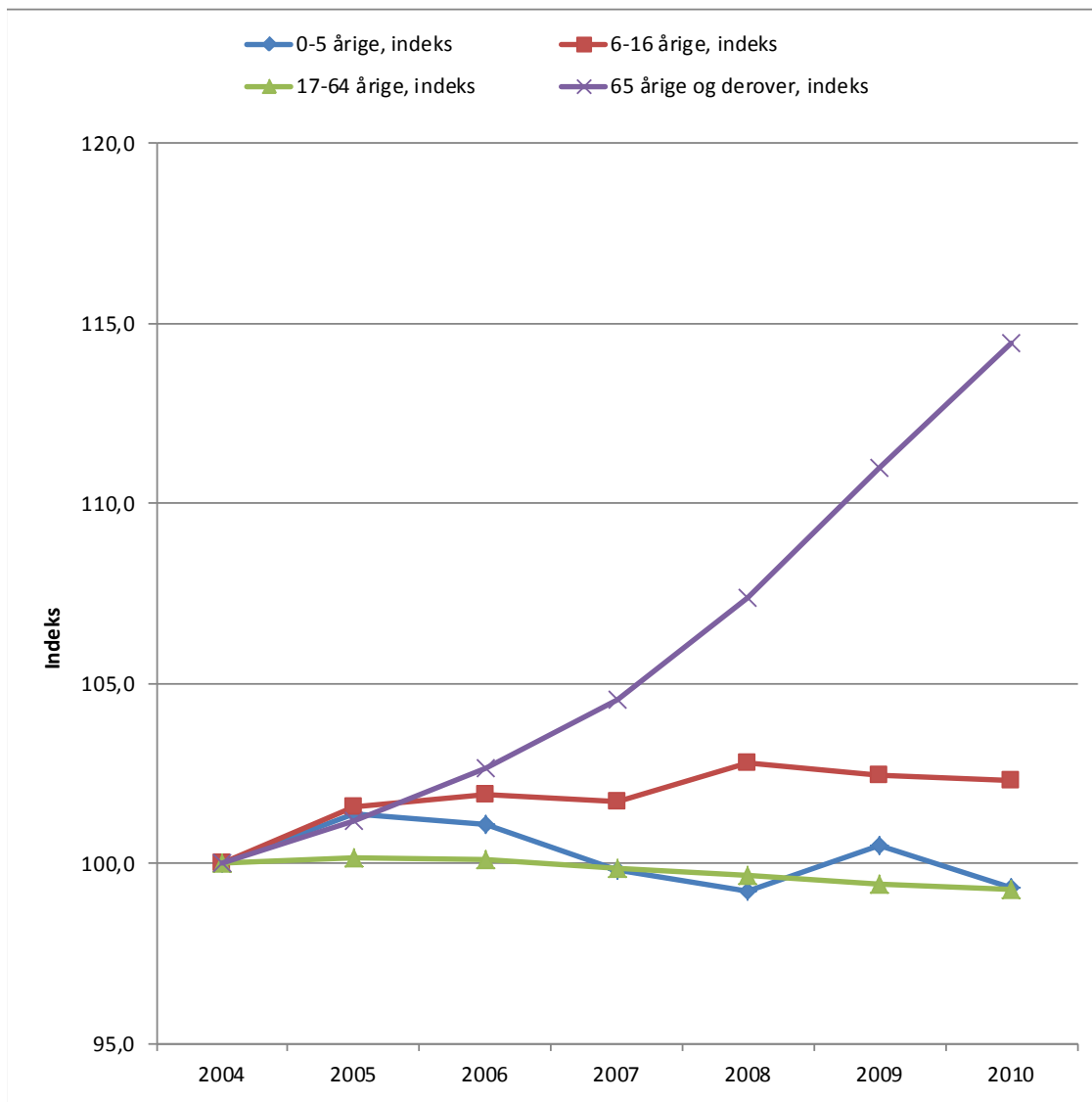
Målt på budgetoverskridelser har Fredericia Kommune i 2008 og 2009 haft bedre økonomistyring end gennemsnitligt for andre kommuner. Men selv om budgetoverskridelsen i 2009 er mindre end gennemsnitligt, har budgetoverskridelser i 2009 også i Fredericia udfordret den økonomiske balance. Samtidig indikerer budgetterne, at den økonomiske balance i 2010 forværres mere end gennemsnitligt i Fredericia.

Om end Fredericia Kommune på de realiserede driftsresultater er bedre rustet end gennemsnitskommunen, står Fredericia over for nogle økonomiske udfordringer i de kommende år med henblik på styrkelse af kassebeholdning og finansiell egenkapital samt finansiering af en større rente- og afdragsforpligtelse som følge af de gennemførte anlægsinvesteringer.

3.4.4 Strukturelle udfordringer

Inden fokus vendes mod kommunens udgiftspolitik, er det værd at notere sig, at der i Fredericia Kommune sker nogle forskydninger i befolkningens sammensætning, der stiller kommunen over for økonomiske og prioriteringsmæssige udfordringer.

Figur 3.7   **Udviklingen i aldersgrupperne i Fredericia 2004-2010 (2004=100)**

Fredericia er en forholdsvis ”gammel” kommune med en relativ stor og stigende gruppe af ældre borgere. Andelen af ældre borgere ligger som på samme måde som gennemsnitligt i sammenligningskommunerne og Region Syddanmark over niveauet i hele landet (T1.50, T2.10), og mens antallet af borgere i den erhvervsaktive alder har været faldende i Fredericia i perioden 2004-2010, har der været en stigning på 14% i antallet af ældre borgere på 65 år og derover.

I forhold til en gennemsnitskommune er fødselsfrekvensen relativ lav i Fredericia Kommune, idet der fødes relativt færre børn pr. 1000 indbyggere i Fredericia end i hele landet (G2.18)⁶. Fødselsfrekvensen ligger fortsat over det gennemsnitlige i regionen, men sammenlignet med den generelt faldende fødselsfrekvens har Fredericia oplevet en relativt større fald fra 2004-2009. Hvor der i hele landet blev født 11,4 børn pr. 1.000 indbyggere i 2008, blev der i Fredericia født 10,7. I 2004 var fødselsfrekvensen til sammenligning 12,1 i Fredericia (G2.18).

Samlet set er der de seneste fire år sket mindre forskydninger i antallet af førskolebørn og skolebørn i Fredericia Kommune, men blevet færre 17-64-årige og markant flere ældre. Mønstret minder om mønstret i mange andre kommuner, om end andre kommuner i højere grad end Fredericia oplever et fald i antallet af 0-5-årige (G5.50) og 6-16-årige (G6.50). Omvendt oplever Fredericia en større stigning i antallet af ældre på 65 år og derover end landsgennemsnitligt, og de samlede demografiske forskydninger giver også i Fredericia anledning til balancemæssige og prioriteringsmæssige udfordringer.

På et mere aggregeret plan er et af de væsentligste elementer i befolkningssammensætningen forholdet mellem den erhvervsaktive aldersgruppe på den ene side og antallet af børn og ældre på den anden. Dette kan udtrykkes gennem forsørgerbyrdeindekset, som viser, hvor mange indbyggere i alderen 0-16 og 65+ år, der er pr. 100 17-64-årige, jf. figur 3.8. Forsørgerbyrdeindekset er stigende for de fleste kommuner, hvilket også gør sig gældende i Fredericia. Det landsgennemsnitlige forsørgerbyrdeindeks var i 2004 på 56,3, mens det i 2020 ifølge Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning er steget til 64,5. Til sammenligning hermed stiger Fredericias forsørgerbyrdeindeks med små 3 procentpoint mere, idet Fredericias forsørgerbyrdeindeks i 2004 er 57,4, mens det i 2020 er 68,1.

Særligt i starten af perioden har Fredericia haft et lavere forsørgerbyrdeindeks end nabokommunerne og de øvrige kommuner i Region Syddanmark. Forsørgerbyrdeindekset ligger fortsat lavere end i nabokommunerne, men forskellen er blevet mindre i de senere år. Forsørgerbyrden har fra 2004 til 2009 været mere stigende i Fredericia end i nabokommunerne, mens prognosen fra Danmarks Statistik frem mod 2020 peger på en ensartet udvikling mod højere forsørgerbyrdeindeks i Fredericia og nabokommuner.

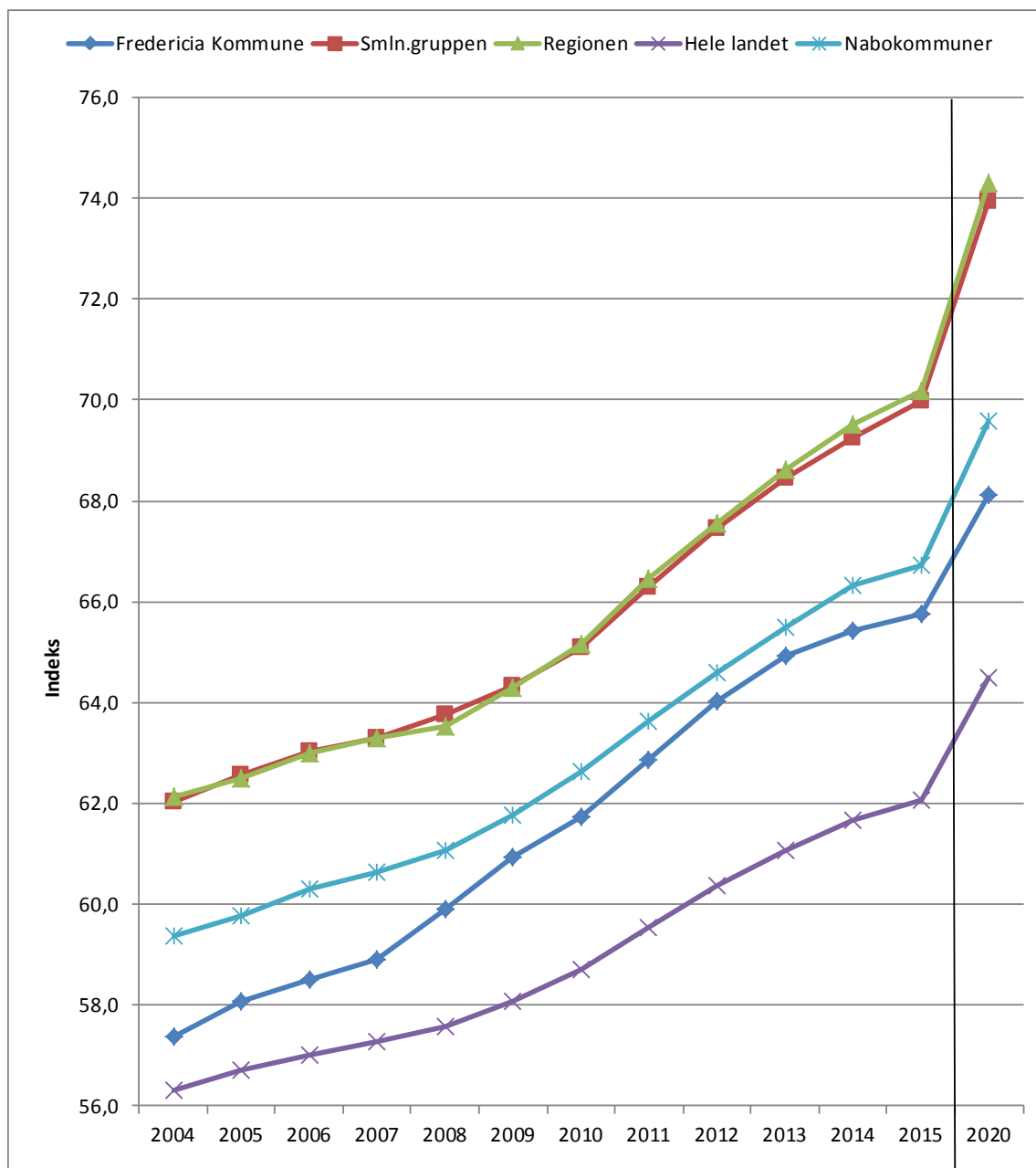
---

⁶ Fødselsfrekvensen er opgjort som antal levendefødte pr. 1000 indbyggere i kommunen. Opgøres antal levendefødte i pr. 1000 kvinder i den fertile alder (15-49 år), ligger denne fertilitetskoefficient over det landsgennemsnitlige i Danmark (Danmarks Statistikbank. FOD407). Forskellen skyldes, at 15-49-årige kvinder udgør en mindre andel af den samlede befolkning i Fredericia end på landsplan. De 15-49-årige kvinder i Fredericia har med andre ord en overgennemsnitlig fertilitet, men udgør en mindre del af befolkningen, hvorfor antallet af fødsler i forhold til den samlede befolkning ligger under landsgennemsnittet.

De aldersgrupper, der typisk bidrager mindst til kommunens skatteindtægter og samtidig er brugere af kommunernes kernevelfærdsydelser som børnepasning, folkeskole og ældrepleje, udgør en større og større andel af befolkningen. Demografiske ændringer lægger derved et stigende økonomisk pres på den kommunale servicevirksomhed, og den demografiske udfordring er ikke mindre i Fredericia end i nabokommunerne, regionen og landet som helhed. Danmarks Statistiks befolkningsprognose frem mod 2020 tyder ikke på, at den demografiske udfordring bliver mindre i de kommende år. Tværtimod.

At Fredericia Kommune har budgetteret med et fald i beskatningsgrundlag pr. indbygger i de seneste år (G3.12) er i dette lys ikke overraskende. Forskydninger i aldersstrukturen vil uvægerligt i de kommende år lægge et pres på beskatningsgrundlaget pr. indbygger i nedadgående retning.

Figur 3.8 Forsørgerbyrdeindeks 2004-2020 (antal 0-16-årige og 65+-årige pr. 100 17-64-årige)

Faktiske tal for 2004-2010. Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning for 2011-2020 (hovedforløb). Bemærk brud på x-aksen fra 2015 til 2020.

Fredericia Kommune vil i de kommende år skulle have opmærksomheden rettet mod ændringerne i befolkningssammensætningen, da disse vil kunne påvirke kommunens balanceproblemer væsentligt.

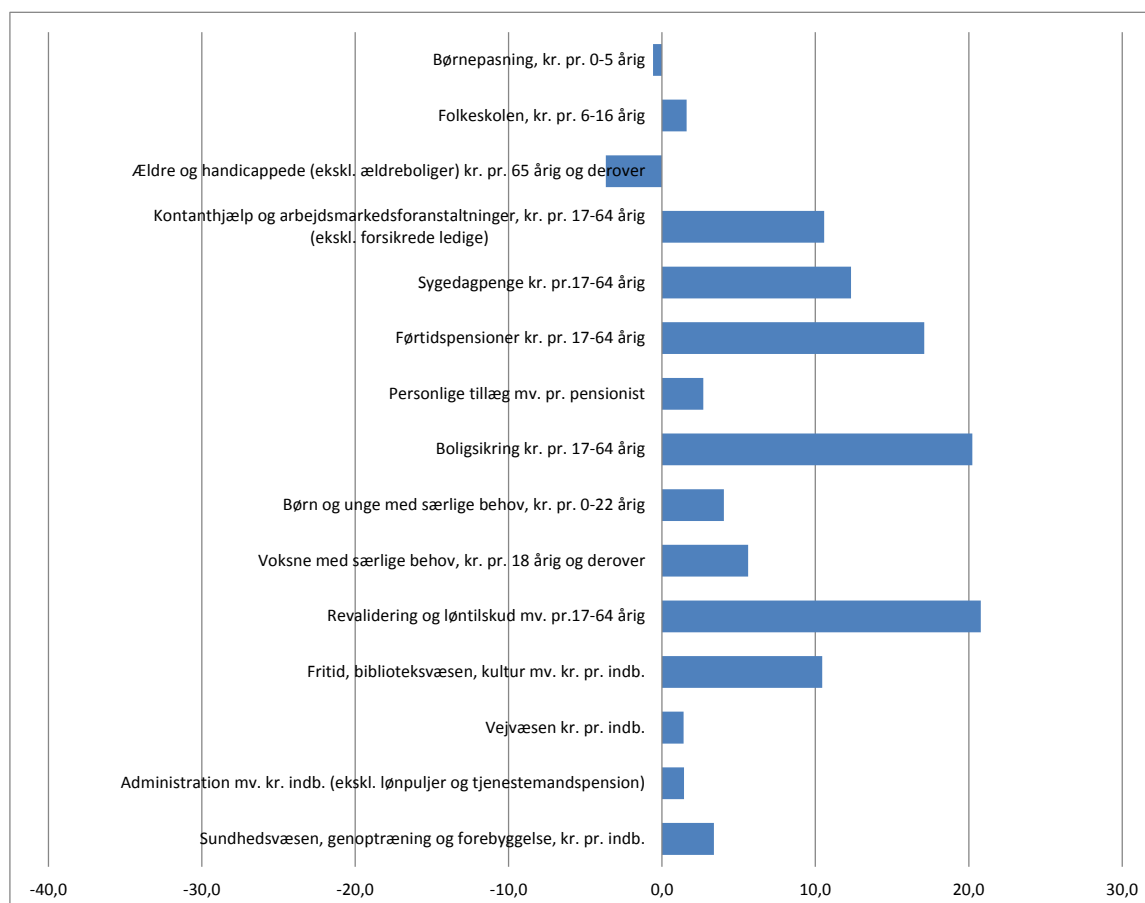
Befolkningsfremskrivningen og prognosen for indkomstgrundlaget peger ikke på, at det økonomisk set bliver nemmere i de kommende år.

3.5 Udgiftsbehov og sammenligningskommuner i ECO Nøgletal

Analysen af kommunens samlede udgiftsbehov i afsnit 3.3.1 baserede sig på Indenrigs- og Sundhedsministeriets opgørelse af kommunernes samlede udgiftsbehov. De efterfølgende analyser af udgiftsbehov på de enkelte udgiftsområder bygger derimod på de analyser af udgifter og udgiftsdrivende faktorer på de enkelte udgiftsområder, der ligger til grund for ECO Nøgletal (Houlberg 2011). Disse analyser, der identificerer hvilke faktorer der påvirker kommunernes udgifter på de enkelte udgiftsområder, er senest gennemført på baggrund af kommunernes regnskaber for 2008. Analyserne inddrager udgiftsbehovsfaktorer knyttet til såvel geografiske, demografiske og socioøkonomiske forhold og er nærmere beskrevet i den tekniske vejledning til ECO Nøgletal (Houlberg 2011). I den tekniske vejledning redegøres og så for, hvilke konkrete udgiftsbehovskriterier, der er identificeret på de enkelte udgiftsområder og med hvilken vægt de indgår i estimeringen af udgiftsbehovene.

For de 15 af de 19 udgiftsområder i ECO Nøgletal er de estimerede udgiftsbehov for Fredericia Kommune i forhold til landsgennemsnittet vist i figur 3.9.

Figur 3.9 Estimerede udgiftsbehov for Fredericia Kommune på 15 udgiftsområder 2008. Procentvis afvigelse fra landsgennemsnittet

For overskuelighedens skyld er i figuren set bort fra 4 af de udgiftsmæssigt små udgiftsområder i ECO Nøgletal: Tilbud til udlændinge, Redningsberedskab, Natur- og miljøbeskyttelse samt Sundhedspleje/tandpleje. For nærmere information om disse områder og om udgiftsskabende faktorer på udgiftsområderne i figuren henvises til den tekniske vejledning til ECO Nøgletal (Houlberg 2011).

Det fremgår af figur 3.9, at Fredericia Kommunes udgiftsbehov på 2 af 15 udgiftsområder ligger under det landsgennemsnitlige og omvendt på 13 udgiftsområder er overgennemsnitlige.

På de store kommunale velfærdsområder har Fredericia relativt lave udgiftsbehov pr. 65+-årig på ældre- og handicapområdet og udgiftsbehov på børnepasningsområdet lige under landsgennemsnittet. Omvendt er udgiftsbehovene på folkeskoleområdet overgennemsnitlige, ligesom udgifterne på sundhedsområdet er det.

Hovedindtrykket af figur 3.9 er imidlertid, at Fredericia Kommune særligt på overførsels- og udsatteområdet har store udgiftsbehov. Dette gælder børn og unge med særlige behov såvel som voksne med særlige behov samt ikke mindst kontanthjælp og arbejdsmarkedsforanstaltninger, sygedagpenge, førtidspensioner og revalidering/løntilskud. De store udgiftsbehov hænger blandt andet sammen med, at der i Fredericia er relativt mange børn af enlige forsørgere (T2.50) og børn i familier med lav uddannelse (T1.50), mange familier i visse boligtyper (T1.50, T2.40) samt mange lønmodtagere på grundniveau, og omvendt relativt få lønmodtagere på mellem og højeste niveau (T2.20).

Befolkningens demografiske og socioøkonomiske sammensætning betyder samlet set, at der i Fredericia Kommune er særligt store udgiftsbehov for børn/unge og voksne med særlige behov samt i særdeleshed på overførselsområdet. Disse områder lægger dermed særligt stort pres på økonomien i Fredericia Kommune og må i forlængelse heraf påkalde sig en særlig grad af styringsmæssig interesse i Fredericia.

I rapportens øvrige delanalyser analyseres den socioøkonomiske profil nærmere. Ikke mindst med fokus på, hvilken betydning flytte- og pendlingsmønstre har for den socioøkonomiske profil og antallet af modtagere af overførselsindkomster.

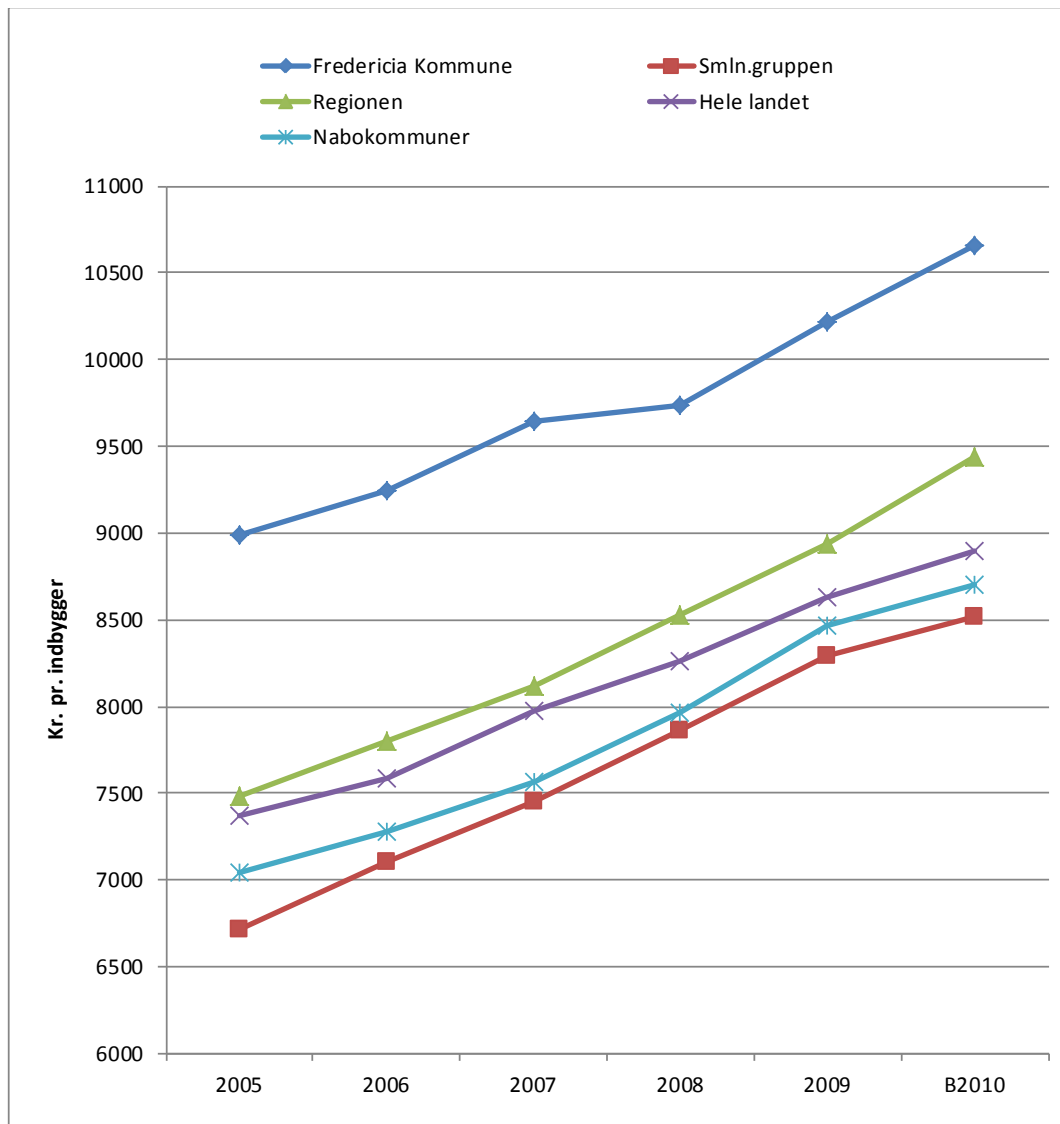
Inden dette, analyseres Fredericia Kommunes udgiftspolitik og udgiftsudvikling med afsæt i sammenligninger med de kommuner, der på de enkelte udgiftsområder har udgiftsbehov, der er mest sammenlignelige med Fredericias.

De konkrete kommuner, der indgår i sammenligningsgrupperne, fremgår af bilag 1. I første sammenligningsgruppe er kommunerne udvalgt efter ressourcepres og indbyggertal. I de øvrige 19 efter ressourcepres og udgiftsbehov. På alle udgiftsområder gælder, at Fredericia Kommune overordnet er placeret i gruppen af kommuner med moderat ressourcepres (jf. afsnit 3.2), og at fordelingen efter udgiftsbehov er foretaget *inden for* gruppen af kommuner med moderat ressourcepres. I hver sammenligningsgruppe i bilag 1 er kommunerne sorteret fra lavt til højt udgiftsbehov.

3.6 Udgiftspolitik og udvikling i udgifter

Udgifter til overførsler har i almindelighed været stigende i de danske kommuner i en årrække. Fredericia Kommune er ingen undtagelse (G4.17).

Figur 3.10 Udvikling i nettodriftsudgifter til overførsler pr. indbygger 2005-2011

	2005	2006	2007	2008	2009	B2010
Fredericia Kommune	7554	8039	8673	9087	9920	10660
Smln.gruppen	5647	6183	6700	7338	8054	8517
Regionen	6289	6781	7298	7959	8680	9436
Hele landet	6197	6595	7175	7710	8382	8896
Nabokommuner	5915	6329	6805	7433	8222	8705
2010 priser:						
Fredericia Kommune	8989	9242	9643	9734	10217	10660
Smln.gruppen	6720	7109	7450	7860	8296	8517
Regionen	7484	7797	8115	8526	8940	9436
Hele landet	7374	7582	7978	8259	8634	8896
Nabokommuner	7039	7276	7567	7963	8469	8705

Det fremgår af figur 3.10, at overførselsudgifterne pr. indbygger i Fredericia fra 2005 til budget 2010 er steget med 18,6% i faste priser⁷. Stigningen ligger lidt under den landsgennemsnitlige stigning på 20,6%, men Fredericia Kommunes udgifter til overførsler ligger fortsat betydeligt over det gennemsnitlige i hele landet, sammenligningsgruppen, nabokommunerne og regionen. Fredericia Kommune budgetterede udgiftsniveau 2010 er 10.700 kr. pr. indbygger, hvilket er 20% over det landsgennemsnitlige niveau på 8.900 kr. pr. indbygger.

I det seneste regnskabsår havde Fredericia Kommune ifølge tabel 3.3 de 11. højeste overførselsudgifter pr. indbygger i Danmark.

Tabel 3.3   **Nettodriftsudgifter til overførsler pr. indbygger, regnskab 2009. Bund 10 og top 10 samt Fredericia og nabokommuner**

Rang	Kommune	Overførsler pr. indbygger R2009
1	157 Gentofte	3.878
2	187 Vallensbæk	3.913
3	230 Rudersdal	4.179
4	223 Hørsholm	4.246
5	155 Dragør	4.383
6	201 Allerød	4.436
7	240 Egedal	4.768
8	173 Lyngby-Taarbæk	5.219
9	269 Solrød	5.371
10	350 Lejre	5.402
42	630 Vejle	7.983
49	621 Kolding	8.142
63	410 Middelfart	8.541
88	607 Fredericia	9.920
89	561 Esbjerg	9.982
90	390 Vordingborg	10.022
91	376 Guldborgsund	10.053
92	751 Aarhus	10.084
93	306 Odsherred	10.136
94	165 Albertslund	10.377
95	183 Ishøj	10.642
96	482 Langeland	10.654
97	153 Brøndby	11.258
98	360 Lolland	12.618

Kommunerne med lave overførselsudgifter er hovedsageligt lokaliseret nord for København, mens kommunerne med høje udgifter typisk ligger på den københavnske vestegn, er store bykommuner eller udkantkommuner på fx Lolland-Falster, Syd- og Vestsjælland. Også i

⁷ Af hensyn til sammenligneligheden med udviklingen i serviceudgifterne er ved omregningen til faste priser benyttet den samlede opgørelse af kommunale pris- og lønstigninger. Der vil derfor være en mindre afvigelse i forhold til en opgørelse, hvor omregningen til faste priser sker ved de statslige satsreguleringsprocenter for overførsler.

sammenligning med nabokommunerne er Fredericia karakteriseret ved at være en kommune med høje overførselsudgifter.

Stigningen i overførselsudgifter fra 2005 – 2010 indebærer, at der er øget pres på Fredericia Kommunes økonomi og service. Fra at have brugt ca. 8.900 kr. pr. indbygger til overførelser i 2005 er beløbet (i faste priser) næsten 10.700 kr. i 2010. Det betyder, at Fredericia har en relativ mindre del af de skattefinansierede nettodriftsudgifter til rådighed til service i 2010 end tidligere.

De skattefinansierede nettodriftsudgifter – summen af overførsler og serviceudgifter – ligger samlet set over niveauet i hele landet, regionen og sammenligningsgruppen, idet Fredericia i 2010 eksempelvis har budgetteret med skattefinansierede netto driftsudgifter på 54.500 kr., hvilket er 2.200 kr. mere end landsgennemsnittet og 2.200 kr. og 4.100 kr. mere pr. indbygger end gennemsnittet i henholdsvis Region Syddanmark og i sammenligningsgruppen (G4.16).

Serviceudgifterne er også højere end gennemsnitligt i regionen, men har i årene efter kommunalreformen ligget meget tæt på det landsgennemsnitlige niveau (G4.18). I 2010 er den budgetterede stigning i serviceudgifterne større i Fredericia end landsgennemsnitligt, men i lyset af, at Fredericia Kommune i 2008 og 2009 har været bedre til at overholde budgettet end andre kommuner (G4.19), er det sandsynligt, at den landsgennemsnitlige stigning i serviceudgifterne ikke adskiller sig væsentligt fra Fredericia, når regnskaberne for 2010 aflægges.

Opsummerende svarer niveau og udvikling i Fredericia Kommunes serviceudgifter til en landsgennemsnitlig kommune. Når Fredericia Kommunes samlede skattefinansierede nettodriftsudgifter er overgennemsnitlige, skyldes dette, at Fredericia Kommune før som efter kommunalreformen har haft overførselsudgifter på et højt og stigende udgiftsniveau.

I tabel 3.4 er de udgiftspolitiske prioriteringer på de 19 udgiftsområder i ECO Nøgletal opsummeret. Nøgletallene er baseret på regnskab 2009, der er de senest tilgængelige regnskabsdata. Hvor den tidligere figur 3.9 viste de estimerede udgiftsbehov er der i tabel 3.4 tale om de faktiske udgifter i det seneste regnskabsår. Sammenligningsgruppen består på hvert enkelt udgiftsområde af de kommuner, som på det pågældende område har udgiftsbehov, der er mest sammenlignelige med Fredericias udgiftsbehov. I tabellen sammenlignes Fredericia Kommunens udgifter desuden med gennemsnittet for Region Syddanmark, Hele landet og de tre nabokommuner Middelfart, Kolding og Vejle.

Tabel 3.4 Ressourceforbrug på 19 udgiftsområder, nettodriftsudgifter, regnskab 2009 (ECO Nøgletal, tabel 1.31)

	Fredericia Kommune	Smln. gruppen	Region Syddan- mark	Nabo- kommu- ner	Hele Landet
Børnepasning, kr. pr. 0-5-årig	63.003	63.719	59.118	58.439	66.173
Folkeskolen, kr. pr. 6-16-årig	69.738	66.778	66.925	65.509	69.927
Ældre og handicappede (ekskl. ældreboliger) kr. pr. 65-årig og derover	56.736	52.778	49.425	50.505	54.283
Kontanthjælp og arbejdsmarkedsforanstaltninger, kr. pr. 17-64-årig (ekskl. forsikrede ledige)	4.154	3.287	2.406	2.407	2.964
Sygedagpenge kr. pr.17-64-årig	2.587	2.492	2.299	2.333	2.205
Førtidspensioner kr. pr. 17-64-årig	5.162	5.644	5.867	4.986	4.838
Personlige tillæg mv. pr. pensionist	532	555	506	516	554
Boligsikring kr. pr. 17-64-årig	485	525	346	384	388
Børn og unge med særlige behov, kr. pr. 0-22-årig	6.873	8.079	8.558	7.727	8.372
Voksne med særlige behov, kr. pr. 18-årig og derover	4.503	3.986	4.159	4.205	3.970
Tilbud til udlændinge (bruttodrift), kr. pr.18-årig og derover	192	297	317	368	387
Revalidering og løntilskud mv. pr.17-64-årig	2.658	2.335	2.405	2.335	2.015
Fritid, biblioteksvæsen, kultur mv. kr. pr. indb.	2.008	2.295	1.794	1.962	2.016
Vejvæsen kr. pr. indb.	513	961	1.087	1.005	907
Redningsberedskab kr. pr. indb.	276	205	246	200	227
Administration mv. kr. indb. (ekskl. lønpuljer og tjenestemandspension)	5.607	4.901	5.379	4.658	5.101
Natur- og miljøbeskyttelse kr. pr. indb.	64	117	142	133	126
Sundhedspleje og tandpleje, kr. pr. 0-17-årig	2.350	2.327	2.410	2.134	2.427
Sundhedsvæsen, genoptræning og forebyggelse, kr. pr. indb.	2.595	2.461	2.399	2.279	2.372

Sammenligningsgruppens sammensætning varierer fra udgiftsområde til udgiftsområde, da de udgiftsskabende faktorer varierer fra område til område.

Grundideen i ECO Nøgletal er netop, at den enkelte kommune bliver sammenlignet med de kommuner, den minder mest om med hensyn til overordnede økonomiske muligheder samt udgiftsbehov på det pågældende udgiftsområde. Ser vi på de udgiftspolitiske prioriteringer og sammenligner Fredericia Kommune med kommuner, som på de enkelte udgiftsområder har rammevilkår, der minder om Fredericias⁸, så placerer Fredericia sig i flere tilfælde under gennemsnittet i sammenligningskommunerne. Dette gælder ikke mindst udgifter til vejvæsen, førtidspensioner og udsatte børn og unge. Omvendt er der relativt høje udgifter til folkeskole, ældre og handicappede, administration og sundhedsvæsen, genoptræning og forebyggelse samt ikke mindst kontanthjælp og arbejdsmarkedsforanstaltninger, revalidering og løntilskud og voksne med særlige behov.

⁸ Det fremgår af bilag 1, hvilke kommuner Fredericia konkret bliver sammenlignet med på de enkelte udgiftsområder.

I det følgende belyses i oversigtsform udgiftsudviklingen på:

1. de tre store klassiske velfærdsområder
2. udgiftsområder med relativt lavt udgiftsniveau i 2010
3. udgiftsområder med relativt højt udgiftsniveau i 2010.

Der ses i gennemgangen bort fra personlige tillæg, boligsikring, redningsberedskab, natur- og miljøbeskyttelse samt sundhedspleje/tandpleje, idet Fredericia Kommunes udgifter på disse områder i store træk ligger på niveau med de mest sammenlignelige kommuner.

3.6.1 De tre store klassiske velfærdsområder

I det følgende præsenteres hovedtendenserne i udviklingen på de tre klassiske kommunale velfærdsområder børnepasning, folkeskole og ældreområdet.

Hvor kommunerne generelt har oplevet fald i antallet af 0-5-årige i perioden 2004-2010, har udviklingen i børnetallet i Fredericia Kommune ikke entydigt været faldende (G5.50). Samlet set har Fredericia fra 2004 til 2010 oplevet et beskedent fald i antallet af 0-5-årige på 0,7%, mens der på landsplan har været et fald på 1,5%. Af forskellige grunde kan det være vanskeligt for kommunerne at reducere kapaciteten og fuldt ud absorbere et faldende børnetal i udgifterne. Ofte giver faldende børnetal derfor anledning til stigende udgifter pr. barn. Det mindre end landsgennemsnitlige fald i børnetal har imidlertid ikke givet anledning til, at Fredericia Kommunes udgifter til børnepasning pr. 0-5-årig er steget mindre end i de mest sammenlignelige kommuner (G. 5.13). I 2010 budgetterer Fredericia med en mindre udgiftsreduktion, men ellers er udgifterne i perioden fra 2005 til 2009 steget mere end i sammenligningskommunerne, og Fredericia Kommunes udgiftspolitik på børnepasningsområdet ligner mere og mere mønstret i sammenligningskommunerne. Udgiftsniveauet ligger dog med 63.000 kr. pr. 0-5-årig i regnskab 2009 fortsat lidt under sammenligningskommunerne. Holder budgetterne for 2010, vil forskellen blive mere iøjnefaldende i 2010, idet Fredericia budgetterer med at bruge 64.300 kr. pr. 0-5-årig, mens de sammenlignelige kommuner gennemsnitligt forventer at bruge 66.400 kr.

Fredericia Kommune har i modsætning til mange andre kommuner oplevet en stigning i antallet af 6-16-årige fra 2004 til 2010 (G6.50). Frem til 2007 følger udviklingen i Fredericia omtrent de øvrige kommuners stigende tendens, hvorefter antallet af 6-16-årige er stagnerende på landsplan og falder markant i regionen og sammenligningskommunerne. På landsplan er antallet af 6-16-årige i perioden 2004-2010 steget med 1,5%, mens det i Fredericia Kommune er steget med 2,3%. En stordriftsorienteret logik tilsiger, at en stigning i antallet af skolebørn vil give anledning til en faldende udgift pr. skolebarn. Eller at den udgiftsstigning, som følger af nye opgaver, bliver mindre i kommuner med stigende elevtal. Dette ser ikke ud til at være tilfældet i Fredericia Kommune.

Hvor nettodriftsudgiften pr. 6-16-årig på folkeskoleområdet for Fredericias vedkommende lå på niveau med sammenligningsgruppen i 2005 og 2006, sker der et betydeligt større udgiftsløft end gennemsnitligt i Fredericia i forbindelse med kommunalreformen (G 6.13). Fredericia har i lighed med andre kommuner efter kommunalreformen oplevet stigende ud-

gifter til folkeskolen pr. 6-16-årig, og den udgiftsniveauforskel, der blev skabt i forbindelse med kommunalreformen, består fortsat. På trods af, at antallet af elever er faldet i sammenligningskommunerne og s teget i Fredericia. Efter kommunalreformen hænger de stigende udgifter også i Fredericia Kommune især sammen med stigende udgifter til specialskoler (G6.12). I 2009 ligger udgiftsniveauet pr. 6-16-årig 3.000 kr. over gennemsnittet i sammenligningskommunerne, mens niveauet i 2010 – hvis de budgetterede udgiftsreduktioner bliver realiseret – vil ligge 4.000 kr. over sammenligningskommunerne (G6.13). De høje udgifter skal ses i lyset af, at Fredericia Kommunes skoler er mindre end gennemsnitligt (T6.14) og en lav og faldende andel privatskoleelever (G6.25). Omvendt er den gennemsnitlige klassekvotient forholdsvis høj (T6.14), hvilket isoleret set skulle medvirke til at reducere udgiftsniveauet. En afgørende forklaring på de relativt høje udgifter på folkeskoleområdet er, at specialundervisning, PPR og klubber/andre socialpædagogiske fritidstilbud vejer betydeligt tungere i Fredericia Kommunes folkeskoleudgifter, end de gør i sammenligningskommunerne (T6.10).

På ældreområdet har et stigende antal 65+-årige (G7.50) medvirket til, at udgiften pr. 65+-årig i Fredericia Kommune har været faldende fra 2007 og frem til 2010 (G7.13). I perioden følger udgiftsudviklingen på ældre- og handicapområdet i Fredericia Kommune de øvrige kommuner, om end Fredericia Kommune i højere grad end andre kommuner budgetterer med faldende udgift pr. 65+-årig i 2010. Udgiftsniveauet ligger i regnskab 2009 og budget 2010 fortsat højere end sammenligningskommunerne, men forskellen reduceres og er blevet mere end halveret siden umiddelbart efter kommunalreformen. Fredericia Kommune havde i lighed med andre kommuner vanskeligt ved at overholde budgetterne på ældre- og handicapområdet i 2009 (T1.34), og udmeldinger fra kommunerne indikerer, at budgetterne på ældre- og handicapområdet også i 2010 bliver overskredet.

De relativt høje udgifter på ældre- og handicapområdet i Fredericia hænger sammen med overgennemsnitlige udgifter til pleje og omsorg (T7.11) både i form af hjemmesygepleje, hjemmehjælp undtaget frit valg af leverandør og en hjemmehjælpsprofil med relativt få modtagere men samtidig relativt mange der modtager, mere end otte timers hjemmehjælp om ugen (T7.16)

3.6.2 Udgiftsområder med relativt lavt udgiftsniveau

Fredericia har i forhold til sammenlignelige kommuner i 2009 haft relativt lave udgifter til vejvæsen, fritid og kultur, udlændinge, førtidspensioner og børn/unge med særlige behov. Det samme mønster genfindes i budget 2010 (T1.30). Efter kommunalreformen er økonomistyringen i kommunerne særligt blevet udfordret af udgiftsstigninger og budgetoverskridelser på det specialiserede socialområde (Houlberg & Jensen 2010) omfattende udsatte børn og unge såvel som udsatte voksne og handicappede. Fokuseres isoleret på børn og unge med særlige behov, er udgifterne fra 2007 til 2009 på landsplan vokset med 12,4% i faste priser (G8.63). Udgiftsvæksten i Fredericia har i samme periode været mere beskedne 4,7%, samtidig med, at Fredericia Kommune har været betydeligt bedre til at overholde budgetterne på området (G1.33). Hvis budgetoverskridelserne i 2009 gentager sig i 2010 vil de budgetterede udgiftsreduktioner i sammenligningsgruppe, region og hele landet (G8.63) i 2010 ikke blive realiseret. Tværtimod vil forskellen mellem Fredericia og de andre kommunegrupper blive

mere udtalt. Når Fredericia Kommune har et relativt lavt udgiftsniveau på området for børn og unge med særlige behov, skal dette ses på baggrund af en mere afdæmpet udgiftsvækst på området og mere realistiske budgetter, men paradoksalt nok også i lyset af, at der i Fredericia er anbragt relativt *mange* børn uden for eget hjem (G8.66). Mulige forklaringer på, at Fredericia på trods af en høj frekvens af anbringelser uden for eget hjem, har relativt lave udgifter på området, kan være at området muligvis har haft større økonomistyringsfokus i Fredericia og/eller at udgiften pr. anbringelse er lavere i Fredericia. Dette er det ikke muligt at sige noget om på det foreliggende datagrundlag. En relativ lav andel modtagere af forebyggende foranstaltninger (G8.65) bidrager dog til at holde udgiftsniveauet nede.

I forhold til andre kommuner med høje udgiftsbehov på førtidspensionsområdet har Fredericia lave udgifter til førtidspensioner. I lighed med udgifterne til sygedagpenge er udgifterne til førtidspensioner dog steget betydeligt fra 2005 til budget 2010 både i Fredericia Kommune og andre kommuner (G8.33). Fra et relativt lavt udgangsniveau i 2005 på 3.600 kr. pr. 17-64-årig er udgifterne frem til 2010 steget med 2.000 kr. (2010 priser), svarende til en vækst på 57%. Udgiftsvæksten er i samme periode lidt mindre i andre kommuner med højt udgiftsbehov (44%) og særligt i 2009, hvor udgifterne stiger meget i Fredericia, mindskes afstanden mellem Fredericia og gennemsnittet for kommuner med højt udgiftsbehov. Fortsat ligger udgiftsniveauet i 2009 og 2010 dog 8,5-12,5% under niveauet i de mest sammenlignelige kommuner⁹.

3.6.3 Udgiftsområder med relativt højt udgiftsniveau

Fredericia Kommunes udgifter til sundhedsvæsen, genoptræning og forebyggelse er efter kommunalreformen steget kraftigere end i andre kommuner (G9.73) og ligger i både regnskab 2009 og budget 2010 lidt højere end i de mest sammenlignelige kommuner.

Fredericia Kommune har også relativt højt udgiftsniveau på administrationsområdet i forhold til sammenligningskommunerne, ikke mindst efter kommunalreformen i 2007 og de nye opgaver og ændrede konteringsregler for tjenestemænd, der fulgte med kommunalreformen. De administrative udgifter i Fredericia er således steget mere end gennemsnitligt i forbindelse med kommunalreformen (G9.43). Specielt i 2009 adskiller udgifterne sig fra de øvrige kommuner¹⁰, mens den budgetterede udgiftsreduktion i 2010 bringer Fredericia tættere på det gennemsnitlige i sammenligningskommunerne. Det er specielt udgifterne til sekretariat og forvaltninger, der trækker de samlede udgifter op. Det vil kræve en mere nuanceret analyse af konteringspraksis og organisation at undersøge, om forklaringen på den over gennemsnitlige stigning i administrative udgifter i Fredericia efter kommunalreformen skal søges i konteringspraksis, administrativ organisering, oprustning af administrative kompetencer eller andre forhold.

---

⁹ Fredericia Kommune oplyser, at budgettet for førtidspension i 2010 ikke holder. Hvis budgetoverskridelsen bliver større i Fredericia end i andre kommuner vil dette bidrage til at løfte udgiftsniveauet i Fredericia tættere op på udgiftsniveauet i sammenlignelige kommuner.

¹⁰ Fredericia Kommune oplyser, at der i 2009 på grund af manglende budgetjustering mangler indtægter på 1,2 mio. kr. fra administrationsbidrag på jordsalg og byggesagsgebyrer, svarende til ca. 25 kr. pr. indbygger.

Udgifterne til voksne med særlige behov ligger på trods af en mere afdæmpet udgiftsvækst i Fredericia (G8.73) på et højere niveau end i andre kommuner med højt udgiftsbehov på området.

Også revalidering og løntilskud er en stor udgiftspost i Fredericia Kommune i forhold til de mest sammenlignelige kommuner. Udgiftsniveauet i regnskab 2009 og budget 2010 ligger 13% over det gennemsnitlige i sammenligningsgruppen. De overgennemsnitlige udgifter til revalidering hænger både sammen med, at der i Fredericia er relativt flere revalidender og at revalideringsforløbene er længere (T8.94).

Fredericia Kommune har også i 2009 haft relativt højere udgifter til kontanthjælp og arbejdsmarkedsforanstaltninger end de kommuner, der i lighed med Fredericia har relativt høje udgiftsbehov på dette område. En forskel der øges i 2010, hvis 2010 budgetterne holder. Efter en årrække med moderat stigende udgifter har Fredericia Kommune budgetteret med en større udgiftsstigning i 2010, hvorimod sammenligningskommunerne fortsat forventer en mere moderat udvikling i udgiftsniveauet (G8.13). I lyset af den økonomiske krises gennemslag i kommunerne er spørgsmålet her, om Fredericia i 2010 har budgetteret mere realistisk end gennemsnitligt i sammenligningskommunerne. Hvor sammenligningskommunerne i 2009 brugte 7% mere end budgetteret, brugte Fredericia 7% mindre end budgetteret (T1.34). Gentages mønstret fra 2009 vil udgiftsvæksten i Fredericia ikke adskille sig fra den gennemsnitlige i sammenligningsgruppen, og Fredericia vil som i de øvrige regnskabsaflysninger efter kommunalreformen ligge på et udgiftsniveau ca. 25% over gennemsnittet for andre kommuner med højt udgiftsbehov på kontanthjælps- og arbejdsmarkedsområdet.

Den samlede stigning i overførselsudgifter siden 2005 (G4.17) skal også søges i stigende udgifter til sygedagpenge og førtidspensioner. Udgifterne til sygedagpenge er – fra et i forvejen højt niveau – steget ganske meget i Fredericia Kommune fra 2005 til 2007, og ligger på trods af en betydelig afdæmpning i væksten i 2008 og 2009 efter seneste regnskabsår fortsat små 4% over niveauet i andre kommuner med højt udgiftsbehov på sygedagpengeområdet (G8.23). I 2010, hvor der blev indført differentieret refusion for aktiverede og ikke-aktiverede sygedagpengemodtagere, budgetterer Fredericia med en overgennemsnitlig reduktion i udgifterne og vil, hvis budgetterne holder, i 2010 ligge på samme udgiftsniveau som de mest sammenlignelige kommuner. Men netop sygedagpengeområdet var et område, som Fredericia i 2009 i højere grad end andre kommuner underbudgetterede (T133; G138). Der må derfor forventes store udfordringer forbundet med at holde det budgetterede udgiftsniveau på sygedagpengeområdet i 2010. Fra 2004-2006 reduceres den gennemsnitlige sagsvarighed for sygdomsrelaterede sygedagpengesager fra 7,7 til 5,2 uger, og efter en stigning i 2007 og 2008 ligger sagsvarigheden i 2009 med 5,8 uger på niveau med varigheden i andre kommuner (G8.29).

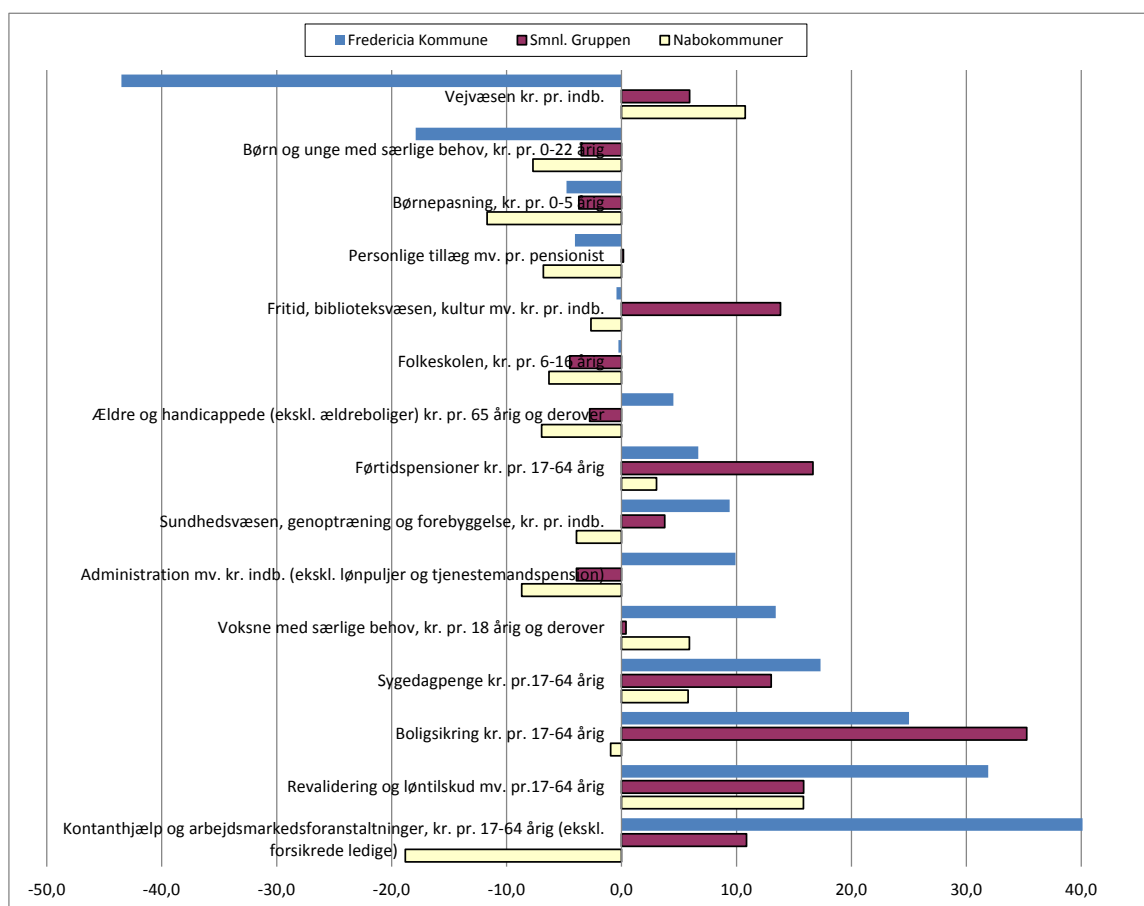
Selv om udgiftsniveauet for sygedagpenge og førtidspensioner i 2009 samlet set ikke er højere end gennemsnitligt i sammenlignelige kommuner, så repræsenterer de store stigninger en økonomisk og styringsmæssig udfordring for Fredericia Kommune og lægger et stigende pres på kommunens serviceudgifter. Denne gælder ikke mindst for sygedagpengeudgifternes vedkommende, i det disse ikke er omfattet af den statslige ”budgetgaranti”, der betyder, at kommunerne under ét kompenseres for stigende udgifter til overførsler. Men også

for andre og verførsleres vedkommende vil stigende udgifter kunne underminere den enkelte kommunes økonomi, idet kompensationen som følge af budgetgarantien gives til kommunerne under ét og fordeles via blokstilskuddet. Dette indebærer, at nogle kommuner i praksis vil blive underkompenseret for den faktiske udgiftsstigning, mens andre bliver overkompenseret.

I figur 3.11 opsummeres Fredericia Kommunes udgiftspolitiske profil i forhold til en landsgennemsnitlig kommune. Det bemærkes, at figuren ikke afspejler udgiftsområdernes vægt i den samlede kommunale økonomi. En afvigelse på 2% på et stort udgiftsområde som folkeskolen kan fx have større betydning for de samlede udgifter end en 30% afvigelse på et budgetmæssigt lille udgiftsområde som boligsikring.

Det skal også understreges, at figuren viser den procentvise afvigelse fra det *landsgennemsnitlige* udgiftsniveau uden korrektion for, at Fredericia Kommune på en række af udgiftsområderne har betydeligt større udgiftsbehov end en landsgennemsnitlig kommune (jf. figur 3.9).

Figur 3.11 Udgiftsniveau på 15 udgiftsområder, regnskab 2009. Procentvis afvigelse fra landsgennemsnittet

For overskuelighedens skyld er i figuren set bort fra 4 af de udgiftsmæssigt små udgiftsområder i ECO Nøgletal: Tilbud til udlændinge, Redningsberedskab, Natur- og miljøbeskyttelse samt Sundhedspleje/tandpleje.

Figur 3.11 er sorteret efter, hvor meget Fredericia Kommunes udgiftsniveau på de enkelte udgiftsområder afviger fra landsgennemsnittet. Fredericia Kommunes udgifter ligger mest under landsgennemsnittet på vejområdet og på området for udsatte børn og unge. For vejvæsenets vedkommende hænger dette bl.a. sammen med at Fredericia Kommune i kraft af koncentreret bosætning på et lille areal, har relativt få meter vej pr. indbygger (T8.31) og i forlængelse heraf relativt lave udgifter til snerydning, vejvedligeholdelse mv. pr. *indbygger*.

I sammenligning med den landsgennemsnitlige kommune er Fredericia Kommunes udgiftsprofil omvendt i højere grad præget af udgifter til administration, sundhedsvæsen og voksne med særlige behov samt ikke mindst arbejdsmarkedsrelaterede overførselsudgifter til førtidspension, sygedagpenge, revalidering/løntilskud og kontanthjælp/arbejdsmarkedsforanstaltninger. For overførselsudgifternes vedkommende skal dette naturligvis ses i lyset af, at befolkningssammensætningen i Fredericia Kommune betyder, at der på disse områder er særligt store udgiftsbehov (jf. figur 3.9). Samtidig er det iøjnefaldende, at Fredericia Kommunes udgiftsprofil afviger ganske meget fra det gennemsnitlige blandt nabokommunerne. Ikke mindst når det kommer til udgifterne til førtidspension, sygedagpenge, revalidering/løntilskud og kontanthjælp/arbejdsmarkedsforanstaltninger.

Blandt de udgiftsområder, hvor Fredericia Kommunes udgifter ligger højt i forhold til landsgennemsnittet, er der flere områder, hvor udgifterne også overstiger det gennemsnitlige i de mest sammenlignelige kommuner. Dette gælder fx for administrationsområdet og voksne med særlige behov, men typisk også for overførselsudgifternes vedkommende. I forhold til de mest sammenlignelige kommuner har Fredericia således relativt lave udgifter til førtidspension, men omvendt større udgifter til såvel sygedagpenge som revalidering/løntilskud og kontanthjælp/arbejdsmarkedsforanstaltninger.

Fredericia Kommunes socioøkonomiske profil med store udgiftsbehov på ikke mindst overførselsområdet afspejles også i den faktiske udgiftspolitik. Udgifter til førtidspension, sygedagpenge, revalidering/løntilskud og kontanthjælp/arbejdsmarkedsforanstaltninger har væsentlig større tyngde i Fredericia Kommunes udgiftsprofil end landsgennemsnitligt. Det samme gør sig i mindre udstrækning gældende i forhold til kommuner med mest sammenlignelig socioøkonomisk profil.

Fokuseres på *udgiftsudviklingen* er den samlet set mest iøjnefaldende tendens de stigende overførselsudgifter til især sygedagpenge og førtidspensioner samt – på trods af en mere afdæmpet vækst i Fredericia – stigende udgifter til udsatte børn og unge. Udviklingen på disse områder ser ud til at lægge et stigende udgiftsmæssigt pres på serviceudgifterne og dermed også på de velfærdsmæssige kerneområder børnepasning, folkeskole og ældre- og handicapområdet.

3.7 Sammenfatning

Fredericia Kommune er grundlæggende en kommune med en relativ god og sund økonomi og en kommune præget af en fornuftig budget- og økonomistyringskultur. Fredericia Kommune opererede dog i budget 2010 med en mindre ubalance, som på sigt vil kunne give alvorlige finansierings- og balanceproblemer, hvis ikke der bliver rettet op. Kommunernes regnskaber for 2010 er endnu ikke tilgængelige fra Danmarks Statistik, men ubalancen bekræftes i Fredericia Kommunes regnskab for 2010. Den finansielle egenkapital er i Fredericia Kommune

samlet set blevet mindre i de sidste år, hvilket kombineret med et lavt driftsresultat i budget 2010 gør det nødvendigt at tage den økonomiske situation i Fredericia alvorligt. Som udgangspunkt har Fredericia altså nogle udfordringer i forhold til de kommende års økonomiske politik, om end kommunen grundlæggende er økonomistyringsmæssigt bedre rustet end gennemsnittet af de øvrige kommuner. Dette gælder ikke mindst i forhold til styringen af udgifter til børn, unge og voksne med særlige behov. Fredericia Kommunes regnskab for 2010 udviser dog styringsmæssige vanskeligheder på området for voksne med særlige behov.

Meget peger på, at udfordringerne i de kommende år bliver betydeligt større. Ikke mindst i kraft af den demografiske udvikling, hvor der bliver flere førskolebørn, færre skolebørn og betydeligt flere ældre. Og nok så væsentligt: færre i den erhvervsaktive alder. Der bliver med andre ord flere og flere i de aldersgrupper, der typisk trækker på de kommunale serviceydelser, og færre og færre i de aldersgrupper, der typisk bidrager til at betale for de kommunale serviceydelser. Mønstret i udviklingen er ikke væsensforskelligt fra, hvad en gennemsnitlig kommune oplever. Men den er mere markant og omvæltende i Fredericia Kommunes tilfælde, fordi Fredericia historisk set har haft relativt mange indbyggere i den erhvervsaktive alder. Meget indikerer, at Fredericia Kommune må belaves på et faldende beskatningsgrundlag pr. indbygger, ikke bare i 2009 og 2010 men også i årene fremover.

Tabel 3.5 Opsummering af overordnede nøgletal, budget 2010 (ECO Nøgletal, tabel 1.10)

	Fredericia Kommune	Region Syddanmark	Nabo- kommuner	Hele landet
Udgiftsbehov pr. indb.	103,9	101,5	97,8	100,0
Beskatningsgrundlag pr. indb.	98,0	92,8	96,9	100,0
Ressourcegrundlag pr. indb.	100,0	97,8	95,1	100,0
Ressourcepres	103,9	103,8	102,8	100,0
Skattefinansierede nettodriftsudgifter pr. indb.	104,2	100,0	94,7	100,0
Serviceniveau	100,3	98,5	96,8	100,0
Beskatningsniveau	102,5	101,7	98,8	100,0
Skat/serviceforhold	102,2	103,2	102,0	100,0
Balanceindikator	98,4	99,4	99,2	100,0

Ser vi på budgettet for 2010, har Fredericia Kommune fortsat et *beskatningsgrundlag* pr. indbygger, der ligger lidt under det landsgennemsnitlige.

Korrigeres beskatningsgrundlaget for udligning og generelle tilskud, andre skatter samt netto rente- og afdragsudgifter fås imidlertid et mere præcist udtryk for, hvor god en kommunes aktuelle finansieringsmuligheder er. Målt på dette "*ressourcegrundlag*" ligger Fredericia Kommune præcis på landsgennemsnittet og ca. 2% over regionsgennemsnittet.

Med udgiftsbehov 3,9% over landsgennemsnittet kan Fredericia Kommunes overordnede rammebetingelser opsummeres i, at Fredericia Kommune har et *ressourcepres*, der ligger 3,9% over landsgennemsnittet. Ressourcepreset ligger samtidig på niveau med det gennemsnitlige ressourcepres i Region Syddanmark, hvilket betyder, at Fredericia som udgangspunkt er økonomisk på lige fod med kommunerne i regionen, men noget mere presset end en landsgennemsnitlig kommune. Rammebetingelserne fordrer, at Fredericia har et serviceniveau,

der ligger ca. 4 % under landsgennemsnittet, eller et beskatningsniveau, der ligger 4 % over landsgennemsnittet.

I forhold til de tre nabokommuner har Fredericia Kommune store udgiftsbehov ikke mindst i kraft af, at Fredericias socioøkonomiske profil forlener kommunen med udgiftsbehov til førtidspension, sygedagpenge, revalidering/løntilskud og kontanthjælp/arbejdsmarkedsforanstaltninger, der ligger 10-20% over det landsgennemsnitlige. Det samlede ressourcepres i nabokommunerne ligger også over det landsgennemsnitlige, men samlet set er presset på ressourcerne mindre i Middelfart, Vejle og Kolding end i Fredericia.

Fredericia Kommune har i 2008 og 2009 været god til at tage højde for de økonomiske rammebetingelser i form af ressourcepreset, hvorimod det *budgetterede skat/serviceniveau* i 2010 ikke helt matcher det stigende ressourcepres. Det budgetterede skat/serviceforhold ser ikke ud til fuldt tilstrækkeligt at kunne skabe balance i forhold til de udgiftsbehov og finansieringsmuligheder, som kommunen aktuelt står overfor.

Ubalancen kommer dels til udtryk ved, at *balanceindikatoren* ligger 1,6% under landsgennemsnittet, dels ved at Fredericia har budgetteret med et relativt beskedent driftsresultat i 2010 på 960 kr. pr. indbygger. Driftsresultatet i budget 2010 rækker ikke i samme udstrækning som i en gennemsnitskommune til at finansiere kommunens afdragsudgifter og bidrage til at skabe basis for anlægsinvesteringer og opsparing.

Udgiftspolitik har årene efter kommunalreformen for Fredericia været kendetegnet ved relativt store stigninger i nettoudgifter til administration, bl.a. som følge af faldende indtægter fra gebyr ved jordsalg, samt fortsat stigende udgifter til overførsler i almindelighed og til sygedagpenge og førtidspensioner i særdeleshed.

Overførselsudgifterne i Fredericia Kommune har ligget og ligger på et højt niveau. Ikke mindst på de områder, hvor udgiftsbehovene i kraft af Fredericia Kommunes socioøkonomiske profil er særligt store, nemlig førtidspension, sygedagpenge, revalidering/løntilskud og kontanthjælp/arbejdsmarkedsforanstaltninger. Udviklingen i overførselsudgifter lægger stigende pres på serviceudgifterne og bidrager dermed til at udfordre de velfærdsøkonomiske kerneaktiviteter i kommunen. De stigende overførselsudgifter kombineret med en demografisk udvikling med en betydelig stigning i forsørgerbyrden sætter Fredericia Kommunes økonomi og service under et vedvarende og stigende pres.

Analysen anskueliggør på forskellig vis de balanceproblemer, som Fredericia Kommune står i, og som udgør en betydelig skatte- og udgiftspolitik udfordring. Aktuelt som i de kommende år. Udfordringer som analysen indikerer også knytter sig til kommunens socioøkonomiske profil og de store udgiftsbehov, der følger heraf på ikke mindst overførselsområdet.

4 Fredericiaborgernes ressourcer

Analysen af Fredericia Kommunes økonomiske situation ved hjælp af ECO Nøgletal i kapitel 3 viser, at udgifter til overførselsindkomster ligger på et forholdsvis højt niveau og har været stigende. Det gælder særligt på de områder, hvor Fredericia Kommunes socioøkonomiske profil synes at udgøre en udfordring, nemlig førtidspension, sygedagpenge og kontanthjælp. Samtidig står kommunen, som så mange andre, over for en stigende forsørgerbyrde i fremtiden. Tilsammen udgør disse forhold et pres på kommunens økonomi og dens mulighed for at yde det ønskede serviceniveau til borgerne.

I dette kapitel danner vi ved hjælp af registerdataanalyser et overblik over fredericiaborgernes ressourcer, og hvordan disse har ændret sig over tid. Borgernes ressourcer bliver belyst i denne sammenhæng ved deres uddannelsesniveau, arbejdsmarkedstilknøytning, familieforhold og helbredstilstand. Vi ser også på borgere, der nu eller i fremtiden kan forventes at have behov for ydelser fra kommunen. Det kan være i form af overførselsindkomster eller ydelser fra sundhedsvæsenet. Opmærksomheden er endvidere rettet mod den yngre del af den arbejdsdygtige befolkning, idet identificering af et eventuelt svagt ressourcegrundlag her kan have alvorlige konsekvenser for disse personers fremtidige tilknytning til arbejdsmarkedet og derfor også for deres behov for ydelser fra kommunen.

Som et gennemgående træk i kapitlet sammenlignes situationen i Fredericia med den i nabokommunerne og udvalgte steder også hele Region Syd og hele Danmark. Når der sammenlignes med nabokommunerne, er det vigtigt at pointere, at det er de *gamle* Middelfart, Kolding og Vejle Kommuner, der er tale om. Fredericia blev som bekendt ikke sammenlagt med andre kommuner i forbindelse med kommunalreformen. Fredericia er en bykommune og *før* kommunalreformen var de tre nabokommuner også defineret som sådan. I forbindelse med kommunalreformen blev hver af nabokommunerne sammenlagt med forskellige landkommuner, som betyder, at de *nye* kommuner ikke længere er sammenlignelige med Fredericia, hvad angår urbaniseringsgraden.

4.1 Aldersbetinget demografisk udfordring

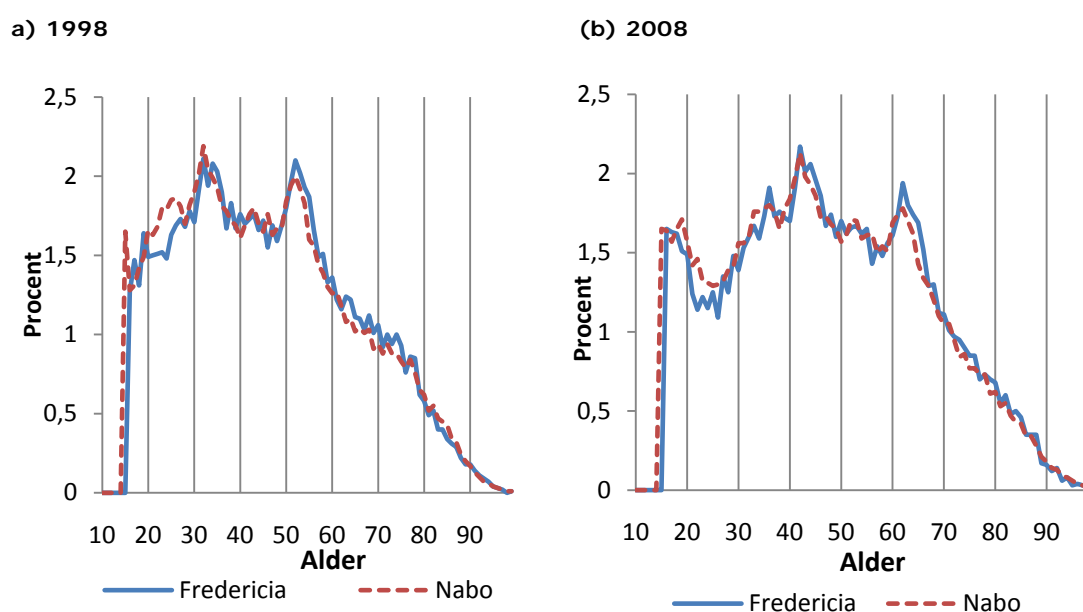
I kapitel 3 blev Fredericia Kommune beskrevet som en forholdsvis ”gammel” kommune med en relativ stor og stigende andel af ældre borgere samtidig med, at antallet af borgere i den erhvervsaktive alder har været faldende, jf. figur 3.7. Dertil kommer, at fødselsfrekvensen er lavere i Fredericia sammenlignet med landsgennemsnittet. Forsørgerbyrdeindekset ser på forholdet mellem antallet af borgere i den erhvervsaktive alder på den ene side og antallet af børn og ældre på den anden side. Danmarks Statistiks befolkningsprognose forudser, at forsørgerbyrdeindekset i Fredericia i 2020 vil være 1,5 procentpoint *mindre* end i nabokommunerne og 6,2 procentpoint *mindre* end regionen, men samtidig 3,6 procentpoint *større* end landsgennemsnittet.

Dette billede af den ændrede befolkningssammensætning bekræftes af den aldersopdelte befolkningsprognose i Region Syddanmark (2010), som viser, at antallet af borgere på 65 år og derover i Fredericia Kommune forventes at stige med 42% i perioden 2010-2030. Samtidig forventes antallet af yngre borgere i kommunen at falde i perioden 2010-2030: -6% blandt de 25-64-årige og -3% blandt de 0-24-årige. Den større andel af ældre borgere repræsenterer en udfordring for Fredericia Kommunes udgifter til hjemmepleje og hjemmehjælp samt ikke mindst udgifter til sundhedsvæsenet, idet ældre borgere alt andet lige har større behov for sådanne ydelser end yngre borgere (Muusmann 2006).

I figur 4.1 sammenligner vi aldersfordeling blandt Fredericias borgere med aldersfordelingen blandt borgerne i Fredericias nabokommuner. Helt overordnet ligner den aldersmæssige befolkningssammensætning i Fredericia Kommune meget den i nabokommunerne. For både Fredericia og nabokommunerne udgjorde de unge mellem 20 og 35 år en mindre andel af befolkningen i 2008, end de gjorde i 1998. Der er dog én forskel, der er værd at bemærke, og det gælder de helt unge i den erhvervsaktive alder. Sammenlignet med sine naboer havde Fredericia *færre unge* mellem 20-27 i 1998 og færre unge mellem 18-27 år i 2008. Disse aldersgrupper udgjorde signifikant lavere andele af befolkningen i Fredericia Kommune sammenlignet med disse aldersgruppers andele af befolkningen i nabokommunerne.

Dette "underskud af unge" synes således at være forværret over årene, idet andelen af yngre borgere er faldet i både Fredericia og i nabokommunerne samtidig med, at de yngre borgere udgør en *mindre* andel af borgerne i Fredericia, end de gør i nabokommunerne. Bud på hvorfor der med tiden er blevet færre yngre borgere i Fredericia, ser vi nærmere på i kapitel 5 om til- og fraflytning.

Figur 4.1 Aldersfordeling af borgere på 16 år og ældre i Fredericia Kommune og nabokommunerne

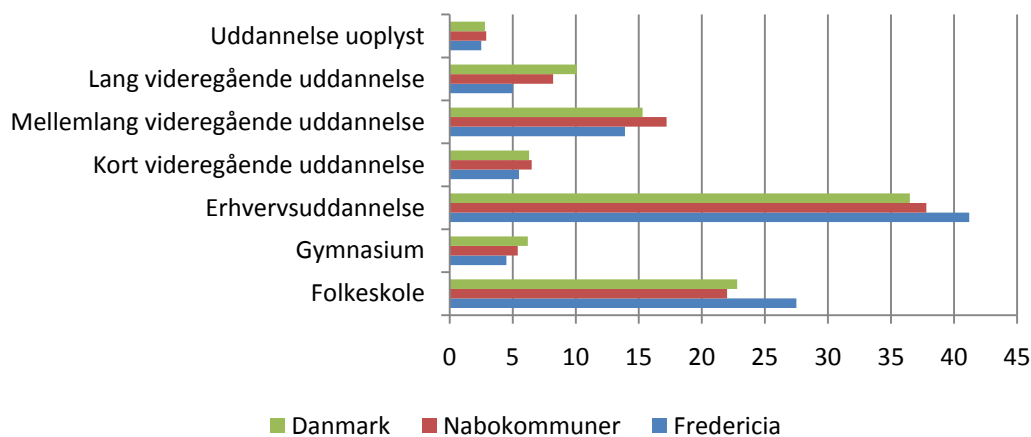
Ligesom resten af Danmark står Fredericia Kommune over for en aldersbetinget demografisk udfordring: Den erhvervsaktive andel af befolkningen falder samtidig med, at andelen af *ældre* stiger. Danmarks Statistiks befolkningsprognose forudser, at forsørgerbyrdeindekset i 2020 for Fredericia vil ligge 1,5 procentpoint *lavere* end i nabokommunerne og 6,2 procentpoint *lavere* end regionen, men samtidig 3,6 procentpoint *højere* end landsgennemsnittet. Overordnet set, har befolkningerne i Fredericia og nabokommunerne en ret ens aldersprofil, og i både Fredericia og nabokommunerne er det især i den *ynge* del af den erhvervsaktive aldersgruppe, som begynder at fylde mindre med tiden. Andelen er mindst i Fredericia.

4.2 Uddannelsesniveauet blandt de yngre og ældre borgere

Uddannelsesprofilen i Fredericia Kommune adskiller sig ret markant fra den i nabokommunerne og i landet.

Figur 4.2¹¹ viser, at der i 2008 var 27,5% fredericiaborgere mellem 25-65 år, som kun havde folkeskolen som højeste fuldførte uddannelse mod landsgennemsnittet på 22,8% og nabogennemsnittet på 22,0%. Der var færre fredericiaborgere, der havde en (kort, mellem eller lang) videregående uddannelse (24,4% mod landsgennemsnittet på 31,7% og nabogennemsnittet på 31,9%). Til gengæld var andelen af borgere med en erhvervsfaglig uddannelse større i Fredericia Kommune (41,2%) sammenlignet med landsgennemsnittet (36,5%) og nabogennemsnittet (37,8%). Inden for de videregående uddannelser er det værd at bemærke, at nabokommunerne adskiller sig ved at have den største andel med en mellemlang uddannelse i sammenligning med både Fredericia og landsgennemsnittet.

Figur 4.2 Uddannelsesfordeling i Fredericia, nabokommunerne og hele Danmark i 2008: 25-64-årige

¹¹ Ved alle uddannelsesniveauer er Fredericias andele signifikant forskellige fra de tilsvarende andele i både nabokommunerne og på landsgennemsnittet.

Med Fredericia Kommunes aldersprofil i b aghovedet – forholdsvis mange ældre (ift. landsgennemsnittet) og især færre yngre borgere (også i forhold til naboerne) – kunne man godt have en hypotese om, at det generelt lave uddannelsesniveau skyldes netop dette. De ældre generationer har bedre kunnet klare sig med en lavere uddannelse, bl.a. fordi der har været ufaglærte stillinger at få bl.a. i industrien. Men med tiden er kravene til uddannelse steget, og der er blevet færre og færre ufaglærte stillinger. Det betyder, at kravene til de unges uddannelsesniveau skærpes. Derfor er det vigtigt at få set nærmere på uddannelsesniveauet i sær blandt den yngre del af befolkningen.

Vi har set i det forrige afsnit, at Fredericia har et ”underskud af unge” i forhold til sine naboer. Én ting er, at de unge udgør en mindre andel af den samlede befolkning, end de gør i nabokommunerne, men vi vil også gerne vide, om de adskiller sig på deres uddannelsesniveau. Tabel 4.1 opsummerer uddannelsesprofilen blandt henholdsvis de yngre (25-29 år), den brede midtergruppe (30-54 år) og de lidt ældre borgere (55-64 år).

Tabel 4.1 Aldersopdelte andele med hhv. folkeskolen, en gymnasial, en erhvervsfaglig og en videregående uddannelse i Fredericia, nabokommunerne og hele Danmark i 2008

Fredericia						
	Folkeskole	Gymnasial	Erhvervsfaglig	Videregående	Uoplyst	I alt
25-29 år	29,0	10,3	36,2	19,9	4,5	100
30-54 år	25,4	4,8	41,3	26,0	2,5	100
55-64 år	32,6	1,3	42,8	21,8	1,6	100
Alle 25-64 år	27,5	4,5	41,2	24,4	2,5	100

Nabokommunerne						
	Folkeskole	Gymnasial	Erhvervsfaglig	Videregående	Uoplyst	I alt
25-29 år	21,5	12,3	32,5	26,7	6,9	100
30-54 år	20,1	5,6	36,5	34,9	2,9	100
55-64 år	27,1	2,0	43,2	26,4	1,3	100
Alle 25-64 år	22,0	5,4	37,8	31,9	2,9	100

Danmark						
	Folkeskole	Gymnasial	Erhvervsfaglig	Videregående	Uoplyst	I alt
25-29 år	18,9	14,5	28,1	31,9	6,7	100
30-54 år	20,9	6,1	36,5	33,9	2,7	100
55-64 år	30,0	2,5	40,6	25,4	1,6	100
Alle 25-64 år	22,8	6,2	36,5	31,7	2,8	100

Ser vi først på *de yngre voksne* mellem 25-29 år, er det slående at konstatere, at 29,0% af Fredericias borgere kun har gået i folkeskolen sammenlignet med 21,5% på landsplan og 18,9% i nabokommunerne. Der er kun 19,9%, som har gennemført en videregående uddannelse (kort, mellem eller lang) mod 26,7% i nabokommunerne og 31,9% på landsplan. Opde-

les der på kort, mellem og lange videregående uddannelser, er det værd at bemærke, at andelen af 25-29-årige, som har afsluttet en *lang* videregående uddannelse, er 14,4% på landsplan (figur 4.3). Den tilsvarende andel er halvt så stor (7,7%) i nabokommunerne, men stadig signifikant større end i Fredericia: 4,7%. Til gengæld er der væsentlig flere 25-29-årige, der har en erhvervsfaglig uddannelse i Fredericia Kommune: 36,2% mod 32,5% i nabokommunerne og 28,1% på landsplan.

En del af forklaringen bag disse forskelle skal uden tvivl findes i, at Fredericia har forholdsvis begrænsede uddannelses tilbud i forhold til andre steder i landet. Unge, der eksempelvis gerne vil have en lang videregående uddannelse må tage den uden for kommunens grænser. Men derfor skal det alligevel bemærkes, at andelen med en gymnasial uddannelse – dvs. fredericiaborgere med en reel mulighed for at *påbegynde* en videregående uddannelse – også i 2008 var større i nabokommunerne (12,3%) og på landsplan (14,5%) sammenlignet med i Fredericia (10,3%). Disse forskelle kan synes små, men de er statistisk signifikante.

Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at de nyeste tal fra Ungdommens Uddannelsesvejledning Lillebælt (UU Lillebælt) viser, at der har været en stigning i søgningen til de gymnasiale uddannelser blandt Fredericias unge og et tilsvarende fald i søgningen til erhvervsuddannelserne. I 2008 var der 462 elever, der afsluttede 9. klasse fra en folkeskole i Fredericia Kommune. pr. oktober 2010 var 58% af dem i gang med en gymnasial uddannelse, og 35% var i gang med en erhvervsuddannelse.¹² I 2009 afsluttede 403 elever 9. klasse fra en folkeskole i Fredericia Kommune, og pr. oktober 2010 var 64% af dem i gang med en gymnasial uddannelse, mens 27% var i gang med en erhvervsuddannelse.¹³

Vender man blikket mod *den brede midtergruppe* (de 30-54-årige), ser vi, at uddannelsesprofilen i nabokommunerne ligner i grove træk landsgennemsnittet, jf. tabel 4.1. Det er dog sådan, at andelen med en *mellemlang* videregående uddannelse er markant større i nabokommunerne, og andelen med en *lang* videregående uddannelse er mindre (disse opdelinger er *ikke* vist i tabellen). Fredericiaborgerne skiller sig igen ud ved, at der er flere med kun en folkeskoleeksamen, flere med en erhvervsfaglig uddannelse og markant færre med en videregående uddannelse. Lægger man andelene med korte, mellemlange og lange videregående uddannelser sammen, udgør de 26,0% af midtergruppen i Fredericia, 34,9% i nabokommunerne og 33,9% i landet som helhed, jf. tabel 4.1.

Ser man på *den ældre del af befolkningen* (de 55-59-årige), er andelen med en erhvervsfaglig uddannelse ikke signifikant forskelligt fra hinanden i Fredericia og nabokommunerne, men 2-3 procentpoint højere end på landsplan. Til gengæld ligger Fredericias andel med en mellemlang videregående uddannelse på niveau med landsgennemsnittet, men den er over 2 procentpoint mindre end nabokommunernes. Lægger man andelene med korte, mellemlange og lange videregående uddannelser sammen, udgør de 21,7% af den ældre gruppe i Fredericia, 26,4% i nabokommunerne og 25,3% i landet som helhed (tabel 4.1).

---

¹² 1% var i gang med andre uddannelser, og 6% var i gang med andet end uddannelse som fx arbejde, højskoleophold eller på offentlig forsørgelse.

¹³ 5% var i gang med andre uddannelser, og 4% var i gang med andet end uddannelse som fx arbejde, højskoleophold eller på offentlig forsørgelse.

Borgernes uddannelsesprofil i Fredericia Kommune adskiller sig fra den i nabokommunerne og landet som helhed. En større andel har kun gået i folkeskolen, og en mindre andel har taget en videregående uddannelse. Til gengæld er der forholdsvis mange med en erhvervsfaglig uddannelse i Fredericia Kommune – også blandt de yngre aldersgrupper. Nye tal fra Ungdommens Uddannelsesvejledning Lillebælt (UU Lillebælt) viser, at der har været en stigning fra 2008-2009 i søgningen til de gymnasiale uddannelser blandt Fredericias unge og et tilsvarende fald i søgningen til erhvervsuddannelserne.

Ser vi *på tværs af generationer* viser tabel 4.1, at der på landsplan er færre yngre voksne som kun har en folkeskoleuddannelse (18,9%) sammenlignet med både midtergruppen (20,9%) men især den ældre gruppe (30,0%). I både Fredericia og nabokommunerne er der også færre med kun en folkeskoleeksamen i midtergruppen sammenlignet med den ældre gruppe, men det kan samtidig konstateres, at der faktisk er *flere* blandt de yngre voksne med højst folkeskolen sammenlignet med midtergruppen (Fredericia: 29,0% vs. 25,4%; nabokommunerne: 21,5% vs. 20,1%). Da uddannelseskravene til de unge ikke kan forventes at blive mindre i fremtiden, er det afgørende, at flere af de yngre voksne i Fredericia og nabokommunerne får sig en uddannelse ud over folkeskolen.

Tabel 4.1 viser endvidere, at der i de yngre aldersgrupper er færre, som har en erhvervsfaglig uddannelse, men forskellene på tværs af aldersgrupper er størst for landet som helhed. Hvor andelen ligger på 41-43% blandt de 55-64-årige, så ligger de på 36,2% blandt de 25-29-årige i Fredericia og kun 28,1% i landet som helhed i samme aldersgruppe. Den brede midtergruppe af 30-54-årige er, ikke overraskende, den med de største andele med en videregående uddannelse. Det bemærkes, at hvor der på landsplan er næsten samme andel med en videregående uddannelse blandt de yngre (31,9%) som blandt midtergruppen (33,9%) er der i Fredericia hele 6 procentpoints forskel (19,9% blandt de unge og 26,0% blandt midtergruppen). Også i nabokommunerne holder de unge bagefter sammenlignet med landsgennemsnittet. Hvor 34,9% af de 30-54-årige i nabokommunerne har en videregående uddannelse, gælder dette kun 26,7% af de 25-29-årige.

Tager man et generationsperspektiv, kan det konstateres, at andelen af borgere mellem 25 og 29 år, som i 2008 kun havde en folkeskoleeksamen, var 29,0% sammenlignet med 25,4% af den brede *midtergruppe* af 30-54-årige. På landsplan var de tilsvarende andele hhv. 18,9 og 20,9%.

Samlet set tyder disse resultater på, at det lave uddannelsesniveau i Fredericias befolkning ikke alene er et spørgsmål om aldersfordeling, hvor de ældre med en lav uddannelse fylder forholdsvis meget i det samlede billede. Tværtimod er de største forskelle i uddannelsesprofil mellem Fredericia, nabokommunerne og landsgennemsnittet at finde blandt den *yngre* del af den arbejdsdygtige aldersgruppe. Denne sammenligning af uddannelsesprofilen blandt de yngre og lidt ældre generationer er en måde at få et pejlemærke på, hvilken retning uddannelsesniveautet bevæger sig i Fredericia Kommune. At der decideret er flere yngre borgere i Fredericia Kommune, som kun har folkeskolen, og kun få som har en videregående uddannelse sammenlignet med midtergruppen, tyder på, at Fredericia Kommune taber terræn uddannelsesmæssigt sammenlignet med landet som helhed.

Det er desværre et billede, som også kendetegner Danmark generelt, når der sammenlignes med andre OECD-lande. Det viste Velfærds Kommissionens rapport (2006) *Fremtidens velfærd – vores valg*, kapitel 10 "Globalisering, uddannelse og forskning". Med et lignende generationsperspektiv, fandt de, at de unges uddannelsesniveau var steget mindre i Danmark, end i mange andre lande vi ellers plejer at sammenligne os med. Hvor Danmark befandt sig i top 5 blandt OECD-lande, hvad angår andelen af 45-54-årige med en videregående uddannelse, opnåede Danmark kun en 13. plads blandt de 25-34-årige. Velfærdskommissionen (2006) konkluderede bl.a., at årsagerne til, at Danmark sakker bagud uddannelsesmæssigt i en international sammenligning ligger i, at færre påbegynder og afslutter henholdsvis ungdomsuddannelser og videregående uddannelser, samt at de danske unge bliver sent færdige med deres uddannelser og at deres formelle kompetencer derfor erhverves senere.

Fredericias uddannelsesmæssige profil er således ikke alene et spørgsmål om aldersfordeling, hvor de ældre med en lav uddannelse fylder forholdsvis meget i det samlede billede. Tværtimod er de største forskelle i uddannelsesprofil mellem Fredericia, nabokommunerne og landsgennemsnittet at finde blandt den *ynge* del af den arbejdsdygtige aldersgruppe. Fredericia har en udfordring i at sikre, at en større del af de *ynge voksne* får sig en uddannelse ud over folkeskolen.

4.3 Arbejdsmarkedstilknytning opdelt efter alder og uddannelse

I dette afsnit beskæftiger vi os med arbejdsmarkedstilknytning. Tabel 4.2 viser befolkningerne mellem 18 og 64 år fordelt på deres primære arbejdsmarkedstilknytning i årene 1998 og 2008. Andelen af fredericiaborgere i beskæftigelse som lønmodtagere ligger lidt over Region Syd og landsgennemsnittet, men ligger lidt under nabokommunerne. Dette mønster gælder både i 1998 og 2008. Det fremgår endvidere af tabel 4.2, at andelen af selvstændige i Fredericia Kommune er forholdsvis beskedne: 3,3% i 2008, hvilket er 1,4 procentpoint mindre end landsgennemsnittet og 0,7 procentpoint mindre end i nabokommunerne. Disse andele er reduceret en smule i forhold til 1998 – dog kun med 0,3 procentpoint i Fredericias tilfælde.

I 2008 var andelen af ledige på niveau med landsgennemsnittet, mens den var en smule højere (og statistisk signifikant) end for nabokommunerne og regionen. Andelen af kontanthjælpsmodtagere lå på 2,1%, og denne andel er større end de tilsvarende andele i både nabokommuner, regionen og på landsplan.

Tabel 4.2 Borgere 18-64 år opgjort efter arbejdsmarkedstilknytning

	Fredericia		Nabokommuner		Region Syd		Danmark	
	1998	2008	1998	2008	1998	2008	1998	2008
Selvstændig	3,6	3,3	4,5	4,0	5,5	4,7	5,3	4,7
Beskæftiget	70,6	72,4	71,3	73,2	67,5	69,8	67,9	69,2
Sygedagpenge	0,3	0,9	0,2	0,9	0,2	0,8	0,2	0,8
Ledig	3,8	1,3	3,7	1,0	3,4	1,1	3,7	1,2
Kontanthjælp	2,1	2,1	1,7	1,7	1,2	1,6	1,5	1,5
Ledighedsydelse	-	0,4	-	0,2	-	0,3	-	0,2
Revalidering	0,7	0,3	0,6	0,1	0,6	0,2	0,6	0,1
Uddannelsesydelse	2,0	3,1	2,8	3,2	4,9	3,9	4,2	4,4
Førtidspension	6,1	5,7	5,5	5,8	6,0	6,7	5,8	5,9
Efterløn	3,0	4,3	2,9	3,9	3,5	4,7	3,3	4,9
Tjenestemandspension	0,2	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3
Introduktionsydelse	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1
Anden	7,6	5,9	6,6	5,6	7,0	5,8	7,2	6,6
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100
Observationer	31.409	31.446	89.412	92.490	83.975	84.505	384.666	397.303

Bem.: Kontanthjælp inkluderer aktivering ifølge Kontanthjælpsregisteret. Ledighedsydelse og introduktionsydelser blev ikke registeret i 1998. "Anden" inkluderer orlov fra beskæftigelse, orlov fra ledighed, barselsdagpenge, beskæftiget uden løn, uddannelsesforanstaltning, særlig aktivering, uoplyst aktivering, overgangsydelse, fleksydelse, delvis ledighed, øvrige uden for arbejdsstyrken, folkepensionister, børn og unge.

Tabellen afslører endvidere, at 4,6% af fredericiaborgerne (18-64 år) enten var på efterløn eller tjenestemandspension i 2008. Denne andel var lidt større end i nabokommunerne (4,2%), men lavere end for regionen (5,0%) og landsgennemsnittet (5,2%). I 1998 lå andelen af førtidspensionister i Fredericia Kommune over de tilsvarende andele i nabokommunerne og på landsplan. Denne andel er mindre i 2008 og ikke længere signifikant forskelligt fra andelen i nabokommunerne og på landsplan. Tal fra Jobindsats.dk viser i midlertid, at antallet af førtidspensionister er steget i Fredericia – mest markant fra 2009 til november 2010 og mere (procentuelt) end på landsplan.

Tablet 4.2 viser ikke nogen signifikant forskel på andelen af borgere på sygedagpenge i Fredericia sammenlignet med hele landet i 2008. Men også her viser tal fra Jobindsats.dk, at der er sket ændringer siden da. Antallet af sygedagpengemodtagere er faldet i perioden 2008-2009 – både i Fredericia og i resten af landet. Fra 2009 til november 2010 er udviklingen imidlertid vendt for Fredericia. Hvor der er kommet flere sygedagpengemodtagere i Fredericia, er faldet fortsat i landet som helhed.

"Underskuddet" af unge og de begrænsede uddannelsesmuligheder synes afspejlet i tabellen ved, at andelen af fredericiaborgere under uddannelse udgjorde kun 3,1% i 2008. Den andel er på niveau med nabokommunernes andel borgere under uddannelse (3,2% i 2008), men er lavere end andelen i Region Syd (3,9%) og landet som helhed (4,4%).

Andelen af Fredericias borgere i den erhvervsaktive alder, som er i *beskæftigelse som lønmodtagere*, er højere end regions- og landsgennemsnittet, men lavere end nabokommunernes. Andelen af fredericiaborgere på *efterløn* eller *tjenestemandspension* er omvendt større end i nabokommunerne, men lavere end i regionen og på landsplan. *Kontanthjælpsmodtagere* udgør også en lidt større andel end i de øvrige landsdele. Andelen af *førtidspensionister* lå i 2008 på niveau med nabokommunerne og landsgennemsnittet. Nye tal fra Jobindsats.dk viser imidlertid, at antallet af førtidspensionister er steget frem til januar-november 2010 – og procentuelt mere i Fredericia end på landsplan. Også på *sygedagpenge*området er der sket en udvikling siden 2008. Antallet af sygedagpengemodtagere faldt i perioden 2008-2009 både i Fredericia og i hele landet. Men fra 2009 til januar-november 2010 er antallet begyndt at stige i Fredericia, mens det fortsat er faldet i hele landet.

I tabel 4.3 ser vi på arbejdsmarkedstilknytningen blandt de helt unge samt blandt den ældre del af den erhvervsaktive aldersgruppe i Fredericia Kommune i 2008 og sammenligner med nabokommunerne, regionen og hele landet. Som for hele gruppen af 18-64-årige, er det sådan, at flere af de unge fredericiaborgerne er i beskæftigelse som lønmodtagere sammenlignet med Region Syd og landet som helhed, men færre end i nabokommunerne. Der er til gengæld signifikant flere unge på kontanthjælp, 3,6% i 2008, sammenlignet med 1,9% på landsplan, 2,1% i nabokommunerne og 2,4% i regionen. Modsat er der signifikant flere unge i regionen og på landsplan, som er under uddannelse, 14-15%, mod kun 10% i Fredericia og i nabokommunerne.

Tabel 4.3 Helt unge og ældre borgere opgjort efter arbejdsmarkedstilknytning i 2008

	Unge: 18-24 år				Ældre: 60-64 år			
	Fredericia	Nabo	Region Syd	Danmark	Fredericia	Nabo	Region Syd	Danmark
Selvstændig	0,7	0,5	0,7	0,8	3,8	5,0	5,6	5,6
Beskæftigede	73,0	74,7	70,2	68,8	36,8	37,7	26,6	29,1
Ledig	1,2	1,2	1,1	1,2	0,7	0,4	0,2	0,2
Ledighedsydelse	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0
Kontanthjælp	3,6	2,1	2,4	1,9	0,6	0,6	0,5	0,5
Revalidering	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Sygedagpenge	0,5	0,5	0,4	0,4	0,2	0,3	0,2	0,2
Uddannelsesydelse	10,1	10,2	13,7	14,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Førtidspension	0,8	1,0	1,2	0,9	12,9	13,6	17,0	14,8
Efterløn	0,0	0,0	0,0	0,0	38,6	36,7	44,1	43,4
Tjenestemandspension	0,3	0,2	0,1	0,1	1,7	1,9	2,1	2,4
Introduktionsydelse	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Anden	9,6	9,4	9,8	10,7	4,4	3,7	3,8	3,8
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Observationer	3.724	12.009	10.843	55.406	3.506	9.824	9.070	45.080

Bem.: Kontanthjælp inkluderer aktivering ifølge Kontanthjælpsregisteret. "Anden" inkluderer orlov fra beskæftigelse, orlov fra ledighed, barseldagpenge, beskæftiget uden løn, uddannelsesforanstaltning, særlig aktivering, uoplyst aktivering, overgangsydelse, fleksydelse, delvis ledighed, øvrige uden for arbejdsstyrken, folkepensionister, børn og unge.

Vender vi blikket mod den gruppe af borgere, som nærmer sig folkepensionsalderen, ser vi, at pænt store andele af borgerne i Fredericia (36,8%) og i nabokommunerne (37,7%) fortsat er i beskæftigelse som 60-64-årige sammenlignet med i regionen (26,6%) og landet som helhed (29,1%). Der er omvendt flere førtidspensionister i regionen, 17,0%, i forhold til 13-14% i Fredericia og nabokommunerne. Landsgennemsnittet er 14,8%. Også på efterlønsområdet er der flere på landsplan (43,4%) og i regionen (44,1%) sammenlignet med Fredericia (38,6%) og nabokommunerne (36,7%).

En større andel af de helt unge fredericianere mellem 18 og 24 år er i beskæftigelse som lønmodtagere sammenlignet med unge i regionen og hele landet, men færre end i nabokommunerne. Til gengæld er der flere unge på kontanthjælp i Fredericia sammenlignet med de andre landsdele. Interessant er det at bemærke, at en pæn andel af de lidt ældre borgere (60-64 år) fortsat er i beskæftigelse i Fredericia og nabokommunerne sammenlignet med regionen og landsgennemsnittet. Der er også færre førtidspensionister og efterlønsmodtagere blandt de ældre sammenlignet med Region Syddanmark, selvom det skal erindres, at nye tal fra Jobindsats.dk viser, at der generelt er kommet flere førtidspensionister i Fredericia i 2009-2010.

I det følgende ser vi på, hvordan erhvervs- og beskæftigelsen blandt de yngre har udviklet sig over tid. Figur 4.3 angiver frekvenserne blandt de henholdsvis 18-24-årige (panel a) og de 25-29-årige (panel b) i Fredericia og nabokommunerne.

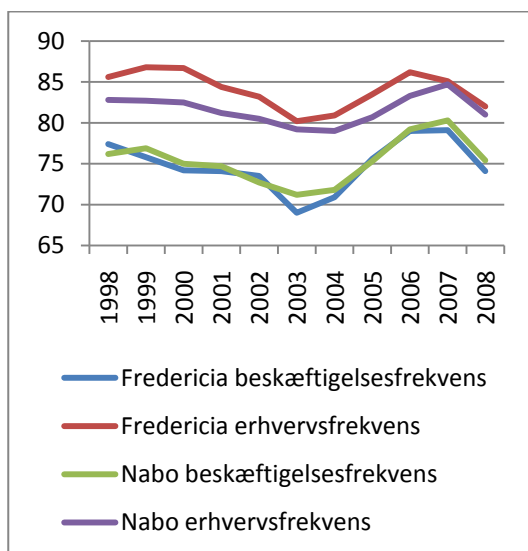
Definitioner:

Erhvervsfrekvens = $\text{Arbejdsstyrke} / \text{Befolkning} * 100$
 = $(\text{Beskæftigede} + \text{Arbejdsløse}) / \text{Befolkning} * 100$

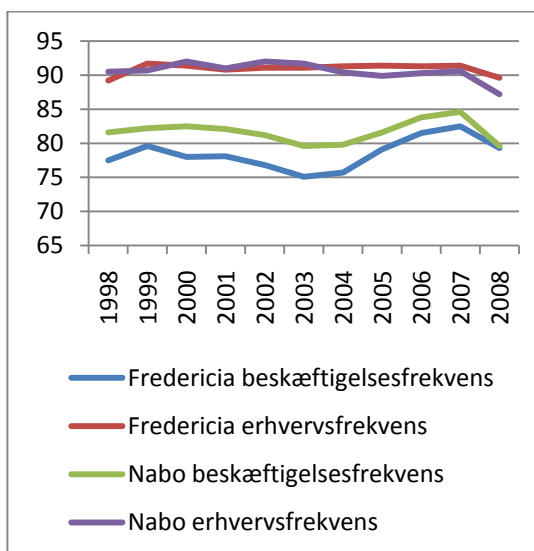
Beskæftigelsesfrekvens = $\text{Beskæftigede} / \text{Befolkningen} * 100$

Figur 4.3 Erhvervs- og beskæftigelsesfrekvens i Fredericia og nabokommunerne i perioden 1998-2008

a) 18-24 år

b) 25-29 år

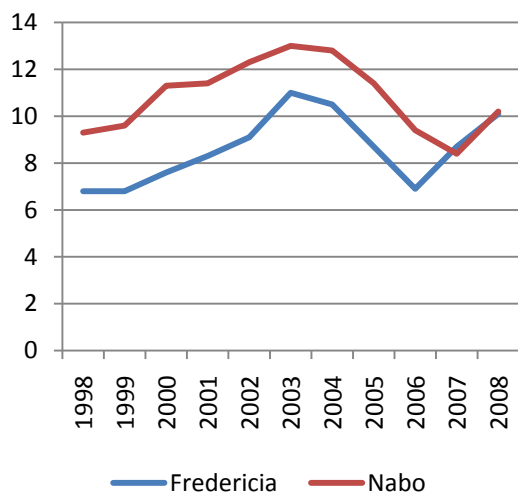
Erhvervsfrekvensen blandt Fredericias 18-24-årige er signifikant højere end erhvervsfrekvensen blandt nabokommunens helt unge voksne i stort set alle år. Beskæftigelsesfrekvenserne er til gengæld stort set identiske i alle år, hvilket bekræfter billedet i tabel 4.3 for 2008, nemlig at der er lidt flere ledige blandt Fredericias unge i sammenligning med nabokommunerne. Panel b viser erhvervs- og beskæftigelsesfrekvensen blandt de 25-29-årige. Her er det omvendt i beskæftigelsesfrekvensen, at der i stort set alle årene er signifikante *forskelle*. Beskæftigelsesfrekvensen blandt Fredericias 25-29-årige er i næsten alle år signifikant lavere end beskæftigelsesfrekvensen blandt nabokommunens. Erhvervsfrekvenserne er til gengæld stort set identiske i alle år.

I stort set hele perioden 1998-2008 har der været flere af de helt unge 18-24-årige, som har stået til rådighed for arbejdsmarkedet i Fredericia sammenlignet med unge i nabokommunerne. Til gengæld har flere af dem være ledige. Forskellene mellem Fredericias og nabokommunernes unges erhvervsfrekvenser er snævret ind i 2007 og 2008. De 25-29-årige i Fredericia og nabokommunerne står til rådighed for arbejdsmarkedet i samme omfang i alle årene 1998-2008, men lidt færre fredericiaborgere har været i job. Forskellene i beskæftigelsesfrekvenserne for de 25-29-årige er dog snævret ind i 2007-2008.

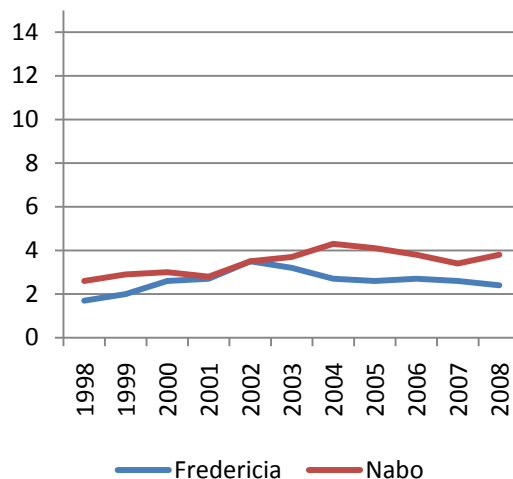
Figur 4.4 viser udviklingen i andelen af unge (panel a: 18-24 år og panel b: 25-29 år) under uddannelse i henholdsvis Fredericia og nabokommunerne. Først og fremmest bemærkes niveauforskellen. Over perioden 1998-2008 var i gennemsnit 8,6% af Fredericias 18-24-årige under uddannelse sammenlignet med 10,8% af nabokommunens unge. Frem til og med 2006 har der været mellem 2,5-3,5 procentpoint forskel i andelene. Herefter er der et vendepunkt blandt Fredericias unge, så andelen under uddannelse i 2007 og 2008 kommer på niveau med nabokommunerne. Blandt de 25-29-årige er andelen under uddannelse væsentligt lavere: gennemsnittet over hele perioden var 2,6% for Fredericia og 3,5% for nabokommunerne. Andelen har været op mod 1,5 procentpoint højere i nabokommunerne i 1998-1999 og igen i 2004-2008, men sammenfaldende i de mellemliggende år.

Figur 4.4 Andelen under uddannelse i Fredericia og nabokommunerne i perioden 1998-2008

a) 18-24 år

b) 25-29 år

Sammenligner vi de unge i Fredericia og i nabokommunerne, viser det sig, at færre af Fredericias unge mellem 18 og 24 år har i årene 1998-2006 været under uddannelse sammenlignet med nabokommunerne. Andelen er dog kommet på niveau med nabokommunernes i 2007-2008.

Som det fremgår af bl.a. Velfærdskommissionens rapport (2006), har personer som kun har gået i folkeskolen en mere løs tilknytning til arbejdsmarkedet sammenlignet med personer med en uddannelse ud over dette. Denne konklusion kan også drages for borgerne i Fredericia og nabokommunerne. Sammenholder man de tre paneler i figur 4.5 ser man tydeligt, at både erhvervs- og beskæftigelsesfrekvensen er markant højere blandt personer med en erhvervsfaglig eller en videregående uddannelse sammenlignet med personer med kun folkeskolen. I 2008 var beskæftigelsesfrekvensen blandt fredericiaborgere, som kun havde gået i folkeskolen, 62,7%, mens den var 82,9% blandt personer med en erhvervsfaglig uddannelse og 84,0% blandt personer med en videregående uddannelse. Erhvervsfrekvensen i samme år var 75,2% for de personer med en folkeskoleuddannelse og over 88% for de andre to grupper.

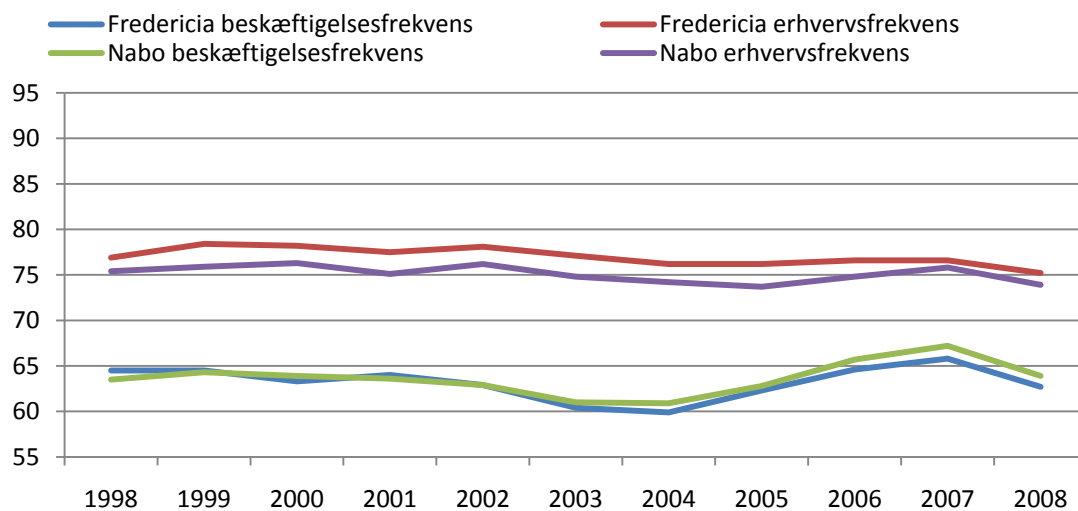
Desuden er der tegn på, at beskæftigelsessituationen for de personer, som kun har gået i folkeskolen varierer mere med de almindelige konjunkturer, end den gør for personer, som har en uddannelse herudover. I løbet af perioden 1998-2008 har forskellen mellem beskæftigelsesfrekvensens minimum og maksimum været 5,9 procentpoint for dem med højest folkeskolen, mens den har været 3,5 procentpoint derunder for andre.

Sammenligner man Fredericia med nabokommunerne, er det interessant at bemærke, at *erhvervsfrekvensen* blandt de folkeskoleuddannede i alle årene har ligget ca. 2 procentpoint over nabokommunernes. Denne forskel er signifikant i alle årene. Til gengæld har *beskæftigelsesfrekvensen* blandt denne gruppe ikke adskilt sig markant fra hinanden indtil årene 2006-2008, hvor den så til gengæld har været en anelse højere i nabokommunerne. Med andre ord har ledigheden typisk været lidt større for Fredericias borgere med kun folkeskolen sammenlignet med tilsvarende borgere i nabokommunerne.

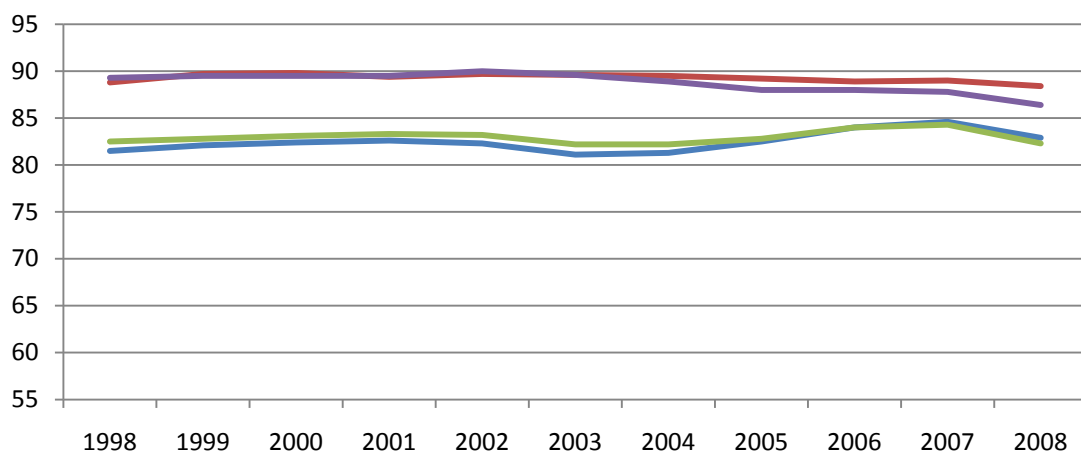

Figur 4.5 Erhvervs- og beskæftigelsesfrekvensen blandt borgere 18-64 år i Fredericia og nabokommuner opgjort efter højeste fuldførte uddannelse

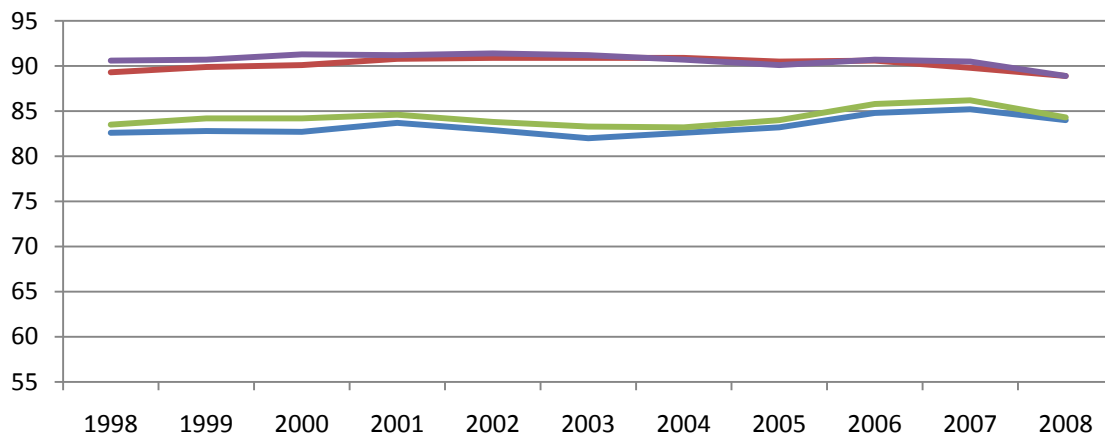
a) Folkeskole

b) Erhvervsfaglig

c) Videregående uddannelse

I tabel 4.4 ser vi nærmere på den gennemsnitlige ledighedsgrad i løbet af et år, som personer med folkeskolen som højeste fuldførte uddannelse, oplever. Ledighedsprofilen blandt disse personer i Fredericia Kommune ligner i grove træk landsgennemsnittet, om end der er lidt flere med kortere eller længere ledighedsperioder og tilsvarende lidt færre, som slet ingen ledighed oplever.

Tabel 4.4 Årsledighedsgraden blandt personer 18-64 år med folkeskolen som højeste uddannelse

	Fredericia		Nabokommuner		Danmark	
	1998	2008	1998	2008	1998	2008
Ingen ledighed i året	81,25	88,77	77,77	90,83	79,05	89,41
Ledig op til 10% af året	7,59	4,43	7,27	3,80	6,13	3,93
Ledig 10-80% af året	9,16	6,65	13,22	5,34	13,04	6,57
Ledig 80-100% af året (Langtidsledig)	2,00	0,15	1,73	0,03	1,77	0,09
Sum	100	100	100	100	100	100
Observationer	11.449	9.494	27.502	23.293	122.014	98.538

Bem.: Ledighedsgraden er antallet af ledige timer i forhold til antallet af (mulige) arbejdstimer. Ledighedsgraden svarer på årsbasis til den andel af året, hvori den ledighedsberørte person har været ledig i enten én sammenhængende periode eller i flere perioder sammenlagt. Ledigheden opgøres i promille.

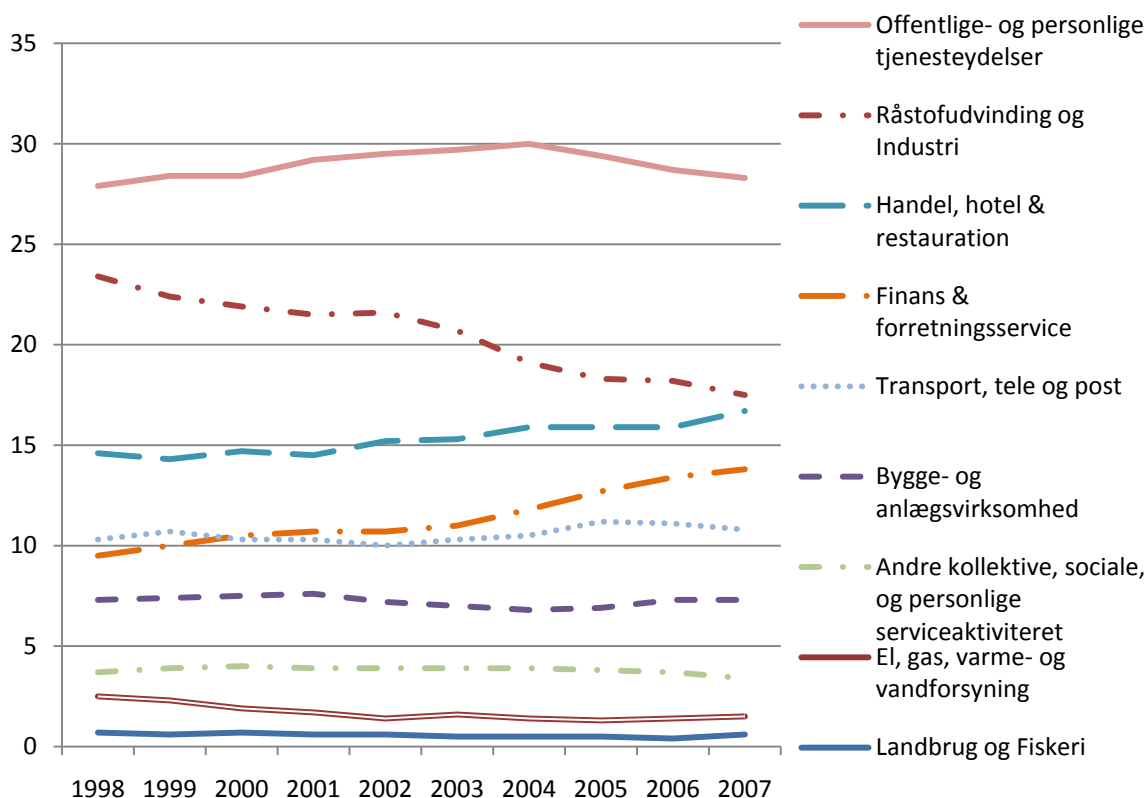
Billedet har ændret sig siden 1998. I 2008 var der flere af Fredericias borgere med kun folkeskolen, som slet ingen eller kun havde kortere perioder med ledighed i forhold til både landsgennemsnittet og nabokommunerne. Det er naturligvis positivt. Men sammenligner man med nabokommunerne og landsgennemsnittet, er denne forbedring i Fredericia lidt mere beskedent. Med andre ord viser tallene, at selvom beskæftigelsessituationen for denne gruppe generelt var bedre i 2008 end i 1998, så var *forbedringen* for fredericiaborgerne *lidt mindre udtalt* end for nabokommunerne. I 2008 ramtes 90,8% af nabokommunernes folkeskoleuddannede borgere slet ikke af ledighed i året, hvorimod det samme gjaldt for 88,8% af Fredericias folkeskoleuddannede borgere. Til sammenligning var de tilsvarende procentandele henholdsvis 77,8 og 81,3% i 1998.

Som for hele landet gælder det også for Fredericia Kommunes borgere, at en uddannelse ud over folkeskolen er med til at bane vejen for en større og mere stabil tilknytning til arbejdsmarkedet. Selvom beskæftigelsessituationen for personer med kun folkeskolen som højeste uddannelse generelt var bedre i 2008 end i 1998, så var forbedringen for fredericiaborgerne lidt mindre udtalt end for nabokommunerne.

4.4 Branchefordeling

I dette afsnit ser vi nærmere på, hvordan de beskæftigede borgere i Fredericia Kommune fordeles sig på brancher i perioden 1998-2007¹⁴. Tallene bag figur 4.6 viser, at 28,3% af de beskæftigede fredericiaborgere i 2007 arbejdede med offentlige og personlige tjenesteydelser. Denne andel har ligget nogenlunde konstant over hele perioden 1999-2008 – højest i årene 2001-2005. I 2007 var godt 17% af de beskæftigede fredericiaborgere ansat inden for branchen 'Råstofudvinding og industri'. Branchens andel af de beskæftigede er reduceret med 25% siden 1998. Ligeledes var omtrent 17% af de beskæftigede borgere ansat i branchen 'Handel, hotel og restauration'. Dette er en branche, hvis andel af de beskæftigede er steget med 14% i løbet af perioden 1998-2007. 'Finans- og forretningsservice' er også en branche, som med tiden er kommet til at fylde mere. I 1998 var under 10% ansat her, men denne andel var steget til knap 14% i 2007. 'Transport, tele og post' beskæftiger ca. 10-11% af de arbejdende fredericiaborgere. Denne andel har været ret stabil i perioden. De ansatte i bygge- og anlægsvirksomhed udgør lige godt 7% af de beskæftigede – en andel som også har været stabil.

Figur 4.6 Branchefordelingen blandt beskæftigede 18-64-årige fredericiaborgere i perioden 1998-2007

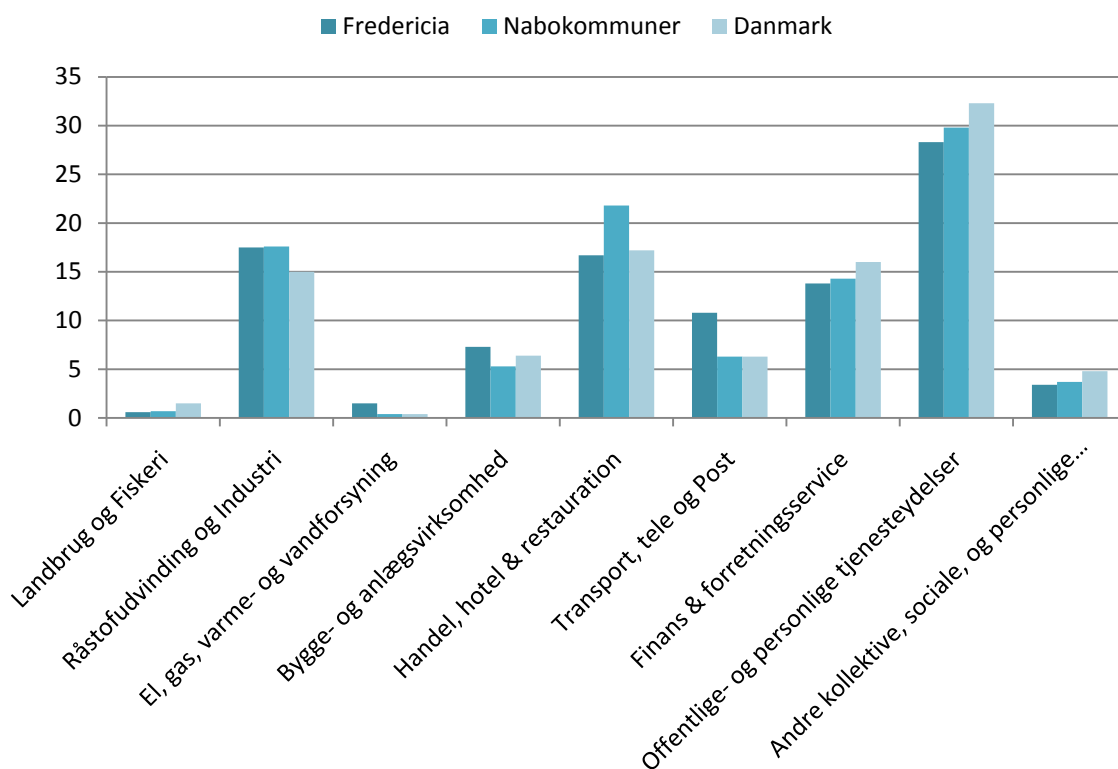

Sammenligner vi Fredericia Kommunes branchefordeling med den i nabokommunerne og i resten af landet, ser vi i figur 4.7, at andelen af personer, som beskæftiger sig med offentlige

¹⁴ Opgørelsen over brancher tages kun fra til og med 2007 på grund af et databrud i 2008.

og personlige tjenesteydelser, er 1,5 procentpoint mindre i Fredericia Kommune i forhold til nabokommunerne og 4,0 procentpoint mindre end på landsplan. Flere af nabokommunernes erhvervsaktive finder beskæftigelse i handel, hotel og restaurationsbranchen (5 procentpoint flere). Andelen i Fredericia ligner mere landsgennemsnittet. Både Fredericia og nabokommunerne har forholdsvis flere ansatte (ca. 2,5 procentpoint) i 'Råstofudvinding og industri'-branchen sammenlignet med landsgennemsnittet. Fredericia har endvidere 4,5 procentpoint flere ansatte i 'Transport, tele og post'-branchen i forhold til både naboer og landsgennemsnittet. 'Bygge og anlæg' ansætter en større andel af fredericiaborgerne end nabokommunerne. Vi har også sammenlignet forskellene i branchefordelingen mellem Fredericia, nabokommunerne og resten af landet tilbage i tiden, og de samme forskelle gør sig generelt gældende.

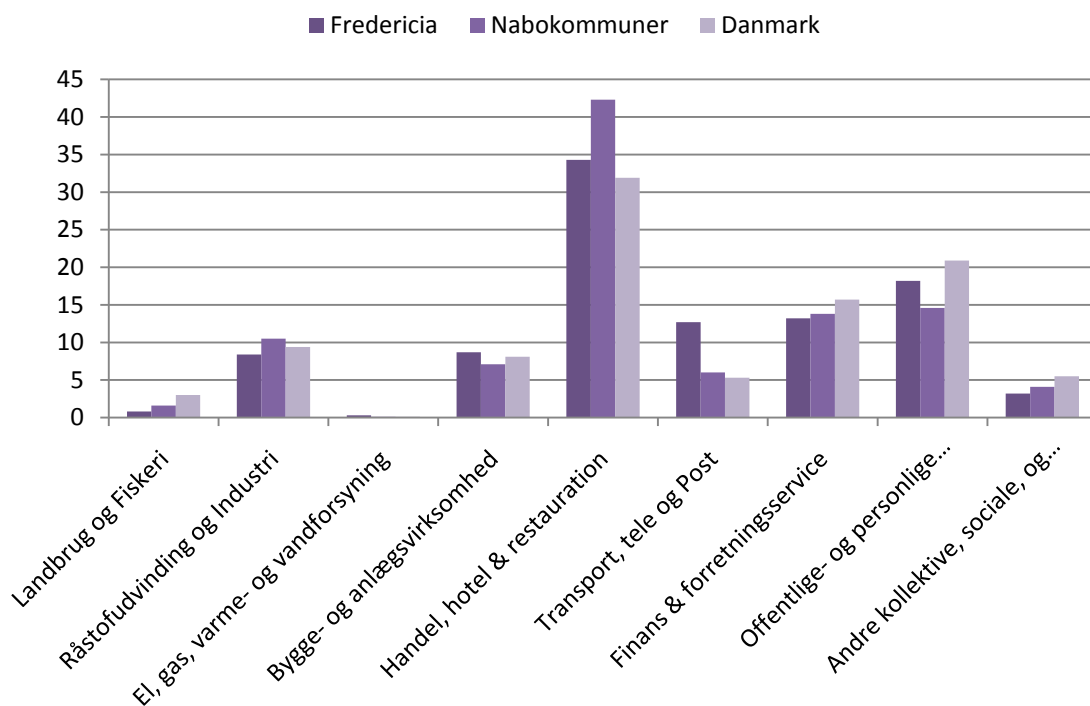
Figur 4.7 Sammenligning af Fredericia Kommunes branchefordeling med nabokommunerne og resten af landet blandt 18-64-årige i beskæftigelse i 2007

Den branche som beskæftiger flest fredericiaborgere er 'offentlige og personlige tjenesteydelser': godt 28% i 2008. Denne andel er dog lidt lavere end de tilsvarende andele i Fredericias nabokommuner og landsgennemsnittet. De to næststørste sektorer i Fredericia er 'Råstof og industri' samt 'Handel, hotel og restauration'. Fredericia skiller sig ud ved at have forholdsvis mange ansat i 'Transport, tele og post'-sektoren, når der sammenlignes med både nabokommunerne og landsgennemsnittet, og i 'Bygge- og anlægsvirksomhed', når der sammenlignes med nabokommunerne.

I det følgende dykker vi ned og ser på branchefordelingen blandt *de unge mellem 18 og 24 år*, for at se på, hvor det er, disse unge mennesker finder arbejde frem for eksempelvis at være under uddannelse.¹⁵ Halvdelen af de unge i Fredericia og nabokommunerne er beskæftigede i handel og transportsektoren. Det er godt 10 procentpoint flere end landsgennemsnittet.

Figur 4.8 Sammenligning af Fredericia Kommunes branchefordeling med nabokommunerne og resten af landet blandt 18-24-årige i beskæftigelse i 2007

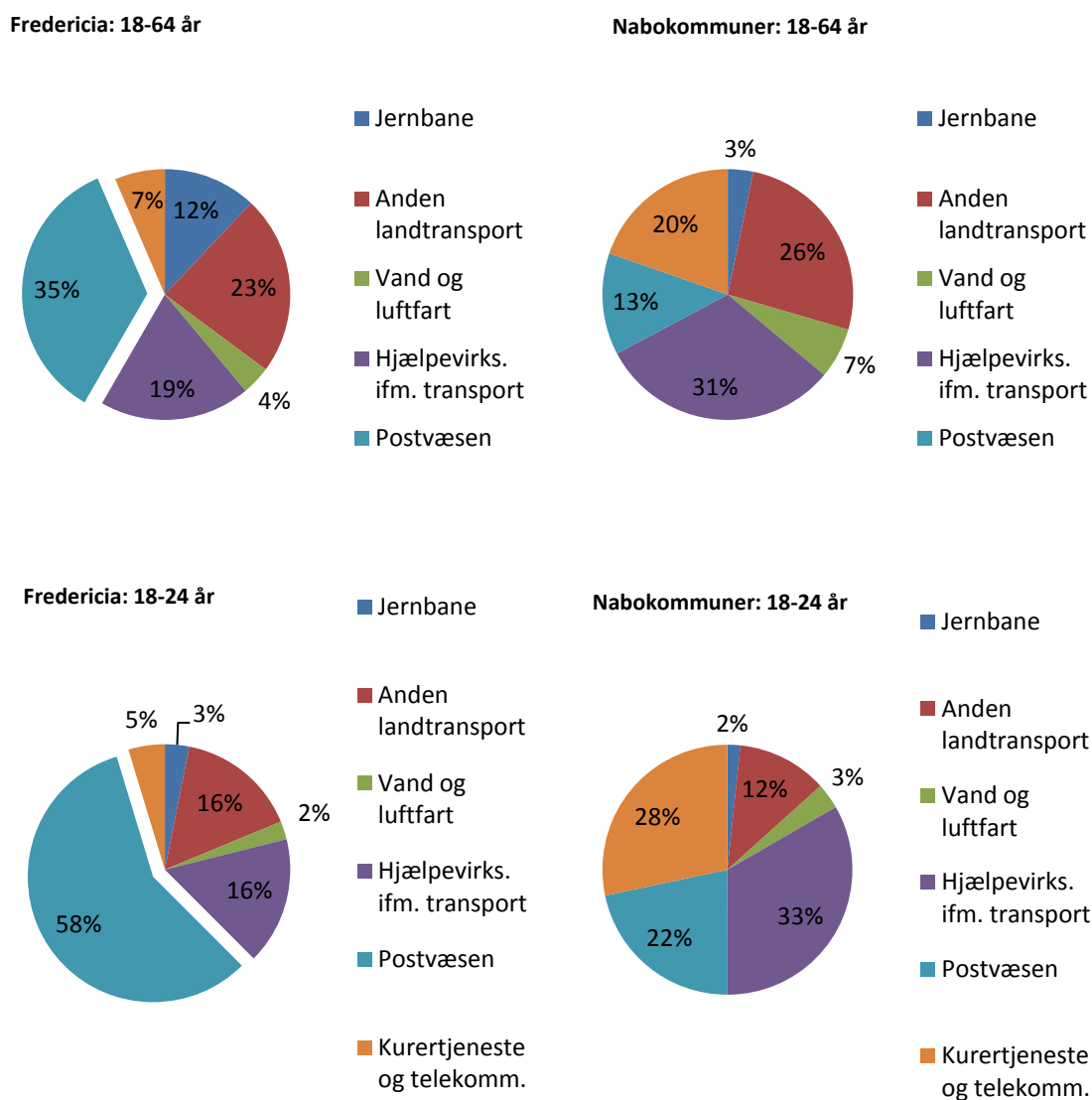

Det viser sig endvidere, at 34,3% af de helt unge voksne er beskæftigede inden for 'Handel, hotel og restauration'. Denne sektor beskæftiger også hovedparten af de unge arbejdstagere i nabokommunerne (42,3%) og på landsplan (31,9%). Derudover skiller Fredericias unge sig ud ved, at der er væsentlig flere ansat i 'Transport, tele og post' (12,7%) sammenlignet med nabokommunerne (6,0%) og landet som helhed (5,3%).

I figur 4.9 tager vi et særskilt kig på, *hvor mere præcist* i 'Transport, tele og post'-sektoren de unge mellem 18 og 24 år arbejder og sammenligner med den generelle fordeling blandt de 18-64-årige i samme branche. Hvor postvæsenet beskæftiger 35% af de 18-64-årige, som er i 'Transport, tele og post'-sektoren, gælder dette for 58% af de helt unge 18-24-årige ansat i samme sektor. Postvæsenet tiltrækker også de unge i nabokommunerne, men står alligevel kun for 22% af de 18-24-årige inden for 'Transport, tele og post'.

¹⁵ Der er tale om personer, hvis hovedbeskæftigelse er at være lønmodtager, arbejdsgiver, selvstændig eller medhjælpende ægtefælle. Fritidsjob figurererer ikke her.

Figur 4.9 En opsplitning af beskæftigede i 'Transport, post og tele'-branchen i Fredericia og nabokommunerne i 2007: hhv. 18-64 år og 18-24 år

I tabel 4.5 ser vi på de unge fredericiaborgere, som i 2002 var ansat i postvæsenet (panel a). Helt specifikt ser vi på, hvilken uddannelse de havde opnået på det tidspunkt, og hvilket uddannelsesniveau de havde opnået fem år efter. Blandt de 132 18-24-årige, hvis hovedbeskæftigelse i 2002 var en ansættelse i postvæsenet havde 64 af dem (svarende til 48,5%) højest en folkeskoleeksamen. Yderligere 58 (43,9%) havde en gymnasial eksamen, mens 10 (7,6%) havde taget en erhvervsfaglig uddannelse. Følger vi de samme unge fem år senere, ser vi, at ud af de 64 personer som i 2002 kun havde en folkeskoleeksamen, havde de 30 af dem ikke uddannet sig yderligere, 20 havde taget en gymnasial uddannelse og 12 en erhvervsfaglig uddannelse. Blandt de 58 personer, som allerede i 2002 havde en gymnasial uddannelse, havde næsten halvdelen af dem (27 personer) en videregående uddannelse fem år senere.

Tabel 4.5 Unge fredericiaborgere ansat i "Transport, post og tele"-branchen i 2002: Uddannelsesniveau i 2002 og 2007

Panel a) 18-24-årige fredericiaborgere ansat i "Postvæsenet" i 2002: Uddannelsesniveau i 2002 og 2007

Uddannelse i 2002	Uddannelse i 2007				Antal personer	Procenter
	Grund-skole	Gymnasial	Erhvervs-faglig	Videre-gående		
Folkeskole	30	20	12	<5	64	48.5
Gymnasial	0	25	6	27	58	43.9
Erhvervsfaglig uddannelse	0	0	9	<5	10	7.6
Antal personer	30	45	27	30	132	100.0
Procenter	22.7	34.1	20.5	22.7	100.0	

Panel b) 18-24-årige fredericiaborgere ansat i "Andet transport og tele (ikke post)" i 2002: Uddannelsesniveau i 2002 og 2007

Uddannelse i 2002	Uddannelse i 2007				Antal personer	Procenter
	Grund-skole	Gymnasial	Erhvervs-faglig	Videre-gående		
Folkeskole	25	<5	15	<5	44	43.1
Gymnasial	0	<5	10	9	22	21.6
Erhvervsfaglig uddannelse	0	0	35	<5	36	35.3
Antal personer	25	6	60	11	102	100.0
Procenter	24.5	5.9	58.8	10.8	100.0	

Panel b viser uddannelsesmønstret blandt de unge, der som 18-24-årige var ansat i en af de øvrige transport- og telebrancher (ikke postvæsenet). Her ser vi, at mens 43% havde en folkeskoleeksamen, havde over en tredjedel en erhvervsfaglig uddannelse. Dette er med andre ord nogle lidt andre unge end dem, der har arbejdet i postvæsenet. Følger vi de samme unge fem år senere, ser vi, at ud af de 44 personer, som i 2002 kun havde en folkeskoleeksamen, havde de 25 af dem ikke uddannet sig yderligere, og 15 havde taget en erhvervsfaglig uddannelse. Blandt de 22 personer, som allerede i 2002 havde en gymnasial uddannelse, havde næsten halvdelen af dem (10 personer) valgt at tage en erhvervsfaglig uddannelse i løbet af de efterfølgende fem år, og 9 havde taget en videregående uddannelse.

Andelen af 18-24-årige, som finder beskæftigelse i transport, post og telebranchen er dobbelt så stor som i nabokommunerne. Ser vi nærmere på denne overordnede sektor, er det hovedsageligt i postvæsenet, at de unge fredericiaborgere arbejder. Blandt de 132 18-24-årige, hvis hovedbeskæftigelse i 2002 var en ansættelse i postvæsenet, havde 64 af dem (svarende til 48,5%) højest en folkeskoleeksamen. Fem år senere havde 30 af disse ikke uddannet sig yderligere. Blandt de 58 unge postansatte, som allerede i 2002 havde en gymnasial uddannelse, havde næsten halvdelen af dem (27 personer) en videregående uddannelse fem år senere. Blandt de unge ansat i den øvrige transport og telesektor er der til gengæld en tredjedel, som har en erhvervsfaglig uddannelse. Blandt de 44 personer i disse øvrige sektorer, som kun har en folkeskoleeksamen, har 25 af dem *ikke* taget en uddannelse herudover inden for en femårig periode.

4.5 Afstanden til arbejdsmarkedet opdelt efter uddannelsesniveau

Vi har set, at personerne med højest en folkeskoleeksamen er i større risiko for at blive ramt af både kort og længerevarende ledighed end personer med en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse. Samtidig viser eksemplet med de unge ansatte i transport, post og telebranchen, at der er en vis sandsynlighed for, at de ikke får sig en uddannelse senere hen, hvis de først kommer i beskæftigelse. I dette afsnit ser vi nærmere på, hvordan personer i disse uddannelseskategorier, som netop *ikke* er i beskæftigelse, fordeler sig på forskellige foranstaltningstyper. Det skal bemærkes, at aldersgrænsen, som vi ser på i dette afsnit, er 64 år, og derfor indgår folkepensionister ikke.

Nogle foranstaltningstyper er permanente, så som førtidspension, efterløn og tjenestemandspension. Med andre ord vil disse personer med overvejende sandsynlighed *ikke* vende tilbage til arbejdsmarkedet. Andre foranstaltninger er kun midlertidige og har det som et selvstændigt mål at få personer ud på eller tilbage til arbejdsmarkedet: ledighedsydelse, kontanthjælp, sygedagpenge, revalidering og uddannelsesstøtte.

Fredericias *ikke*-beskæftigede borgere – opdelt efter uddannelsesniveau

Tabel 4.6 viser, at blandt de ikke-beskæftigede personer i Fredericia, som kun har gået i folkeskolen, er der markant flere på *førtidspension* (31,1%) sammenlignet med de ikke-beskæftigede borgere som har en erhvervsfaglig (22,3%) eller en videregående uddannelse (17,8%). Andelen af *kontanthjælpsmodtagere* er også større blandt personer med en grunduddannelse (12,7%) i sammenligning med personer med enten en erhvervsfaglig (5,2%) eller en videregående uddannelse (7,4%). Blandt de erhvervsuddannede ikke-beskæftigede er 30,4% på *efterløn* mod 14,5% blandt de folkeskoleuddannede ikke-beskæftigede og 16,8% blandt ikke-beskæftigede personer med en videregående uddannelse.

Tabel 4.6 Fordeling af fredericiaborgere uden beskæftigelse i 2008 opdelt efter højeste fuldførte uddannelse (18-64 år)

	Folkeskole	Erhvervsfaglig uddannelse	Videregående uddannelse
Ledig	5,5	7,4	5,4
Ledighedsydelse	1,6	2,5	1,4
Kontanthjælp	12,7	5,2	7,4
Revalidering	1,1	2,0	0,9
Sygedagpenge	2,9	5,9	3,5
Uddannelsesydelse	8,6	2,0	10,8
Førtidspension	31,1	22,3	17,8
Efterløn	14,5	30,4	16,8
Tjenestemandspension	0,7	0,6	2,8
Introduktionsydelse	0,1	0,0	1,6
Anden	21,3	21,6	31,7
Sum	100,0	100,0	100,0
Observationer	3.537	1.948	1.482

Bem.: Kontanthjælp inkluderer aktivering ifølge Kontanthjælpsregisteret.

Blandt Fredericias borgere, som ikke er i arbejde, er der forholdsvis flere førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere blandt dem, som kun har en folkeskoleuddannelse sammenlignet med personer, som har en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse. Der er forholdsvis flest efterlønsmodtagere blandt dem med en erhvervsfaglig uddannelse.

En sammenligning mellem Fredericia og andre kommuner med hensyn til, hvilke offentlige ydelser de ikke-beskæftigede modtager – opdelt efter uddannelse

Sammenligner man disse ”uddannelse-foranstaltning-profiler” for fredericiaborgere med borgere i nabokommunerne, Region Syd og landsgennemsnittet, er det overordnede billede ret ens. Der er dog nogle interessante forskelle, der er værd at pointere.

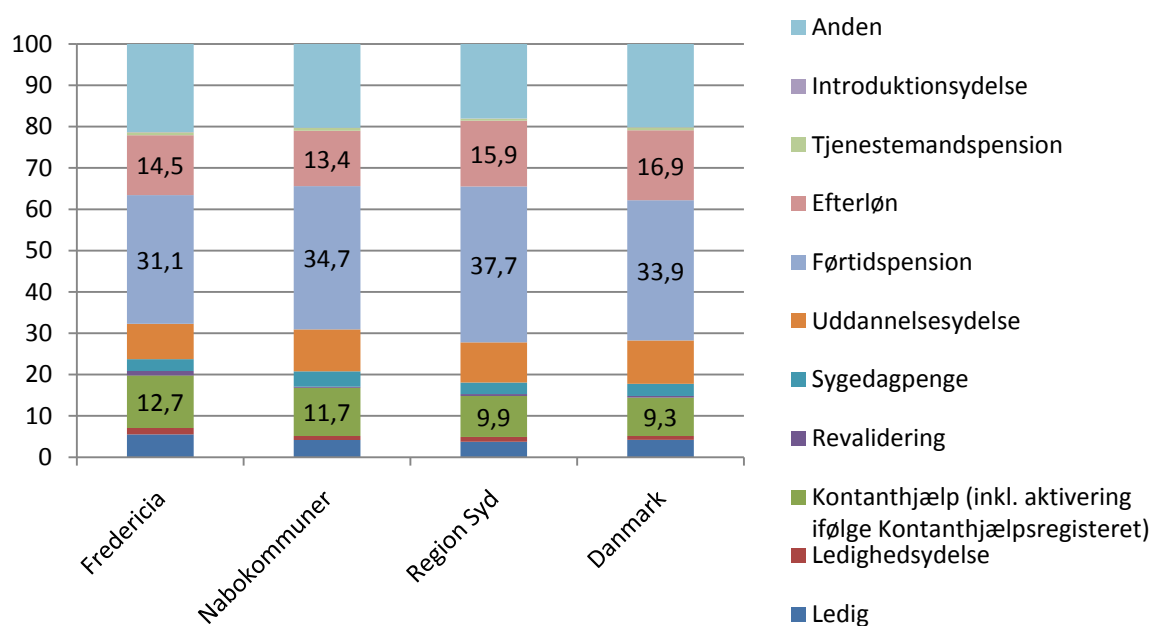
Starter vi med de ikke-beskæftigede folkeskoleuddannede (figur 4.10), viser det sig, at andelen af personer på *kontanthjælp* i Fredericia (12,7%) ikke er signifikant forskelligt fra andelen af kontanthjælpsmodtagere i nabokommunerne (11,7%), men den er til gengæld signifikant større end tilsvarende andele i regionen (9,9%) og landsgennemsnittet (9,3%). Andelen af *ledige* og personer på *ledighedsydelse* er også større i Fredericia.

Hvad angår andelen af *førtidspensionister* blandt de ikke-beskæftigede grunduddannede er det sådan, at andelen i Fredericia (31,1%) er signifikant *mindre* end i nabokommunerne, regionen og landet som helhed. Forskellen er størst i forhold til regionen. Bemærkes skal det dog, at nye tal fra Jobindsats.dk viser imidlertid, at antallet af førtidspensionister *generelt* er steget i Fredericia – mest markant fra 2009 til 2010 (januar-november) og mere (procentuelt) end på landsplan. Andelen af *efterlønsmodtagere* blandt Fredericias ikke-beskæftigede folkeskoleuddannede adskiller sig derimod ikke væsentligt fra den tilsvarende andel i nabokommunerne. Den er 2-3 procentpoint mindre end for regionen og landsgennemsnittet, og disse forskelle er statistisk signifikante.

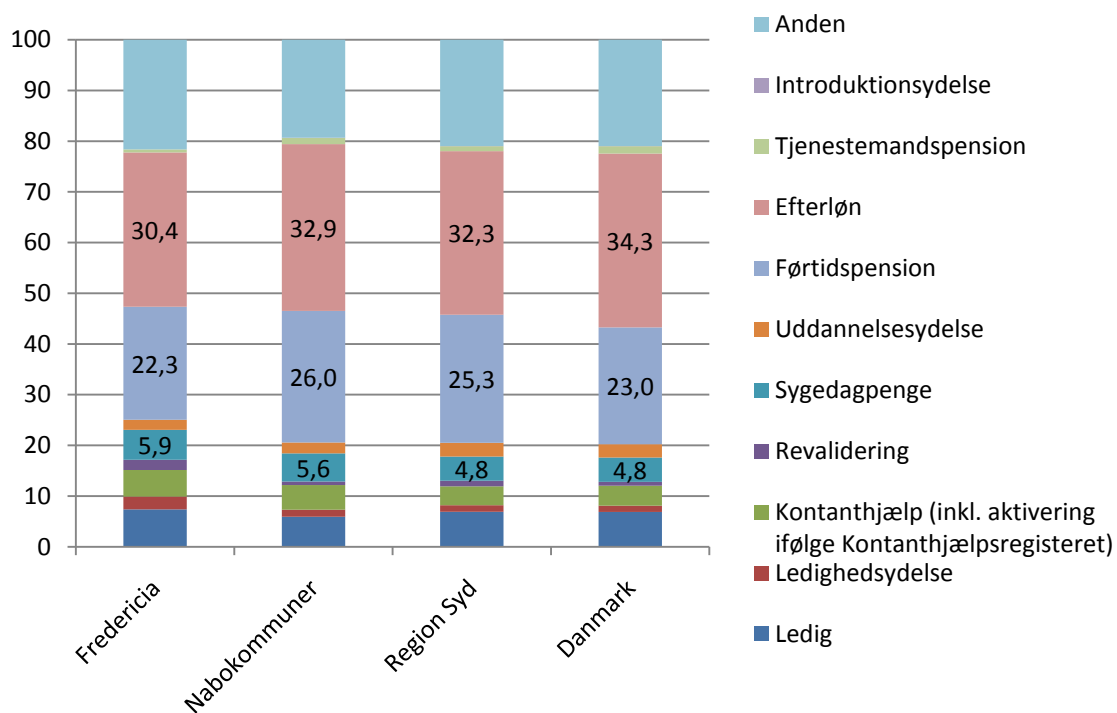
For de ikke-beskæftigede erhvervsuddannede (figur 4 .11) er der også interessante forskelle mellem Fredericia og de øvrige kommuner. Først og fremmest er det vigtigt at bemærke, at andelen på *førtidspension* og *efterløn* er mindre i Fredericia end den er i forhold til både nabokommunerne, Region Syd og landsgennemsnittet. Der er med andre ord færre ikke-beskæftigede erhvervsuddannede, der permanent er uden for arbejdsmarkedet. Andelene på *sygedagpenge* og *kontanthjælp* er lidt større i Fredericia sammenlignet med regionen og landsgennemsnittet, men er ikke signifikant forskellige fra andelene i nabokommunerne. Til gengæld er der i stedet en større andel ledige (ikke på kontanthjælp) i Fredericia (7,4%) i forhold til nabokommunerne (5,9%). Derudover er der lidt flere – omend det er en lille andel – på revalidering i Fredericia end i de andre kommuner.

Fredericia har i sammenligning med regionen og landsgennemsnittet *færre* blandt de ikke-beskæftigede folkeskole- og erhvervsfagligt uddannede på *permanente* ydelser (førtidspension og efterløn). Især den mindre andel af førtidspensionister er væsentlig i forhold til kommunens udgiftspress, idet disse personer i princippet kan være på denne ydelse i ret mange år. Samtidig har Fredericia forholdsvis *flere* i denne gruppe på *midlertidige* ydelser (ledige, ledighedsydelse, kontanthjælp). Hvor store de reelle chancer for en tilbagevenden til arbejdsmarkedet der er for især personer på kontanthjælp, afhænger naturligvis af, hvorvidt de har andre problemer end ledighed og givet fald, hvor alvorlige disse er.

Figur 4.10 Folkeskoleuddannede uden beskæftigelse 18-64 år 2008

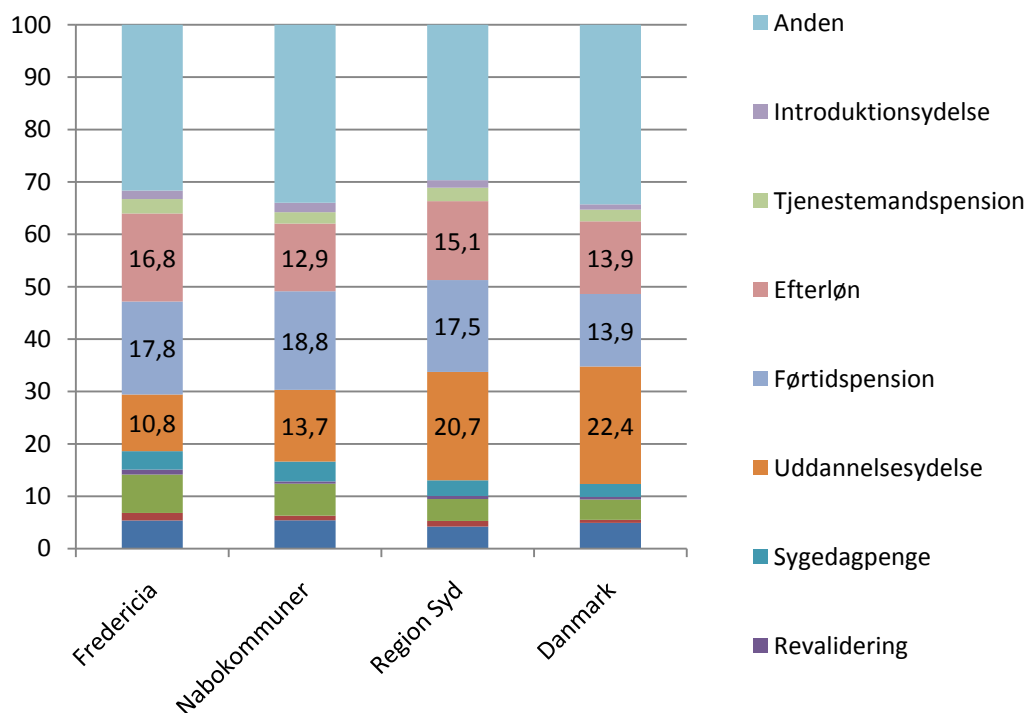

Figur 4.11 Erhvervsuddannede uden beskæftigelse 18-64 år 2008

For de ikke-beskæftigede med en videregående uddannelse (figur 4.12) er der en til gengæld en lidt større andele, der går på *førtidspension* i Fredericia (17,8%) sammenlignet med landsgennemsnittet (13,9%). Forskellene i forhold til nabokommunerne og regionen er ikke signifikante. Andelen af personer med en videregående uddannelse, som var på *efterløn* (16,8%), var ikke signifikant forskellig fra regionen som helhed, men signifikant større i sammenligning med nabokommunerne (12,9%) og landsgennemsnittet (13,9%). Ikke overraskende var andelen af de ikke-beskæftigede med en videregående uddannelse, som var *under uddannelse*, mindst for Fredericia (10,8%), lidt større for nabokommunerne (13,7%) og markant større i Region Syd (20,7%) og på landsplan (22,4%).

Figur 4.12 Videre uddannede uden beskæftigelse 18-64 år 2008

Sammenlignet med landet som helhed var der relativt set flere af Fredericias ikke-beskæftigede borgere med en videregående uddannelse på de permanente ydelser efterløn og førtidspension i 2008. Givet at Fredericia ikke er en universitetsby, var der som forventet færre blandt denne gruppe, som var under uddannelse i forhold til i de andre landsdele.

4.6 De unges familiemønstre

I dette afsnit beskriver vi de yngre borgeres familiemønstre i Fredericia, nabokommunerne og Danmark som helhed. Vi ser i tabel 4.7 på fordelingen på kategorierne enlige med/uden børn og par med/uden børn og opdeler de unge efter deres højeste fuldførte uddannelse.

Tabel 4.7 De 18-29-åriges familieforhold opdelt efter højeste fuldførte uddannelse i 2008

	Folkeskoleuddannelse			Erhvervsfaglig uddannelse			Videregående uddannelse		
	Fredericia	Nabokomm.	Danmark	Fredericia	Nabokomm.	Danmark	Fredericia	Nabokomm.	Danmark
Par med børn	24,2	22,3	26,3	25,2	18,8	23,1	28,7	20,6	14,9
Par uden børn	30,3	28,5	28,3	34,3	38,5	38,1	37,3	34,3	33,8
Enlige med børn	6,8	6,7	7,0	2,3	2,1	2,1	2,8	0,9	1,0
Enlige uden børn	38,8	42,5	38,4	38,1	40,6	36,7	31,3	44,1	50,3
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Observationer	2.964	8.084	30.342	1.456	3.965	17.736	757	3.508	20.296

De unge fredericiaborgere med kun *folkeskolen* som højeste fuldførte uddannelse ligner i store træk de unge i nabokommunerne og på landsplan, hvad angår deres familiemønstre. I Fredericia er 38,8% af de 18-29-årige singler uden børn, 30,3% danner par uden børn, 24,2% er i parforhold med børn, og knap 7% er enlige med børn. Fredericias unge med en *erhvervsfaglig uddannelse* minder på mange måder om de unge uden uddannelse bortset fra, at der er færre enlige forældre: 2,3%. Til gengæld skiller de sig ret markant ud i forhold til nabokommunernes unge med en erhvervsfaglig uddannelse, idet godt 6 procentpoint flere i Fredericia danner par, hvor der er børn in volveret. De erhvervsfaglige unge i Fredericia ligner mere landsgennemsnittet – dog er der lidt færre par uden børn og flere par med børn.

De unge med en *videregående uddannelse* i Fredericia er i markant højere grad i parforhold, hvor der også er børn (28,7%) i sammenligning med tilsvarende unge i nabokommunerne (20,6%) og i landet som helhed (14,9%). Omvendt er det en mindre andel af denne gruppe, som er singler uden børn i Fredericia (31,3%) i forhold til nabokommunerne (44,1%) og landsgennemsnittet (50,3%). Bemærkelsesværdigt er også, at der er næsten 3% enlige forældre blandt denne gruppe i Fredericia mod lige omkring 1% i nabokommunerne og landet som helhed.

De unge fredericiaborgere som kun har en folkeskoleeksamen ligner i store træk de unge i nabokommunerne og landsgennemsnittet, hvad angår deres familiemønstre. Fredericias unge med en erhvervsfaglig uddannelse minder på mange måder om de unge uden uddannelse bortset fra, at der er færre enlige forældre. Både Fredericias unge med en erhvervsfaglig og en videregående uddannelse skiller sig ud i forhold til nabokommunernes unge ved, at de i højere grad danner par og har børn.

4.7 Unge enlige med børn

I dette afsnit ser vi nærmere på unge enlige forældre. Starter vi med de helt unge enlige forældre mellem 18 og 24 år, som bor i Fredericia Kommune, ser vi, at deres uddannelsesniveau minder meget om tilsvarende unge enlige forældre på landsplan. De er til gengæld en lille smule bedre uddannet end nabokommunernes enlige forældre i samme aldersgruppe. Der er færre unge enlige forældre under uddannelse i Fredericia (9,9%) sammenlignet med landsgennemsnittet (15,4%). De er i højere grad på kontanthjælp i Fredericia (12,3%) sammenlignet med nabokommunernes unge enlige forældre (8,3%). Angående indkomst er andelen af unge enlige forældre i Fredericia med en meget lav indkomst (under DKK 100.000) mindre end i både nabokommunerne og på landsplan. Dette forklares formodentlig ved, at der i nabokommunerne og i landet som helhed er flere studerende blandt de unge enlige.

Blandt de 30-34-årige enlige forældre i Fredericia er beskæftigelsesandelen omtrent den samme som i nabokommunerne og landsgennemsnittet, mens de adskiller sig ved at være forholdsvis lavere uddannede. Blandt lidt ældre enlige forældre (35-39-årige) bosiddende i Fredericia, er der flere ledige (6,1%) sammenlignet med nabokommunerne (1,6%) og landsgennemsnittet (2,6%). Der er også lidt flere på førtidspension i Fredericia sammenlignet med landsgennemsnittet. I denne aldersgruppe er indkomsterne lavere blandt de enlige forældre i

Fredericia sammenlignet med både nabokommunerne og landet som helhed, og dette er en afspejling af, at der er flere ledige og flere på førtidspension.

Unge enlige forældre mellem 18 og 29 år i Fredericia minder i store træk om tilsvarende unge enlige forældre på landsplan, hvad angår deres uddannelsesniveau. De er en smule bedre uddannede end nabokommunernes unge enlige forældre. Der er til gengæld færre unge enlige forældre som *aktuelt* er under uddannelse i Fredericia (9,9%) sammenlignet med landsgennemsnittet (15,4%). De unge enlige forældre er endvidere i højere grad på kontanthjælp i Fredericia (12,3%) sammenlignet med nabokommunernes unge enlige forældre (8,3%).

Tabel 4.8 Enlige med børn 2008 opdelt på uddannelse, arbejdsmarkedstilknøytning og indkomst

	18-29-årige			30-34-årige			35-39-årige		
	Fredericia	Nabo-kommuner	Danmark	Fredericia	Nabo-kommuner	Danmark	Fredericia	Nabo-kommuner	Danmark
Folkeskole	68,8	71,1	71	40,6	35,6	29,5	31,4	24,6	24,6
Gymnasium	12,3	13,6	9,5	7,6	7,9	8,1	3,6	5,2	7,6
Erhvervsuddannelse	11,6	10,9	12,4	32,1	32,9	35	41,1	38,2	37,3
Videre uddannelse	7,2	4,3	7,0	19,7	23,5	27,5	23,9	32,1	30,5
Selvstændig	0,3	0,7	0,7	2,8	2,4	2,8	1,3	2,6	2,7
Beskæftigede	49,7	52,3	51,1	61,8	64,7	64,4	68	72,1	70,1
Ledig	3,1	2,4	2,6	2,8	1,9	2,2	6,1	1,6	2,6
Efterløn	0	0	0	2,8	2,7	2,4	3,2	2,8	4,1
Førtidspension	0,7	0,9	0,6	0,8	2,4	2,1	3,2	2,1	1,7
Sygedagpenge	0,7	1,4	1	1,2	1,4	1,9	0	0,4	0,6
Barsel	1,7	2	1,6	0,4	0	0,5	0	0,5	0,5
Ledighedsydelse	0	0	0,1	0	0	0	0	0,1	0
Tjenestemandspension	0,3	0,1	0,2	1,2	0,3	0,9	1,3	0,3	0,4
Revalidering	0,3	0,3	0,5	2,8	3,5	3,8	1,3	1,6	1,9
Uddannelsesyldelse	9,9	11,9	15,4	0	0	0	0	0	0
Kontanthjælp	12,3	8,3	9,9	6,8	9,2	7,6	7,1	6	6
Introduktionsydelse	0	0,1	0,3	0	0,2	0,1	0	0,1	0,1
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100
0 - 99.999 kr.	31,5	42,0	38,9	1,6	2,9	3,9	2,3	1,3	2,7
100.000 - 199.999 kr.	58,6	49,3	51,4	54,2	54,7	50,4	42,4	37,0	39,0
200.000 - 299.999 kr.	9,9	7,9	9,0	42,6	39,6	42,5	53,1	54,1	51,4
300.000 - 399.999 kr.	0	0,1	0,3	0,4	1,7	2,3	1,9	5,2	5,1
400.000 kr. +	0	0	0	0,8	0,6	0,4	0	1,4	1,1
Uoplyst	0	0,7	0,4	0,4	0,5	0,4	0,3	1	0,6
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Observationer	292	759	2989	249	629	2937	309	773	2698

4.8 Sundhedstilstand

I dette afsnit ser vi nærmere på sundhedstilstanden hos Fredericia Kommunes *ledige, kon-tanthjælpsmodtagere, efterlønsmodtagere og førtidspensionister*. De første to grupper er personer, som – i hvert fald i princippet – er *midlertidigt* uden beskæftigelse, mens de to sidste grupper er personer, som er *permanent* uden beskæftigelse. I nogle tilfælde vil personer uden arbejde have andre problemer end blot ledighed, og det kan eksempelvis være et ringere helbred. Det kan være væsentligt i forhold til at kunne styre kommunens udgifter til sundhedssektoren, at få et indblik i, hvordan og i hvilket omfang sundhedstilstanden blandt disse grupper adskiller sig fra hinanden. Aldersfordelingen og andelen af enlige med/uden børn er taget med for yderligere at karakterisere gruppen. Som sammenligningsgrundlag er de samme indikatorer angivet for *personer i beskæftigelse*.

Information om medicindataene

I registrene opgøres medicin på meget detaljerede typer, som her kategoriseres i 14 forskellige grupper. Det er vigtigt at sammenholde eventuelle trends over tid i køb af medicin blandt udvalgte persongrupper med den generelle udvikling i køb af medicin blandt alle danskere, idet der for 9 ud af de 14 medicingrupper er sket ganske markante stigninger i danskernes køb af medicin. Kun én type, angsthæmmende medicin, udviser et fald for landet som helhed (formentlig som følge af en oplysningskampagne og som følge af øget fokus på vanedannelse af angsthæmmende medicin). De resterende fire typer har haft et konstant niveau over perioden 1998-2008.

Som med lægemiddelstatistikken, så er en hospitalsdiagnose fra LPR baseret på en lægefaglig vurdering. Til analyserne i denne rapport refererer vi til diagnoser på følgende 16 sygdomsområder: Infektioner, svulster, sygdomme i blodsystemet, kirtel og ernærings sygdomme, psykiske lidelser, nervesygdomme, øjensygdomme, sygdomme i ører, sygdomme i kredsløbsorganer, sygdomme i åndedrætsorganer, sygdomme i fordøjelsesorganer, hudsygdomme, knoglesygdomme, urin- og kønssygdomme, andre sygdomsårsager og, endelig, tilskadekomst.

Tabel 4.9, 4.10 og 4.11 opdeler de ovennævnte grupper efter deres højeste fuldførte uddannelse: henholdsvis folkeskolen, en erhvervsfaglig og en videregående uddannelse. De indikatorer vi har for helbredstilstanden er det gennemsnitlige antal lægebesøg i løbet af året samt køb af udvalgte receptpligtige medicintyper (se boksen). De medicintyper, som er medtaget her er dem, som vurderes som værende særligt relevante for tilknytningen til arbejdsmarkedet, jf. fx Kolodziejczyk et al. (2010) og Kolodziejczyk & Jensen (2010) om kommunernes visitering til førtidspension og fleksjob. Disse informationer er nyttige i forhold til at beskrive et individs samlede ressourcer – især hvad angår arbejdsmarkedsparathed og dermed afstanden fra arbejdsmarkedet, om man vil.

Tabel 4.9 Helbredskarakteristik af personer med højest en folkeskoleuddannelse som er henholdsvis ledige, kontanthjælpsmodtagere, på efterløn eller førtidspension

Personer med en folkeskoleuddannelse i Fredericia Kommune 2008					
	Ledige	Kontant- hjælps- modtagere	Efterløn	Førtids- pension	Beskæf- tgede
18-24-årige	16,4	26,5	-	2,4	25,2
25-49-årige	65,1	61,2	-	37,9	45,9
50-64-årige	18,5	12,0	100,0	59,8	28,9
Alder sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100
Gennemsnitlige antal lægebesøg	12,0	16,2	11,7	23,8	10,2
Gennemsnitlig andel der køber diabetesmedicin	2,1	0,7	3,5	4,9	1,1
Gennemsnitlig andel der køber muskel/skelet-medicin	27,2	26,7	19,3	28,3	19,6
Gennemsnitlig andel der køber antipsykotika	2,6	11,1	0,8	15,5	0,9
Gennemsnitlig andel der køber antidepressiva	9,2	26,3	9,2	26,2	6,8
Gennemsnitlig andel der køber antabus	0,5	1,3	0,4	1,8	0,6
Gennemsnitlig andel enlige med børn	13,3	17,1	-	3,3	4,7
Gennemsnitlig andel enlige uden børn	36,4	42,5	22,5	57,6	28,0
Antal observationer	195	449	512	1101	5.957

I tabel 4.9 ser vi på personer, som ikke har mere end en *folkeskoleeksamen*, og som samtidig enten er ledig, på kontanthjælp, efterløn eller førtidspension. Som sammenligningsgrundlag er beskæftigede også taget med. Forventeligt er det, at førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere i denne gruppe har et større gennemsnitligt antal lægebesøg samt flere som køber alle de medtagne medicintyper sammenlignet med de beskæftigede med samme uddannelsesniveau. Førtidspensionisterne er endvidere i højere grad enlige uden børn end de andre grupper, om end også kontanthjælpsmodtagere også er det i større grad end fx de ledige. De ledige er generelt noget ældre end de beskæftigede, og de besøger lægen omtrent lige så tit som efterlønsmodtagerne. Der er endvidere flere ledige, der køber muskel/skelet og antipsykotika medicin sammenlignet med de beskæftigede. En større andel af efterlønsmodtagerne køber diabetesmedicin sammenlignet med de beskæftigede.

Blandt de *ledige* med kun en folkeskoleuddannelse er der flere, som køber muskel/skeletmedicin og antipsykotika sammenlignet med *beskæftigede* på samme uddannelsesniveau. De ledige med en erhvervsuddannelse adskiller sig ikke specielt meget fra de beskæftigede bortset fra, at de i højere grad er enlige uden børn og dat er er flere købere af antidepressiva og antabus.

Tabel 4.10 Helbredskarakteristik af personer med en erhvervsfaglig uddannelse som er henholdsvis ledige, kontanthjælpsmodtagere, på efterløn eller førtidspension

Personer med en erhvervsfaglig uddannelse i Fredericia Kommune 2008					
	Ledige	Kontant- hjælps- modtagere	Efterløn	Førtids- pension	Beskæf- tgede
18-24-årige	6,3	1,0	-	-	5,1
25-49-årige	61,8	75,5	-	28,8	64,8
50-64-årige	31,9	23,5	100,0	71,2	30,2
Alder sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100
Gennemsnitlige antal lægebesøg	13,6	17,2	12,3	26,6	10,0
Gennemsnitlig andel, der køber diabetesmedicin	1,4	1,0	2,2	3,9	1,1
Gennemsnitlig andel, der køber muskel/skeletmedicin	20,1	27,5	19,9	35,3	19,4
Gennemsnitlig andel, der køber antipsykotika	1,4	12,7	0,3	18,0	0,7
Gennemsnitlig andel, der køber antidepressiva	13,2	33,3	8,8	32,0	6,0
Gennemsnitlig andel, der køber antabus	2,8	1,0	0,3	2,5	0,4
Gennemsnitlig andel enlige med børn	6,3	16,7	-	3,5	4,2
Gennemsnitlig andel enlige uden børn	34,0	50,0	19,6	40,3	19,2
Antal observationer	144	102	593	434	9.476

I tabel 4.10 ser vi, at karakteristikken af de tilsvarende grupper som har en *erhvervsfaglig* uddannelse i store træk ligner den foregående. Til forskel for gruppen uden en uddannelse ud over folkeskolen, hvor de ledige var forholdsvis ældre end de beskæftigede (tabel 4. 9), ser vi at blandt de erhvervsfagligt uddannede, at aldersfordelingerne blandt de ledige og de beskæftigede er ret ens. Det kunne tyde på, at vi får bekræftet det, vi så tidligere, nemlig at de erhvervsfaglige har en mere stabil tilknytning til arbejdsmarkedet og har færre og kortere perioder uden arbejde sammenlignet med personer med kun folkeskolen. Blandt kontanthjælpsmodtagerne er der flere, der køber muskel/skelet, antipsykotika og antidepressiva i medicin sammenlignet med de beskæftigede.

På alle uddannelsesniveauer er *kontanthjælpsmodtagere* karakteriseret ved at have markant flere lægebesøg end de beskæftigede. Blandt kontanthjælpsmodtagerne som ingen uddannelse har ud over folkeskolen, er der flere, som køber *alle* de medtagne medicityper sammenlignet med de beskæftigede. På alle uddannelsesniveauer er *førtidspensionister* også karakteriseret ved mange lægebesøg og stort købsniveau af *alle* medicityper. Derudover er de sammenlignet med de beskæftigede i markant højere grad enlige uden børn.

Tabel 4.11 Helbredskarakteristik af personer med en videregående uddannelse, som er henholdsvis ledige, kontanthjælpsmodtagere, på efterløn eller førtidspension

Personer med en videregående uddannelse i Fredericia Kommune 2008					
	Ledige	Kontant- hjælps- modtagere	Efterløn	Førtids- pension	Beskæf- tignede
18-24-årige	7,2	9,0	-	0,9	1,3
25-49-årige	58,0	61,2	-	33,8	68,9
50-64-årige	34,8	29,9	100,0	65,3	29,8
Alder sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100
Gennemsnitlige antal lægebesøg	11,4	18,8	12,8	22,8	10,1
Gennemsnitlig andel, der køber diabetesmedicin	2,9	1,5	2,9	4,1	0,8
Gennemsnitlig andel, der køber muskel/skeletmedicin	15,9	26,9	25,2	27,0	14,8
Gennemsnitlig andel, der køber antipsykotika	1,4	17,9	0,8	18,9	0,6
Gennemsnitlig andel, der køber antidepressiva	7,2	23,9	8,0	28,8	6,1
Gennemsnitlig andel, der køber antabus	-	-	1,3	1,8	0,3
Gennemsnitlig andel enlige med børn	7,2	16,4	-	4,1	4,2
Gennemsnitlig andel enlige uden børn	20,3	53,7	16,0	50,5	16,2
Antal observationer	69	67	238	222	6.122

Tabel 4.11 viser de samme karakteristika for de samme grupper af personer, men denne gang med en *videregående uddannelse*. Vi bemærker, at de ledige er *ynge* end de beskæftigede. Dette kan være tegn på korte perioder af ledighed blandt dimittender. Derudover kan det påpeges, at ud over de videreuddannede efterlønsmodtagere har et større købsniveau, hvad angår diabetesmedicin (som vi også så for de andre efterlønsmodtagere), så er der blandt de højtuddannede efterlønsmodtagere også flere, der køber muskel/skeletmedicin og antabus sammenlignet med de beskæftigede højtuddannede.

Efterlønsmodtagere generelt har tilsyneladende et stort forbrug af diabetesmedicin og blandt de lavere uddannede også forbrug af antidepressiva. Blandt de højtuddannede efterlønsmodtagere er der et større forbrug af muskel/skeletmedicin og antabus, når der sammenlignes med de beskæftigede på samme uddannelsesniveau.

4.9 Etnicitet

I tabel 4.12 ser vi, at indvandrere udgør en *mindre* andel af borgere i Fredericia Kommune (6,4%) sammenlignet med nabokommunerne (8,6%) og landet som helhed (8,4%). Ikke-vestlige indvandrere udgør ca. 80% af indvandrere i Fredericia og i nabokommunerne, mod 72,6% i landet som helhed. Efterkommere udgør under 1% af befolkningerne.

I både Fredericia og nabokommunerne var beskæftigelsesandelen blandt vestlig indvandrere og efterkommere mellem 69-70%, og dette er ca. 10 procentpoint *højere* end landsgennemsnittet på 60,8%. Blandt ikke-vestlige indvandrere var beskæftigelsesandelen i 2008 på 59-60% i Fredericia og nabokommunerne. Også her ligger det *højere* end landsgennemsnittet, som var på 56,7%.

Tabel 4.12 Fordelingen af danskere, indvandrere og efterkommere i 2008 i Fredericia, nabokommunerne og Danmark

	Fredericia	Nabokommuner	Danmark
Danskere	93	90,9	90,8
Indvandrere	6,4	8,6	8,4
heraf vestlige	1,3	1,8	2,3
heraf ikke-vestlige	5,1	6,9	6,1
Efterkommere	0,6	0,5	0,9
heraf vestlige	0,1	0,1	0,2
heraf ikke-vestlige	0,5	0,4	0,7
Sum	100	100	100
Observations	39.741	115.144	477.924

Vi har undersøgt, hvorvidt de indvandrere og efterkommere, som bor i Fredericia, er bedre uddannede end indvandrere og efterkommere i landet som helhed. Det kunne være en mulig forklaring på deres højere beskæftigelse. Det viser sig, at relativt flere indvandrere og efterkommere i Fredericia kun har folkeskolen og færre har en videregående uddannelse sammenlignet med både nabokommunerne og landsgennemsnittet. Til gengæld er der forholdsvis flere med en erhvervsfaglig uddannelse. Faktisk ligner denne gruppes uddannelsesprofil meget den vi så for de 25-29-årige fredericiaborgere i tabel 4.1.

Indvandrere udgør en *mindre* andel af borgere i Fredericia Kommune (6,4%) sammenlignet med nabokommunerne (8,6%) og landet som helhed (8,4%). I både Fredericia og nabokommunerne lå beskæftigelsesandelen blandt både vestlige og ikke-vestlige indvandrere og efterkommere derimod et pænt stykke *over* landsgennemsnittet.

Relativt flere indvandrere og efterkommere i Fredericia har kun folkeskolen, og færre har en videregående uddannelse sammenlignet med både nabokommunerne og landsgennemsnittet. Til gengæld er der forholdsvis flere med en erhvervsfaglig uddannelse.

4.10 Sammenfatning

I dette kapitel danner vi ved hjælp af registerdataanalyser et overblik over fredericiaborgernes ressourcer, samt over hvordan disse har ændret sig over tid. Borgernes ressourcer bliver i denne sammenhæng belyst ved deres uddannelsesniveau, arbejdsmarkedstilknytning, familieforhold og helbredstilstand.

Ligesom resten af Danmark står Fredericia Kommune over for en aldersbetinget demografisk udfordring: den erhvervsaktive andel af befolkningen falder samtidig med, at andelen

af *ældre* stiger. Danmarks Statistiks befolkningsprognose forudser, at forsørgerbyrdeindekset i 2020 for Fredericia vil ligge 1,5 procentpoint *lavere* end i nabokommunerne og 6,2 procentpoint *lavere* end i regionen, men samtidig 3,6 procentpoint *højere* end landsgennemsnittet. Det skal bemærkes, at Fredericia Kommunes egen befolkningsprognose adskiller sig afgørende fra Danmarks Statistiks prognose. Overordnet set har befolkningerne i Fredericia og nabokommunerne en ret ens aldersprofil, og i både Fredericia og nabokommunerne er det især i den *ynge* del af den erhvervsaktive aldersgruppe, som begynder at fylde mindre med tiden. Andelene er mindst i Fredericia.

Borgernes uddannelsesprofil i Fredericia Kommune adskiller sig fra den i nabokommunerne og landet som helhed. En større andel har kun gået i folkeskolen, og en mindre andel har taget en videregående uddannelse. Til gengæld er der forholdsvis mange med en erhvervsfaglig uddannelse i Fredericia Kommune – også blandt de yngre aldersgrupper. Nye tal fra Ungdommens Uddannelsesvejledning Lillebælt (UU Lillebælt) viser, at der har været en stigning fra 2008-2009 i søgningen til de gymnasiale uddannelser blandt Fredericia unge og et tilsvarende fald i søgningen til erhvervsuddannelserne. De største forskelle i uddannelsesprofil mellem Fredericia, nabokommunerne og landsgennemsnittet er at finde blandt den *ynge* del af den arbejdsdygtige aldersgruppe. Fredericia har en udfordring i at sikre, at en større del af de *ynge voksne* får sig en uddannelse ud over folkeskolen.

Andelen af Fredericias borgere i den erhvervsaktive alder, som er i *beskæftigelse som lønmodtagere*, er højere end regions- og landsgennemsnittet, men lavere end nabokommunernes. Andelen af fredericiaborgere på *efterløn* eller *tjenestemandspension* er omvendt større end i nabokommunerne, men lavere end i regionen og på landsplan. *Kontanthjælpsmodtagere* udgør også en lidt større andel end i de øvrige landsdele. Andelen af *førtidspensionister* lå i 2008 på niveau med nabokommunerne og landsgennemsnittet. Nye tal fra Jobindsats.dk viser imidlertid, at antallet af førtidspensionister er steget frem til november 2010 – og procentuelt mere i Fredericia end på landsplan. Også på *sygedagpenge* området er der sket en udvikling siden 2008. Fra 2009 til november 2010 er antallet begyndt at stige i Fredericia, mens den fortsat er faldet i hele landet.

En større andel af de helt unge fredericianere mellem 18 og 24 år er i beskæftigelse som lønmodtagere sammenlignet med unge i regionen og hele landet, men færre end i nabokommunerne. Til gengæld er der flere unge på kontanthjælp i Fredericia sammenlignet med de andre landsdele. Interessant er det at bemærke, at en pæn andel af de lidt ældre borgere (60-64 år) fortsat er i beskæftigelse i Fredericia og nabokommunerne sammenlignet med regionen og landsgennemsnittet. Der er også færre førtidspensionister og efterlønsmodtagere blandt de ældre sammenlignet med Region Syddanmark selvom det skal erindres at nye tal fra Jobindsats.dk viser, at der generelt er kommet flere førtidspensionister i Fredericia i 2009-2010.

I stort set hele perioden 1998-2008 har der været flere af de helt unge 18-24-årige, som har stået til rådighed for arbejdsmarkedet i Fredericia sammenlignet med unge i nabokommunerne. Til gengæld har flere af dem været ledige. Forskellene mellem Fredericias og nabokommunernes unges erhvervsfrekvenser er snævret ind i 2007 og 2008. De 25-29-årige i Fredericia og nabokommunerne står til rådighed for arbejdsmarkedet i samme omfang i alle

årene 1998-2008, men lidt færre fredericiaborgere har været i job. Forskellene i beskæftigelsesfrekvenserne for de 25-29-årige er dog også snævret ind i 2007-2008.

Sammenligner vi de unge i Fredericia og i nabokommunerne, viser det sig, at færre af Fredericias unge mellem 18 og 24 år i årene 1998-2006 har været under uddannelse sammenlignet med nabokommunerne. Andelen er dog kommet på niveau med nabokommunerne i 2007-2008.

Som for hele landet gælder det også for Fredericia Kommunes borgere, at en uddannelse ud over folkeskolen er med til at bane vejen for en større og mere stabil tilknytning til arbejdsmarkedet. Selvom beskæftigelsessituationen for personer med kun folkeskolen som højeste uddannelse generelt var bedre i 2008 end i 1998, så var forbedringen for fredericiaborgerne lidt mindre udtalt end for nabokommunerne.

Den branche, som beskæftiger flest fredericiaborgere, er 'Offentlige og personlige tjenesteydelser': godt 28% i 2008. Denne andel er dog lidt lavere end de tilsvarende andele i Fredericias nabokommuner og landsgennemsnittet. De to næststørste sektorer i Fredericia er 'Råstof og industri' samt 'Handel, hotel og restauration'. Fredericia skiller sig ud ved at have forholdsvis mange ansat i 'Transport, tele og post'-sektoren, når der sammenlignes med både nabokommunerne og landsgennemsnittet, og i 'Bygge- og anlægsvirksomhed' når der sammenlignes med nabokommunerne.

Andelen af 18-24-årige, som finder beskæftigelse i transport, post og telebranchen, er dobbelt så stor som i nabokommunerne. Ser vi nærmere på denne overordnede sektor, er det hovedsageligt i postvæsenet, at de unge fredericiaborgere arbejder. Blandt de unge, hvis hovedbeskæftigelse i 2002 var en ansættelse i postvæsenet, havde ca. halvdelen højest en folkeskoleeksamen. Fem år senere havde 47% af disse ikke uddannet sig yderligere. Blandt de unge postansatte, som allerede i 2002 havde en gymnasial uddannelse, havde næsten halvdelen af dem en videregående uddannelse fem år senere. Blandt de unge ansat i den øvrige transport og telesektor var der til gengæld en tredjedel, som har en erhvervsfaglig uddannelse. Blandt de personer i disse øvrige sektorer, som kun har en folkeskoleeksamen, har 57% af dem *ikke* færdiggjort en uddannelse herudover inden for en femårig periode.

Blandt Fredericias borgere, som ikke er i arbejde, er der forholdsvis flere førtidspensionister og kontanthjælpsmodtagere blandt dem, som kun har en folkeskoleuddannelse sammenlignet med personer, som har en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse. Der er forholdsvis flest efterlønsmodtagere blandt dem med en erhvervsfaglig uddannelse.

Fredericia har i sammenligning med regionen og landsgennemsnittet *færre* blandt de ikke-beskæftigede folkeskole- og erhvervsfagligt uddannede på *permanente* ydelser (førtidspension og efterløn). Især den mindre andel af førtidspensionister er væsentlig i forhold til kommunens udgiftspres, idet disse personer i princippet kan være på denne ydelse i ret mange år. Samtidig har Fredericia forholdsvis *flere* i denne gruppe på *midlertidige* ydelser (ledige, ledighedsydelse, kontanthjælp). Hvor store de reelle chancer er for en tilbagevenden til arbejdsmarkedet for især personer på kontanthjælp afhænger naturligvis af, hvorvidt de har andre problemer end ledighed og igivet fald, hvor alvorlige disse er.

Vi har også set på familiemønstre, og her ligner de unge fredericiaborgere, som kun har en folkeskoleeksamen, i store træk de unge i nabokommunerne og på landsplan. Fredericias

unge med erhvervsfaglig uddannelse minder på mange måder om de unge uden uddannelse bortset fra, at der er færre enlige forældre. Både Fredericias unge med en erhvervsfaglig og en videregående uddannelse skiller sig ud i forhold til nabokommunernes unge ved, at de i højere grad danner par og har børn.

Unge enlige forældre mellem 18 og 29 år i Fredericia minder i store træk om tilsvarende unge enlige forældre på landsplan, hvad angår deres uddannelsesniveau. De er en smule bedre uddannede end nabokommunernes unge enlige forældre. Der er til gengæld færre unge enlige forældre som *aktuelt* er under uddannelse i Fredericia (9,9%) sammenlignet med landsgennemsnittet (15,4%). De unge enlige forældre er endvidere i højere grad på kontanthjælp i Fredericia (12,3%) sammenlignet med nabokommunernes unge enlige forældre (8,3%).

Vi har også set på sundhedstilstanden hos Fredericia Kommunes *ledige, kontanthjælpsmodtagere, efterlønsmodtagere* og *førtidspensionister* og sammenlignet dem med de *beskæftigede*. Blandt de *ledige* med kun en folkeskoleuddannelse er der flere, som køber muskel/skeletmedicin og antidepressiva sammenlignet med *beskæftigede* på samme uddannelsesniveau. De *ledige* med en erhvervsuddannelse adskiller sig ikke specielt meget fra de *beskæftigede*, bortset fra at de i højere grad er enlige uden børn, og at der er flere købere af antidepressiva og antabus.

På alle uddannelsesniveauer er *kontanthjælpsmodtagere* karakteriseret ved at have markant flere lægebesøg end de *beskæftigede*. Blandt kontanthjælpsmodtagerne, som ingen uddannelse har ud over folkeskolen, er der flere som køber *alle* de medtagne medicintyper sammenlignet med de *beskæftigede*. På alle uddannelsesniveauer er *førtidspensionister* også karakteriseret ved mange lægebesøg og stort købsniveau af *alle* medicintyper. Derudover er de i markant højere grad enlige uden børn sammenlignet med de *beskæftigede*. *Efterlønsmodtagere* generelt har tilsyneladende et stort forbrug af diabetesmedicin og blandt de lavere uddannede også forbrug af antidepressiva. Blandt de højtuddannede efterlønsmodtagere er der et større forbrug af muskel/skeletmedicin og antabus, når der sammenlignes med de *beskæftigede* på samme uddannelsesniveau.

Som en sidste karakteristik af borgernes ressourcer kan det nævnes, at indvandrere udgør en *mindre* andel af borgere i Fredericia Kommune (6,4%) sammenlignet med nabokommunerne (8,6%) og landet som helhed (8,4%). I både Fredericia og nabokommunerne lå beskæftigelsesandelen blandt både vestlige og ikke-vestlige indvandrere og efterkommere derimod et pænt stykke *over* landsgennemsnittet.

5 Karakteristik af Fredericias til- og fraflyttere

Fredericia Kommunes beskæftningsgrundlag er på 152.000 kr. pr. indbygger og ligger ca. 3.000 kr. under landsgennemsnittet. Analysen i kapitel 3 viste, at beskæftningsgrundlaget har været faldende i de senere år, og at forskydningen i den aldersmæssige sammensætning af kommunens borgere udgør en udfordring for fremtiden. Borgernes flyttemønstre til og fra kommunen kan være med til at påvirke dette scenarie helt afhængigt af den demografiske og socioøkonomiske profil af til- og fraflyttere.

En klar motivation for at se nærmere på problemstillingen omkring flyttemønstre er, at beregninger i Region Syddanmark (2010) viser, at de unge, der forlader grundskolen i en anden kommune end Fredericia, men som bor i Fredericia 15 år senere, har et markant lavere uddannelsesniveau end unge, som afslutter grundskolen i Fredericia og 15 år senere er flyttet fra kommunen. De nyeste tal fra Ungdommens Uddannelsesvejledning Lillebælt (UU Lillebælt) bekræfter dette billede. Blandt de 610 unge mellem 16 og 25 år, som i 2009 *flyttede til* Fredericia, havde 35,5% afsluttet en uddannelse pr. februar 2010, mens 32,8% var i gang med en uddannelse på samme tidspunkt. Blandt de 729 unge mellem 16 og 25 år, som i 2009 *flyttede fra* Fredericia, havde en markant højere andel, nemlig 50,9%, allerede afsluttet en uddannelse pr. februar 2010, mens 21,7% var i gang med en uddannelse på samme tidspunkt.

Med andre ord synes der at være tegn på en uddannelsesmæssig ubalance i de unges flyttemønstre, som kan have betydning for Fredericia Kommunes sammensætning af borgere på længere sigt. Problematikken anskueliggøres her i tabel 5.1, der minder om Kontur 2010-beregningen, hvor der ses på højeste gennemførte uddannelsesniveau blandt unge til- og fraflyttere.

Tabel 5.1 Uddannelsesniveau i 2008 for personer, der flyttede til eller fra Fredericia i 1999, hvor de var mellem 18 og 24 år

	Tilflyttere	Fraflyttere
Folkeskole	21,1	15,5
Gymnasium	6,0	6,8
Erhvervsuddannelse	34,4	28,7
Kort videregående uddannelse	7,6	9,3
Mellemlang videregående udd.	19,1	16,6
Lang videregående uddannelse	11,3	18,7
Ingen udd.oplysninger	0,6	4,5
Sum	100,0	100,0
Observationer	1616	471

Udgangspunktet er personer, som er 18-24 år i 1999 (dvs. personer født i 1975-81), og som enten flyttede til Fredericia i 1999 eller flyttede fra Fredericia i 1999. Disse personers uddannelsesniveau i 2008 er gengivet i tabellen, og det fremgår heraf, at andelen med en mellem-

lang eller lang videregående uddannelse tilsammen er ca. 35% for fraflytterne mod ca. 30% blandt tilflytterne. Andelen af tilflyttere, der har en erhvervsuddannelse, er til gengæld højere end andelen hos fraflytterne. Det samme gælder dog også for andelen, der kun har folkeskolen som uddannelsesbaggrund – her er andelen blandt tilflytterne 21% mod knap 16% blandt fraflytterne. Selv om beregningen her er baseret på nogle andre årgange, genfindes således den overordnede konklusion kendt fra Region Syddanmark (2010).

I dette kapitel undersøger vi nærmere, hvad der karakteriserer de borgere, der flytter til og fra Fredericia Kommune sammenlignet med de borgere, der bor i kommunen. Vi ser på aldersfordeling, uddannelsesniveau, indkomst, tilknytning til arbejdsmarkedet samt udvalgte indikatorer for helbredstilstand. Kapitlet afsluttes med nogle indikatorer for mulige årsager bag flytninger.

Det er vigtigt at pointere, at der er tale om flytninger mellem de *gamle* kommuner, og når situationen i Fredericia sammenlignes med den i nabokommunerne, er det de *gamle* Middelfart, Kolding og Vejle Kommuner, der er tale om. Fredericia blev som bekendt ikke sammenlagt med andre kommuner i forbindelse med kommunalreformen. Fredericia er en bykommune, og *før* kommunalreformen var de tre nabokommuner også defineret som sådan. I forbindelse med kommunalreformen blev hver af nabokommunerne sammenlagt med forskellige landkommuner, som betyder, at de *nye* kommuner ikke længere er sammenlignelige med Fredericia, hvad angår urbaniseringsgraden.

5.1 Socioøkonomiske karakteristika

I det følgende analyseres til- og fraflytternes socioøkonomiske status nærmere. Én ting er, at de helt unge tilflyttere synes have lavere uddannelser sammenlignet med de helt unge fraflyttere, men vi har også brug for at vide noget mere om de andre aldersgrupper. Vi vil gerne vide noget mere om fx tilflytternes tilknytning til arbejdsmarkedet, og i hvilket omfang de synes at have behov for fx overførselsindkomster. Det er også her relevant at sammenligne med de tilsvarende mønstre i nabokommunerne, idet en del af fraflytningen især blandt de unge i Fredericia formentlig afspejler en overordnet trend, som lokalpolitiske tiltag næppe kan ændre.

Indledningsvis ser vi i tabel 5.2 på aldersprofilen blandt til- og fraflytterne. Som ventet fremgår det, at både til- og fraflyttere primært er at finde i de yngre aldersgrupper. Andelen af fraflyttere i den yngste alderskategori, 18-24-årige, er 33%, mens den tilsvarende andel blandt tilflyttere er 29%. En stor del af disse personer flytter formentlig for at uddanne sig i andre og sandsynligvis større byer. For at efterprøve denne hypotese undersøges det, hvilke kommuner de unge primært flytter til henholdsvis fra.

Tabel 5.2 Aldersfordelingen blandt fastboende samt til- og fraflyttere, for Fredericia i procent 2005-2008

		Fredericianere	Tilflyttere (2005-08)	Fraflyttere (2005-08)
<i>Alder</i>	18-24 år	9	29	33
	25-39 år	24	44	41
	40-59 år	37	21	19
	60 år eller derover	31	7	7
	<i>Sum</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
Observationer		36.503	6.201	6.470

Tabel 5.3 viser en sammenligning mellem fraflyttere fra henholdsvis Fredericia, Vejle, Middelfart og Kolding og en top 5 over de kommuner personerne flytter til. Starter vi med i tabelens øverste venstre panel (Total), ser vi, at ud over de ”nære” universitetsbyer Aarhus og Odense, så er det primært kommuner ikke langt fra Fredericia, som fraflytterne flytter til: Kolding, Middelfart og Børkop. Aarhus optræder i top 5 blandt fraflytterne fra Vejle og Kolding. Det gør København også. Fredericia figurerer blandt top 5 hos fraflytterne fra Middelfart, men ikke hos fraflytterne fra Vejle og Kolding.

Ser vi specifikt på de unge 18-24-årige fraflyttere optræder de tre store universitetsbyer på alle fire top 5-liste. Derudover flytter de unge fredericiaborgere primært til nabokommunerne Kolding og Vejle, mens Fredericia kun er på top 5-listen hos unge fraflyttere fra Middelfart. Vejle optræder til gengæld på top 5-listen af unge fraflyttere fra Kolding. Ikke overraskende ligger de kommuner, som de midaldrende og ældre primært flytter til, geografisk tæt på.

Vi har også undersøgt, hvor mange af de unge fraflyttere fra Fredericia, der på et senere tidspunkt vender tilbage og bosætter sig. Vores beregninger tager afsæt i dem, som var mellem 18 og 24 år i 1998/1999, der flyttede fra kommunen i 2000/2001. Når vi betinger på, at de unge var bosat uden for Fredericia i mindst 1 år, finder vi, at 4-5 år efter (dvs. i 2003) var 17% igen bosat i Fredericia, mens 22% var tilbagevendt 9-10 år efter (dvs. i 2008). Betingelser på mindst 2 år uden for Fredericia, er andelen forventeligt mindre: 10% er tilbagevendt i 2003 og 16% i 2008.

Fredericias til- og fraflyttere er hovedsageligt de helt unge mellem 18 og 24 år og de yngre voksne mellem 25 og 39 år. De 18-24-årige flytter enten til en af de tre store universitetsbyer – København, Aarhus eller Odense – eller også flytter de til nabokommunerne Kolding og Vejle. Tilsvarende mønstre genfindes i store træk blandt nabokommunernes fraflyttere. Fredericia figurerer blandt de fem væsentligste destinationer for Middelfarts fraflyttere, men ikke for fraflyttere fra Kolding og Vejle. Kun en mindre andel af de unge fraflyttere vender tilbage til Fredericia for at bosætte sig – selv inden for en 10-årig horisont. De unge, som har været borte længst tid, er mindre tilbøjelige til at returnere.

Tabel 5.3 Top 5 over tilflytningskommuner 2005-2008: total og opdelt efter aldersgrupper

	Total				18-24 år			
	Fredericia	Vejle	Middelfart	Kolding	Fredericia	Vejle	Middelfart	Kolding
1	Aarhus	Aarhus	Fredericia	Aarhus	Aarhus	Aarhus	Odense	Aarhus
2	Kolding	Egtved	Odense	København	Odense	København	Fredericia	København
3	Odense	Børkop	Nørre Aaby	København	København	Odense	København	Odense
4	Middelfart	Hedensted	Ejby	Vamdrup	Kolding	Egtved	Aarhus	Vamdrup
5	Børkop	København	København	Christiansfeld	Vejle	Hedensted	Ejby	Vejle

	25-59 år				60+ år			
	Fredericia	Vejle	Middelfart	Kolding	Fredericia	Vejle	Middelfart	Kolding
1	Middelfart	Egtved	Fredericia	Christiansfeld	Middelfart	Egtved	Fredericia	Christiansfeld
2	Kolding	Børkop	Nørre Aaby	Egtved	Kolding	Børkop	Nørre Aaby	Egtved
3	Børkop	Hedensted	Ejby	København	Børkop	Hedensted	Odense	Fredericia
4	Vejle	Tørring-Uldum	Odense	Lunderskov	Vejle	Jelling	Ejby	Lunderskov
5	Odense	Aarhus	Kolding	Vamdrup	Odense	Tørring-Uldum	Kolding	Vamdrup

I det følgende undersøges de socioøkonomiske karakteristika opdelt på til- og fraflyttere samt borgere, der permanent bor i Fredericia. Da mobiliteten er markant højere blandt de yngre aldersgrupper, og da formål og årsag bag til- og fraflytning forventeligt også ændrer sig med alderen, opdeles her på tre aldersgrupper: 18-24-årige, der i høj grad flytter for at tage en videregående uddannelse; 25-59-årige, der udgør størstedelen af arbejdsstyrken samt borgere i alderen 60 eller højere, som udgør en ganske beskedne andel af dem, der flytter til eller fra kommunen. Til sammenligning er medtaget en oversigt over alle fredericianere, alle tilflyttere og alle fraflyttere uanset alder. Køn, etnicitet, civilstand og arbejdsmarkedstilknytning er angivet i panel a i tabel 5.4, mens uddannelsesniveau er angivet i panel b i tabel 5.4.

Generelt er der flere mænd end kvinder blandt til- og fraflyttere sammenlignet med fastboende fredericianere. Det modsatte gør sig imidlertid gældende for de helt unge. Der er flest kvinder blandt fraflytterne, og dette er givetvis et tegn på, at det i højere grad er unge kvinder, som flytter efter uddannelse. Vi finder endvidere, at unge til- og fraflyttere i højere grad er singler sammenlignet med de unge fastboende fredericianere.

Ser vi på de unges tilknytning til arbejdsmarkedet, finder vi at der er signifikant flere faglærte arbejdere i den permanente befolkning (49,8%) sammenlignet med tilflytterne (44,7%) og især fraflytterne (42,2%). Andelen af arbejdsløse fraflyttere er 4,2%, hvilket er ét procentpoint højere end blandt de fastboende unge (3,2%).

Mønstret med unge tilflyttere, der har en lavere uddannelse end fraflytterne i alderen 18-24 år, genfindes umiddelbart her, jf. tabel 5.4 (panel b). Andelen af de unge tilflyttere, der har folkeskolen som højeste fuldførte uddannelse, er således på 36% mod 26% af fraflytterne. En stor del af denne forskel skyldes dog, at der her ses på *afsluttede* forløb. Mange blandt de 18-24-årige er i gang med en gymnasial uddannelse, en erhvervsfaglig uddannelse eller en videregående uddannelse. Når der opdeles på *igangværende* uddannelse blandt de 18-24-årige (ikke vist i tabellen), finder vi, at forskellene mellem fastboende, til- og fraflyttere er markant mindre. Det skyldes, at forskellen i uddannelsesniveau er voksende med personernes alder og derfor bedst fremgår ved beregninger af typen foretaget for tabel 5.1.

Årsagen til at mange unge, især unge med en gymnasial uddannelse, fraflytter, er som nævnt formentlig, at de flytter for at tage sig en længere uddannelse. Dette understøttes af at næsten 15% af fraflytterne er under uddannelse mod 9% af tilflytterne og de fastboende fredericianere. Denne forskel er forventeligt for en by af Fredericias størrelse, idet man naturligvis ikke kan konkurrere med de store universitetsbyer i forhold til uddannelsespladser. Sammenlignes med Vejle findes ikke overraskende samme tendens. Blandt de 18-24-årige, der flyttede til og fra Vejle i samme periode, 2005-2008, var 10% af tilflytterne under uddannelse mod knap 14% af fraflytterne og ca. 9% af de fastboende vejlensere.

Den helt unge til- eller fraflytter er i højere grad single og kvinde i sammenligning med en ung fastboende fredericianer. Derudover er der flere af de unge fraflyttere (15%), der er under uddannelse i sammenligning med unge tilflyttere og fastboende (begge 9%). Unge tilflyttere har et lavere uddannelsesniveau end de unge fraflyttere og fastboende. Blandt de unge fredericianere, som arbejder, er der forholdsvis mange faglærte blandt de fastboende.

Tabel 5.4 (Panel a) Socioøkonomiske karakteristika af til- og fraflyttere til/fra Fredericia, opgjort på aldersgrupper i procent 2005-2008

	Fredericia nere			Fredericia nere			Fredericia nere			Fredericia nere		
	Tilflyttere	Fraflyttere		Tilflyttere	Fraflyttere		Tilflyttere	Fraflyttere		Tilflyttere	Fraflyttere	
	18-24-årige			25-59-årige			60+-årige			Alle		
<i>Køn , etnicitet (%), civilstand</i>												
Mand	54.6	48.1	45.2	50.9	54.6	56.9	45.2	49.4	47.9	49.2	52.4	52.4
Indvandrer el. efterkommer	8.5	8.9	9.5	7.5	9.5	9.0	2.6	3.9	5.8	6.0	9.0	9.0
Single	53.6	58.6	62.5	26.1	41.9	44.4	37.2	44.0	48.3	31.6	46.9	50.7
<i>Stilling (%)</i>												
Selvstændige	1.0	0.6	0.6	3.7	2.5	2.8	2.4	2.4	3.4	3.1	1.9	2.1
Topledere & højere funktionærer	1.4	1.6	1.9	10.2	14.1	10.1	2.0	3.2	3.4	6.9	9.7	6.9
Funktionærer	3.7	4.2	3.6	15.4	15.6	13.7	1.9	2.0	3.1	10.1	11.4	9.6
Faglærte	49.8	44.7	42.2	36.7	28.7	31.2	4.6	4.2	3.4	27.0	31.7	33.0
Ufaglærte	11.1	10.8	12.4	8.6	7.3	7.0	1.4	0.7	1.8	6.4	7.9	8.4
Lønmodtagere u.n.a.	11.0	12.0	9.9	9.0	9.7	11.2	3.7	1.7	4.7	7.4	9.8	10.3
Arbejdsløs (ej kont.hj.)	3.2	3.9	4.2	3.2	5.4	6.0	0.3	0.5	1.6	2.2	4.6	5.1
Sygedagpenge (incl. barsel)	0.7	0.6	0.4	0.9	1.3	1.2	0.0	0.0	0.0	0.6	1.0	0.9
Revalidering el. ledighedsyd.	0.5	0.2	0.5	0.9	0.4	0.6	0.0	0.0	0.0	0.6	0.3	0.5
Kontanthjælp el. aktivering	2.7	3.5	2.2	1.7	3.6	3.4	0.2	1.2	0.7	1.3	3.4	2.8
Under uddannelse	9.0	9.0	14.5	0.4	1.7	1.8	0.0	0.0	0.0	0.9	3.7	5.9
Førtidspension	0.8	0.8	0.7	5.6	4.9	5.3	4.3	5.9	6.5	4.8	3.8	3.8
Efterløn	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	13.9	21.0	15.7	4.6	1.4	1.1
Folkepension	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	63.9	54.8	53.9	21.2	3.8	3.9
Øvrige	5.2	8.2	7.1	3.6	4.8	5.7	1.3	2.4	2.0	2.8	5.5	5.7
Sum	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Observationer	2445	1804	2152	20176	3988	3871	11081	409	447	33702	6201	6470

Tabel 5.4 (Panel b) Socioøkonomiske karakteristika af til- og fraflyttere til/fra Fredericia, opgjort på aldersgrupper i procent 2005-2008

	Fredericia nere			Fredericia nere			Fredericia nere			Fredericia nere		
	Tilflyttere	Fraflyttere		Tilflyttere	Fraflyttere		Tilflyttere	Fraflyttere		Tilflyttere	Fraflyttere	
	18-24-årige			25-59-årige			60+-årige			Alle		
Uddannelse (%)												
Folkeskole	30.0	36.3	26.3	27.3	24.4	26.8	44.6	39.6	32.2	33.2	28.8	27.0
Gymnasium	24.3	18.7	17.4	3.8	5.0	5.9	0.7	2.0	2.2	4.3	8.8	9.5
Erhvervsuddannelse	34.8	30.4	24.3	42.6	32.7	36.8	33.5	38.1	32.2	39.0	32.4	32.3
Kort videregående uddannelse	2.0	3.0	4.1	5.5	6.1	6.3	2.5	3.4	4.0	4.2	5.0	5.4
Mellemlang videregående udd.	6.1	6.3	9.8	14.2	16.9	13.9	9.4	9.8	12.3	12.0	13.4	12.4
Lang videregående uddannelse	1.5	3.5	16.4	4.7	11.6	7.5	2.2	2.4	4.5	3.7	8.7	10.2
Ingen udd.oplysninger	1.3	1.8	1.7	1.9	3.2	2.8	7.2	4.6	12.5	3.6	2.9	3.1
Sum	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Observationer	2445	1804	2152	20176	3988	3871	11081	409	447	33702	6201	6470

Tabel 5.5 Lønindkomst blandt Fredericias fastboende, til- og fraflyttere i 2008

	18-24			25-59			60+			I alt		
	Fredericia	Tilflytter	Fraflytter	Fredericia	Tilflytter	Fraflytter	Fredericia	Tilflytter	Fraflytter	Fredericia	Tilflytter	Fraflytter
Under 99.999 kr.	49.6	49.9	51.6	22.0	29.1	30.5	87.4	85.3	81.7	45.5	38.9	41.1
100.000-199.999 kr.	27.8	28.8	30.7	9.4	14.1	13.5	2.5	3.4	4.7	8.4	17.7	18.6
200.000-299.999 kr.	16.7	15.9	14	30.3	26.0	25.9	4.1	5.6	4.7	20.7	21.7	20.5
300.000-399.999 kr.	5.1	4.6	3.2	23.7	19.0	19.8	3.6	3.2	3.8	15.7	13.8	13.2
Over 400.000 kr.	0.8	0.8	0.5	14.7	11.8	10.3	2.4	2.4	5.1	9.7	8.0	6.7
Sum	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Blandt den brede midtergruppe – de 25-59-årige – ser vi end og meget tydeligt en forskel i familiestatus blandt henholdsvis fastboende og til- og fraflyttere. Blandt fredericianerne, der ikke er flyttet, er der 26%, som bor alene. De tilsvarende andele er henholdsvis 42% blandt tilflytterne og 44% blandt fraflytterne.

Ser man på arbejdsmarkedstilknytningen blandt midtergruppen, hæfter man sig ved, at der er færre selvstændigt erhvervsdrivende blandt til- og fraflytterne. Derudover udgør topledere og højere funktionærer 14% af tilflytterne mod 10% af fraflytterne og de fastboende. Denne forskel er statistisk signifikant. Som med de helt unge udgør de faglærte en større andel blandt de fastboende i sammenligning med både til- og fraflyttere. Derudover ser vi også at de arbejdsløse er forholdsvis geografisk mobile, idet de udgør en større andel af både til- og fraflyttere sammenholdt med de fastboende.

Uddannelsesniveaue for gruppen af 25-59-årige tilflyttere er derimod ganske højt og højere end fraflytterne og de fastboende i samme aldersgruppe. Eksempelvis har næsten 35% af tilflytterne i denne aldersgruppe en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse. De tilsvarende andele blandt de fastboende fredericianere og fraflytterne er under 28%. Blandt tilflytterne i gruppen af 25-59-årige er der til gengæld en lavere andel med en erhvervsfaglig uddannelse.

Ser vi på modtagere af overførselsindkomster er det værd at bide mærke i, at der blandt de 25-59-årige *tilflyttere* er signifikant større andele sammenlignet med de fastboende fredericianere på følgende ydelser: sygedagpenge (1,3% mod 0,9%) og kontanthjælp eller aktivering (3,6% mod 1,7%). Ser vi på den ældre del af befolkningen, er det især bemærkelsesværdigt, at der er 21% af tilflytterne, som er på efterløn, sammenholdt med lige under 14% blandt de fastboende.

Der er markant flere singler i den geografisk mobile del af den store midtergruppe af 25-59-årige sammenlignet med de fastboende. Tilflytterne til Fredericia i denne aldersgruppe er højere uddannet end både fraflytterne og de fastboende. De har især en mellemlang eller lang videregående uddannelse og i mindre grad en erhvervsfaglig uddannelse. Dette afspejler sig bl.a. i en forholdsvis høj andel topledere og højere funktionærer blandt tilflytterne sammenlignet med både fraflytterne og de fastboende.

Tabel 5.5 viser fordelingen af Fredericia Kommunes fastboende samt til- og fraflytterne på forskellige lønindkomstgrupper. I alt kolonnen viser, at der blandt Fredericias fastboende er betydeligt flere (45,5%) med meget lave indkomster (under kr. 99.999) sammenlignet med kommunens til- (38,9%) og fraflyttere (41,1%).

Samtidig er der lidt flere af de fastboende repræsenteret i de højere indkomstlag. Ser vi på midtergruppen af 25-59-årige finder vi, at der også her er forholdsvis flere med en høj indkomst blandt de fastboende sammenlignet med til- og fraflytterne. Aldersopdelingen i tabel 5.2 viser, at disse forskelle forklares af, at den brede midtergruppe (25-59-årige), som bor fast i Fredericia, tilhører den ældre del af dette aldersspænd (dvs. der er flest 40-59-årige), mens de geografisk mobile til- og fraflyttere primært hører til i den yngre del af aldersspændet (dvs. der er flest 25-39-årige). De helt unge mellem 18 og 24 har i sagens natur forholdsvis lave indkomster. Især fraflytterne har en forholdsvis lav indkomst sammenlignet med de

fastboende unge. Det skyldes, jf. tabel 5.4 (panel a), at fraflytterne i højere grad er under uddannelse, mens en større del af de unge fastboende allerede er færdig med fx en erhvervsuddannelse og i et faglært arbejde eller et andet lønmodtager job.

Der er lidt flere blandt de helt unge fastboende fredericiaborgere, som har mellemhøje lønindkomster sammenlignet med de helt unge til- og fraflyttere. Dette er en afspejling af, at der er færre i førstnævnte gruppe, som er under uddannelse og omvendt flere i arbejde som fx faglært arbejder. I den store midtergruppe af 25-59-årige er der forholdsvis mange med en høj indkomst blandt de fastboende fredericianere, mens der blandt til- og fraflytterne er en overvægt af personer i den lavere ende af indkomstskaalen. Disse forskelle skyldes til dels en forskellig aldersfordeling *inden* for gruppen. Fastboende er ældre end til- og fraflytterne.

Panelerne i tabel 5.6 viser de tilsvarende socioøkonomiske indikatorer for *nabokommuner* henholdsvis fastboende borgere, tilflyttere og fraflyttere. I det følgende vil vi fremhæve de pointer, hvor der er særligt interessante forskelle mellem Fredericia og nabokommunerne. Det viser sig, at der blandt de 18-24-årige, der flytter til nabokommunerne, er flere, der allerede er at finde i de højere stillingskategorier sammenlignet med de fastboende. Et sådant mønster genfindes *ikke* i nær så høj grad i Fredericia. Angående de unges uddannelsesmønster, så vi jo i tabel 5.4 (panel b), at der blandt tilflytterne til Fredericia var en større andel personer med folkeskolen som højeste fuldførte uddannelse sammenlignet med de fastboende. Det samme kan *ikke* siges at være tilfældet for nabokommunernes unge tilflyttere sammenlignet med deres fastboende. Derudover kan det fremhæves, at uddannelsesprofilerne blandt de unge *fracflyttere* fra Fredericia og nabokommunerne i grove træk ligner hinanden – dog er andelen med folkeskolen som højeste uddannelse lidt større blandt Fredericias unge fraflyttere sammenlignet med nabokommunens.

Før fandt vi, at de unge 18-24-årige, som flytter til Fredericia, i langt højere grad har folkeskolen som højeste uddannelsesniveau (36%) sammenlignet med både fastboende (30%), men især i forhold til unge fraflyttere (26%). Dette er ikke tilfældet i nabokommunerne. Her er det 26% af de fastboende, som har folkeskolen som højeste uddannelse, 25% af tilflytterne og 22% af fraflytterne.

Tabel 5.6 (Panel a) Socioøkonomiske karakteristika af til- og fraflyttere til/fra nabokommunerne, opgjort på aldersgrupper i procent 2005-2008

	Nabokomm Tilflyttere Fraflyttere			Nabokomm Tilflyttere Fraflyttere			Nabokomm Tilflyttere Fraflyttere			Nabokomm Tilflyttere Fraflyttere		
	18-24-årige			25-59-årige			60+-årige			Alle		
<i>Køn , etnicitet (%), civilstand</i>												
Mand	53.8	44.8	45.0	49.4	53.3	54.0	44.8	46.3	46.6	48.2	50.1	50.6
Indvandrer el. efterkommer	17.6	9.3	8.8	9.4	10.5	8.4	3.6	6.0	5.8	8.1	9.8	8.4
Single	56.1	65.4	61.8	26.5	43.3	37.8	39.5	45.0	46.2	32.6	50.5	46.1
<i>Stilling (%)</i>												
Selvstændige	0.6	0.5	0.6	4.6	3.2	3.2	3.1	3.9	3.2	3.8	2.4	2.3
Topledere & højere funktionærer	1.2	1.9	2.6	14.0	17.3	12.4	3.0	3.7	3.9	9.6	11.5	8.7
Funktionærer	4.4	5.6	4.9	19.1	17.9	18.6	2.4	2.5	2.2	12.7	12.9	13.2
Faglærte	44.3	43.5	43.0	30.6	24.8	28.7	4.5	2.9	4.5	23.1	29.3	32.1
Ufaglærte	12.6	12.4	11.7	7.3	6.3	7.0	1.5	0.8	0.8	5.8	7.8	8.2
Lønmodtagere u.n.a.	13.0	11.4	10.6	9.3	9.6	10.6	4.0	4.1	4.3	7.8	9.8	10.2
Arbejdsløs (ej kont.hj.)	2.5	2.9	2.5	2.7	5.2	4.4	0.3	0.3	0.6	1.9	4.1	3.6
Sygedagpenge (incl. barsel)	0.5	0.4	0.5	0.9	1.2	1.3	0.1	0.1	0.3	0.6	0.8	1.0
Revalidering el. ledighedsyd.	0.3	0.3	0.2	0.3	0.4	0.4	0.0	0.0	0.0	0.2	0.3	0.3
Kontanthjælp el. aktivering	1.7	1.9	1.8	1.5	2.2	2.2	0.3	0.6	0.9	1.1	2.0	2.0
Under uddannelse	9.5	11.8	14.0	0.5	2.6	2.2	0.0	0.1	0.0	0.9	5.4	5.9
Førtidspension	1.0	0.6	0.7	5.8	4.1	3.6	4.4	6.9	6.3	5.0	3.2	2.8
Efterløn	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	12.3	17.0	19.1	4.0	1.1	1.1
Folkepension	0.3	0.3	0.3	0.1	0.0	0.1	63.2	55.5	51.9	20.5	3.8	3.0
Øvrige	8.2	6.5	6.7	3.4	5.3	5.5	1.1	1.8	2.0	3.0	5.4	5.7
Sum	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Observationer	6517	7626	8244	56452	14726	15480	29737	1604	1389	92706	23956	25113

Tabel 5.6 (Panel b) Socioøkonomiske karakteristika af til- og fraflyttere til/fra nabokommunerne, opgjort på aldersgrupper i procent 2005-2008

	Nabokomm. Tilflyttere Fraflyttere			Nabokomm. Tilflyttere Fraflyttere			Nabokomm. Tilflyttere Fraflyttere			Nabokomm. Tilflyttere Fraflyttere		
	18-24-årige			25-59-årige			60+-årige			Alle		
Uddannelse (%)												
Folkeskole	25.6	24.6	22.1	21.4	18.8	20.0	40.5	34.9	33.5	27.9	21.7	21.4
Gymnasium	28.3	20.2	17.7	4.7	5.3	5.7	1.0	1.3	2.3	5.2	9.8	9.4
Erhvervsuddannelse	30.7	31.8	24.7	39.1	30.4	34.8	34.8	33.2	34.8	37.1	31.0	31.5
Kort videregående uddannelse	3.7	7.9	5.4	6.8	8.0	8.3	2.6	2.9	3.4	5.2	7.6	7.1
Mellemlang videregående udd.	4.5	7.3	10.6	18.0	18.6	18.1	10.4	13.9	12.6	14.6	14.7	15.3
Lang videregående uddannelse	3.2	6.4	18.4	7.4	15.7	10.4	2.8	3.8	4.7	5.6	12.0	12.7
Ingen udd.oplysninger	4.1	1.8	1.3	2.5	3.1	2.7	7.9	9.9	8.7	4.4	3.1	2.5
Sum	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Observationer	6517	7626	8244	56452	14726	15480	29737	1604	1389	92706	23956	25113

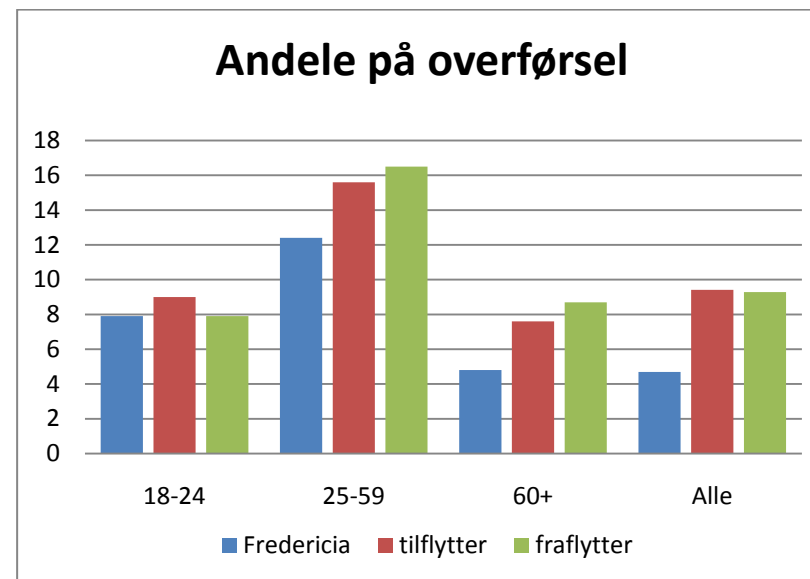
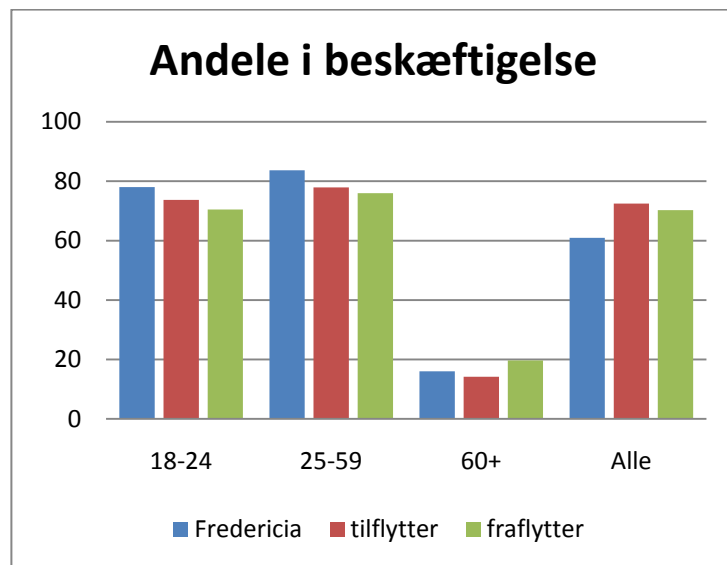
I forhold til potentiel indvirkning på de kommunale udgifter er det navnlig interessant at se på, hvordan til- og fraflytterne indgår på arbejdsmarkedet, og i hvor høj grad de modtager overførselsindkomster. Detaljer vedrørende de enkelte overførselsindkomster er angivet i tabel 5.4 (panel a), men er summarisk opgjort på aldersgrupper i figur 5.1. Opgørelsen, der gælder for november måned i de pågældende år, viser, at de fastboende fredericianere på trods af et lidt lavere uddannelsesniveau end både til- og fraflyttere har en stærkere tilknytning til arbejdsmarkedet end til- og fraflytterne. Lægges alle beskæftigede sammen, ses det, at 78% af de 18-24-årige og 84% af de 25-59-årige fastboende fredericianere er i beskæftigelse.

Disse andele er 5-8 procentpoint højere end de tilsvarende andele for til- og fraflyttere. Sammenlignes tilflytterne med fraflytterne fremgår det, at tilflytterne har en højere andel i beskæftigelse sammenlignet med fraflytterne for aldersgrupperne 18-24 og 25-59. Den primære forklaring på denne forskel for de helt unge er, at fraflytterne som tidligere vist i højere grad er under uddannelse. Fastboende fredericianere er i mindre grad end til- og fraflytterne på overførsler.

Der er generelt færre i gruppen af tilflyttere, som er modtagere af overførselsindkomst sammenlignet med fraflytterne. Eneste undtagelse er for de 18-24-årige, hvor der navnlig er flere på kontanthjælp sammenlignet med fraflytterne i samme alderskategori. Da det absolute antal af fraflyttere i denne aldersgruppe er større end antallet af tilflyttere, så reduceres de relative forskelle dog en del. Samlet set medfører nettoflytningerne, dvs. antallet af tilflyttere fratrukket antallet af fraflyttere, ikke nævneværdige forskelle i antallet af personer på overførsel. Gruppen af 18-24-årige tilflyttere skiller sig dog lidt ud som mindre ressourcestærke og med lidt større behov for overførselsindkomster end sammenligningsgrupperne.

Det er her blevet bekræftet, at ressourcestærke unge synes at forlade Fredericia og i nogen grad erstattes af unge, der opnår lavere uddannelse end dem, der forlod Fredericia. Der er ikke på samme måde så store forskelle blandt nabokommunernes unge til- og fraflyttere. Her er der endda forholdsvis mange tilflyttere med en videregående uddannelse. Uddannelsesniveaue for tilflytterne i 25-59-årsalderen er til gengæld højt og over niveauet for både fastboende og fraflyttere i samme aldersgruppe. Ser man på tilknytningen til arbejdsmarkedet, er det imidlertid sådan, at der er flere blandt de fastboende fredericianere, der er i beskæftigelse, og færre, der modtager overførselsindkomster sammenlignet med til- og fraflyttere.

Figur 5.1 Andele af fastboende, til- og fraflyttere, der er i beskæftigelse eller på overførsel, opgjort på aldersgrupper i procent 2005-2008

Bem.: Baseret på novemberoplysningerne. Gruppen på overførsel inkluderer her arbejdsløse (ej kontanthjælp), sygedagpenge, revalidering, kontanthjælp og førtidspension. Gruppen af beskæftigede inkluderer selvstændige, topledere og højere funktionærer, funktionærer, faglærte og ufaglærte samt lønmodtagere uden nærmere angivelse.

5.2 Sundhedsprofil for til- og fraflyttere

For at supplere den gængse socioøkonomiske beskrivelse af fastboende, til- og fraflyttere tegner vi i dette afsnit en sundhedsprofil af de samme borgere. Dette gøres ved at se på køb af receptpligtig medicin og antallet af årlige lægebesøg. Desuden er der foretaget analyser af indlæggelser og ambulante behandlinger opdelt på til- og fraflyttere samt fastboende.

I tabel 5.7 ses en oversigt over køb af receptpligtig medicin; igen opdelt på borgere der bor i Fredericia i hele perioden 2005-2008, og borgere der enten flytter til eller fra i denne periode. Da det primært er de yngre årgange, som flytter, er det væsentligt igen at opdele på alder, idet de fastboende generelt er ældre. Generelt er der ikke de store forskelle på helbredstilstanden hos fastboende fredericianere, til- og fraflyttere, men enkelte steder er der dog markante forskelle.

Blandt de 18-24-årige er der generelt en meget stor andel, der køber medicin mod muskel/skeletrelaterede lidelser: den er næsten 17% for tilflytterne mod 11-12% for fastboende og fraflyttere. Det kunne tænkes, at gruppen, der køber muskel/skeletrelateret medicin også havde en løs tilknytning til arbejdsmarkedet, og således med en vis sandsynlighed ville have behov for andre ydelser fra kommunen. For at undersøge dette, er stillingsbetegnelsen opgjort blandt de 18-24-årige, der køber receptpligtig gigtmicin. Det viser sig imidlertid, at langt de fleste unge, der køber denne type medicin, er i beskæftigelse; blandt tilflytterne er næsten 50% faglærte arbejdere og knap 20% er ufaglærte eller lønmodtager uden nærmere angivelse (tabellen er ikke medtaget her). Der er dog en overrepræsentation af personer på sygedagpenge (0,3-0,4% i alt, men 3-5% når der betinges på, hvem der køber gigtmicin). Den store andel af unge faglærte og ufaglærte på muskel/skeletrelateret medicin kunne tyde på, at de har dårlige arbejdsforhold eller uhensigtsmæssigt og nedslidende arbejde, hvilket er emnet for kapitel 8.

Derudover er det bemærkelsesværdigt, at de fastboende fredericianere i aldersgrupperne 25-59 og 60+ køber markant mere blodtryksregulerende medicin end til- og fraflytterne. Den primære forklaring er her, at de fastboende inden for hver kategori er ældre end til- og fraflytterne. Blandt de ældre fraflyttere køber relativt mange antidepressiv medicin og sovemedicin. Set i forhold til den samlede population i Fredericia er dette dog en meget lille andel.

Blandt tilflytterne til Fredericia i aldersgruppen 25-59 år er der forholdsvis få, der køber mavesårs-, blodfortyndende, kolesterol-, muskel/skelet- og smertestillende medicin, når der sammenlignes med de fastboende. Til gengæld er der lidt flere blandt tilflytterne der henter antabus og metadon på apoteket. Metadonbehandling har en særlig interesse for Fredericia, idet kommunen råder over et misbrugscenter. Andelene, der er på metadonbehandling, er naturligt nok meget små, men det fremgår dog, at både til- og fraflyttere i aldersgruppen 25-59 år oftere køber metadon end den tilsvarende aldersgruppe af fastboende. Blandt fraflytterne, som kunne tænkes at være kommet i metadonbehandling, er der 0,8%, der køber metadon. I sammenligning med andre grupper er denne andel meget høj. For Danmark som helhed køber 0,2% i denne aldersgruppe metadon.

Ser man på omfanget af medicinkøb i nabokommunerne (tabel 5.8), er det interessant at bemærke, at den store midtergruppe af 25-59-årige har et signifikant *mindre* medicinkøb af

alle medicintyper med undtagelse af antipsykotika, antidepressiva, antabus og metadon, hvor tilflyttere ligger over niveauet for de fastboende.

Sammenlignes omfanget af medicinkøb i Fredericia med resten af landet (tabel ikke vist), ligger Fredericia på nogle præparater lidt højere end resten af landet i gennemsnit, navnlig blandt de unge. Men forskellene og størrelsesomfanget er dog fortsat så beskedent at man ikke kan konkludere noget entydigt.

Der er markant flere blandt unge tilflyttere til Fredericia som køber medicin mod muskel/skeletrelaterede lidelser sammenlignet med både fastboende og fraflyttende unge. Hovedparten er i beskæftigelse som faglært eller ufaglært arbejder, men der er også en overrepræsentation blandt dem, som køber denne form for medicin, som er på sygedagpenge. Disse resultater kunne tyde på, at nogle af de unge tilflyttere til Fredericia har dårligere og potentielt mere nedslidende arbejdsforhold sammenlignet med fastboende og fraflyttere. Blandt de 25-59-årige tilflyttere er der lidt flere, som køber antabus og metadon sammenlignet med de fastboende, men det er fraflytterne, som har den højeste andel.

Tabel 5.7 Køb af receptpligtig medicin blandt til- og fraflyttere til/fra Fredericia, opgjort på aldersgrupper i procent 2005-2008

<i>Medicinkøb</i> (% som har købt)	18-24-årige			25-59-årige			60+-årige			Alle		
	Fredericianere	Tilflyttere	Fraflyttere	Fredericianere	Tilflyttere	Fraflyttere	Fredericianere	Tilflyttere	Fraflyttere	Fredericianere	Tilflyttere	Fraflyttere
Mavesår	3.5	4.0	3.2	7.6	6.5	6.7	17.9	15.6	20.1	10.7	6.4	6.4
Diabetes	0.5	0.5	0.7	2.3	2.0	1.7	7.1	7.1	7.8	3.8	1.9	1.8
Blodfortyndende	0.2	0.2	0.1	4.0	1.8	1.7	30.6	30.3	28.2	12.5	3.2	3.0
Blodtryk	0.2	0.2	0.1	8.1	3.5	3.6	35.0	29.6	30.9	16.4	4.3	4.3
Kolesterol	0.3	0.2	0.1	6.1	2.7	2.6	27.0	27.4	24.2	12.6	3.6	3.2
Muskel/skelet	11.3	16.7	11.9	20.4	19.0	19.3	24.6	19.8	22.8	21.1	18.4	17.1
Smertestillende	4.2	4.3	3.9	12.5	9.8	10.0	26.5	23.7	30.2	16.5	9.1	9.4
Antipsykotika	1.2	1.0	2.0	2.0	3.2	3.2	3.1	4.4	4.7	2.3	2.7	2.9
Angstdæmpende	1.1	1.4	0.9	5.3	4.8	4.8	12.3	12.5	13.0	7.3	4.3	4.0
Sovemedicin	1.5	1.8	1.4	5.2	5.1	4.7	14.2	13.9	20.1	7.9	4.7	4.7
Antidepressiva	4.3	6.1	6.0	8.7	9.0	9.5	13.9	14.9	22.4	10.1	8.5	9.2
Antabus	0.2	0.1	0.2	0.6	1.2	1.2	0.4	0.5	0.9	0.5	0.8	0.9
Metadon	0.0	0.1	0.0	0.2	0.4	0.8	0.1	0.0	0.0	0.2	0.3	0.5
Astma	5.7	4.0	4.1	6.8	6.3	5.9	12.5	10.5	11.2	8.6	5.9	5.7
Antihistaminer	5.4	4.5	6.0	4.8	4.5	4.3	4.9	4.6	4.5	4.9	4.5	4.9
Observationer	2445	1804	2152	20176	3988	3871	11081	409	447	33702	6201	6470

Tabel 5.8 Køb af receptpligtig medicin blandt til- og fraflyttere til/fra nabokommunerne, opgjort på aldersgrupper i procent 2005-2008

Medicinkøb (% som har købt)	Nabokommune			Nabokommune			Nabokommune			Nabokommune		
	Tilflyttere	Fraflyttere		Tilflyttere	Fraflyttere		Tilflyttere	Fraflyttere		Tilflyttere	Fraflyttere	
	18-24-årige			25-59-årige			60+-årige			Alle		
Mavesår	2.9	3.0	3.3	6.8	5.2	5.4	16.6	17.3	17.6	9.8	5.3	5.3
Diabetes	0.5	0.4	0.5	2.2	1.6	1.4	7.1	7.1	6.8	3.7	1.5	1.4
Blodfortyndende	0.1	0.1	0.1	3.3	1.5	1.5	28.8	27.1	27.1	11.3	2.8	2.4
Blodtryk	0.2	0.2	0.1	8.2	3.5	3.1	37.5	30.9	32.9	17.2	4.2	3.8
Kolesterol	0.0	0.1	0.1	5.3	2.1	2.0	25.7	24.0	24.3	11.5	2.9	2.6
Muskel/skelet	11.8	13.2	12.9	20.2	16.8	17.2	26.1	24.8	26.1	21.5	16.2	16.3
Smertestillende	3.4	3.1	3.7	10.9	8.5	8.2	25.9	26.5	27.1	15.2	8.0	7.8
Antipsykotika	1.4	1.8	1.5	2.4	2.6	2.4	3.3	4.4	4.3	2.6	2.5	2.2
Angstdæmpende	1.1	1.2	1.2	4.6	3.7	3.4	11.8	12.7	12.9	6.7	3.5	3.2
Sovemedicin	0.9	1.6	1.4	4.9	4.1	3.7	14.4	15.9	15.2	7.7	4.1	3.6
Antidepressiva	4.4	5.6	5.3	8.3	8.7	8.2	13.3	16.8	16.8	9.7	8.2	7.7
Antabus	0.1	0.1	0.2	0.6	0.8	0.7	0.4	0.6	0.6	0.5	0.6	0.5
Metadon	0.0	0.0	0.1	0.1	0.4	0.5	0.1	0.1	0.2	0.1	0.3	0.4
Astma	4.3	4.3	4.4	5.8	5.3	5.4	11.1	10.7	11.2	7.4	5.3	5.4
Antihistaminer	4.8	4.8	4.4	5.0	4.4	4.4	5.1	5.3	6.3	5.0	4.6	4.5
Observationer	6517	7626	8244	56452	14726	15480	29737	1604	1389	92706	23956	25113

Antallet af lægekontakter i løbet af året er en anelse lavere blandt fastboende fredericianere sammenlignet med til- og fraflytterne, og dette gælder for alle tre aldersgrupper, jf. tabel 5.9. Ser man på nettoflytningerne er forskellene dog beskedne. Igen falder de yngre tilflyttere dårligere ud end de unge, der flytter væk, men forskellen er på beskedne 0,4 besøg mere i gennemsnit. Forskellen mellem fastboende og tilflyttere er ét lægebesøg om året. Givet en kommunal medfinansiering på 10% ved lægebesøg har dette ikke stor direkte betydning for de kommunale udgifter. Antallet af lægekontakter blandt nabokommunernes fastboende samt til- og fraflyttere er angivet i tabel 5.10, og de er ikke væsentligt forskellige fra Fredericias.

For fuldstændighedens skyld nævnes her også resultaterne for omfanget af indlæggelser og ambulante behandling opdelt på til- og fraflyttere. Disse resultater er udeladt, idet andelen, der hospitalsindlægges eller behandles ambulante, er meget små, og derfor er det vanskeligt at konkludere noget ud fra relativt små forskelle mellem grupperne. Overordnet set er der her ikke tegn på noget specielt mønster i relationen mellem fastboende og til- og fraflyttere.

Det samlede sundhedsbillede, der tegner sig mellem til- og fraflyttere og fastboende, er, at der ikke er de store forskelle i sundhedstilstanden. Der synes ikke at være en klar tendens til, at kommunen tiltrækker borgere med svagere helbred og dårligere almen sundhedstilstand end dem, der flytter fra kommunen. Den eneste gruppe, som skiller sig ud, er gruppen af 18-24-årige tilflyttere, hvor der er forholdsvis mange, som køber medicin mod muskel/skeletrelaterede lidelser sammenlignet med både fastboende og fraflyttende unge. Da de fleste af disse unge er i arbejde som faglært eller ufaglært, mens nogle få er på sygedagpenge, kunne det pege på, at nogle af de unge tilflyttere varetager job som er potentielt helbredsskadelige.

Tabel 5.9 Lægekontakter for til- og fraflyttere til/fra Fredericia, opgjort på aldersgrupper i absolut antal 2005-2008

Lægekontakter (antal)	Fredericianere	Tilflyttere	Fraflyttere	Fredericianere	Tilflyttere	Fraflyttere	Fredericianere	Tilflyttere	Fraflyttere	Fredericianere	Tilflyttere	Fraflyttere
	18-24-årige			25-59-årige			60+-årige			Alle		
Alm. læge	5.8	6.8	6.4	6.8	7.1	7.1	10.8	11.6	12.5	8.0	7.3	7.2
Speciallæge	0.3	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	0.4	0.4	0.3
Øjenlæge	0.0	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.3	0.2	0.3	0.2	0.1	0.1
Ørelæge	0.1	0.1	0.1	0.2	0.1	0.1	0.3	0.2	0.3	0.2	0.1	0.1
Øv. lægespecialer	1.2	1.2	1.1	2.7	1.6	1.5	2.9	2.1	2.1	2.6	1.5	1.4
Observationer	2445	1804	2152	20176	3988	3871	11081	409	447	33702	6201	6470

Tabel 5.10 Lægekontakter for til- og fraflyttere til/fra nabokommunerne, opgjort på aldersgrupper i absolut antal 2005-2008

Lægekontakter (antal)	Nabokomm.	Tilflyttere	Fraflyttere	Nabokomm.	Tilflyttere	Fraflyttere	Nabokomm.	Tilflyttere	Fraflyttere	Nabokomm.	Tilflyttere	Fraflyttere
	18-24-årige			25-59-årige			60+-årige			Alle		
Alm. læge	5,6	6,3	6,2	7,0	6,7	6,8	11,5	11,7	12,3	8,3	6,9	6,9
Speciallæge	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Øjenlæge	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,5	0,4	0,4	0,2	0,1	0,1
Ørelæge	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
Øv. lægespecialer	1,1	1,0	1,1	2,4	1,6	1,6	2,7	2,2	2,5	2,4	1,4	1,5
Observationer	6517	7626	8244	56452	14726	15480	29737	1604	1389	92706	23956	25113

5.3 Arbejdsmarkedstilknytning før og efter en flytning

I dette afsnit undersøges nærmere, hvordan arbejdsmarkedstilknytningen og evt. modtagelse af overførselsindkomster ændrer sig over tid for de personer, der flytter til Fredericia. Den dynamiske udvikling i arbejdsmarkedstilknytning for personer, der ikke bor i Fredericia i år t , men som bor i Fredericia i år $t+1$, kan beskrives ved en såkaldt transitionsmatrice. Et simpelt eksempel er gengivet i tabel 5.11. I eksemplet er der 100 personer, som ikke bor i kommunen i år t , men som bor der året efter (dvs. år $t+1$). Det er disse 100 personer, vi gerne vil følge over tid.

Tabel 5.11 Eksempel på en transitionsmatrice

		År $t+1$			Total
		Beskæftiget	Kontanthjælp	Førtidspension	
År t	Beskæftiget	50	0	0	50
	Kontanthjælp	15	10	0	25
	Førtidspension	10	10	5	25
Total		75	20	5	100

I året inden personerne flytter til kommunen, er 50 ud af de 100 i beskæftigelse. Det fremgår i tabellen ved "50" i totalkolonnen i *rækken* for "beskæftiget". Ligeledes er der 25 personer som i året før, de flytter til kommunen, er på kontanthjælp, og 25 der er på førtidspension (igen fremgår det af totalkolonnen ude til højre i tabellen). Vi er interesseret i, hvordan de 100 personer fordeler sig i det år, de er kommet til kommunen. På diagonalen finder vi dem, der opretholder samme stillingskategori i de to år (t og $t+1$). For grupper, der har en relativ permanent status, vil vi derfor forvente høje værdier på diagonalen. Her i eksemplet er alle de 50 personer, der var i beskæftigelse, før de kom til kommunen, fortsat i beskæftigelse. Ingen af de 50 er således kommet på kontanthjælp, og derfor står der "0" i kolonnen for kontanthjælp og tilsvarende i kolonnen for førtidspension (øverste række).

I eksemplet er der 25 personer, der er på kontanthjælp, året inden de kommer til kommunen. Ud af de 25 personer er de 10 fortsat på kontanthjælp i deres første år i kommunen, men det er lykkedes 15 personer at komme i beskæftigelse. Tilsvarende var 25 personer på førtidspension, hvoraf 5 fortsætter på førtidspension, 10 er på kontanthjælp, mens andre 10 er kommet i beskæftigelse. Der var således 50 personer i beskæftigelse, inden de kom til kommunen, men 75 af de 100 er i beskæftigelse allerede i det første år, de er i kommunen.¹⁶

Der anvendes altid et udgangspunkt med personer, der ikke boede i Fredericia i år t , men som bor der i år $t+1$. Men derudover kan det give mening at følge personerne et eller flere år længere frem, dvs. bibeholde "år t ", men vise år " $t+2$ " i kolonnerne.

¹⁶ I forbindelse med formidling af resultaterne skal denne type transitionsmatricer ikke indgå direkte, men danne baggrund for lettere forståelige udsnit af resultaterne, fx af "typiske forløb".

Sådanne matricer viser, hvordan tilflytterne bevæger sig rundt mellem forskellige typer af overførselsindkomster eller bevægelser mellem beskæftigelse og arbejdsløshed. Valget af tidspunkt kan være ret afgørende, idet konjunkturforskelde naturligvis vil påvirke udviklingen. Derfor vælges forskellige basisår som udgangspunkt for matricerne.

Først ser vi på personer, der ikke boede i Fredericia Kommune i 1998, men som boede der i 1999. Da der kun er ca. 1.200 personer, der flytter til Fredericia i 1998, udvider vi stikprøven, så den også inkluderer personer, der ikke boede i Fredericia i 1999, men som boede der i 2000, se tabel 5.12.¹⁷ Det giver 2.592 personer i alderen 18-59 år, som flyttede til Fredericia i enten 1999 eller 2000. Totalen for rækkerne yderst til højre i tabel 5.12 viser, hvordan personernes arbejdsmarkedstilstand var, året før de flyttede til Fredericia. Det fremgår således, at 1.866 ud af de 2.592 personer var i beskæftigelse, før de kom til Fredericia (svarende til 72%), 153 af tilflytterne var arbejdsløse, under 5 personer var på sygedagpenge (i uge 48), 24 på revalidering og så fremdeles.

Ud af de 1.866, der var *i beskæftigelse*, året inden de flyttede til Fredericia, forblev 1.625 i beskæftigelse efter ankomst til Fredericia. Selvom nogle således oplevede afgang fra beskæftigelse, steg det samlede antal af beskæftigede alligevel, idet en række af tilflytterne, der året inden ikke var i beskæftigelse, overgik til gruppen af beskæftigede i det år, de ankom til Fredericia. Eksempelvis var der 147 personer, der studerede, året inden de kom til Fredericia. Mens 26 af disse forblev studerende, fik 89 arbejde. Samlet set kom der en lille stigning i beskæftigelsen (0,4 procentpoint) blandt dem, der flyttede til kommunen.

Af disse tilflyttere i 1999/2000 var der 98, der året forinden var *på kontanthjælp*. Det lykkedes kun at få 12 af de 98 kontanthjælpsmodtagere i arbejde; 29 blev arbejdsløse i deres første år i Fredericia, og 11 kom på revalidering. Der var 24 personer, der *modtog revalidering*, året inden de kom til kommunen. Ud af disse fik 6 personer et job, under 5 blev arbejdsløse, og 6 forblev i revalidering.

Det er værd at påpege, at ud af de 89 personer, som var *under uddannelse*, inden de flyttede til Fredericia, som overgår til beskæftigelse i Fredericia året efter, færdiggjorde omkring halvdelen *ikke* deres uddannelse hverken i året efter, de var flyttet, ej heller to år efter.

Det er vanskeligt at se mange klare linjer i udviklingen, når antallene er så små, men det fremgår dog, at der sker en stor udskiftning i, hvem der er på de enkelte grupper af overførselsindkomster og i beskæftigelse. De mest stabile grupper er ikke overraskende personer der tilkendes førtidspension eller går på efterløn. Disse ordninger har næsten permanent karakter, og det fremgår også af tabel 5.12.

Når man ser på udviklingen længere frem i tiden (ikke medtaget her), skete der en yderligere stigning i beskæftigelsen året efter (dvs. $t+2$), og antallet af kontanthjælpsmodtagere faldt markant. Blandt gruppen af studerende steg andelen, der kom i beskæftigelse, og næsten ingen af de 147 tilflyttere, der studerede, året inden de kom, modtog overførselsindkomster to år senere.

---

¹⁷ Gruppen af "øvrige" tæller stort set alle pensionister.

Tabel 5.12 Stillingsgruppe for personer, der ikke bor i Fredericia i 1998 (1999), men som bor i Fredericia året efter, dvs. 1999 (2000). Alle 18-59-årige

	Arbejdsløs		Under							Total
	Beskæftigelse	(uge 48)	Sygedagpenge	Revalidering	Kontanthjælp	uddannelse	Førtidspension	Efterløn	Øvrige	
Beskæftigelse	1625	125	<5	<5	19	43	<5	<5	50	1,866
Arbejdsløs (uge 48)	74	39	<5	<5	11	5	<5	<5	17	153
Sygedagpenge	<5	<5	<5	<5	<5	<5	<5	<5	<5	<5
Revalidering	6	<5	<5	6	<5	<5	<5	<5	<5	24
Kontanthjælp	12	29	<5	11	35	<5	<5	<5	7	98
Under uddannelse	89	10	<5	<5	<5	26	<5	<5	17	147
Førtidspension	<5	<5	<5	<5	<5	<5	70	<5	<5	74
Efterløn	<5	<5	<5	<5	<5	<5	<5	8	<5	8
Øvrige	69	35	<5	<5	32	11	5	<5	61	218
Total	1.881	241	9	25	103	90	81	8	154	2,592

Tabel 5.13 Stillingsgruppe for personer, der ikke bor i Fredericia i 2004 (2005), men som bor i Fredericia året efter, dvs. 2005 (2006). Alle 18-59-årige

	Arbejdsløs			Under						Total
	Beskæftigelse	(uge 48)	Sygedagpenge	Revalidering	Kontanthjælp	uddannelse	Førtidspension	Efterløn	Øvrige	
Beskæftigelse	1857	67	10	6	8	50	6	<5	60	2064
Arbejdsløs (uge 48)	88	39	<5	<5	18	<5	<5	<5	16	168
Sygedagpenge	10	<5	<5	<5	<5	<5	<5	<5	<5	17
Revalidering	9	<5	<5	5	<5	<5	<5	<5	<5	24
Kontanthjælp	11	11	<5	<5	31	<5	<5	<5	12	71
Under uddannelse	110	10	<5	<5	<5	38	<5	<5	19	180
Førtidspension	5	<5	<5	<5	<5	<5	90	<5	<5	95
Efterløn	<5	<5	<5	<5	<5	<5	<5	<5	<5	6
Øvrige	90	21	<5	<5	30	13	<5	<5	72	233
Total	2,182	154	17	16	92	103	109	6	182	2,861

I tabel 5.13 fremgår, hvordan stillingsbetegnelsen er for de 2.861 personer, der flyttede til Fredericia i enten 2004 eller 2005.¹⁸ Igen er deres stillingsbetegnelse/arbejdsmarkedstilknøytning, året inden de kom til Fredericia, angivet ved kolonnen yderst til højre. Der var således 2.064 ud af de 2.861, der var i beskæftigelse, året inden de kom. Det svarer til en andel på 72%, hvilket er identisk med den tilsvarende andel, der flyttede til kommunen i 1999-2000. Andelen, der er i beskæftigelse i året, de ankommer til Fredericia, er også for denne periode steget i forhold til de 72%. Der er således 2.182 i beskæftigelse det første år, de er i Fredericia, hvilket svarer til 76%, der således er en stigning på 4 procentpoint. Blandt de nye i arbejde var der 9, der tidligere befandt sig på revalidering; igen et beskedent antal, men faktisk svarende til over 37% af alle, der året inden var på revalidering.

Til gengæld sker der en lille stigning fra 71 til 92 personer på kontanthjælp, men også her bemærkes, at der er stor udskiftning i, hvem der hører til de forskellige "kasser". Eksempelvis er det blot 31 ud af de 71, der forbliver på kontanthjælp, selvom denne gruppe vokser.

Gruppen af personer under uddannelse viser sig igen at være ressourcestærk. 180 personer er initialt under uddannelse, året inden de ankommer, og ud af disse kommer 110 i beskæftigelse med det samme, og kun få modtager overførselsindkomster. Ca. halvdelen af dem, som var under uddannelse inden de flyttede til Fredericia, og som kommer i beskæftigelse i Fredericia året efter, havde kun omkring halvdelen færdiggjort deres uddannelse i året efter, de var flyttet, eller to år efter.

Ser man på tilflytternes arbejdsmarkedstilknøytning umiddelbart før og efter flytningen til Fredericia Kommune, finder vi, at der er forholdsvis mange bevægelser ind og ud af beskæftigelse og mellem de forskellige typer af overførselsindkomster. Beskæftigelsen stiger blandt personer, der flytter til kommunen. Navnlig studerende blandt tilflytterne opnår en høj grad af beskæftigelse og kommer kun i få tilfælde på andre overførselsydelse. Men selvom andelen af beskæftigede stiger, så er der samtidig i de senere år sket en lille stigning i andelen blandt tilflytterne, som er på førtidspension. Da kun få kommer ud af varig førtidspension, er det ikke overraskende, at det samlede antal stiger over tid i takt med, at flere kommer til. Udviklingen i andelen af tilflytterne, der er på kontanthjælp, synes derimod mere svingende med konjunkturførelser.

5.4 Indikatorer for årsager til flytning

Ud over uddannelse, som for de unge til- og fraflyttere naturligt nok er en vigtig årsag bag flyttemønstrene, skal vi her se på enkelte andre mulige årsager. Hvor folk generelt er villige til at flytte over længere, fysiske afstande for at tage en uddannelse og måske endda skifte job, så er flytninger over kortere afstande ofte forbundet med ændringer i en persons eller en families boligbehov. Det kan fx være behov for mere plads eller et ønske om at blive boligejer.

En hypotese er, at Fredericia Kommune har en forholdsvis billig boligmasse bestående af almennyttige boliger, som tiltrækker nye borgere. Hvorvidt boligerne er billige, kan vi ikke afdække med det tilgængelige datamateriale, men vi kan derimod undersøge, hvorvidt flere borgere bor i almennyttige boliger, efter de er flyttet til Fredericia, end før de flyttede til kommunen.

¹⁸ Gruppen af "øvrige" tæller stort set alle pensionister.

Tabel 5.14 og 5.15 viser boligtyperne før og h enholdsvis et og t o år e fter t ilflytning t il Fredericia Kommune, og tallene bekræfter denne hypotese. For personer, der flytter til kommunen i 2002-2003, viser den første tabel, hvilken ejerform den bolig havde, som personen boede i før flytningen og et år efter flytningen. Tabellerne viser en tilvækst i andelen, som bor i almennyttige boliger: Før flytningen boede 315 personer i almene boliger, mens det var tilfældet for 397 personer ét år efter (tabel 5.14) og 413 personer to år efter (tabel 5.15) flytningen. Til sammenligning ses, at antallet af personer, der boede til leje i private udlejningsboliger, faktisk falder fra 357 til 340 ét år efter og yderligere reduceres til 328 to år efter. Tilvæksten i antallet af personer, der bor i almene boliger, kommer ikke overraskende primært fra personer, der tidligere boede i private udlejningsboliger.

Tabel 5.14 Boligforhold før og et år efter tilflytning til Fredericia Kommune, 25-59-årige 2002-2003

	Året efter flytning						Total
	Ejerbolig	Udlejning	Almen	Andel	Øvrige	Uoplyst	
Ejerbolig	250	101	96	12	102	52	613
Privat udlejning	116	70	82	<5	76	12	357
Almennyttig boligselskab	60	57	116	<5	60	20	315
Andelsboligforening	22	10	5	<5	15	<5	56
Øvrige ejerformer	138	85	94	<5	95	44	459
Uoplyst	13	17	<5	<5	7	10	51
Total	599	340	397	18	355	142	1.851

Ben.: "Øvrige ejerformer" dækker primært over to undergrupper: "Aktieselskab, anpart, osv." og "Andet, herunder moderejendomme for bebyggelser, der er opdelt i ejerlejligheder samt ejendomme, som ejes af flere kategorier af ejere".

Tabel 5.15 Boligforhold før og to år efter tilflytning til Fredericia Kommune, 25-59-årige 2002-2003

	2 år efter flytning						Total
	Ejerbolig	Udlejning	Almen	Andel	Øvrige	Uoplyst	
Ejerbolig	294	94	94	13	90	28	613
Privat udlejning	108	82	88	<5	66	12	357
Almennyttig boligselskab	69	40	127	<5	67	9	315
Andelsboligforening	24	8	6	<5	16	<5	56
Øvrige ejerformer	138	91	88	<5	118	21	459
Uoplyst	15	13	10	<5	10	<5	51
Total	648	328	413	21	367	74	1.851

Bem.: "Øvrige ejerformer" dækker primært over to undergrupper: "Aktieselskab, anpart, osv." og "Andet, herunder moderejendomme for bebyggelser, der er opdelt i ejerlejligheder samt ejendomme, som ejes af flere kategorier af ejere".

Vi har set nærmere på de 127 personer, som *boede i almennyttigt boligbyggeri* både i året før, de flyttede, og også to år efter, de var flyttet til Fredericia. Det viser sig, at 9% af dem var lønmodtagere på højt eller mellemniveau, 21% var lønmodtagere på grundniveau, 19% var

arbejdsløse, 12% var på førtidspension og yderligere 11% var på kontanthjælp. Til sammenligning kan det nævnes, at blandt dem, som *boede i ejerbolig* før og efter flytningen (294 personer), var hele 29% lønmodtagere på højt eller mellemniveau, 26% var lønmodtagere på grundniveau, men kun 6% var arbejdsløse, 2% var på førtidspension og under 1% var på kontanthjælp. Disse tal bekræfter, at blandt de personer, som flytter til almennyttige boliger i Fredericia Kommune, er der en forholdsvis stor andel, som kun har en svag eller ingen tilknytning til arbejdsmarkedet.

Som nævnt tidligere, kan et jobskifte også være enten anledning til eller konsekvens af en flytning. I det følgende undersøger vi omfanget af jobskift og jobskift hos en eventuel partner i forbindelse med til- og fraflytning til/fra Fredericia. Andelen af til- og fraflyttere, der skifter job i samme år, de flytter, er også opgjort i tabel 5.16.

Tabel 5.16 Jobskift for personer og eventuel partner, der flytter til- og fra Fredericia, i procent for 2005-2008

	Fredericianere	Tilflyttere	Fraflytter
Skifter arb.sted (enlig)	20,8	49,8	51,5
Skifter arb.sted (samboende)	20,3	48,7	47,1
Bofællen skifter arb.sted	19,9	43,6	41,9
Arb.sted kommune skifter til Fredericia	4,6	22,0	2,9
Arb.sted kommune skifter fra Fredericia	5,8	2,3	24,1
Observationer	33.702	6.201	6.470

Bem.: Bofælle inkluderer både ægtepar og samboende. Disse andele er opgjort i procent af alle, der er gift/samboende i den pågældende gruppe.

Det ses, at knap 50% af dem, der flytter (til eller fra) også skifter arbejde. Det er ikke muligt at godtgøre, hvorvidt jobskift er anledning til flytningerne, eller om årsagssammenhængen eventuelt går den modsatte vej, men korrelationen er klart positiv. Blandt ægtefæller er der lidt mere end 40%, der skifter arbejde. Det er også opgjort, hvor mange der skifter job til eller fra en arbejdsplads, der ligger i Fredericia Kommune. Disse andele er naturligt nok lavere, ca. 20-25%, men ikke desto mindre er der stadig mange til- og fraflyttere, der også skifter arbejdskommune.

Til sammenligning viser tabel 5.17 de samme andele for til- og fraflyttere til/fra nabokommunerne. Det er værd at bemærke, at der blandt tilflyttere til nabokommunerne er 47%, hvor bofællen skifter arbejdsplads i forbindelse med flytningen, hvilket er næsten 4 procentpoint flere end for tilflyttere til Fredericia. Herudover ligner jobskiftandelene i forbindelse med flyttestrømme til og fra nabokommunerne meget de tilsvarende andele i Fredericia.

Tabel 5.17 Jobskift for personer og eventuel partner, der flytter til- og fra nabokommunerne, i procent for 2005-2008

	Nabokommuner	Tilflyttere	Fraflytter
Skifter arb.sted (enlig)	20,5	51,0	51,1
Skifter arb.sted (samboende)	19,4	50,7	45,1
Bofællen skifter arb.sted	19,0	47,3	40,6
Arb.sted kommune skifter til nabokommune	4,6	24,5	5,3
Arb.sted kommune skifter fra nabokommune	5,5	3,6	23,4
Observationer	92.706	23.956	25.113

Der synes at være tegn på, at billige boliger tiltrækker visse tilflyttere til Fredericia Kommune. I hvert tilfælde kan vi se, at der blandt tilflytterne til kommunen er forholdsvis mange, som flytter til almennyttige beboelse. En stor del af disse personer boede i private lejemål, inden de flyttede til Fredericia. Blandt de personer, som både før og efter flytningen til Fredericia Kommune boede i almennyttige boliger, viser det sig, at der er en forholdsvis stor andel, som kun har en svag eller ingen tilknytning til arbejdsmarkedet. Ca. halvdelen af til- og fraflytterne skifter arbejde i forbindelse med flytningen. Et lignende billede gør sig gældende for nabokommunernes til- og fraflyttere – dog er der en lidt større andel blandt tilflytterne til nabokommunerne, hvor bofællen også skifter arbejdsplads i forbindelse med flytningen sammenlignet med tilflytterne til Fredericia.

5.5 Sammenfatning

Beskatningsgrundlaget i Fredericia Kommune har været faldende i de senere år, og forskydningen i den aldersmæssige sammensætning af kommunens borgere udgør en udfordring for fremtiden, fordi forsørgerbyrden vil stige. Borgernes flyttemønstre til og fra kommunen kan være med til at påvirke dette scenarie helt afhængigt af den demografiske og socioøkonomiske profil af til- og fraflytterne. I dette kapitel har vi derfor undersøgt nærmere, hvad der karakteriserer de borgere, der flytter til og fra Fredericia Kommune sammenlignet med de borgere, der bor mere eller mindre permanent i kommunen. Vi ser på aldersfordeling, uddannelsesniveau, indkomst, tilknytning til arbejdsmarkedet samt udvalgte indikatorer for helbreds-tilstand. Kapitlet afsluttes med nogle indikatorer for mulige årsager bag flytningerne.

Som forventet er de geografisk mobile borgere at finde blandt de yngre. Fredericias til- og fraflyttere er således hovedsageligt de helt unge mellem 18 og 24 år og de yngre voksne mellem 25 og 39 år. De 18-24-årige flytter enten til ét af de tre store universitetsbyer – København, Aarhus eller Odense – eller også flytter de til nabokommunerne Kolding og Vejle. Tilsvarende mønstre genfindes i store træk blandt nabokommunernes fraflyttere. Fredericia figurerer blandt de fem væsentligste destinationer for Middelfarts fraflyttere, men ikke for fraflyttere fra Kolding og Vejle. Kun en mindre andel af de unge fraflyttere vender tilbage til Fredericia for at bosætte sig – selv inden for en 10-årig horisont. De unge, som har været borte længe tid, er mindre tilbøjelige til at returnere.

Vi finder, at den helt unge til- eller fraflytter i højere grad er single og kvinde i sammenligning med en ung fastboende fredericianer. Derudover er der flere af de unge fraflyttere

(15%), der er under uddannelse i sammenligning med unge tilflyttere og fastboende (begge 9%). Unge tilflyttere har et lavere uddannelsesniveau end de unge fraflyttere og fastboende. Blandt de unge fredericianere, som arbejder, er der forholdsvis mange faglærte blandt de fastboende.

Der er markant flere singler i den geografisk mobile del af den store midtergruppe af 25-59-årige sammenlignet med de fastboende. Tilflytterne til Fredericia i denne aldersgruppe er højere uddannet end både fraflytterne og de fastboende. De har især en mellemlang eller lang videregående uddannelse og i mindre grad en erhvervsfaglig uddannelse. Dette afspejler sig bl.a. i en forholdsvis høj andel topledere og højere funktionærer blandt tilflytterne sammenlignet med både fraflytterne og de fastboende.

Der er lidt flere blandt de helt unge fastboende fredericiaborgere, som har mellemhøje lønindkomster, sammenlignet med de helt unge til- og fraflyttere. Dette er en afspejling af, at der er færre i førstnævnte gruppe, som er under uddannelse, og omvendt flere i arbejde som fx faglært arbejder. I den store midtergruppe af 25-59-årige er der forholdsvis mange med en høj indkomst blandt de fastboende fredericianere, mens der blandt til- og fraflytterne er en overvægt af personer i den lavere ende af indkomstskaalen. Disse forskelle skyldes til dels en forskellig aldersfordeling *inden* for gruppen. Fastboende er ældre end til- og fraflytterne.

Hvor vi fandt, at de unge 18-24-årige, som flytter til Fredericia, i langt højere grad har folkeskolen som højeste uddannelsesniveau (36%) sammenlignet med både fastboende (30%), men især i forhold til unge fraflyttere (26%), er dette *ikke* tilfældet i nabokommunerne. Her er det 26% af de fastboende, som har folkeskolen som højeste uddannelse, 25% af tilflytterne og 22% af fraflytterne. Dog skal det bemærkes, at de nyeste tal fra Ungdommens Uddannelsesvejledning Lillebælt (UU Lillebælt) viser, at der har været en stigning i søgningen til de gymnasiale uddannelser blandt Fredericias unge og et tilsvarende fald i søgningen til erhvervsuddannelserne.

Vi får bekræftet, at ressourcestærke unge synes at forlade Fredericia og i nogen grad erstattes af unge, der opnår lavere uddannelse, end dem der forlod Fredericia. Der er ikke på samme måde så store forskelle blandt nabokommunernes unge til- og fraflyttere. Her er der endda forholdsvis mange tilflyttere med en videregående uddannelse. Uddannelsesniveaut for tilflytterne i 25-59-årsalderen er til gengæld højt og over niveauet for både fastboende og fraflyttere i samme aldersgruppe. Ser man på tilknytningen til arbejdsmarkedet, er det imidlertid sådan, at der er flere blandt de fastboende fredericianere, der er i beskæftigelse, og færre, der modtager overførselsindkomster sammenlignet med til- og fraflyttere.

Hvad angår helbredsindikatorerne, finder vi, at der er markant flere blandt unge tilflyttere til Fredericia, som køber medicin mod muskel/skeletrelaterede lidelser sammenlignet med både fastboende og fraflyttende unge. Hovedparten er i beskæftigelse som faglærte eller ufaglærte arbejdere, men der er også en overrepræsentation blandt dem, som køber denne form for medicin, som er på sygedagpenge. Disse resultater kunne pege i retning af, at de unge tilflyttere til Fredericia måske har dårligere og potentielt nedslidende arbejdsforhold sammenlignet med fastboende og fraflyttere. Blandt de 25-59-årige tilflyttere er der lidt flere, som køber antabus og metadon sammenlignet med de fastboende, men det er fraflytterne, som har den højeste andel.

Det samlede sundhedsbillede, der tegner sig mellem til- og fraflyttere og fastboende er, at der ikke er de store forskelle i sundhedstilstanden. Der synes ikke at være en klar tendens til, at kommunen tiltrækker borgere med svagere helbred og dårligere almen sundhedstilstand end dem, der flytter fra kommunen. Den eneste gruppe, som skiller sig ud, er gruppen af 18-24-årige tilflyttere, hvor der er forholdsvis mange, som køber medicin mod muskel/skeletrelaterede lidelser sammenlignet med både fastboende og fraflyttende unge. Da de fleste af disse unge er i arbejde som faglært eller ufaglært, mens nogle få er på sygedagpenge, kunne det pege på, at nogle af de unge tilflyttere varetager job, som er potentielt helbreds-skadelige.

Ser man på tilflytternes arbejdsmarkedstilknytning umiddelbart før og efter flytningen til Fredericia Kommune, finder vi, at der er forholdsvis mange bevægelser ind og ud af beskæftigelse og mellem de forskellige typer af overførselsindkomster. Beskæftigelsen stiger blandt personer, der flytter til kommunen. Navnlig studerende blandt tilflytterne opnår en høj grad af beskæftigelse, og kommer kun i få tilfælde på andre overførselsydelse. Men selvom andelen af beskæftigede stiger, så sker der samtidig i de senere år en lille stigning i andelen blandt tilflytterne, som er på førtidspension. Da kun få kommer ud af varig førtidspension, er det ikke overraskende, at det samlede antal stiger over tid i takt med, at flere kommer til. Udviklingen i andelen af tilflytterne, der er på kontanthjælp, synes derimod mere svingende med konjunkturforholdene.

Der synes at være tegn på, at billige boliger som fx almennyttige boliger og private udlejningsboliger tiltrækker visse tilflyttere til Fredericia Kommune. I hvert tilfælde kan vi se, at der blandt tilflytterne til kommunen er forholdsvis mange, som flytter til almennyttig beboelse. En stor del af disse personer boede i private lejemål, inden de flyttede til Fredericia. Blandt de personer, som både før og efter flytningen til Fredericia Kommune boede i almennyttige boliger, viser det sig, at der er en forholdsvis stor andel, som kun har en svag eller ingen tilknytning til arbejdsmarkedet. Ca. halvdelen af til- og fraflytterne skifter arbejde i forbindelse med flytningen. Et lignende billede gør sig gældende for nabokommunernes til- og fraflyttere – dog er der en lidt større andel blandt tilflytterne til nabokommunerne, hvor bofællen også skifter arbejdsplads i forbindelse med flytningen, sammenlignet med tilflytterne til Fredericia.

6 Karakteristik af pendling ind og ud af Fredericia

Det blev indledningsvist nævnt, at Fredericia er kendetegnet ved et stort antal arbejdspladser pr. indbygger sammenlignet med andre kommuner i regionen. Som dokumenteret i Region Syddanmark (2010) er der således 114 arbejdspladser pr. 100 25-64-årige i kommunen. Den tilsvarende andel for hele Region Syddanmark er 95 arbejdspladser pr. 100 25-64-årige. Der er således en stor grad af indpendling til Fredericia, og indpendlingen er steget markant over de seneste 10 år i takt med en generel stigning i arbejdskraftmobiliteten (Region Syddanmark 2010).

Vi så i kapitlet om Fredericias økonomiske situation, at andelen af borgere, der indgår i arbejdsstyrken, vil falde i årene, der kommer. Ud fra en kommunaløkonomisk synsvinkel kan det være ønskeligt, at kommunen er i stand til at tiltrække nye borgere, og da indpendlerne pr. definition har arbejde i kommunen, er der tillige god mulighed for øgede skatteindtægter for kommunen. Dette vil i sig selv modvirke den stigende andel af borgere på indkomstoverførsler. I dette kapitel ser vi derfor på, hvilke karakteristika pendlerne her, herunder hvor stabil deres arbejdskraft er over tid, og hvor mange der flytter til kommunen senere. Derudover søger vi her efter indikatorer for mulige årsager til, at den enkelte arbejdstager vælger at pendle frem for at flytte til byen.

Analysen bygger også her primært på kommunalstrukturen *før* 1. januar 2007, men suppleres dog enkelte steder med oplysninger for de nye kommunegrænser.

6.1 Pendling i Fredericia sammenlignet med andre kommuner

Indledningsvis ser vi på antallet af pendlere i 2008 for Fredericia samt en række nærtliggende kommuner, jf. tabel 6.1 og 6.2. Fredericia havde i 2008 10.956 indpendlere, hvilket umiddelbart forekommer som et meget højt antal set i lyset af et samlet antal arbejdspladser på 25.369. Andelen af indpendlere er således 43%.¹⁹

---

¹⁹ Disse tal og andele er lidt højere, men dog næsten identiske, med de tilsvarende angivelser i Region Syddanmark (2010).

Tabel 6.1 Antal pendlere og ikke-pendlere, udvalgt kommuner, 2008

	ikke pendlere (1)	udpendlere (2)	indpendlere (3)	samlet antal arbejdspladser (4) = (1+3)
Bogense	986	1.670	814	1.800
Assens	2.206	2.214	1.513	3.719
Billund	2.453	1.686	5.467	7.920
Hedensted	3.651	5.080	4.639	8.290
Vejen	4.147	3.995	4.635	8.782
Middelfart	4.590	4.788	4.939	9.529
Haderslev	7.516	6.199	4.610	12.126
Fredericia	14.413	7.465	10.956	25.369
Vejle	15.775	10.349	18.994	34.769
Horsens	18.363	10.110	13.113	31.476
Kolding	20.839	9.849	17.016	37.855
Odense	61.981	20.392	28.388	90.369

Bem.: Opgørelsen gælder for de gamle kommuner.

Tabel 6.2 Pendlerandele i forhold til samlede antal arbejdspladser, udvalgte kommuner, 2008

	Andel der pendler ind ift alle arbpladser	Nettoandelen af indpendlere ift antal arbpladser	Urbaniseringstype
Bogense	45%	-48%	landkommune
Assens	41%	-19%	landkommune
Billund	69%	48%	landkommune
Hedensted	56%	-5%	--
Vejen	53%	7%	landkommune
Middelfart	52%	2%	øv. bykommune
Haderslev	38%	-13%	center-bykommune
Fredericia	43%	14%	center-bykommune
Vejle	55%	25%	center-bykommune
Horsens	42%	10%	center-bykommune
Kolding	45%	19%	center-bykommune
Odense	31%	9%	bykommune

Bem.: Opgørelsen gælder for de gamle kommuner.

En andel på 43% er dog ikke en særlig høj andel sammenlignet med de øvrige 11 udvalgte kommuner. Der er generelt en høj grad af arbejdskraftmobilitet på tværs af kommunegrænser med et uvejet gennemsnit på 47%, og sammenlignet med de øvrige kommuner ligger Fredericia i den nederste halvdel i forhold til andelen, der indpendler relativt til alle arbejdspladser i kommunen. I Billund, hvor LEGO har hovedsæde, indpendler 69% af alle, der arbejder i

kommunen.²⁰ Man kunne formode, at mindre kommuner generelt ville have de største andele, men dette er ikke tilfældet. Eksempelvis indpendler 55% til Vejle, som er en af de største kommuner. En anden forklaring kunne være, at nogle kommuner kan kategoriseres som bykommuner (Odense) eller center-bykommuner (bl.a. Fredericia), mens andre klassificeres som landkommuner, jf. tabel 6.2. Der er dog ikke et klart mønster, der bekræfter, at denne opdeling forklarer andelen af indpendlere.

Selvom andelen, der pendler til Fredericia, ikke skiller sig ud i forhold til andelen for de øvrige kommuner vist ovenfor, så er andelen stadig høj. En tilsvarende analyse baseret på de nye kommunegrænser viser i øvrigt, at Fredericia i sammenligning med de øvrige kommuner har et særligt højt niveau af pendlere. Dette skyldes, at Fredericia ikke blev lagt sammen med andre kommuner, mens flere af nabokommunerne blev lagt sammen. Bemærk desuden, at nogle af dem, der her tælles som pendlere, kan have meget kort distance til deres arbejde, idet kommunegrænserne ikke nødvendigvis er en god indikator for geografisk afstand. Alene af den grund vil man forvente, at en relativ høj andel af arbejdsstyrken vil indgå som pendlere.

Antallet af udpendlere er imidlertid også stort i Fredericia, og nettoindpendlingen på ca. 3.500 har været ganske konstant over tid, Region Syddanmark (2010).²¹ Ud fra et kommunaløkonomisk perspektiv er netto pendlingen central, i det pendlere betaler kommuneskat i bopælskommunen og ikke i arbejdskommunen. I anden kolonne i tabel 6.2 er nettoandelen beregnet i procent af det samlede antal arbejdspladser i kommunen. Et positivt tal angiver, at der er flere indpendlere end udpendlere, og dermed at kommunen oplever et "tab" af skatteindtægter.²² Det fremgår, at Fredericia ligger meget højt med 14% kun overgået af Billund, Vejle og Kolding. Blandt kommuner, der "vinder" ved nettopendlingsmønstret, kan nævnes Bogense og Assens, som har flere udpendlere end indpendlere, og således, alt andet lige, opnår skatteindtægter ved nettopendlingen.

Det danske arbejdsmarked er karakteriseret ved en ganske høj grad af pendling mellem kommuner. Baseret på den gamle kommunestruktur har Fredericia i sammenligning med 11 nabokommuner ikke et særskilt højt niveau af pendlere, men har flere indpendlere end udpendlere. Fredericia er derfor en af de kommuner, der forbigår flest skatteindtægter som følge af pendlingsmønstrene. Forskellen kan ikke specielt forklares ved kommunens relative størrelse eller urbaniseringsgrad. Baseret på den nye kommunestruktur har Fredericia i sammenligning med nabokommunerne et særligt højt niveau af pendlere og igen med flere indpendlere end udpendlere.

20 Den tilsvarende andel for Billund opgjort efter kommunesammenlægningen er 42%. En meget stor andel af indpendlerne til Billund kommer således fra det opland, som nu er en del af kommunen.

21 I Region Syddanmark (2010) angives kun ca. 3.000 nettoindpendlere, dvs. indpendlere fratrukket udpendlere, samt at disse ca. 3.000 har været konstant, når man sammenligner 2009 med 1999.

22 Alt andet lige. Der er her ikke taget højde for eventuelle forskelle i indtægt blandt ind- og udpendlere.

6.2 Pendlernes karakteristik

I det følgende karakteriseres pendlerne ved at undersøge en række socioøkonomiske karakteristika ved pendlerne sammenlignet med ikke-pendlere.²³ Til sammenligning vises beregningerne også for nabokommunerne Vejle, Kolding og Middelfart. Enkelte træk skiller sig ud og danner et klart mønster: pendlerne er ressourcestærke.

Pendlerne har i højere grad end ikke-pendlerne en videregående uddannelse, de har en højere indkomst, og bestrider i langt højere grad job som enten topleder eller funktionær, se tabel 6.3 og 6.4.

---

²³ Igen analyseres på nye kommuner. Det skyldes, at vi ikke har en nøgle for at tilbageføre nye kommuner til gamle på arbejdssteder (kun på personers bopæl). En analyse af nabokommunerne samlet er her mindre interessant, i det ind- og udpendlingen sker på enkelt-kommuneniveau.

Tabel 6.3 Karakteristik af pendlere og ikke-pendlere, Fredericia, Vejle, Middelfart og Kolding, 2008

	Fredericia			Middelfart			Vejle			Kolding		
	Ikke- pendlere	Udpend.	Indpend.	Ikke- pendlere	Udpend.	Indpend.	Ikke- pendlere	Udpend.	Indpend.	Ikke- pendlere	Udpend.	Indpend.
Indvandrer el. efterkommer	6,2	6,1	4,7	4,8	3,7	4,4	9,3	8,6	5,0	7,9	6,6	4,5
Mand	51,1	57,2	62,8	45,2	57,4	51,1	46,6	59,9	52,6	47,4	59,7	57,8
<i>Beskæftigelse</i>												
Topledere/højere funkt.	11,02	17,86	22,13	11,3	23,4	16,1	14,4	24,7	17,7	13,5	23,3	19,5
Funktionærer	15,55	25,39	24,15	16,3	26,7	26,7	19,5	27,8	24,4	18,8	29,1	24,3
Faglærte	50,93	39,73	40,36	47,3	36,1	40,7	43,4	33,5	39,8	43,8	32,2	38,4
Ufaglærte	12,35	8,72	7,05	11,5	6,3	7,2	12,9	6,1	11,3	12,9	7,4	9,8
Lønmodtagere u.n.a.	10,15	8,31	6,31	13,5	7,5	9,3	9,8	8,0	6,8	11,0	8,0	8,0
Sum	100,00	100,00	100,00	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Alder</i>												
18-24 år	16,1	11,0	7,5	19,3	6,7	11,7	19,6	11,0	11,1	19,3	10,7	11,0
25-39 år	27,5	37,3	36,1	23,5	31,7	35,3	27,9	37,8	35,3	29,6	39,1	38,2
40-59 år	48,3	44,6	49,9	48,4	53,6	46,4	43,8	45,4	46,9	43,4	43,6	44,6
60 år eller derover	8,1	7,1	6,4	8,8	8,0	6,5	8,6	5,8	6,8	7,7	6,6	6,1
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Uddannelse</i>												
Folkeskole	31,7	20,3	17,8	31,0	16,6	19,8	28,7	16,1	21,3	28,2	15,7	19,9
Gymnasium	6,7	6,8	5,7	5,3	5,1	7,0	9,0	8,9	6,6	8,6	7,8	7,2
Erhvervsuddannelse	39,8	38,9	37,4	39,5	38,2	38,9	33,1	32,0	39,3	35,9	34,9	40,3
Kort videregående uddannelse	4,2	7,9	7,9	4,4	7,7	6,4	4,6	8,8	7,1	5,4	8,5	8,2
Mellemlang videregående udd.	12,8	16,2	19,6	14,7	20,6	18,5	16,0	19,7	15,1	14,3	18,7	14,8
Lang videregående uddannelse	3,4	8,0	10,2	3,2	10,6	8,1	6,2	11,9	9,1	5,5	12,3	8,2
Ingen udd.oplysninger	1,4	1,9	1,5	1,9	1,2	1,3	2,4	2,7	1,5	2,0	2,1	1,4
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Observationer	14413	7465	10956	4590	4788	4939	15775	10349	18994	20839	9849	17016

Tabel 6.4 Karakteristik af pendlere og ikke-pendlere, Fredericia, Vejle, Middelfart og Kolding, 2008

	Fredericia			Middelfart			Vejle			Kolding		
	Ikke- pendlere	Udpend.	Indpend.	Ikke- pendlere	Udpend.	Indpend.	Ikke- pendlere	Udpend.	Indpend.	Ikke- pendlere	Udpend.	Indpend.
Par med børn	38,5	41,6	43,7	42,0	45,0	41,7	36,9	39,1	45,1	37,2	38,9	44,9
Par uden børn	35,9	34,2	33,6	35,0	35,0	34,4	33,5	32,2	34,2	34,4	34,6	33,5
Enlige med børn	5,3	3,7	3,5	6,0	4,6	4,2	5,3	3,7	3,5	5,1	3,6	3,3
Enlige uden børn	20,4	20,4	19,3	17,0	15,4	19,7	24,3	25,0	17,1	23,3	22,9	18,4
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Under 99.999 kr.	13,2	7,5	5,1	17,8	5,4	7,9	15,4	7,0	8,3	16,0	6,8	7,5
100.000-199.999 kr.	10,7	9,5	8,0	11,6	8,1	10,7	11,5	8,8	9,0	11,8	8,3	9,3
200.000-299.999 kr.	30,8	26,2	21,5	33,3	22,7	30,4	31,0	22,3	28,3	31,4	22,1	25,1
300.000-399.999 kr.	28,1	30,8	32,0	25,1	31,7	30,9	26,9	29,2	31,3	26,0	30,6	31,1
Over 400.000 kr.	17,1	26,0	33,4	12,3	32,0	20,1	15,2	32,7	23,1	14,8	32,1	27,0
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Branche</i>												
Landbrug	0,7	0,5	0,5	1,3	0,7	1,2	0,3	0,7	0,7	0,4	0,7	0,7
Fremstilling	6,1	4,1	7,1	0,9	4,8	1,1	5,7	4,2	5,9	1,7	4,6	1,8
Industri	8,3	10,0	8,2	7,1	9,2	10,1	6,5	9,1	7,6	11,9	11,5	12,6
Energi- og vandforsyning	1,9	4,3	3,0	3,5	4,1	4,1	2,4	5,9	2,4	1,8	5,5	3,8
Bygge- og anlægsvirksomhed	9,4	6,8	13,4	5,1	7,6	4,8	4,5	6,1	7,1	4,6	6,3	6,9
Handel, hotel og restaurant	15,2	20,1	12,9	24,6	16,1	25,8	22,2	18,6	21,6	23,1	20,2	22,8
Transport, post og tele	13,8	10,8	17,0	5,3	11,0	4,1	5,7	10,7	6,9	7,5	10,1	9,2
Finans & forretningsservice	11,2	15,8	12,4	8,9	15,5	14,3	13,6	15,6	16,7	12,7	14,5	16,4
Offentlige- og personlige tj.	21,3	18,4	17,3	28,9	22,0	25,3	25,5	19,2	21,9	23,4	17,5	15,9
Uoplyst branche	3,5	2,6	2,4	4,3	3,4	3,0	3,5	3,4	2,5	3,9	2,9	3,7
Ingen oplysninger	8,6	6,7	5,9	10,2	5,6	6,2	10,1	6,6	6,8	9,1	6,2	6,2
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Observationer	14413	7465	10956	4590	4788	4939	15775	10349	18994	20839	9849	17016

Pendlerne er tillige i højere grad i aldersgruppen 25-39 år og tilhører også i lidt højere grad familiestrukturen "par med børn" end ikke-pendlerne. Der er desuden en markant større andel af mænd, der pendler sammenlignet med ikke-pendlere. Disse overordnede karakteristika gælder på tværs af alle fire kommuner og for både ud- som indpendlere. Der er flere gode grunde til at forvente netop dette billede af pendlerne. For at pendling skal være umagen værd, er det forventeligt, at pendlerne i gennemsnit har en højere erhvervsindkomst end ikke-pendlere. Ligeledes kan én forklaring på, hvorfor man vælger at pendle, frem for at flytte til kommunen, være, at der er en partner eller ægtefælle og/eller børn, som har arbejde eller skolegang i den oprindelige bopælskommune, hvorfra der pendles.

Kønsskellen mellem pendlere og ikke-pendlere er mest udtalt for Fredericia, hvor 63% af indpendlerne er mænd. Det er sandsynligt, at en del af disse arbejder inden for militæret, men den høje andel kan tillige skyldes, at mange arbejder inden for transportområdet, som også udgør en vigtig branche for Fredericia.²⁴ Af tabel 6.4 fremgår, at 17% af indpendlerne er beskæftiget i transportbranchen. Ligeledes er der en særlig stor andel af indpendlere, der er ansat inden for bygge- og anlægsbranchen. Blandt udpendlerne er der en særlig stor andel i handel, hotel og restaurationsbranchen.

Ser vi på pendlernes boligform sammenlignet med ikke-pendlere, så bekræftes billedet af ressourcestærke pendlere, jf. tabel 6.5. For alle fire kommuner gælder det, at 73-75% af indpendlerne bor i ejerbolig. Andelen er markant lavere for udpendlerne, Middelfart dog undtaget. Dette er igen i overensstemmelse med, hvad man skulle forvente, i det personer, der ejer deres bolig, vil være mindre tilbøjelige til at flytte til kommunen og mere tilbøjelige til at pendle.

---

²⁴ Det er ikke muligt at udskille værnepligtige i koderne fra Danmarks Statistik. I DISCO-koderne fremgår en speciel kode for militæret, men andelen er meget små og opfanger langtfra det reelle billede.

Tabel 6.5 Boligform opgjort på pendlere og ikke-pendlere, Fredericia, Vejle, Middelfart og Kolding, 2008

	Fredericia			Middelfart			Vejle			Kolding		
	Ikke- pendlere	Udpend.	Indpend.	Ikke- pendlere	Udpend.	Indpend.	Ikke- pendlere	Udpend.	Indpend.	Ikke- pendlere	Udpend.	Indpend.
<i>Boligform</i>												
Ejerbolig beboet af ejer	63,4	65,1	73,3	74,6	76,1	72,6	57,4	58,3	75,2	62,8	64,8	73,7
Udlejet ejerbolig	6,7	7,6	6,1	5,7	5,3	6,7	6,7	7,7	6,1	5,7	6,7	7,1
Almennyttigt boligselskab	18,3	14,3	7,4	7,5	5,5	8,0	18,8	14,6	6,1	15,4	11,2	6,8
Andelsboligforening	1,1	1,4	1,6	1,3	1,2	1,7	2,3	2,1	1,6	2,6	2,4	1,6
Øvrige ejerformer	8,9	9,5	8,6	8,5	7,9	8,7	13,0	14,9	7,3	11,0	12,1	7,9
Ingen oplysninger	1,5	2,1	2,9	2,4	4,0	2,2	1,8	2,3	3,8	2,5	2,8	2,9
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Observationer	14413	7465	10956	4590	4788	4939	15775	10349	18994	20839	9849	17016

Ser man på forskellene mellem kommunernes ind- og udpendlere, fremgår det, at indpendlerne til Fredericia er mere ressourcestærke end udpendlerne, mens det modsatte gør sig gældende for de tre nabokommuner, dvs. i disse kommuner er udpendlerne (skattebetalerne) mere ressourcestærke end indpendlerne. "Ressourcestærk" måles her ved både andel af topledere, andele med en mellemlang videregående uddannelse (MVU) eller en lang videregående uddannelse (LVU) samt andelene, der tilhører den øverste indkomstgruppe, se tabel 6.6. Fredericia har negative værdier for samtlige tre variabler, hvilket viser, at der er en større andel af indpendlere end udpendlere i hver af grupperne. I den nederste del af tabellen er disse forskelle vægtet med forskellen i antallet af ind- og udpendlere. Middelfart har næsten lige mange, der pendler ind som ud, og derfor er de vægtede og uvægtede forskelle næsten identiske. Fredericia har derimod som tidligere vist betydeligt flere indpendlere end udpendlere, hvilket forstærker billedet af positiv netto indpendling til byen af ressourcestærk arbejdskraft – der ikke betaler skat i Fredericia.²⁵

Tabel 6.6 Forskellen mellem udpendlere og indpendlere, uvægtet og vægtet med antallet af observationer

Uvægtet	Fredericia	Middelfart	Vejle	Kolding
Topledere/højere funkt.	-4,3	7,4	7,0	3,7
MVU + LVU	-5,6	4,6	7,4	7,9
Indkomst 400.000 +	-7,4	11,9	9,6	5,0
Vægtet	Fredericia	Middelfart	Vejle	Kolding
Topledere/højere funkt.	-14,6	6,9	-7,8	-10,5
MVU + LVU	-19,5	3,8	-12,8	-8,9
Indkomst 400.000 +	-23,0	11,3	-9,7	-14,6

Bem.: Beregnet på baggrund af tabel 6.4. Det øverste panel angiver den uvægtede forskel beregnet som differencen mellem udpendlere og indpendlere i procentpoint. Det nederste vægter forskellen med antallet af ind- og udpendlere. Da der er flere indpendlere end udpendlere i Fredericia, og da indpendlerne har højere andele, der tilhører eksempelvis "Topledere/højere funkt." end den tilsvarende andel for udpendlere, så bliver differencen mellem ind- og udpendlere her forstærket.

Indpendlingen bør dog ikke kun ses i lyset af forbigåede skatteindtægter. Billedet af de meget ressourcestærke (ind)pendlere indikerer også, at Fredericia har en række virksomheder, som er i stand til at tiltrække højt kvalificeret arbejdskraft, der skaber øget produktivitet for virksomhederne – hvilket også skaber og fastholder arbejdspladser til gavn for kommunen. REGLAB (2010) finder således, at tilflytning kan forklare ca. 20% af velstandsstigningen i mellemstore byer 1993-2006, mens produktivetsstigningen forklarer de resterende 80%.²⁶

²⁵ Beregningen her er lavet ved at lade procentdelen for indpendlere indgå med en større vægt, fordi der i absolutte antal er flere indpendlere end udpendlere til/fra Fredericia. Den anvendte vægt for Fredericia er forholdet mellem antallet, der ind- og udpendler, dvs. $10.956/7.465=1,47$.

²⁶ For Fredericia finder REGLAB, at andelen af kommunens samlede stigning i erhvervsindkomst pr. beskæftiget i perioden 1993-2006, der skyldes til- og fraflytning, er på 8%.

Et ændret tilflytningsmønster, hvor nogle af de ressourcestærke, der nu pendler, flyttede til kommunen, kunne dog potentielt ændre på denne 80/20-regel. I næste sektion analyseres, om virksomhederne ikke bare er i stand til at tiltrække, men også kan fastholde de ressourcestærke pendlere.

Opgøres indpendlerne ud fra de nye kommuner, kommer de primært fra nabokommunerne Vejle, Middelfart og Kolding, som tilsammen står for mere end 57% af alle indpendlere til Fredericia (ikke vist). Med de tidligere kommunegrænser er indpendlernes hjemkommune mere spredt, jf. tabel 6.7. Kolding og Middelfart ligger her markant højere end alle øvrige kommuner, men samlet kommer kun 68% fra den angivne top 10.

Tabel 6.7 Top 10 over indpendlernes bopælskommune, 2008

Placering	Kommune	Antal	Andel	Kumuleret andel
1	Kolding	1605	15%	15%
2	Middelfart	1523	14%	29%
3	Børkop	976	9%	37%
4	Vejle	955	9%	46%
5	Odense	944	9%	55%
6	Ejby	376	3%	58%
7	Århus	279	3%	61%
8	Nørre Aaby	274	3%	63%
9	Horsens	252	2%	66%
10	Egtved	228	2%	68%

Pendlerne er ressourcestærke. De har i højere grad end ikke-pendlerne en videregående uddannelse, de har en højere gennemsnitlig indkomst og bestrider i langt højere grad job som enten topledere eller funktionærer. Pendlerne til Fredericia er dog mere ressourcestærke end Fredericias udpendlere. Det modsatte billede gælder for ind- og udpendlerne til Vejle, Middelfart og i nogen grad Kolding kommuner.

6.3 Pendlernes adfærd over tid

I dette afsnit undersøges pendlerne i en dynamisk sammenhæng ved at betinge på personer, der ikke arbejdede i Fredericia i 2005, men som arbejdede og pendlede i 2006. Således opnås en subpopulation på 2.685 personer, som efterfølgende følges i årene 2007 og 2008 for at analysere, hvor mange der forbliver pendlere, og hvor mange der enten stopper med at arbejde i Fredericia eller flytter til byen. Vi forsøger også at opnå en forståelse af årsagerne bag de valg, der træffes med hensyn til pendling og flytninger.²⁷

²⁷ Det er ikke muligt at fastlægge den præcise årsagssammenhæng. Men hvis en given sammenhæng ikke kan ses i simple beskrivende statistikker, vil den kun sjældent optræde i mere avancerede analyser af årsagssammenhænge.

Tabel 6.8 2006-nyansattes pendlings- og flyttemønstre, betinget på indpendlere det første år, Fredericia

	2005	2006	2007	2008
Kriterie				
	Ikke ansat indenfor Fredericia kommune	Nyansat og indpendler til kommunen		
Pendler (fortsat)		100,0%	55,2%	37,5%
Flyttet til Fredericia			2,1%	2,6%
Stoppet med at arb. i Fredericia			42,7%	59,5%
Udgår				0,4%
Sum		100,0%	100,0%	100,0%
Observationer		2.685	2.685	2.685

Ud af de 2.685 personer, der starter med at pendle til Fredericia i 2006, og som ikke arbejdede der i 2005, er 43% stoppet med at pendle året efter. Langt de fleste, der stopper med at pendle, stopper helt med at arbejde i Fredericia Kommune, mens 2-3% flytter til kommunen inden for de efterfølgende to år, jf. tabel 6.8. I 2008 er 60% af dem, der startede som pendlere i 2006, stoppet med at arbejde i kommunen. Selv om det danske arbejdsmarked er kendetegnet ved en meget høj grad af jobmobilitet, er de 60% alligevel udtryk for en særlig høj mobilitet.

Mønstret for Fredericia skyldes næppe værnepligtige (som vi ikke kan udskille i data), idet Fredericia her ikke adskiller sig nævneværdigt fra eksempelvis Vejle, Middelfart og Kolding, jf. tabel 6.9. Dette tydeliggør, at pendlere er mere vanskelige at fastholde i virksomhederne, hvilket kan være kostbart for den enkelte virksomhed. En del af forklaringen kan naturligvis være, at 2006 var et år for højkonjunktur, mens finanskrisen og den efterfølgende arbejdsløshed startede i 2008. Arbejdsløsheden vedblev dog med at være ganske lav indtil efter 2008. For at undersøge, om tallene i tabel 6.8 skyldes konjunkturforhold, er en tilsvarende beregning foretaget for 2002-nyansatte i Fredericia. Resultatet (ikke vist) er nærmest identiske andele for det første år og en endnu lavere andel, der fortsat pendler, i det andet år.

En sammenligning af tallene i tabel 6.9 med de tilsvarende tal for Fredericia viser dog enkelte forskelle, i det lidt over 4% er flyttet til henholdsvis Vejle og Kolding i 2008, mod 2,8% for Fredericia. Denne forskel er ikke signifikant.

Tabel 6.9 2006-nyansattes pendlings- og flyttemønstre, betinget på indpendlere det første år, Kolding, Middelfart og Vejle

Kolding	2005	2006	2007	2008
Kriterie	Ikke ansat indenfor Kolding kommune	Nyansat og indpendler til kommunen		
Pendler (fortsat)		100,0%	59,2%	39,7%
Flyttet til Kolding			3,2%	4,7%
Stoppet med at arb. i Kolding			37,6%	55,2%
Udgår				0,4%
Sum		100,0%	100,0%	100,0%
Observationer		4.496	4.496	4.496

Middelfart	2005	2006	2007	2008
Kriterie	Ikke ansat indenfor Middelfart kommune	Nyansat og indpendler til kommunen		
Pendler (fortsat)		100,0%	57,0%	35,9%
Flyttet til Middelfart			2,6%	3,2%
Stoppet med at arb. i Middelfart			40,4%	60,7%
Udgår				0,2%
Sum		100,0%	100,0%	100,0%
Observationer		1.240	1.240	1.240

Vejle	2005	2006	2007	2008
Kriterie	Ikke ansat indenfor Vejle kommune	Nyansat og indpendler til kommunen		
Pendler (fortsat)		100,0%	53,8%	34,3%
Flyttet til Vejle			3,2%	4,4%
Stoppet med at arb. i Vejle			43,0%	61,1%
Udgår				0,4%
Sum		100,0%	100,0%	100,2%
Observationer		4.523	4.523	4.523

I det følgende ser vi nærmere på socioøkonomiske karakteristika ved gruppen, der fortsætter med at pendle, sammenlignet med dem, der stopper helt eller flytter til kommunen. Formålet er at få indikationer af årsagerne bag de valg, der træffes.

Kun fire ud af ti nye pendlere pendler fortsat to år efter start på et job i Fredericia Kommune. Tilsvarende mønster gælder for Vejle, Middelfart og Kolding dog med den forskel, at disse kommuner har en lidt større andel af pendlere, der flytter til byen. Kun ganske få af dem, der starter som pendlere, flytter til byen det efterfølgende år, og næsten ingen flytter til kommunen, hvis de først har pendlet i to år.

6.4 Indikatorer for årsager til skift af job eller bopæl blandt pendlere

Der kan naturligvis være mange forskellige årsager til de viste pendlingsmønstre herunder mange årsager til, hvorfor kun meget få pendlere vælger at flytte til kommunen, når de først er begyndt at pendle. En væsentlig årsag er naturligvis, at der her er betinget på, at den nyanførte pendler det første år, og dette medfører i sig selv en selektion af personer, som af forskellige årsager ikke påtænker at flytte til kommunen. En anden væsentlig forklaring kan være, at over halvdelen af indpendlerne kommer fra nabokommunerne, og denne gruppe kan derfor have ganske kort rejsetid mellem hjem og arbejde. På den anden side er det netop blevet vist, at 60% af de i 2006 nystartede pendlere til Fredericia, og 64% af nypendlerne til Vejle ikke arbejder i kommunen to år senere. Dette indikerer, at afstanden formentlig alligevel kan opleves som et problem.

Tabel 6.10 Pendlingshistorik for 2006-nypendlere til Fredericia, fra nabokommuner hhv. ikke-nabokommuner

	2005	2006	2007	2008
Kriterie	Ikke ansat indenfor Fredericia kommune	Nyansat og indpendler til kommunen fra nabokommune		
Pendler (fortsat)		100,0%	58,7%	41,1%
Flyttet til Fredericia			2,1%	2,6%
Stoppet med at arb. i Fredericia			39,2%	55,9%
Udgår				0,4%
Sum		100,0%	100,0%	100,0%

	2005	2006	2007	2008
Kriterie	Ikke ansat indenfor Fredericia kommune	Nyansat og indpendler til kommunen, men ikke fra nabokommune		
Pendler (fortsat)		100,0%	48,2%	32,3%
Flyttet til Fredericia			2,5%	3,1%
Stoppet med at arb. i Fredericia			49,3%	64,3%
Udgår				0,3%
Sum		100,0%	100,0%	100,0%

Ved at opdele på pendlere fra nabokommuner og pendlere, der kommer fra kommuner længere væk, fås en indikation af, om afstanden er en væsentlig faktor, jf. tabel 6.10. Tabellen viser i øverste panel historikken for indpendlere fra en af de tre nabokommuner (Vejle, Kolding og Middelfart) og i nederste panel historikken for indpendlere fra ikke-nabokommuner.

Den forventede forskel mellem indpendlere fra nabokommuner sammenlignet med indpendlere fra ikke-nabokommuner er ganske tydelig, idet godt 64% fra ikke-nabokommuner er stoppet med at arbejde i Fredericia i år 2008 mod knap 56% for indpendlere fra nabokommunerne. På trods af disse relativt markante forskelle, er der dog stadig meget høje andele af indpendlerne, selv fra nabokommunerne, der stopper.

En mulig årsag er, at indpendlernes historik, i årene efter pendlingen starter, afhænger af familiestrukturen, herunder om en eventuel partner/ægtefælle er i beskæftigelse i en anden kommune end Fredericia.

Tabel 6.11 Pendlingsmønster i 2007 for 2006-nypendlere, opdelt på civilstand i 2007

2007	Par	Single	Total
Pendler (fortsat)	57,1%	44,9%	53,6%
Flyttet til Fredericia	1,6%	4,0%	2,3%
Stoppet med at arb. i Fredericia	41,4%	51,1%	44,2%
Sum	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 6.12 Pendlingsmønster i 2007 for 2006-nypendlere, opdelt på familier med og uden børn i 2007

2007	Barn	Ikke barn	Total
Pendler (fortsat)	58,4%	49,8%	53,6%
Flyttet til Fredericia	1,2%	3,1%	2,3%
Stoppet med at arb. i Fredericia	40,4%	47,1%	44,2%
Sum	100,0%	100,0%	100,0%

Der er relativ stor forskel på, i hvilken grad 2006-nypendlerne vedbliver med at indpendle til Fredericia i 2007 afhængig af om de bor med en partner/ægtefælle eller bor som single, jf. tabel 6.11, samt om der er hjemmeboende børn i familien, jf. tabel 6.12. Singlependlere og pendlere uden børn er mest *geografisk* mobile og stopper i højere grad med at arbejde i Fredericia Kommune. De selvsamme grupper er dog også markant mere tilbøjelige til at flytte til Fredericia, selv om andelen her vedbliver med at være ganske lave sammenlignet med andelen, der enten pendler videre eller stopper med at arbejde i kommunen. Man kunne formode, at småbørnsfamilier i højere grad ville stoppe med at pendle sammenlignet med børnefamilier med lidt større børn, men dette er ikke tilfældet (denne opdeling er ikke vist).

Opdeles i ndpendlerne på uddannelsesniveau, tabel 6.13, ses, at mens ca. halvdelen af indpendlere med en lang videregående (LVU) eller mellemlang videregående (MVU) uddannelse stopper med at arbejde i Fredericia i løbet af en toårig periode, så er andelen for indpendlere med lavere uddannelsesniveau, der stopper, endnu højere, nemlig 63%.

Tabel 6.13 Pendlingshistorik for 2006-npendlere til Fredericia, opdelt på uddannelsesniveau

LVU eller MVU	2005	2006	2007	2008
Kriterie	Ikke ansat indenfor Fredericia kommune	Nyansat og indpendler til kommunen		
Pendler (fortsat)		100,0%	66,0%	46,6%
Flyttet til Fredericia			0,9%	1,9%
Stoppet med at arb. i Fredericia			33,1%	50,8%
Udgår				0,7%
Sum		100,0%	100,0%	100,0%

KVU eller lavere uddannelse	2005	2006	2007	2008
Kriterie	Ikke ansat indenfor Fredericia kommune	Nyansat og indpendler til kommunen		
Pendler (fortsat)		100,0%	49,5%	33,6%
Flyttet til Fredericia			2,7%	3,1%
Stoppet med at arb. i Fredericia			47,8%	63,0%
Udgår				0,3%
Sum		100,0%	100,0%	100,0%

Vi har tidligere set på branchestrukturen blandt indpendlerne for 2008. Her undersøges, om der er særlige brancher, der formår at fastholde indpendlerne, eller om den markante udskiftning gælder for alle brancher. En del af forklaringen på eventuelle brancheforskelle kan hidrøre fra forskelle i konjunkturudviklingen fra 2006-2007, i det der ikke her tages højde for, om afgang fra branchen sker til arbejdsløshed. Det fremgår dog af tabel 6.14, at Fremstillingsbranchen samt branchen Bygge- og anlægsvirksomhed er to af brancherne, sammen med Energi- og vandforsyning, der i størst omfang fastholder de oprindelige indpendlere – og samtidig er disse to brancher også nogle af de første, der mærker konsekvenser ved konjunkturændringer. Konjunkturændringen mellem 2006 og 2007 var dog beskeden. To brancher er fremhævet: Finans- & forretningservice og Offentlige og personlige tjenesteydelser. Disse to brancher er karakteriseret ved, at de begge er store brancher, der aftager en stor andel af de nye 2006-pendlere, samt at de begge mister over halvdelen af de nye indpendlere på bare ét år.²⁸

²⁸ Der er databrud i branchevariablen over tid. Til og med 2007 er det muligt at omkode til en sammenhængende serie, men 2008 skiller sig lidt ud og er derfor udeladt her.

Tabel 6.14 Branchefordelingen blandt 2006-nypendlere og pendlere, der forbliver ansatte i Fredericia i 2007

	2006	2007	% fald
Landbrug	16	6	63%
Fremstilling	167	118	29%
Industri	191	119	38%
Energi- og vandforsyning	60	47	22%
Bygge- og anlægsvirksomhed	354	245	31%
Handel, hotel & restauration	400	221	45%
Transport, tele og Post	504	289	43%
Finans & forretningsservice	658	318	52%
Offentlige- og pers. tjenesteydelser	531	238	55%
Ingen oplysning	97	31	68%
Sum	2.978	1.632	45%

Endnu en mulig årsag til de observerede pendlingsmønstre kan findes i partner eller ægtefælles jobstatus, herunder hvorvidt de arbejder i Fredericia Kommune. Ved at opdele partnerne til 2006-indpendlere i forhold til deres jobstatus kan vi få en indikation af, om dette synes at være en medvirkende forklaring til, om man fortsætter med at pendle.

Tabel 6.15 Jobstatus i 2007 for partnere til 2006-indpendlere, betinget på indpendlere med partner

	Partner/ægtefælles jobstatus		
	Job i Fredericia	Job udenfor Fredericia	Uden job
Fortsætter indpendling	69,9%	58,5%	54,9%
Flytter til Fredericia	9,6%	0,6%	2,6%
Stopper med at pendle	20,5%	40,9%	42,5%
Sum	100,0%	100,0%	100,0%
Observationer	146	1.560	308

Det fremgår af tabel 6.15, at i de tilfælde, hvor partneren også har job i kommunen, er der en langt større tilbøjelighed til, at parret flytter til kommunen i 2007. Andelen er på næsten 10% og dermed ca. 4 gange højere end andelen for den samlede population af 2006-indpendlere. Indpendlere med en partner, der også arbejder i Fredericia, har ligeledes en markant højere andel, der fortsætter med at pendle, hvorimod kun ca. 20% stopper i løbet af første år.²⁹

²⁹ Bemærk dog, at antallet af indpendlere med en partner, der også indpendler, er meget lavt.

De mange indpendlere, der stopper med at arbejde i Fredericia efter 1-2 år, kommer primært fra kommuner, der ikke er nabokommune til Fredericia. De er desuden i højere grad singler, uden børn og med en lidt lavere uddannelse sammenlignet med 2006-indpendlere, der vedbliver med at indpendle.

Der findes markante brancheforskelle for, hvor indpendlerne navnlig synes at frafalde. Fra Finans & forretningsservicebranchen og Off.- og pers. tjenesteydelse-branchen frafalder eksempelvis over halvdelen på bare ét år.

En eventuel partners jobstatus synes at have betydning for, om parret vælger at flytte til Fredericia selv efter et års pendling.

6.5 Sammenfatning

Fredericia er kendetegnet ved et stort antal arbejdspladser pr. indbygger sammenlignet med andre kommuner i regionen, og mange pendler ind til kommunen. Fredericia Kommune vil i lighed med alle øvrige kommuner i landet i årene der kommer opleve en øget andel af borgere, der ikke er aktive på arbejdsmarkedet. Ud fra en kommunaløkonomisk synsvinkel kan det være ønskeligt, at kommunen er i stand til at tiltrække nye borgere, og da indpendlerne pr. definition har arbejde i kommunen, er der tillige god mulighed for øgede skatteindtægter for kommunen. Som nævnt tidligere vil skattebidraget fra tilflyttere i nogle tilfælde blive opvejet af udgifter til børnepasning mv. De ressourcestærke blandt tilflytterne vil alt andet lige have mindre behov for sundhedsydelser og indkomstoverførsler. Hvis nogle af dem, der i dag pendler, i stedet flytter til Fredericia, vil dette i sig selv modvirke den stigende andel af borgere uden for arbejdsmarkedet. I dette kapitel har vi derfor set på pendlernes karakteristika, herunder hvor mange der flytter til kommunen senere.

Baseret på den gamle kommunestruktur har Fredericia i sammenligning med 11 omkringliggende kommuner ikke et særskilt højt niveau af pendlere, men har flere indpendlere end udpendlere. Forskellen kan ikke specielt forklares ved kommunens relative størrelse eller urbaniseringsgrad. Baseret på den nye kommunestruktur har Fredericia dog i sammenligning med nabokommunerne et særligt højt niveau af pendlere – og igen med flere indpendlere end udpendlere.

Pendlerne er ressourcestærke. De har i højere grad end ikke-pendlerne en videregående uddannelse, de har en højere gennemsnitlig indkomst, og bestrider i langt højere grad job som enten t opleder eller funktionær. Pendlerne til Fredericia er dog mere ressourcestærke end Fredericias udpendlere. Det modsatte billede gælder for ind- og udpendlerne til Vejle, Middelfart og i nogen grad Kolding Kommuner.

Kun fire ud af ti nye pendlere holder ved to år efter start på et job i Fredericia Kommune. Tilsvarende mønster gælder for Vejle, Middelfart og Kolding dog med den forskel, at disse kommuner har en lidt større andel af pendlere, der flytter til byen. Kun ganske få af dem, der starter som pendlere, flytter til byen det efterfølgende år, og næsten ingen flytter til kommunen, hvis de først har pendlet i to år. De mange indpendlere, der stopper med at arbejde i Fredericia efter 1-2 år, kommer primært fra kommuner, der ikke er nabokommune

til Fredericia. De er desuden i højere grad singler, uden børn og med en lidt lavere uddannelse sammenlignet med 2006-indpendlere, der vedbliver med at indpendle.

Der findes markante brancheforskelle for, hvor indpendlerne navnlig synes at frafalde. Fra Finans & forretningservicebranchen og Off.- og pers. tjenesteydelse-branchen frafalder eksempelvis over halvdelen på bare ét år. En eventuel partners jobstatus synes at have betydning for, om parret vælger at flytte til Fredericia selv efter et års pendling.

7 Fredericiaborgere på overførselsindkomster

Vi så i kapitlet om Fredericias økonomiske situation, at overførselsudgifterne i Fredericia har ligget og fortsat ligger på et højt niveau sammenlignet med andre kommuner. Dette gælder navnlig for overførsler til førtidspension, revalidering/løntilskud og kontanthjælp/arbejds-markedsforanstaltninger.

I dette kapitel undersøges derfor, hvordan de fredericiaborgere, der er i kontakt med forskellige overførselsydelse, bevæger sig mellem forskellige typer af overførsler, samt hvorledes arbejdsmarkedstilknytningen har været i årene op til, at man modtager overførselsydelse. Igen sammenlignes med nabokommunerne samt hele landet for at perspektivere udfordringerne for Fredericia Kommune relativt til andre kommuners udfordringer, men også fordi denne sammenligning kan give et fingerpeg om, hvorvidt Fredericia i højere grad end andre kommuner fastholder borgere på forskellige typer overførsler – set i lyset af det høje niveau af borgere på overførsler som kommunen har. Figurerne i dette kapitel viser både ”Danmark” og ”Hele befolkningen”. Analysen bygger på kommunalstrukturen *før* 1. januar 2007.

7.1 Udviklingen efter modtagelse af indkomstydelse

I dette afsnit analyseres udviklingen i arbejdsmarkedstilknytning for personer, der modtager langvarige sygedagpenge, er arbejdsløse (men ikke på kontanthjælp) eller på kontanthjælp i et givet år. Vi følger her personer, som i 2003 var ude af beskæftigelse, og observerer dem årligt i fem år, dvs. frem til og med 2008. Man kunne også vælge at følge personer, der blev arbejdsløse helt tilbage til 1998, som er det første år i den anvendte database. Fordelen herved vil være, at man kan følge individerne over en 10-årig periode, men til gengæld vil de udvalgte cases i sagens natur falde mange år tilbage, og derfor er her valgt 2003 som udgangspunkt.

7.1.1 Vejen ud af kontanthjælp

Opgørelsen af kontanthjælpsmodtagere er baseret på Danmarks Statistiks registre over status ved udgangen af november. Det er således ikke en opgørelse over alle, der har været i berøring med kontanthjælpssystemet i løbet af året – dette tal er betydeligt højere.

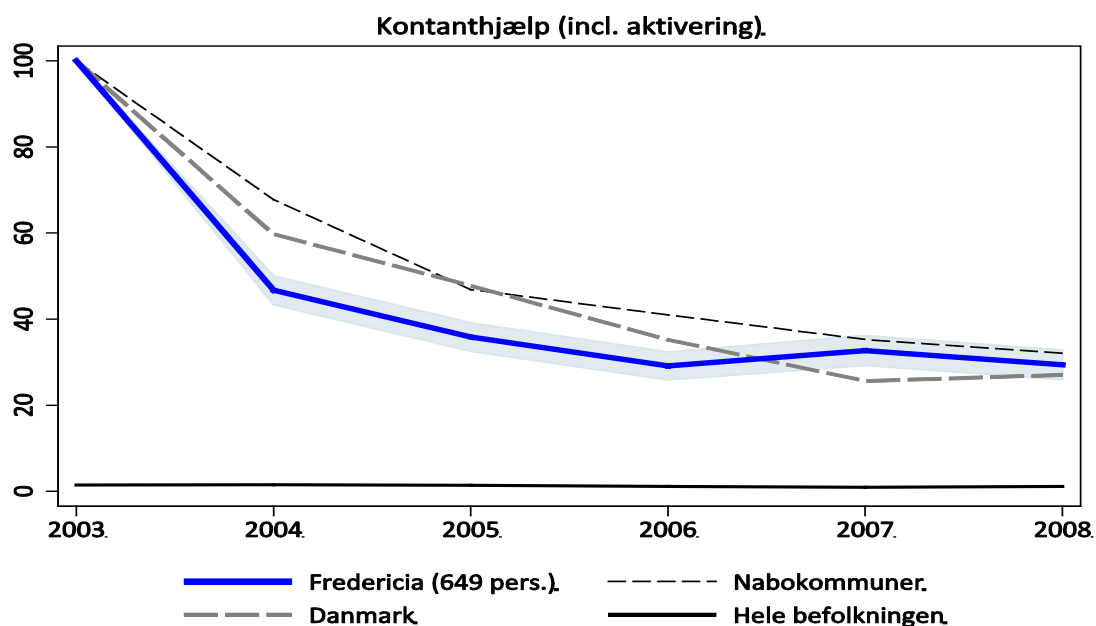
Antallet af kontanthjælpsmodtagere i Fredericia i november 2003 er i følge registrene 649 borgere. Vi følger disse fra 2003, hvor de alle blev registreret som kontanthjælpsmodtagere, jf. figur 7.1.

Sådan læses figurerne:

Linjen for "Danmark" er baseret på samme kategori som linjen for Fredericia og nabokommunerne, fx kontanthjælpsmodtagere i 2003 i figur 7.1, mens linjen for "Hele befolkningen" *ikke* betinger på den pågældende gruppe. Linjen for "Hele befolkningen" kan derfor være nyttig som benchmark i de tilfælde, hvor der har været en generel tendens i befolkningen *uanset* arbejdsmarkedsstatus. Dette gælder navnlig for køb af receptpligtig medicin. I samtlige figurer angives linjen for Fredericia med blå farve omgivet af et lyseblå bånd, som angiver 10% konfidensintervallet. Ofte anvender man et 5% konfidensinterval, som vil være bredere, men her anvendes 10%, idet antallet af observationer er ganske lavt, og dette vil i sig selv medføre relativt brede bånd.³⁰

Bemærk i øvrigt, at figur 7.1 kun viser andelen, der er på kontanthjælp i forhold til dem der var det i 2003, dvs. at den ikke viser, om de samme personer er fastholdt i fx kontanthjælp over alle årene. En given person kan således være blandt kontanthjælpsmodtagerne i 2003, være ude i 2004 og komme tilbage på kontanthjælp i 2005.

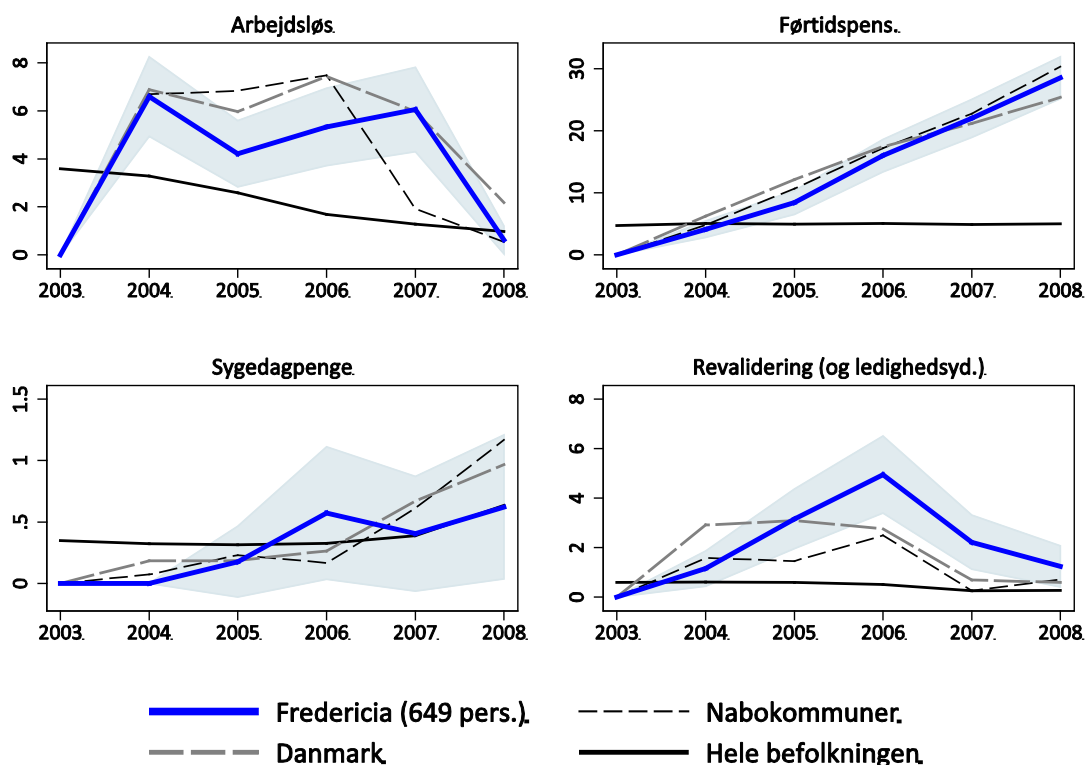
Figur 7.1 Andelen på kontanthjælp i 2003-2008 blandt dem, der var kontanthjælpsmodtagere i 2003, i procent

Figur 7.1 viser, at kun ca. 50% af 2003-kontanthjælpsmodtagerne også modtog kontanthjælp i 2004. Frem mod 2006 falder andelen af 2003-kontanthjælpsmodtagerne jævnt over årene og lander på ca. 30% i 2008. Afgangen fra status som kontanthjælpsmodtager skete for denne gruppe hurtigere i Fredericia sammenlignet med nabokommunerne og resten af landet. *Så hvordan gik det med kontanthjælpsmodtagerne fra 2003 i forhold til overgang til andre typer af overførsler?* Dette fremgår af figur 7.2.

³⁰ For overskuelighedens skyld angives ikke konfidensintervaller for alle de øvrige linjer. For at der kan være en statistisk signifikant forskel mellem eksempelvis Fredericia og nabokommunerne kræver det at konfidensbåndene for de to linjer ikke overlapper hinanden. Man kan således *ikke* direkte ud fra figuren aflæse, om der er signifikante forskelle, men båndene for nabokommuner og navnlig for resten af landet vil være ganske smalle, idet linjerne her er baseret på mange observationer.

Figur 7.2 Andele på andre overførsler 2003-2008 blandt personer, der modtog kontanthjælp i 2003, i procent

Mest markant er udviklingen i andelen af 2003-kontanthjælpsmodtagere, der overgik til førtidspension. Udviklingen, som gælder både for Fredericia som nabokommunerne og Danmark generelt, viser en lineær stigning i andelen op til næsten 30% i 2008, jf. figur 7.2.

De øvrige medtagne kategorier: arbejdsløse (ikke på kontanthjælp), sygedagpengemodtagere og personer på revalidering/ledighedsydelse optager relativt små andele. Eneste signifikant forskel mellem Fredericia og nabokommunerne/Danmark ses ved, at ca. 5% af de tidligere kontanthjælpsmodtagere i Fredericia i 2006 er på revalidering/ledighedsydelse. Den tilsvarende andel for nabokommunerne er ca. 2%.

Overgangen fra kontanthjælp er således til mange andre aktiviteter end de øvrige fire udvalgte typer af overførsler. *Så hvor bevægede kontanthjælpsmodtagerne sig ellers hen?* Fredericia anvendte i stor stil uddannelsesforanstaltninger. I 2004 og 2005 var mere end 20% af gruppen af 2003-kontanthjælpsmodtagere på denne ordning. Til sammenligning lå både nabokommunerne og resten af Danmark på under 5%. Derudover kom en god andel af kontanthjælpsmodtagerne i beskæftigelse. Således var 20% af Fredericias 2003-kontanthjælpsmodtagere i beskæftigelse i 2007 og 2008; for nabokommunerne var andelen lidt lavere, mens de for Danmark som helhed var lidt højere. Slutteligt kan nævnes, at for både Fredericia og nabokommunerne er omkring én ud af fire af 2003-kontanthjælpsmodtagerne flyttet væk fra kommunen i 2008.

Kontanthjælp er ikke en permanent ydelse, og mindre end halvdelen af personerne på kontanthjælp i 2003 er fortsat på kontanthjælp i 2004. I 2008 er ca. 30% på kontanthjælp blandt dem, der også var det i 2003. Her skiller Fredericia sig ikke ud fra nabokommunerne eller resten af Danmark.

De tidligere kontanthjælpsmodtagere overgår i høj grad til førtidspension; andelen er 30% i 2008, og igen er der ikke forskel mellem Fredericia og resten af landet.

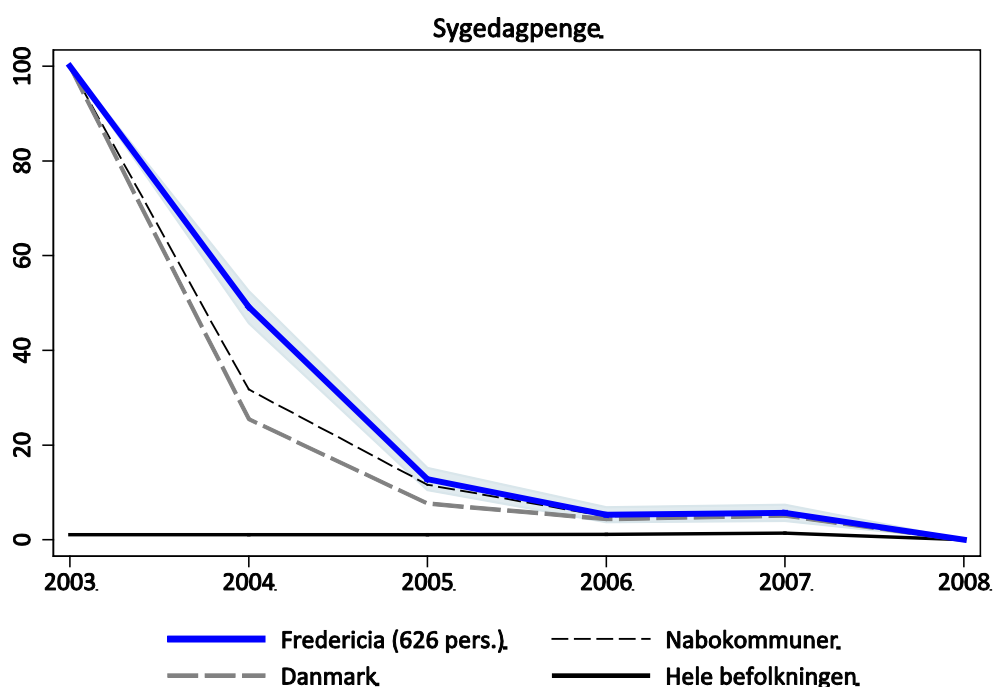
Kontanthjælpsmodtagerne i 2003 kommer i Fredericia i lidt højere grad på revalidering/ledighedsydelse sammenlignet med nabokommunerne og Danmark, men andelen forbliver lav. Til gengæld kom op mod 20% af 2003-kontanthjælpsmodtagerne i Fredericia på uddannelsesforanstaltning i 2004 og 2005. Denne andel er langt højere end for nabokommunerne.

I 2007 og 2008 var ca. 20% af kontanthjælpsmodtagerne fra 2003 i beskæftigelse. Fredericia ligger her 3-4 procentpoint over nabokommunerne, men ca. 2 procentpoint under landet som helhed.

7.1.2 Vejen ud af sygedagpenge

I det følgende ser vi på udviklingen over tid for personer, der var på sygedagpenge i minimum seks måneder af 2003. For Fredericia drejer dette sig om 626 personer i 2003.

Figur 7.3 Andelen på sygedagpenge blandt dem, der var på sygedagpenge mere end seks måneder i 2003, i procent 2003-2007

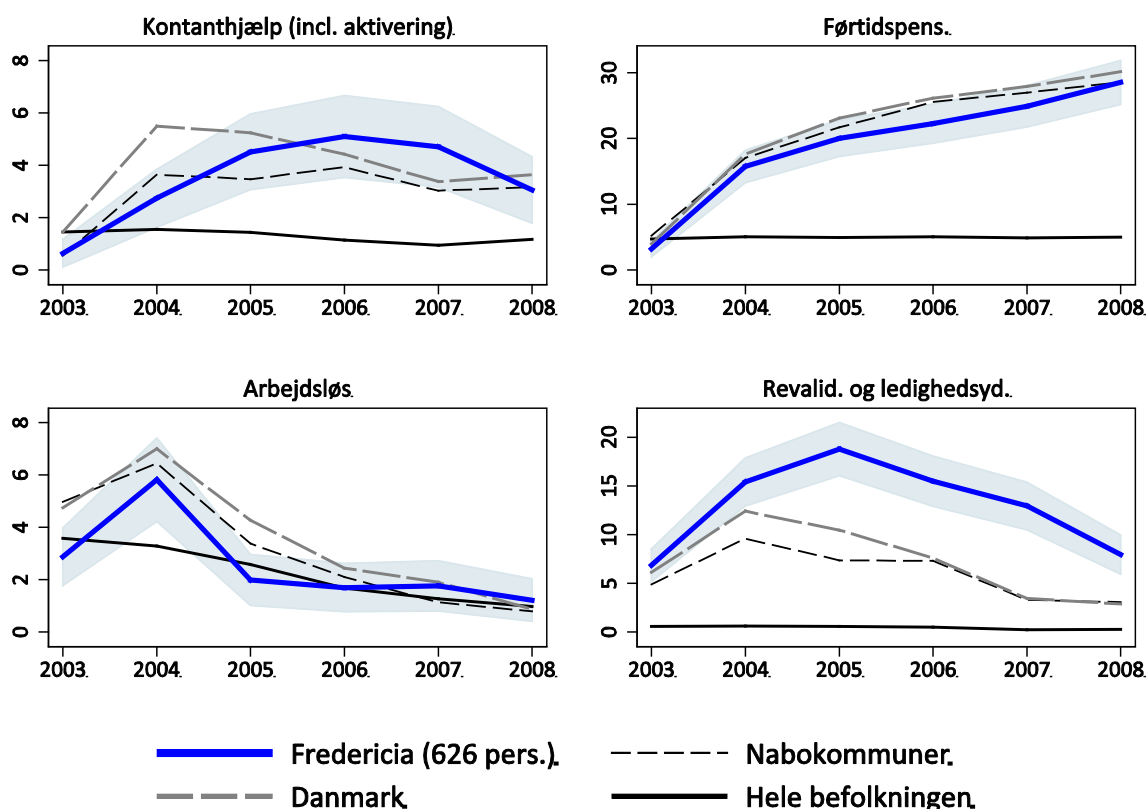

Figur 7.3 viser, at blandt langvarige sygedagpengemodtagere i 2003 forblev en betydeligt højere andel på sygedagpenge i Fredericia i år 2004 sammenlignet med nabokommunerne. Forskellen i 2004 er signifikant, men udlignes dog allerede i de efterfølgende år. Selvom forskel-

len udgør næsten 10 procentpoint, hvilket kan siges at være en høj andel, så udgør det i absolut antal dog kun ca. 50 personer.

Når man ser på overgangen til andre typer af overførsler for disse personer, så er der visse forskelle mellem Fredericia og nabokommunerne samt resten af Danmark, jf. figur 7.4.

Figur 7.4 Andele på andre overførsler 2003-2008 blandt personer, var på langvarige sygedagpenge i 2003, i procent

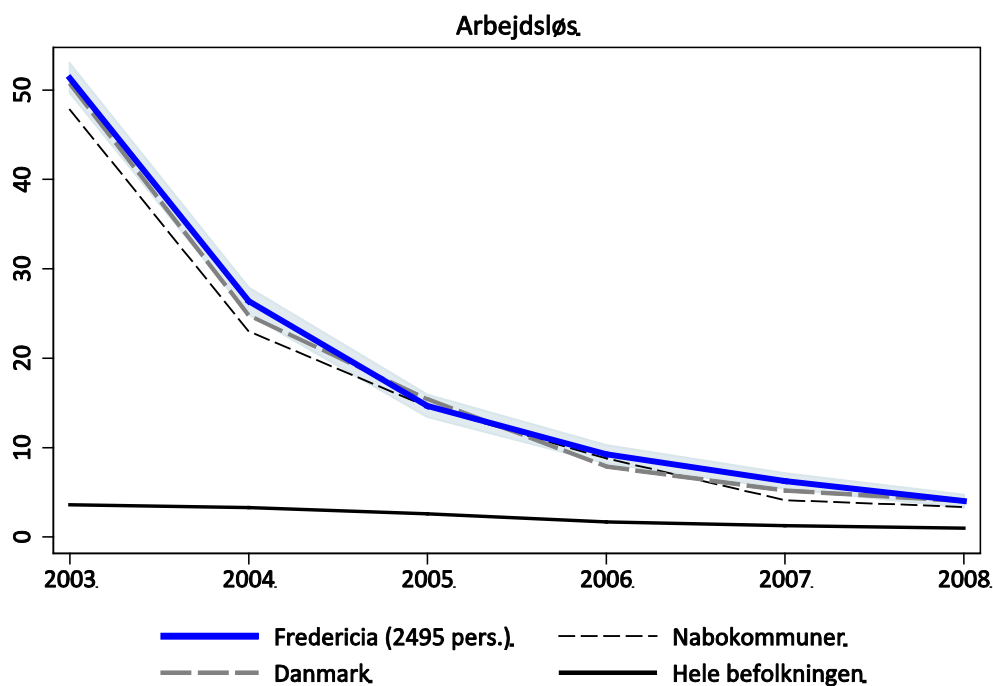
Personerne, der i 2003 var på sygedagpenge, overgår i Fredericia i langt højere grad på revalidering/ledighedsydelse. I Fredericia sker dette for 10-18% i de efterfølgende fire år, mens andelen for nabokommunerne ligger under 10% i hele perioden. Som det var tilfældet for overgangene fra kontanthjælp, ser vi også her, at op mod 30% af de langvarige sygedagpengemodtagere i 2003 er kommet på førtidspension i 2008. Fredericia adskiller sig her ikke nævneværdigt fra hverken nabokommunerne eller resten af landet.

Blandt personer på langvarige sygedagpenge i 2003 er mindre end 15% på sygedagpenge i 2005 og endnu færre i årene efter. Dette gælder både for Fredericia og resten af Danmark, herunder nabokommunerne.
 Blandt de langvarige sygedagpengemodtagere i Fredericia overgik 10-18% til revalidering/ledighedsydelse – ca. dobbelt så store andele som for nabokommunerne og landet som helhed.

7.1.3 Vejen ud af arbejdsløshed

I denne sektion identificeres personer, der i 2003 havde en ledighedsgrad i året på minimum fire måneder. Dette er en arbitrær grænse, der er valgt for at opnå et større antal observationer for Fredericia, end hvis kriteriet fx var langtidsledige, dvs. personer med mere end 80% ledighedsgrad i løbet af et år. Personer, der "katalogiseres" som arbejdsløse (men ikke på kontanthjælp) i mere end fire måneder, kan også optræde med en arbejdsmarkedstilknytning i det pågældende år. Dette vil være tilfældet for dem der er arbejdsløse i minimum fire måneder i året, men som ikke er arbejdsløse ved udgangen af november. Fredericia havde 2495 borgere med minimum fire måneders arbejdsløshed i 2003. Andelen af ledige i uge 48 blandt personer, der var længevarende ledige (over fire måneder), var ca. 50% i 2003 faldende til ca. 7% i 2008, jf. figur 7.5.

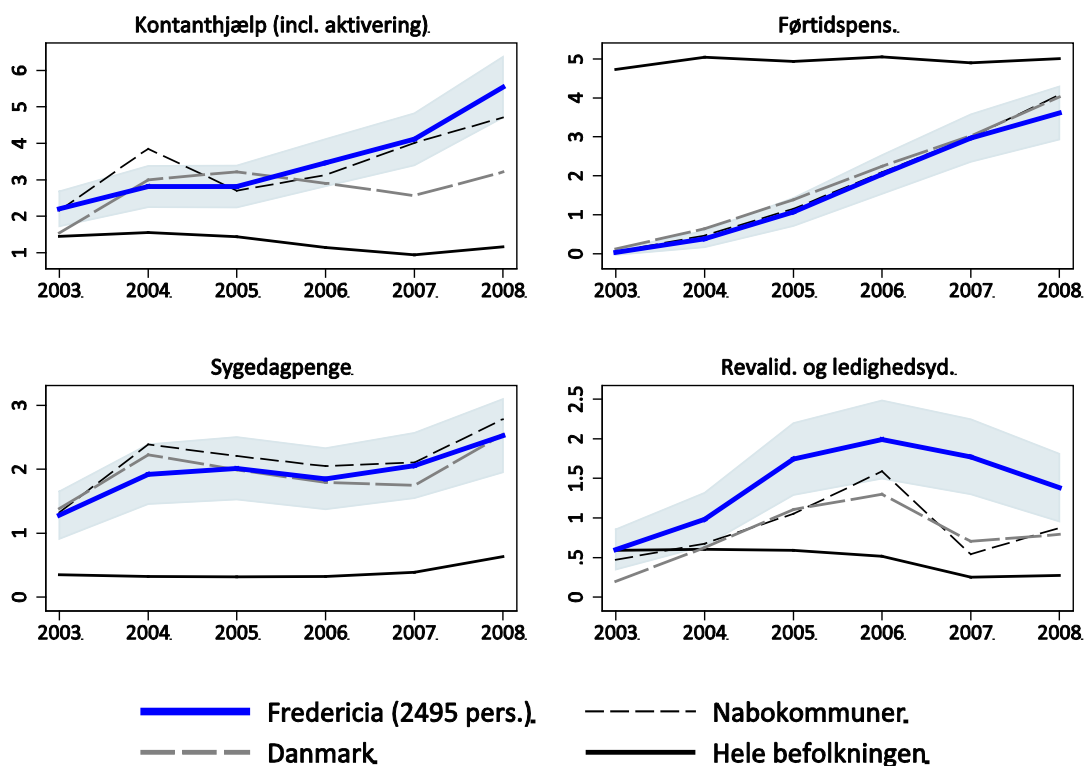
Figur 7.5 Andelen, der var ledig i uge 48 i 2003 blandt personer, der var ledige i mere end fire måneder i 2003, i procent 2003-2008

Afgangen ud af arbejdsløshed sker en anelse langsommere i Fredericia sammenlignet med nabokommunerne. Forskellen svarer til ca. 2-3 procentpoint i 2004 og 2007, mens der i de øvrige år ikke er statistisk signifikant forskel. I absolutte tal er forskellene således igen i omegnen af blot 50 personer, hvor forskellen er størst.

Figur 7.6 Andele på andre overførsler 2003-2008 blandt personer, der var arbejdsløse i fire måneder eller mere i 2003, i procent

Hvor gik de arbejdsløse hen? Overgangene til andre typer af overførsler er *ikke* meget udtalt, idet kun relativt små andele efterfølgende var på kontanthjælp (2-4%), førtidspension (1-3%), sygedagpenge (2%) eller revalidering/ledighedsydelse (1-2%).

For 2003-årgangen af ledige i minimum fire måneder ligger Fredericia igen på et lidt højere niveau i forhold til andelen, der overgår til revalidering, sammenlignet med nabokommunerne, men i absolutte tal er forskellen meget lille. De arbejdsløse fra 2003 kom for en stor dels vedkommende i beskæftigelse. Navnlig fra 2005 og frem var mange af de arbejdsløse i 2003 i beskæftigelse. For Fredericia Kommune gælder, at 45% af de 2003-arbejdsløse var i beskæftigelse i 2008.³¹ En tilsvarende andel gælder for nabokommunerne. Derudover var ca. 10% af de ledige fra 2003 gået på efterløn i 2008.

³¹ Betinget på, at de fortsat boede i Fredericia.

Arbejdsløse (i mere end fire måneder i året) adskiller sig markant fra kontanthjælpsmodtagere i forhold til, hvordan det går dem i årene efter ledighed. Næsten halvdelen af de 2003-ledige kom i beskæftigelse i årene 2005 og frem, og i 2008 var ca. 45% af de 2003-arbejdsløse i beskæftigelse. Denne andel er mere end dobbelt så stor som for kontanthjælpsmodtagerne.

Gruppen af arbejdsløse i 2003 overgår ikke i stor stil til førtidspension, og i 2008 er kun godt 3% kommet på førtidspension (sammenholdt med 30% blandt dem, der i 2003 var på kontanthjælp). Fredericia adskiller sig ikke markant fra nabokommunerne på disse punkter.

Til gengæld ser vi også blandt arbejdsløse en mere udbredt overgang til revalidering/ledighedsydelse i Fredericia sammenlignet med nabokommunerne og Danmark som helhed.

7.2 Udviklingen før overgang til overførselsindkomster

I dette afsnit betinges på individer, som i 2008 var på overførselsindkomst, og det analyseres, hvordan disse individers arbejdsmarkedshistorik var i årene op til 2008. Formålet er at se, om der er tegn på sammenhængende forløb over en længere årrække, samt om Fredericia skiller sig ud fra nabokommunerne og det øvrige Danmark. Konkret analyseres fire grupper:

- Personer, der er arbejdsløse (men ikke på kontanthjælp) mere end fire måneder af året i 2008
- Personer, der havde minimum seks måneders sygefravær i 2008
- Personer, der overgår til førtidspension i 2007 eller 2008
- Personer, der i november 2008 er på kontanthjælp

Opdelingen med personer, der er arbejdsløse mere end fire måneder af året, er igen baseret på et ønske om at have et rimeligt antal observationer i hver gruppe.

Borgere, der i 2008 var på en af de fire typer overførselsindkomst, følges tilbage til 1998, idet vi ser på deres arbejdsmarkedsstatus samt andelen på andre overførsler end den, personerne kommer på i 2008. Grupperne er gensidigt udelukkende, således at "arbejdsløse" kan være forsikrede eller ikke-forsikrede, og de kan ligeledes være i aktivering, men de er ikke på kontanthjælp. Gruppen af kontanthjælpsmodtagere inkluderer her også kontanthjælpsmodtagere i aktivering.

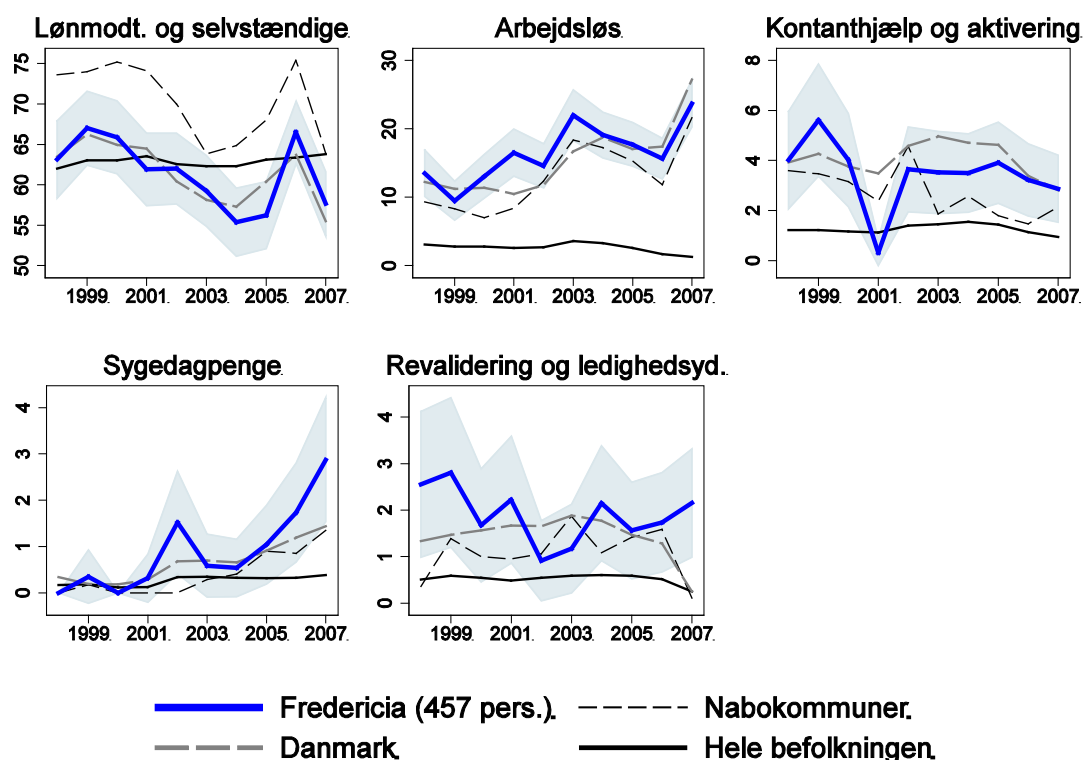
Derudover gives en detaljeret analyse af medicinkøb i årene før 2008 for modtagere af overførselsindkomst i 2008 for at få en indikation af, hvorvidt helbredsforhold spiller en afgørende rolle, samt hvornår eventuelle helbredsproblemer opstår.

7.2.1 Arbejdsmarkedstilknytning i årene op til 2008

Først spores de 457 Fredericiaborgere, der var **arbejdsløse** (men ikke på kontanthjælp) i fire måneder eller mere i 2008. Andelen af disse arbejdsløse, der i årene op til 2008 var i beskæftigelse, fluktuerer for Fredericias vedkommende mellem knap 60% og op til lidt over 65%, jf. figur 7.7. Det er værd at bemærke, at Fredericia ligner resten af Danmark, når der også er betinget på, at man i 2008 har status som arbejdsløs, men derimod ligger beskæftigelsesandelene i nabokommunerne markant over andelen i Fredericia. Nabokommunerne fluk-

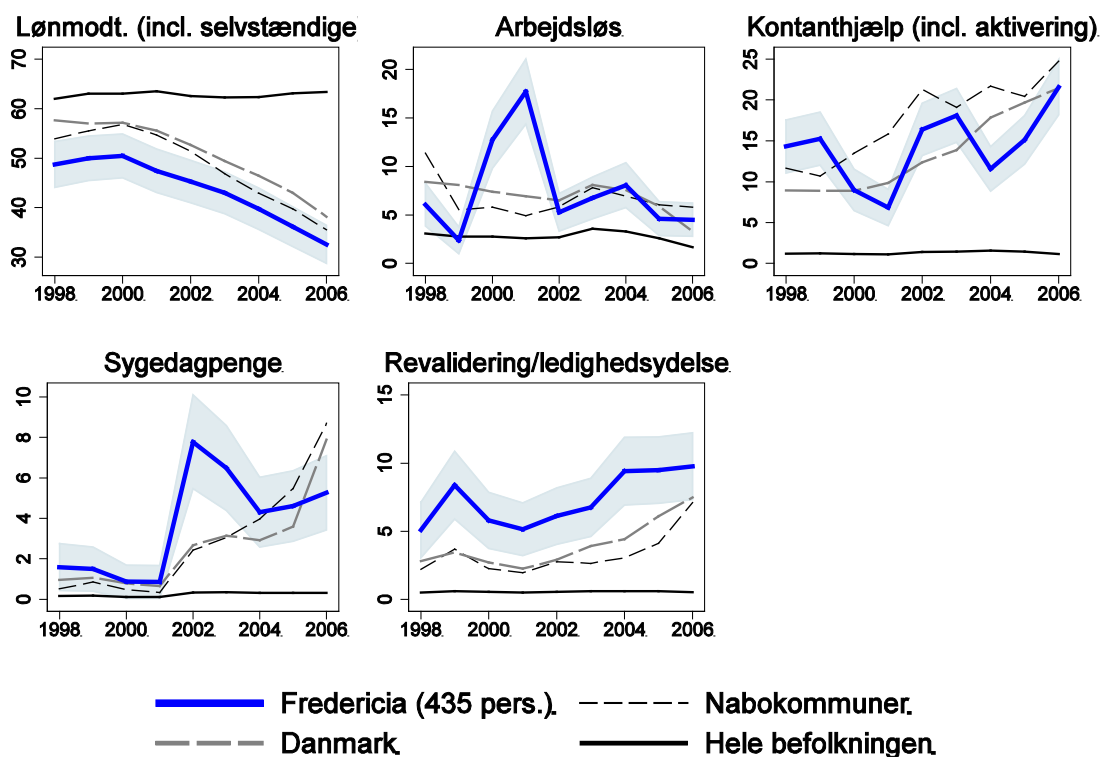
tuerer på samme vis som Fredericia og resten af landet, men på et niveau, der er 8-10 procentpoint højere. Modsat er der en anden større andele af de 2008-arbejdsløse, som i årene lige op til 2008 kommer fra kontanthjælp eller sygedagpenge sammenlignet med nabokommunerne. Forskellene her er dog ikke statistisk signifikante. Sammenligningen med nabokommunerne er i nogen grad "utaknemmelig", eftersom de indgår i Trekantsområdet, der i beskæftigelsesammenhæng klarer sig særligt godt sammenlignet med resten af Danmark.

Figur 7.7 Arbejdsmarkedsstatus 1998-2007 for personer, der var arbejdsløse i minimum fire måneder i 2008, i procent

Personer, der i 2007 eller 2008 overgik til **førtidspension** udgjorde 435 borgere i Fredericia. Denne gruppe oplevede, ligesom en sammenlignelig gruppe af borgere fra nabokommunerne, en stigning i andelen på sygedagpenge i årene op til 2007/2008. Blandt personerne, der kom på førtidspension i 2007/2008, var der navnlig fra år 2001 og frem en markant stigning i andelen på sygedagpenge og revalidering/ledighedsydelse, jf. figur 7.8. De meget abrupte hop i andelen af fredericiaborgere på sygedagpenge og arbejdsløse skal tages med det forbehold, at den samlede gruppe udgjorde 435 personer, så 10 procentpoints hop kan forårsages af ca. 40 personer. Vejen til førtidspension går i Fredericia i højere grad via revalidering/ledighedsydelse sammenlignet med nabokommunerne og resten af landet, men igen skal det bemærkes, at de absolutte antal er beskedne.

Figur 7.8 Arbejdsmarkedsstatus 1998-2006 for personer, der kom på førtidspension i 2007 eller 2008, i procent

Et væsentligt kendetegn ved overgangene til førtidspension er, at arbejdsmarkedstilknøytningen falder meget kraftigt flere år inden, overgangen faktisk finder sted. Figur 7.8 viser, at allerede tilbage til 1998 er niveauet for andelen, der er i beskæftigelse, blandt dem der siden kommer på førtidspension, helt nede på 50%, og siden år 2000 falder andelen i beskæftigelse ned til 30-40%. Fredericia skiller sig ud fra nabokommunerne og resten af landet ved at have et endnu lavere udgangspunkt for andelen i beskæftigelse og et fald, der er på niveau med faldet for resten af landet. Forskellene her er statistisk signifikante.³²

Det er i øvrigt et generelt kendetegn for hele Danmark, at en faldende andel af dem, der tilkendes førtidspension, har været i beskæftigelse inden tilkendelsen, jf. nye tal fra Ankestyrelsen.³³

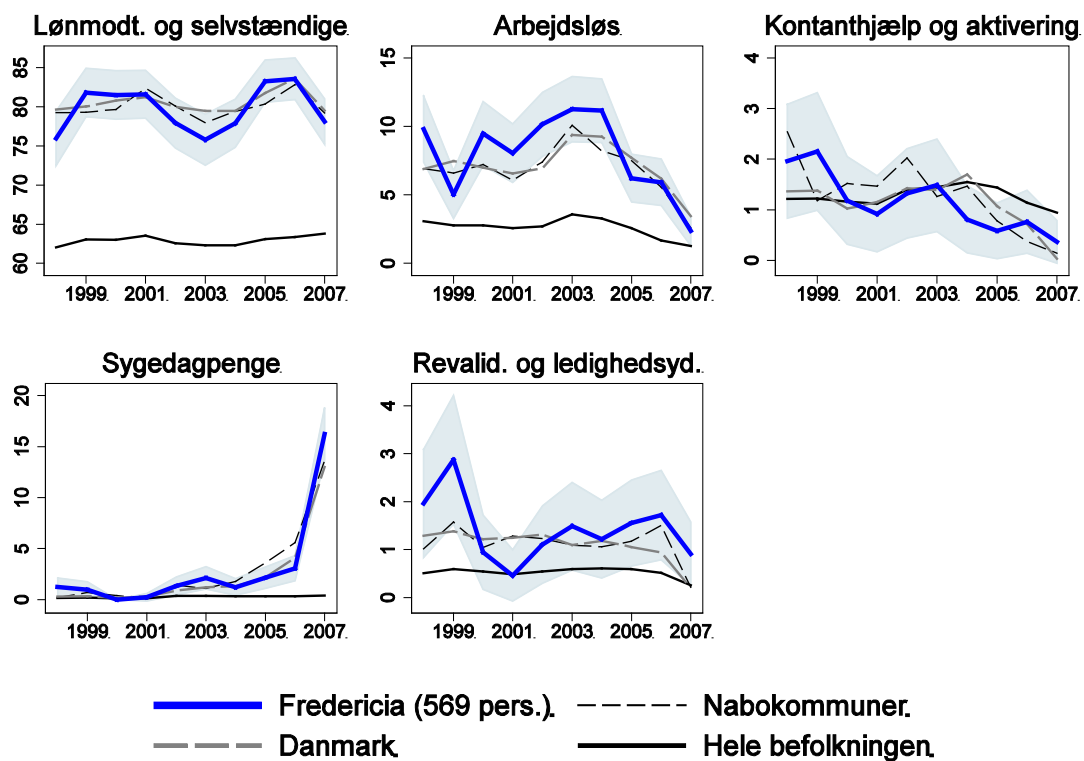
Der var 569 fredericiaborgere, som havde mere end seks måneders **sygefravær** i 2008, jf. figur 7.9. Cirka 80% var i beskæftigelse til og med to år inden overgangen til langvarigt sygefravær, mens der i året inden, dvs. 2007, skete en mangedobling af andelen, der i novem-

³² Konfidensbåndene for nabokommunerne og resten af landet er ikke vist. Forskellene til nabokommunerne er ikke statistisk signifikante, men det vil de være til resten af landet, hvor konfidensbåndene vil ligge meget tæt op ad linjen pga. det store antal observationer.

³³ Se www.ast.dk/Tal_fra_Ankestyrelsen.

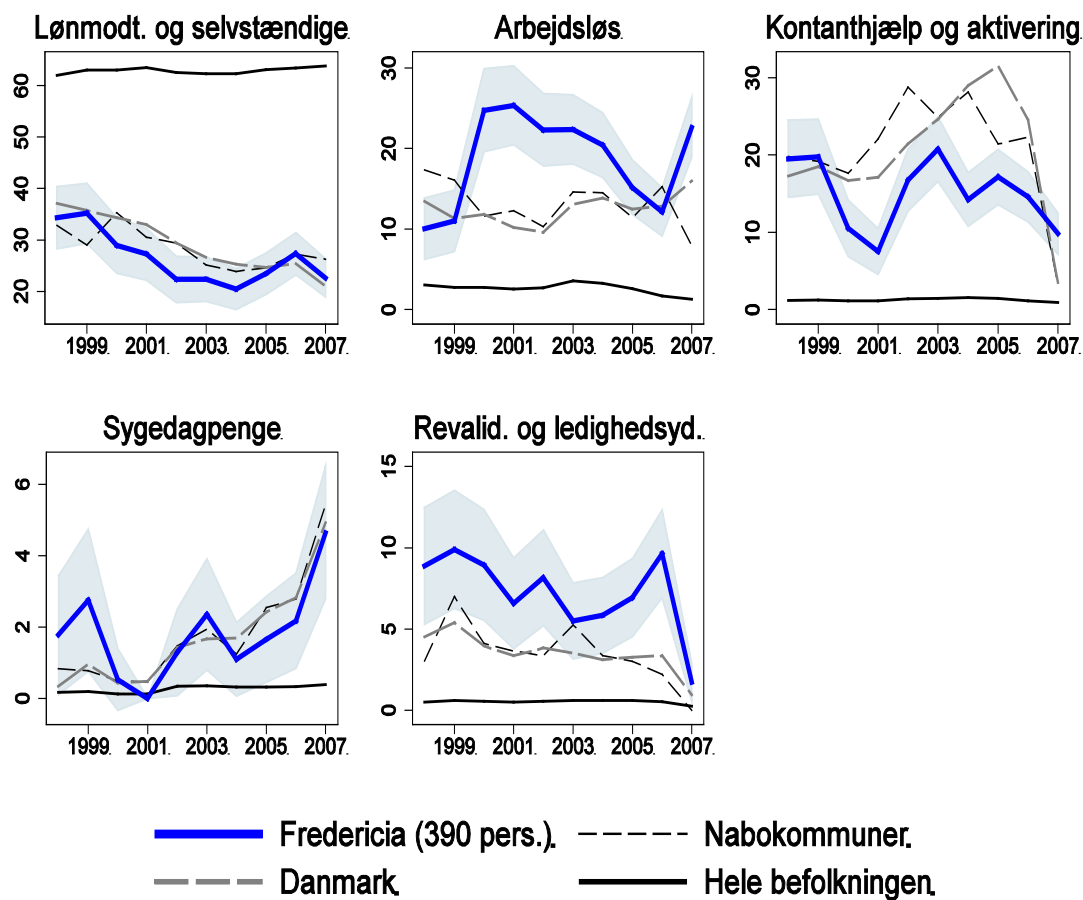
beropgørelsen fra Danmarks Statistik var på sygedagpenge. Fredericia skiller sig her ikke ud fra nabokommunerne eller resten af landet i øvrigt.

Figur 7.9 Arbejdsmarkedsstatus 1998-2007 for personer, der var på sygedagpenge i mere end seks måneder i 2008, i procent

Personer, der kommer på **kontanthjælp** i november 2008, var kun i meget ringe grad i beskæftigelse i årene inden; andelen falder fra ca. 35% i 1998 til ca. 25% i 2007 sammenlignet med en beskæftigelsesandel på over 60% for hele befolkningen. Fredericia skiller sig ikke ud fra nabokommunerne eller resten af landet på dette punkt, hvorimod Fredericia Kommune til gengæld har en andel af 2008-kontanthjælpsmodtagere, der kommer fra revalidering/ledighedsydelse eller arbejdsløshed, som er højere end resten af landet. Dette modsvares af en lavere andel på kontanthjælp.

Figur 7.10 Arbejdsmarkedsstatus 1998-2007 for personer, der var på kontanthjælp i november 2008, i procent

Personer, der i 2008 har arbejdsmarkedsstatus "langvarigt sygefravær", har i årene inden en meget stærk tilknytning til arbejdsmarkedet, idet omkring 80% er i beskæftigelse, indtil året før det langvarige sygefravær opstår.

Modsat forholder det sig med personer, der i 2008 er på kontanthjælp eller førtidspension. Disse grupper er karakteriseret ved en lav arbejdsmarkedstilknytning allerede flere år før. Arbejdsmarkedstilknytningen i årene op til 2008 blandt kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister var i Fredericia Kommune endnu lavere end for resten af landet, og denne forskel er statistisk signifikant for de fleste år for 2008-førtidspensionisterne.

Fredericia skiller sig desuden ud ved at have større andele på revalidering/ledighedsydelse i årene inden, personerne befinder sig på kontanthjælp eller førtidspension sammenlignet med nabokommunerne og resten af landet.

7.2.2 Medicinkøb

I dette afsnit beskrives omfanget af køb af receptpligtig medicin blandt personer, der i 2008 overgår til førtidspension, kommer i længerevarende arbejdsløshed, langvarigt sygefravær eller kontanthjælp.

Igen gælder, at det grå konfidensbånd om linjen for Fredericia viser 10%'s konfidensintervallet, og at dette er ganske bredt på grund af de relativt lave antal observationer. Eksempelvis var blot 457 borgere i 2008 arbejdsløse (men ikke på kontanthjælp) længere end fire måneder, og 435 overgik til førtidspension i 2007/2008. Derfor er forskellene mellem Fredericia og nabokommunerne generelt ikke statistisk signifikante. Fem karakteristika ved både niveauet og udviklingen i medicinkøb skal alligevel fremhæves, se figur 7.11-7.14.

- 1 For det første bemærkes, at både niveauet og udviklingen over tid køb af medicin i Fredericia er næsten identisk med niveauet og udviklingen i nabokommunerne.
- 2 Personer, der oplever minimum fire måneders arbejdsløshed (men ikke på kontanthjælp) i 2008, har generelt et lavere niveau for køb af medicin end gennemsnittet for alle øvrige borgere i landet, med enkelte undtagelser som fx muskel/skeletrelateret og igtmedicin, hvor niveauet er på landsgennemsnittet.³⁴ I årene op til 2008 stiger gruppen af de 2008-arbejdsløses køb af antidepressiv medicin op til landsgennemsnittet, men ellers følger udviklingen i medicinkøb i store træk den generelle udvikling i samfundet. Køb af angsthæmmende medicin er endnu en undtagelse, i det landsgennemsnittet har været faldende, mens det har været svagt stigende for gruppen af 2008-arbejdsløse.
- 3 Et tredje karakteristikum er, at de personer, der er langtidssyge i 2008, køber markant mere medicin end landsgennemsnittet, men kun i årene lige op til 2008. For de fleste medicintyper gælder, at de 2008-langtidssyge ikke køber mere medicin end landet som helhed i årene 1998 og frem til 2004-2006, hvorefter der for flere medicintyper sker en mangedobling af medicinkøbet. Som eksempler på dette kan nævnes smertestillende, antidepressiver, sovemedicin, antipsykotika og medicin mod bl.a. mavesår (figuren for Antacid). Bemærk desuden, at de 2008-langtidssyge i gennemsnit køber meget igt(muskel/skelet)-medicin, og at de i alle årene op til 2008 på dette præparat ligger markant over landsgennemsnittet. Muskel/skeletrelaterede lidelser er netop kendetegnet ved, at problemet kan være latent i en årrække, inden det slår ud i egentligt sygefravær.³⁵
- 4 Et fjerde karakteristikum, der her skal fremhæves, er, at gruppen af borgere, der overgår til førtidspension i 2007 eller 2008, generelt har et højere niveau for køb af medicin i alle årene fra 1998-2006 end landet som helhed, og for de fleste

---

³⁴ Da landsgennemsnittet er baseret på et meget stort antal observationer, er konfidensbåndet (ikke vist) meget tæt på linjen for "hele befolkningen", og derfor er flere af disse forskelle signifikante.

³⁵ Bemærk dog også, at der her ikke udelukkes, at sygefraværet kan være højt i årene op til 2008.

typer medicin også højere end de 2008-langtidssygemeldte. Denne gruppe synes således at bestå af personer, der har et permanent helbredsproblem, hvorimod de 2008-langtidssygemeldte i højere grad oplever en overgang fra "normaltilstand" til sygdom.

- 5 Det sidste karakteristikum, der her skal fremhæves, er, at kontanthjælpsmodtagerne i årene op til overgangen til kontanthjælp køber meget store mængder medicin. Både hvad angår smertestillende medicin, antipsykotika, antidepressiva og antabus, ligger kontanthjælpsmodtagerne næsten på en dobbelt så høj andel, som tilfældet er for de længerevarende ledige.

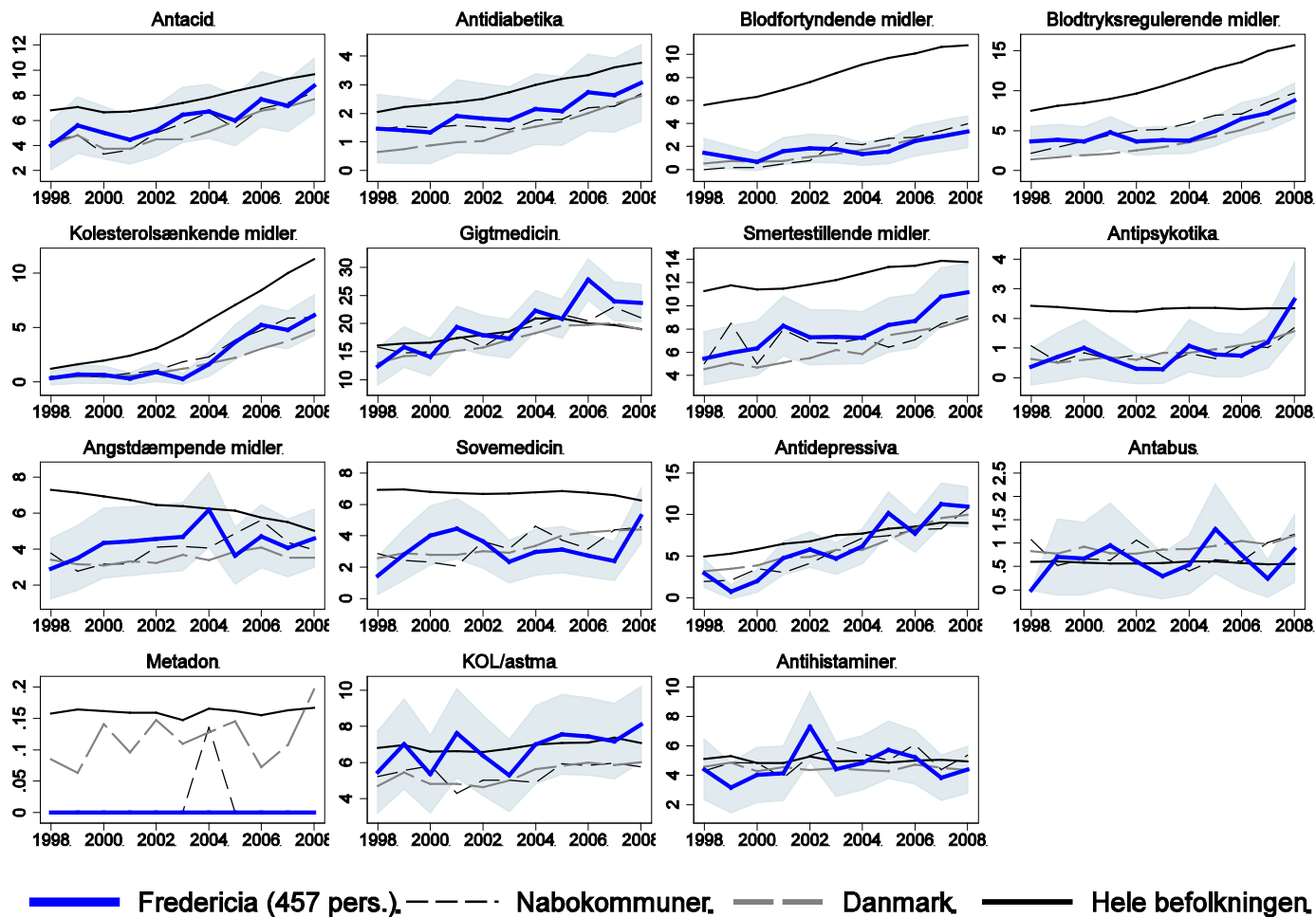
Køb af receptpligtig medicin i årene op til modtagelse af overførselsindkomst kan give en god indikation af, om der er helbredsmæssige årsager, og hvornår eventuelle helbredsmæssige ændringer sker før overgang til førtidspension, kontanthjælp mv.

Her bekræftes billedet set i tidligere afsnit om, at kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister i mange tilfælde synes at have helbredsproblemer (køber mere receptpligtig medicin) i mange år op til 2008. Modsat forholder det sig med gruppen af arbejdsløse (men ikke på kontanthjælp) i 2008 og personer, der kommer på langvarigt sygefravær i 2008. For disse grupper stiger medicinkøbet (for udvalgte præparater) i årene lige op til 2008, men ellers ligner disse grupper resten af befolkningen med hensyn til medicinkøb og ligger endda under i flere tilfælde.

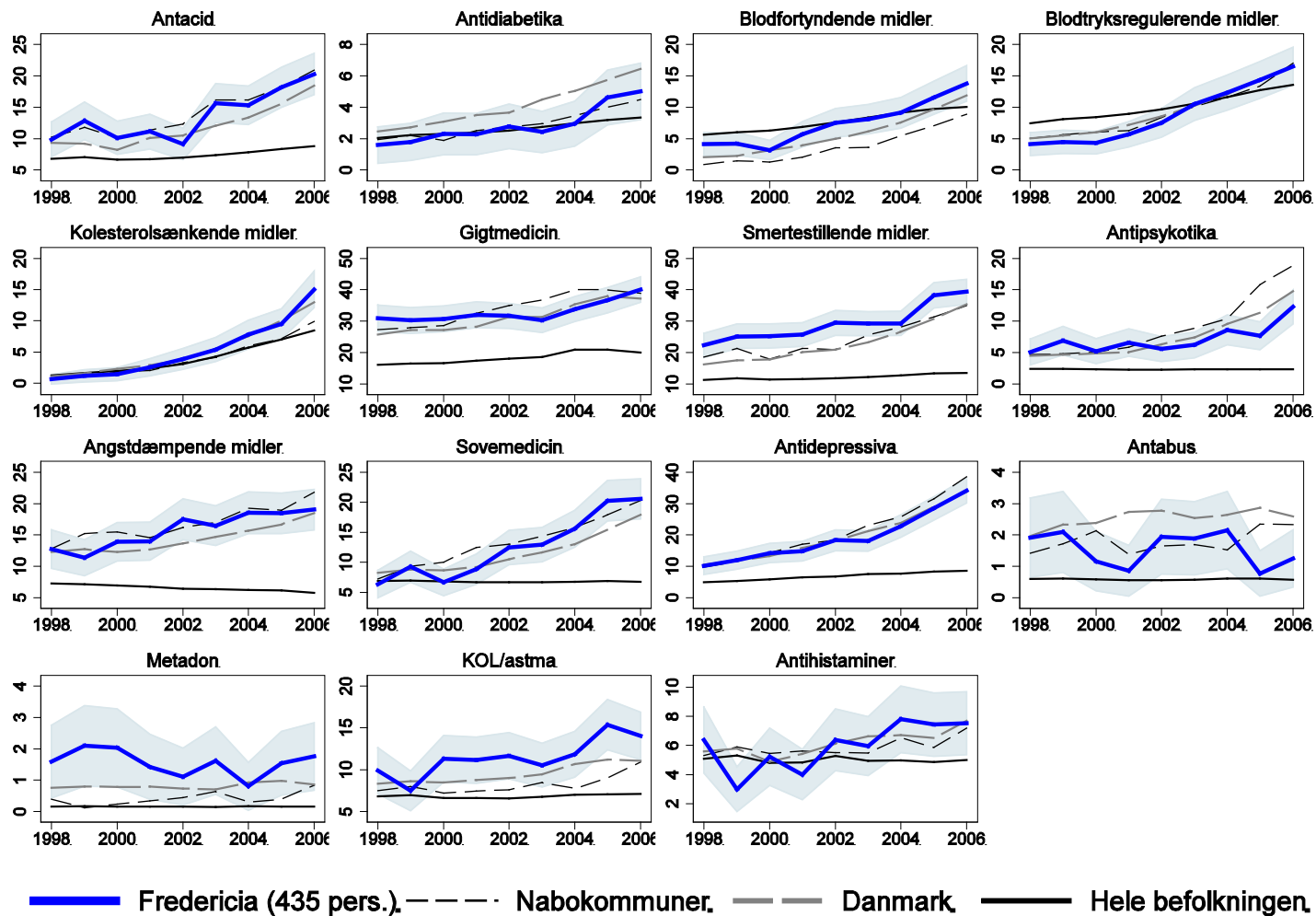
Fredericia adskiller sig på ovennævnte punkter ikke fra nabokommunerne eller resten af Danmark.

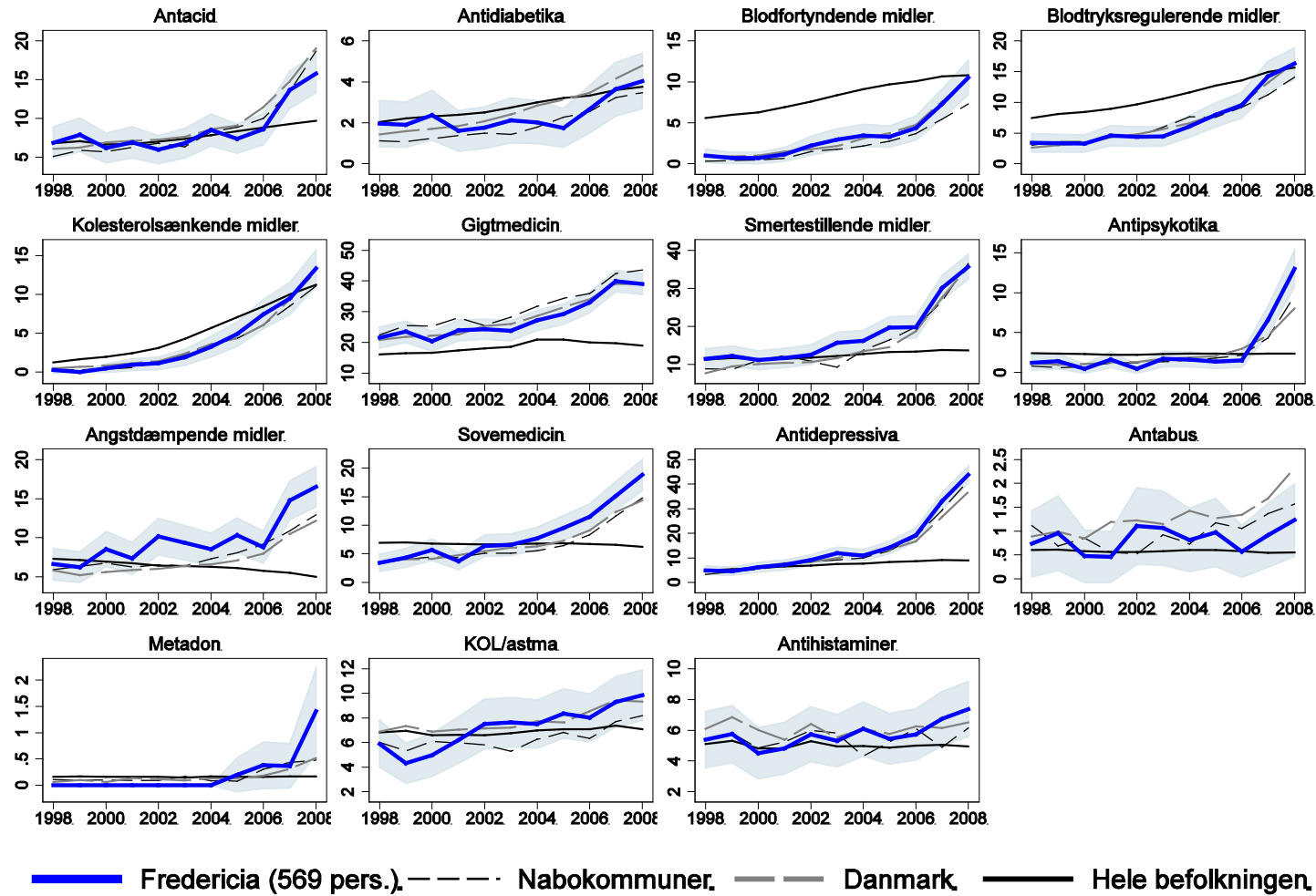
Figur 7.11 Andelen med medicinkøb for personer med minimum fire måneders ledighed i 2008, 1998-2008 opdelt på medicintype

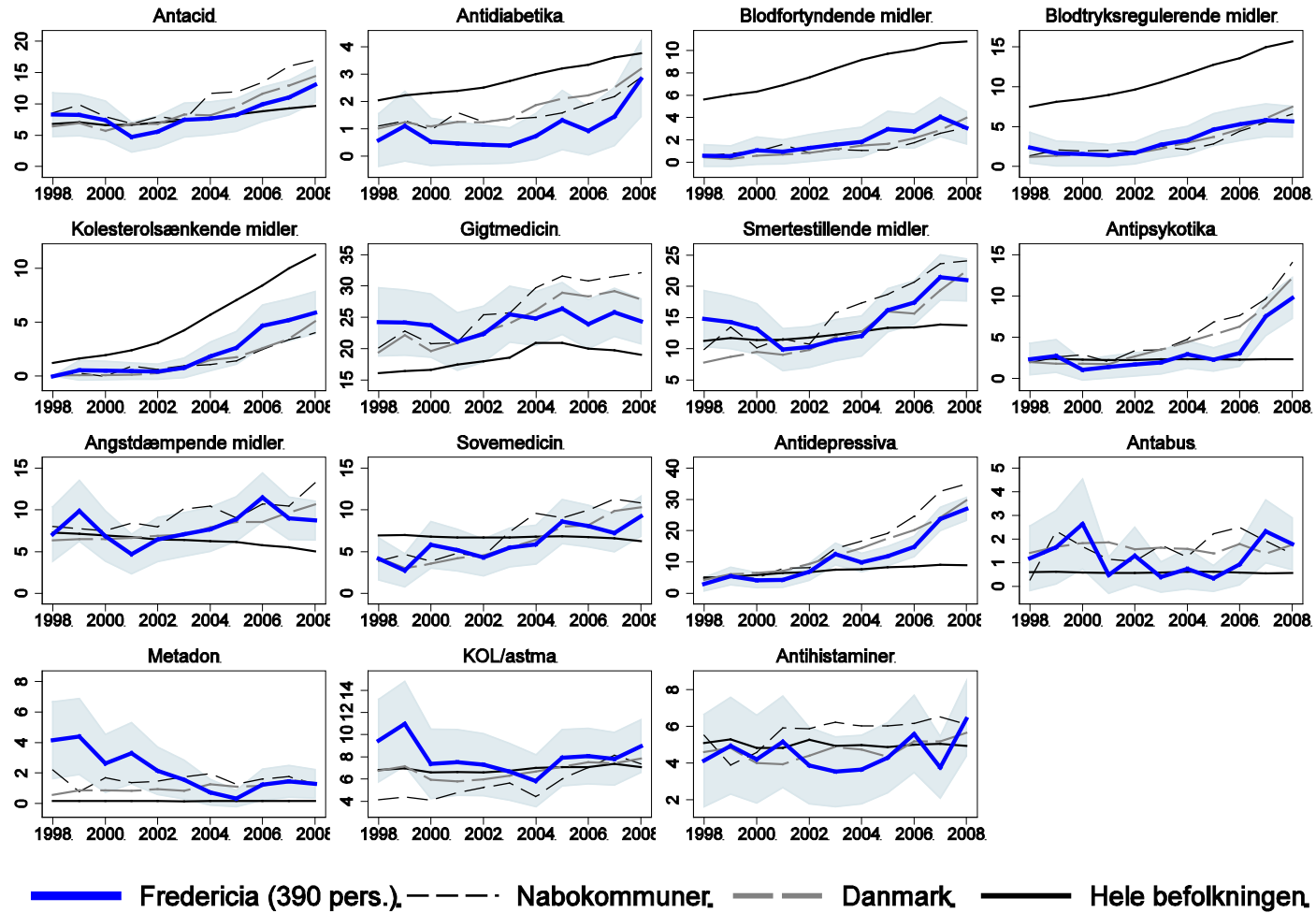
Figur 7.12 Andelen med medicinkøb for personer, der kom på førtidspension i 2008, 1998-2006 opdelt på medicintype

Figur 7.13 Andelen med medicinkøb for personer, der var på sygedagpenge i mere end seks måneder i 2008, 1998-2008 opdelt på medicin-type

Figur 7.14 Andelen med medicinkøb for personer, der var på kontanthjælp i november 2008, 1998-2008 opdelt på medicintype

7.3 Sammenfatning

Fredericia har forholdsvis større udfordringer end mange andre kommuner i forhold til andelen af befolkningen på overførsler. I dette kapitel så vi på, om der er tale om en række sammenhængende forløb, hvor personerne på én type overførsel overgår til andre typer overførsler. Er Fredericia Kommune anderledes end andre kommuner på dette punkt? Er der tidlige tegn på helbredsforværringer, og hvornår opstår disse forværringer i givet fald?

Der er rigtigt nok en stor andel af personer, der overgår fra enten kontanthjælp eller langvarig sygedagpengeydelse til førtidspension, men Fredericia adskiller sig ikke fra det øvrige Danmark, og generelt har Fredericia *ikke* en markant højere andel af borgere, der overgår fra en type overførsel til andre typer, sammenlignet med nabokommunerne og resten af landet.

For Fredericia såvel som nabokommunerne og resten af landet gælder, at op mod 30% af dem, der i 2003 modtog kontanthjælp såvel som langvarige sygedagpenge, er at finde på førtidspension i 2008.

Fredericia adskiller sig dog på ét punkt, idet kommunen i lidt højere grad end nabokommunerne og resten af landet har gjort brug af revalidering/ledighedsydelse. Dette gælder både for kontanthjælpsmodtagere i 2003 og for de langvarige sygedagpengemodtagere, hvor 10-18% overgik til revalidering/ledighedsydelse – ca. dobbelt så store andele som for nabokommunerne og landet som helhed. Også blandt de 2003-arbejdsløse er der i Fredericia en mere udbredt overgang til revalidering/ledighedsydelse sammenlignet med nabokommunerne og Danmark som helhed. Fredericia Kommune har desuden gjort stor brug af uddannelsesforanstaltninger for kontanthjælpsmodtagere. Mere end 20% af 2003-kontanthjælpsmodtagerne i Fredericia var på uddannelsesforanstaltning i 2004 og 2005. Til samme ligning lå nabokommunerne og landet som helhed på 2-5%.

Arbejdsløse (som er det i mere end fire måneder om året, og som ikke er på kontanthjælp) adskiller sig på mange måder fra kontanthjælpsmodtagere. Eksempelvis kom næsten halvdelen af de 2003-ledige i beskæftigelse i 2005-2008. Denne andel er mere end dobbelt så stor som for kontanthjælpsmodtagerne. Gruppen af arbejdsløse i 2003 overgår ikke i stor stil til førtidspension, og i 2008 er kun godt 3% kommet på førtidspension (sammenholdt med 30% blandt dem, der i 2003 var på kontanthjælp). Fredericia adskiller sig ikke markant fra nabokommunerne på disse punkter.

Personer, der i 2008 havde langvarigt sygefravær, havde i årene inden en meget stærk tilknytning til arbejdsmarkedet, idet omkring 80% var i beskæftigelse, indtil året før det langvarige sygefravær opstod. Modsat forholder det sig med personer, der i 2008 er på kontanthjælp eller førtidspension. Disse grupper er karakteriseret ved en lav arbejdsmarkedstilknytning allerede flere år før. Arbejdsmarkedstilknytningen i årene op til 2008 blandt kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister var i Fredericia Kommune endnu lavere end for resten af landet, og denne forskel er statistisk signifikant for de fleste år for 2008-førtidspensionister.

8 Helbredstilstand og nedslidning af borgerne i Fredericia

Som så man gør andre kommuner står Fredericia Kommune over for en demografisk udfordring, hvor der bliver færre borgere i den erhvervsaktive alder. Samtidig har kommunen et udgiftsbehov til overførselsindkomster som fx førtidspension, sygedagpenge og revalidering/løntilskud, som ligger 10-20% over landsgennemsnittet. Fremadrettet er det derfor vigtigt, at den arbejdsstyrke, der er til rådighed, også er så sund som overhovedet muligt, og at den arbejdsrelaterede nedslidning af borgerne minimeres. Det er vigtigt for den enkelte borgers livskvalitet og mulighed for at forsørge sig selv. Men det er også en forudsætning for, at Fredericia Kommune kan yde det ønskede niveau og kvalitet af service til dens borgere.

I dette kapitel undersøger vi derfor mulige sammenhænge mellem virksomhedsstrukturen i Fredericia Kommune og helbredstilstanden hos kommunens erhvervsaktive borgere.³⁶ Ansættelse i visse brancher kan være mere eller mindre nedslidende – fysisk eller psykisk. Vi vil gerne undersøge, om Fredericias virksomhedsstruktur adskiller sig fra den, der findes i nabokommunerne og på landsplan i forhold til, hvor mange personer der er i job, som er potentielt nedslidende.

Når situationen i Fredericia sammenlignes med den i nabokommunerne, er det vigtigt at pointere, at det er de *gamle* Middelfart, Kolding og Vejle Kommuner, der er tale om. Fredericia blev som bekendt ikke sammenlagt med andre kommuner i forbindelse med kommunalreformen. Fredericia er en bykommune, og *før* kommunalreformen var de tre nabokommuner også defineret som sådan. I forbindelse med kommunalreformen blev hver af nabokommunerne sammenlagt med forskellige landkommuner, som betyder, at de *nye* kommuner ikke længere er sammenlignelige med Fredericia, hvad angår urbaniseringsgraden.

Til analysen bruger vi Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) definition af særligt nedslidende brancher, som inkluderer både fysisk og psykisk nedslidning.³⁷ Ansættelse i sådanne brancher kan tænkes at give sig udslag i dårligere helbred på flere planer. Det kunne fx være et større forbrug af udvalgte medicintyper, behov for genoptræning, flere ambulante hospitalsbesøg og flere hospitalsindlæggelser. I yderste konsekvens kan det tænkes, at personer, som har været ansat i sådanne brancher, har større risiko for på et tidspunkt at komme på midlertidige eller varige helbredsrelaterede indkomstoverførsler som fx sygedagpenge eller førtidspension, når der sammenlignes med personer, som har været ansat i andre brancher.

Som det fremgår af Region Syddanmark (2010), har Fredericia Kommune udgifter til aktivitetsbestemt medfinansiering af sundhedsvæsenet på kr. 2.049 pr. indbygger i 2009, hvilket ligger et stykke over landsgennemsnittet på kr. 1.895 pr. indbygger. Fredericia Kommune har også større udgifter mål pr. indbygger til kommunal genoptræning og vedligeholdelses-

---

³⁶ Den generelle branchestruktur og udviklingen heri blev beskrevet i kapitel 4.

³⁷ Vi har også forsøgt at definere en alternativ målestok, nemlig andelen af personer, som har manuelt arbejde inden for en given branche. Her viser det sig desværre, at på det detaljeringsniveau, som vi opererer med, varierer klassificeringerne i den variabel, der siger noget om den enkeltes jobfunktion, så meget over tid, at målestokken bliver upålidelig. Vi har derfor valgt ikke at anvende den.

træning: kr. 426 i forhold til kr. 305 på landsplan. At Fredericia har relativt høje udgifter til sundhedsvæsenet, herunder genoptræning, fremgik også af tabel 3.4 i kapitlet med ECO Nøgletal-analysen.

Det skal i øvrigt bemærkes, at generelt er det sådan, at de personer, som har de største helbredsproblemer, samtidig er dem, som står helt uden for arbejdsmarkedet. I dette kapitel ser vi på personer, som er eller tidligere har været på arbejdsmarkedet. Der er således *ikke* tale om den gruppe af personer, som vi kan forvente har de største helbredsproblemer.

8.1 Definition af nedslidende brancher

Personer, der i det daglige beskæftiger sig med fysisk krævende arbejde, løber en risiko for arbejdsbetinget nedslidning, arbejdsskader og arbejdsulykker. Risikoen for og graden af fysisk nedslidning afhænger naturligvis meget af, hvor stor en del af arbejdsprocesserne ude på de enkelte arbejdspladser der er mekaniseret. Dette er en ret traditionel tilgang til, hvad et nedslidende arbejde indebærer.

Det er imidlertid ikke kun personer med fysisk krævende arbejde, som er i risiko for at få helbredsproblemer. I de senere år er der fx flere og flere, som får tilkendt førtidspension på grund af psykiske lidelser. Ifølge Ankestyrelsen (2008) gives størstedelen af førtidspensions-tilkendelserne i dag på grund af psykiske lidelser. Andelen er steget markant fra 38% i 2003 til 47% i 2007.

Dette er baggrunden for, at vi vælger at se på de potentielt psykisk og fysisk nedslidende brancher, som Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) definerer dem. Denne definition er på én gang bred og specifik. Den er bred, fordi den ikke kun ser på fysisk nedslidning. Den er specifik, fordi definitionen af de enkelte brancher er ret detaljeret. NFA har udpeget fjorten brancher som værende særligt nedslidningstruede for de ansatte, jf. <http://www.forebyggelsesfonden.dk/>:

- Opførelse og nedrivning af byggeri
- Færdiggørelse af byggeri
- Tekstil og papir
- Transportmidler
- Træ og møbel
- Slagteri
- Nærings- og nydelsesmidler
- Rengøring
- Restauranter og barer
- Transport af passagerer
- Daginstitutioner
- Døgninstitutioner og hjemmepleje
- Transport af gods
- Frisør og anden personlig pleje

Det er til virksomheder og institutioner inden for disse fjorten brancher, at Forebyggelsesfonden giver støtte til projekter, som har til formål (1) at forebygge fysisk og psykisk nedslidende rutiner og arbejdsgange indenfor eller (2) at udvikle teknologi, der understøtter forebyggelse og fastholdelse.

I tabel 8.1 ser vi på andelen af de erhvervsaktive borgere i hhv. Fredericia, nabokommunerne og landet som helhed, som i 1998 og 2007³⁸ var beskæftiget i en af de fjorten nedslidende brancher. Her ses det tydeligt, at Fredericia har forholdsvis flere ansatte i de fjorten nedslidende brancher sammenlignet med både nabokommunerne og landet som helhed. Derudover er det således, at andelen af ansatte i de nedslidende brancher har været stort set konstante i nabokommunerne og i landet som helhed over perioden 1998-2007, mens den faktisk er steget en smule i Fredericia.

Tabel 8.1 Andel ansatte, som var ansat i nedslidende brancher i hhv. 1998 og 2007

	Fredericia	Nabo	Danmark
1998	37,7	34,2	35,4
2007	40,7	34,3	35,7

Indledningsvis kan det pointeres, at det fortrinsvis er de lavtuddannede, som finder beskæftigelse i de nedslidende brancher. Vores beregninger viser, at der i 1998 var 39% af Fredericias ansatte i de nedslidende brancher, der kun havde en grundskoleeksamen. Til sammenligning gjaldt de 31% af de ansatte i de øvrige brancher. De tilsvarende andele blandt nabokommunernes ansatte var samme år 32% i nedslidende brancher og 26% i øvrige brancher, svarende til landsgennemsnittet.

I Fredericia udgjorde personer med en MVU ca. 11-12% af de ansatte i både de nedslidende og de øvrige brancher. I nabokommunerne var der i midlertid en forskel. Andelen af MVU'ere var lidt større i de nedslidende brancher (17,1%) end i de øvrige (12,6%). Også på landsplan var der en lille overrepræsentation af MVU'ere i de nedslidende brancher i forhold til de øvrige brancher: 14,8% vs. 11,8%.

Ser vi på de enkelte brancher er det, som forklarer stigningen i andelen blandt Fredericias borgere, et lidt større antal ansatte især inden for rengøringsbranchen, restauranter og barer, døgninstitutioner og hjemmepleje samt i frisør og anden personlig pleje. Sidstnævnte udgør dog en lille andel af de ansatte.

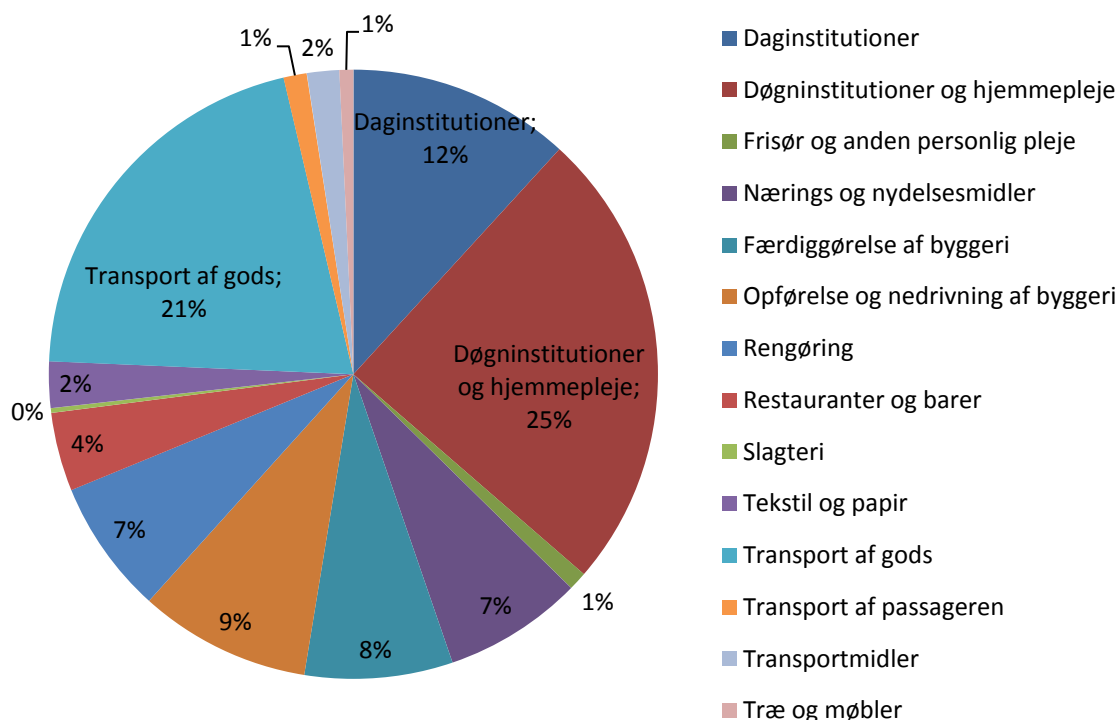
Vi bruger Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) definition af psykisk og fysisk nedslidende brancher og finder, at Fredericia har forholdsvis flere borgere ansat i disse brancher sammenlignet med nabokommunerne og landet som helhed. Derudover er andelen af ansatte i de nedslidende brancher steget en smule blandt fredericiaborgerne over perioden 1998-2007, mens de tilsvarende andele har været konstante i nabokommunerne og landet som helhed. Der er med andre ord særlig grund til at være opmærksom på den potentielle helbredsrisiko, ansættelse i de nedslidende brancher udgør for Fredericias borgere.

³⁸ Et databrud i fire af de fjorten brancher nødvendiggør, at vi med denne variabel kun går frem til 2007.

8.2 Ansatte i særligt nedslidende brancher

Figur 8.1 viser, hvordan de ansatte fordeles sig på de fjorten nedslidende brancher i 2007. Det viser sig, at hver fjerde (25%) var ansat på døgninstitutioner og i hjemmeplejen. Yderligere 12% var ansat på daginstitutioner. Således var 37% af de personer, der i 2007 var ansat i en nedslidende branche, at finde i nogle af de helt centrale stillinger i den offentlige sektor, som endvidere kan karakteriseres ved være stillinger, hvor de ansatte er i tæt kontakt med borgerne. Som konsekvens heraf finder man også, at der er en mindre overvægt af kvinder blandt de ansatte i de nedslidende brancher som helhed.

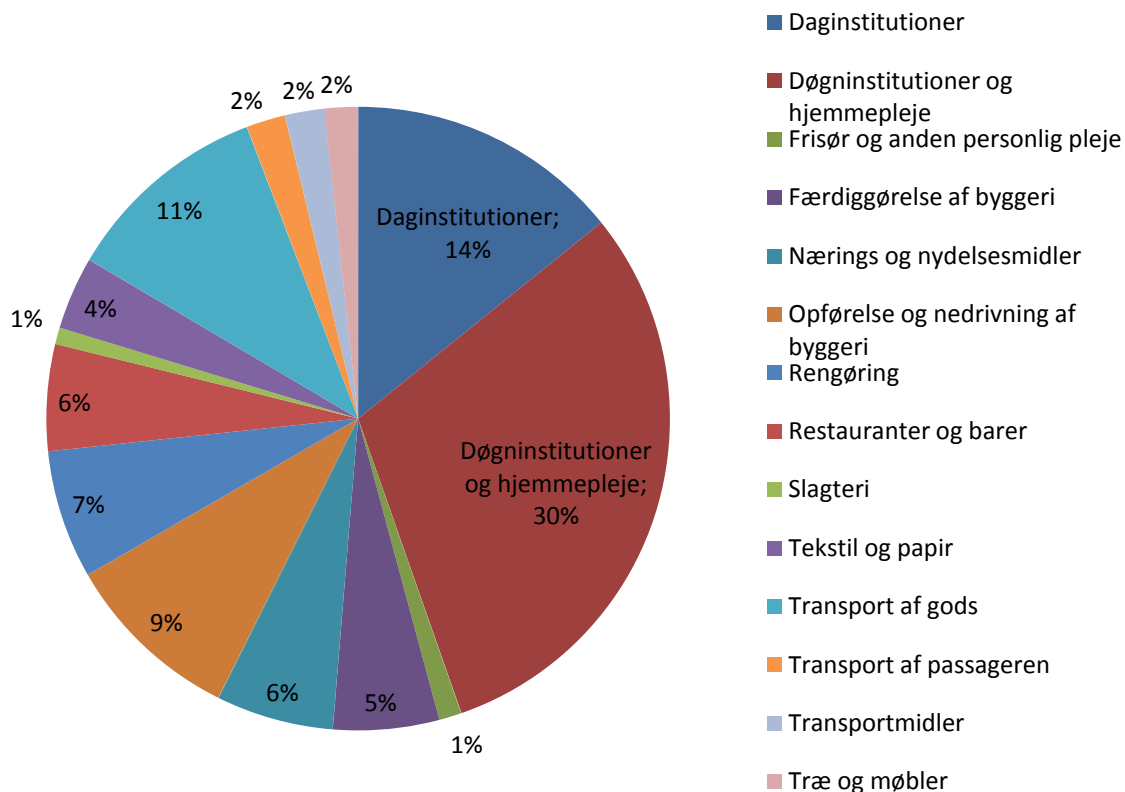
Figur 8.1 Andelen af fredericiaborgere, der er ansat i de 14 nedslidende brancher, 2007

Herudover udgjorde transport af gods 21% af de ansatte i de nedslidende brancher og tilsammen var 17% beskæftiget i enten færdiggørelse af byggeri (8%) eller opførelse og nedrivning af byggeri (9%). Fordelingen på de fjorten nedslidende brancher har været bemærkelsesværdig stabil over perioden 1998-2007.

Figur 8.2 viser, at også blandt nabokommunens borgere, som er ansat i de nedslidende brancher, er det primært dag- og døgninstitutioner og hjemmeplejen, som beskæftiger flest. Et stort set identisk billede tegner sig, når man ser på landet som helhed og er derfor ikke vist særskilt her.

Figur 8.2 Andelen af nabokommunernes borgere, der er ansat i de 14 nedslidende brancher 2007

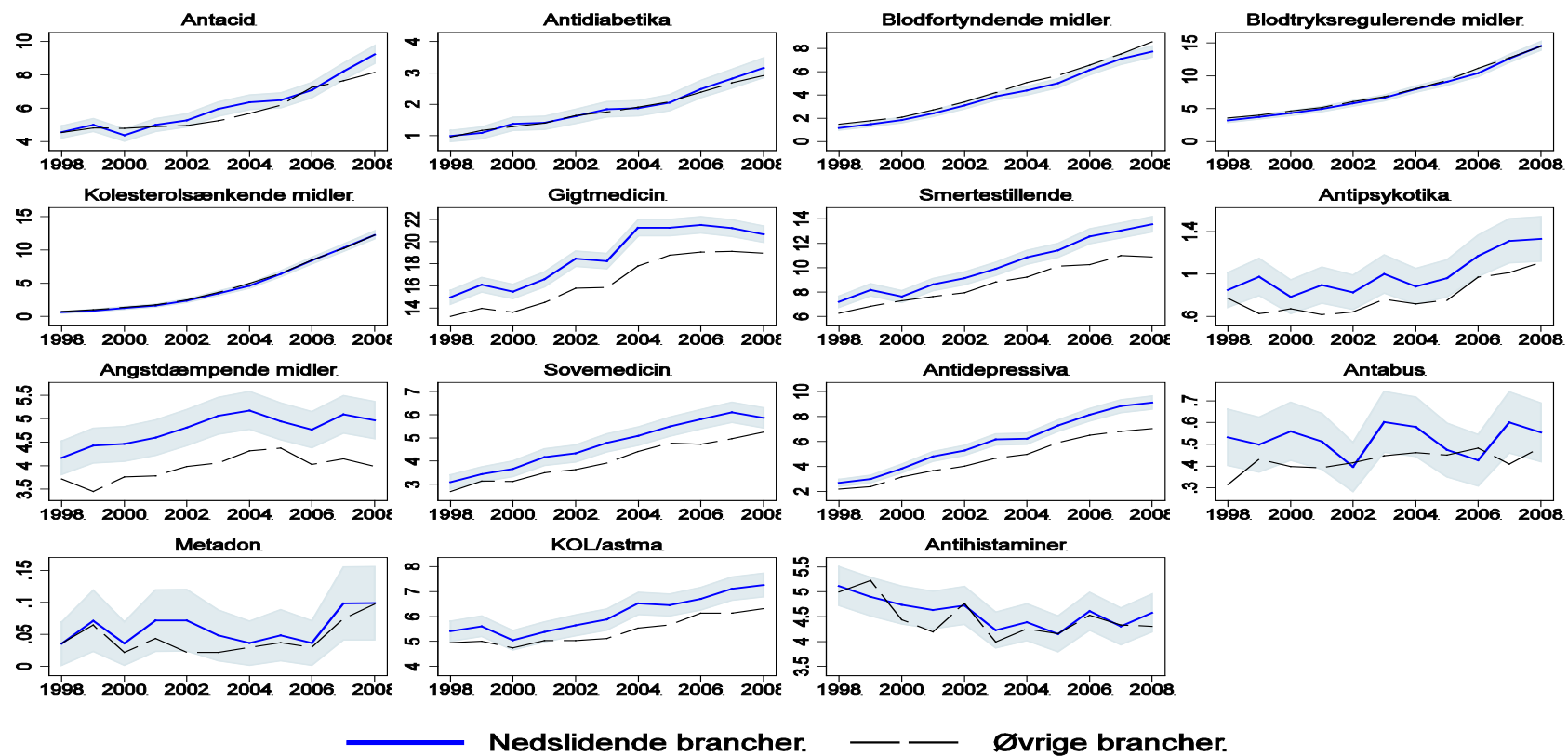

Ud af de fredericiaborgere, der i 2007 var ansat i en nedslidende branche, var 37% ansat i en dag- eller døgninginstitution eller i hjemmeplejen. Det er en forholdsvis stor andel, med den er dog mindre end i nabokommunerne, hvor den tilsvarende andel var 44%. Med andre ord udgør nogle af de helt centrale og borgernære offentlige arbejdspladser en potentiel udfordring for Fredericia Kommune i forhold til spillet mellem beskæftigelse og helbred. Også i nabokommunerne og landet som helhed fylder dag- eller døgninginstitution og hjemmeplejen meget blandt dem, som er ansat inden for en potentielt nedslidende branche. Til gengæld beskæftiger 'transport af gods' en dobbelt så stor andel af de ansatte i nedslidende brancher i Fredericia sammenlignet med andelen af de ansatte i nedslidende brancher i nabokommunerne og på landsplan.

8.3 Medicinkøb blandt ansatte i nedslidende og øvrige brancher

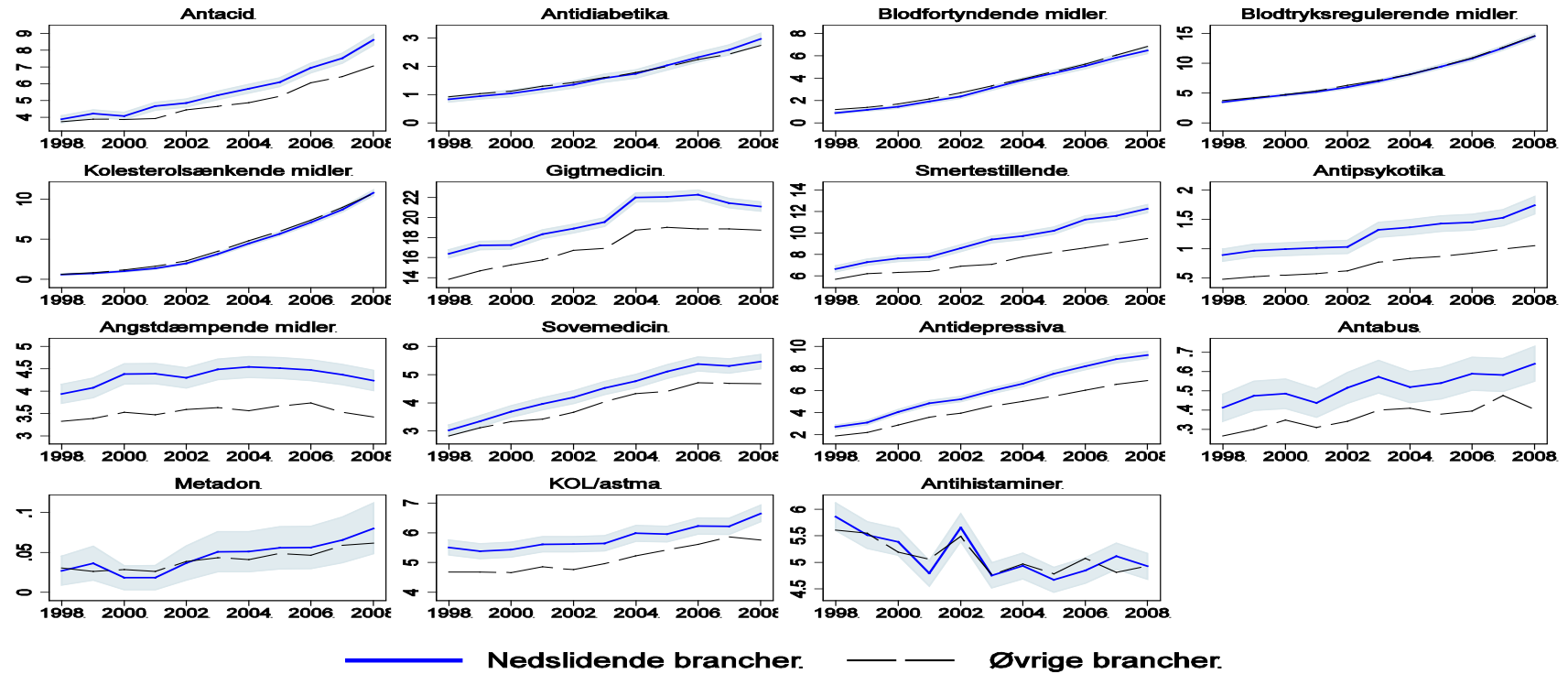
Negative helbredseffekter af ansættelse i en nedslidende branche kan tænkes at komme til udtryk i et større behov for medicin. I dette afsnit undersøger vi, om data giver os belæg for at tro, at dette kunne være tilfældet. Figur 8.3 viser køb af femten udvalgte medicintyper blandt fredericiaborgere som i 1998 var ansat i en af de fjorten nedslidende brancher. Til sammenligning er medtaget medicinkøb blandt personer beskæftiget i en af de øvrige brancher. Da fordelingen af de ansatte er meget stabil over tid, har vi valgt at gå så langt tilbage i tiden som muligt for at følge udviklingen i medicinkøb blandt disse personer.

Figur 8.3 Medicinkøb blandt beskæftigede fredericiaborgere efter branchestatus i 1998

Note: 38% af arbejdsstyrken arbejdede i 'nedslidende' brancher i 1998.

Figur 8.4 Medicinkøb blandt beskæftigede borgere i nabokommunerne efter branchestatus i 1998

Note: 34% af arbejdsstyrken arbejdede i 'nedslidende' brancher i 1998.

Generelt ser man, at køb af alle medicintyper stiger over perioden – både blandt dem, som har været ansat i en nedslidende branche, og blandt dem, som har været ansat i en af de øvrige brancher. Derfor er det vigtigt at hæfte sig ved *forskellene* mellem de to kurver.

Vi finder, at omfanget af medicinkøb var højere blandt ansatte i de nedslidende brancher for flere medicintyper. Konfidensbåndene er kun vist for medicinkøbet blandt de ansatte i de nedslidende brancher, men da antallet af ansatte er større i de øvrige brancher, vil konfidensbåndene for sidstnævntes medicinkøb være en del smallere. Der er således klare tegn på forskelle i de to gruppers køb af følgende medicintyper: gigtmedicin, smertestillende, sove-
medicin, antipsykotika, angstdæmpende samt i de senere år KOL/astmamedicin. Konfidensbåndene er dog ret brede for de to sidstnævnte.

Dette højere niveau af medicinkøb blandt de ansatte i nedslidende brancher synes at være nogenlunde konstant for nogle typer af medicin: gigtmedicin, antipsykotika og angstdæmpende medicin. For andre medicintyper synes gabet mellem gruppernes i midlertid at stige lidt med tiden. Det gælder for smertestillende og i mindre udtalt grad for antidepressiva, sove-
medicin og KOL/astmamedicin. Tallene er dog forholdsvis små for nogle af medicintyperne, og her skal man passe på ikke at overfortolke forskellene.

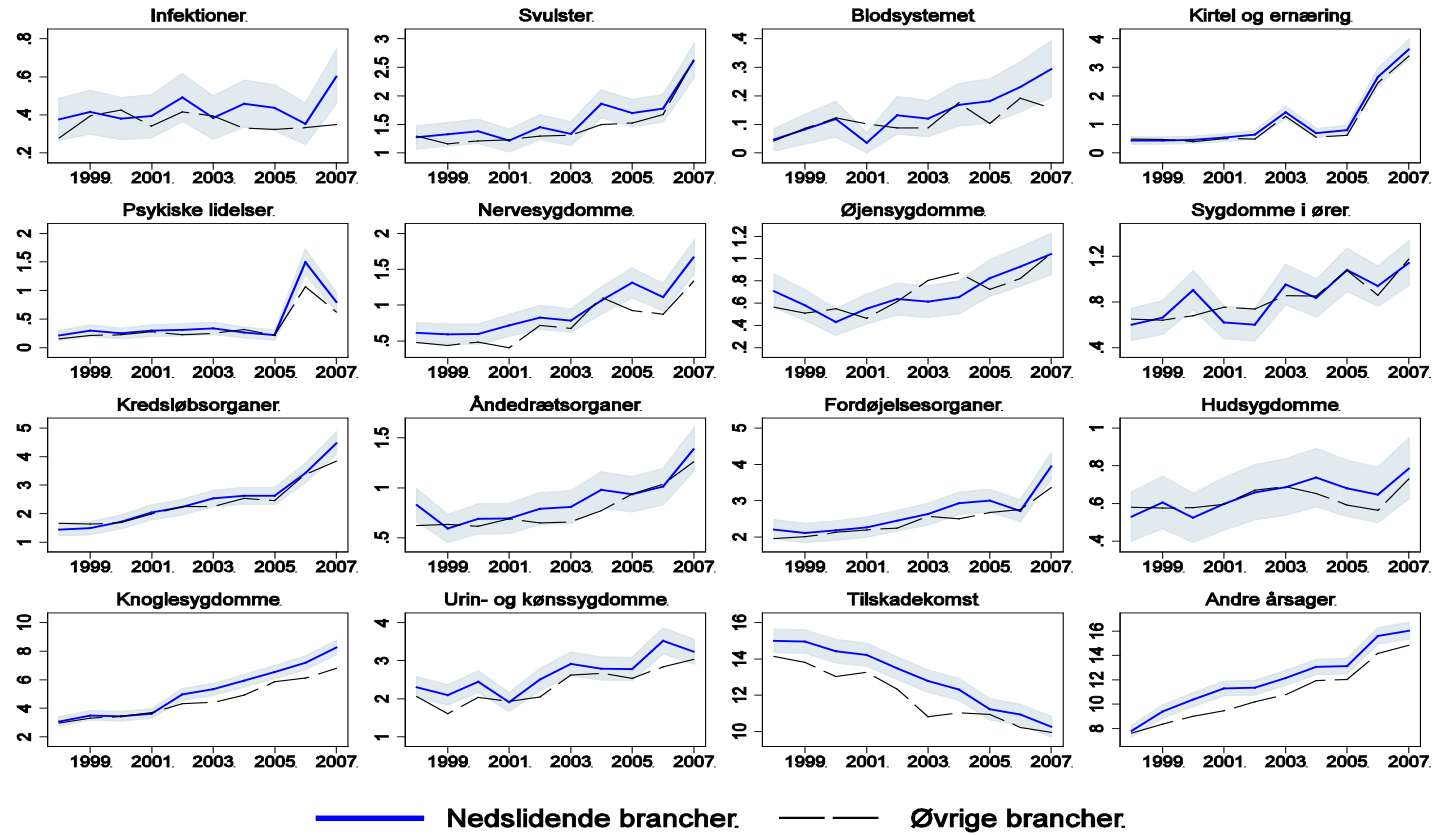
Figur 8.4 viser, at nogenlunde samme billede gør sig gældende for nabokommunens borgere, der ligeledes har været ansat i de nedslidende brancher. Da der indgår flere personer i disse opgørelser, er konfidensbåndene mindre og nogle af tendenserne, vi har set for Fredericia, bliver mere tydelige i nabokommunerne – fx i tilfældet af antipsykotika og KOL/astma. Hertil kommer, at andelen, som henter antabus på apoteket, er signifikant større blandt nabokommunernes borgere, som har været ansat i en nedslidende branche, sammenlignet med borgere, som havde været ansat i en af de øvrige brancher. En sådan forskel kunne ikke spores i figurerne for Fredericia, men det kan sagtens hænge sammen med de få antal observationer, som gør, at udsvingene bliver store og konfidensbåndene meget brede.

Der er flere personer, der køber fx gigtmedicin, smertestillende og antidepressiva blandt dem, der har været ansat i en nedslidende branche, i sammenligning med personer, som har været ansat i en af de øvrige brancher. For nogle typer af medicin synes denne forskel at øges lidt med tiden. Det gælder fx for køb af smertestillende, sove-
medicin og antidepressiva. Mønstrene og tendenserne genfindes i store træk i Fredericias nabokommuner.

8.4 Kontakt med hospitalsvæsenet blandt ansatte i nedslidende og øvrige brancher

Foruden forhøjet medicinforbrug kan ansættelse i en nedslidende branche tænkes at resultere i flere skadestuebesøg, hospitalsindlæggelser eller ambulante behandlinger – i hvert tilfælde for visse diagnoser, som kan tages som indikatorer for arbejdsrelaterede sygdomme eller skader. Taget hver for sig er det meget små andele af de beskæftigede, som kommer på skadestuen, bliver indlagt eller er i ambulante behandling. Derfor vil vi i det følgende slå disse tre patienttyper sammen og opdele på diagnose (figur 8.5). Som før ser vi på personer, som i 1998 var ansat i en af de nedslidende brancher, og sammenligner med personer, som var ansat i en af de øvrige brancher.

Figur 8.5 Nedslidende branche og kontakt med hospitalsvæsenet (skadestue, ambulant og indlæggelser) i Fredericia opgjort efter diagnose og branchestatus i 1998

For det første bemærker vi, at procentandelene er små, idet der trods alt er tale om personer, som er på arbejdsmarkedet og dermed alt andet lige blandt de mere ressourcestærke borgere sammenlignet med personer, som står helt uden for arbejdsmarkedet. Dernæst bemærker vi, at der er forholdsvis stor variation over årene, men igen skyldes dette ganske givet de små antal personer, det drejer sig om.

Når der tages forbehold herfor, viser figur 8.5, at der generelt ikke er de store forskelle mellem de to grupper (dvs. personer, som havde været ansat i hhv. en nedslidende branche og en af de øvrige brancher i 1998), hvad angår andelen, som senere kommer i kontakt med hospitalsvæsenet. Der er dog tre diagnoser, hvor der er en beskedent og dog signifikant forskel. Det er hospitalsbesøg på baggrund af knoglesygdomme (som inkluderer fx ryglidelser, diskusprolaps og slidgigt), tilskadekomster og restkategorien af andre årsager.

Det er generelt meget få blandt de erhvervsaktive, som kommer i kontakt med hospitalsvæsenet i forbindelse med skadestuebesøg, indlæggelser eller ambulante behandlinger. Opdeler man på, om personerne har været ansat i en nedslidende branche eller ej, er der ikke de store forskelle at spore, hvad angår hospitalskontakter. Når det gælder knoglesygdomme, tilskadekomster og restkategorien af andre årsager er der dog lidt flere blandt dem, som tidligere har været ansat i en nedslidende branche, som senere bliver hospitalspatient, sammenlignet med dem, som tidligere har været ansat i en af de øvrige brancher.

8.5 Arbejdsmarkedstilknytning efter ansættelse i en nedslidende branche

De foregående afsnit har dokumenteret, at flere blandt de ansatte i nedslidende brancher køber udvalgte receptpligtige medicintyper sammenlignet med de ansatte i de øvrige brancher. Denne tendens spores endvidere flere år tilbage i tiden – formodentlig fordi en del personer har været ansat i den samme branche over flere år. En eventuel sammenhæng mellem kontakter med hospitalsvæsenet og det at være ansat i en nedslidende branche er imidlertid knap så tydelig. Dog er der nogle tegn på, at der blandt personer, der har været ansat i en nedslidende branche, er flere, der i årene efter er hospitalspatient med knoglesygdomsdiagnoser, tilskadekomster samt andre ikke-specificerede årsager, når der sammenlignes med personer, som har været ansat i andre brancher.

I dette afsnit ser vi på, hvad det at have været ansat i en nedslidende branche kan betyde for de ansattes senere tilknytning – eller mangel på tilknytning – til arbejdsmarkedet. Det skal understreges, at der ikke er tale om afdækning af årsagsvirkningssammenhænge. Der er snarere tale om en beskrivelse af, om personer, der har været ansat i en nedslidende branche, har en anden arbejdsmarkedsprofil et antal år efter, sammenlignet med personer der har været ansat i de øvrige brancher.

Nogle medarbejdere kan blive så nedslidte, at de kommer på sygedagpenge i en længere periode, får tilkendt førtidspension eller selv vælger at gå på efterløn. Tilkendelser af førtidspension og udbetalinger af sygedagpenge har direkte implikationer for det kommunale udgiftsniveau. Det har udbetalinger af efterløn ikke, men det er stadig relevant at se på overgange til efterløn, fordi større tilgange fra fx særlige brancher reducerer udbuddet af arbejds-

kraft, som prognoserne jo viser, bliver mindre af demografiske årsager. I tabel 8.2 ser vi på arbejdsmarkedstilknytningen i 2008 blandt de personer, som i 2002 havde været ansat i hhv. en nedslidende eller en øvrig branche.

Tabel 8.2 Beskæftigelsesstatus i 2008 blandt personer, som var ansat i en af de fjorten nedslidende brancher i 2002 (aldersgruppen 25-70): Fredericia

Status i 2008	Ansæt i nedslidende brancher i 2002						Ansæt i øvrige brancher i 2002					
	Mænd		Kvinder		I alt		Mænd		Kvinder		I alt	
	Antal	(Andel)	Antal	(Andel)	Antal	(Andel)	Antal	(Andel)	Antal	(Andel)	Antal	(Andel)
Selvstændig	104	3,0	70	1,7	174	2,2	141	2,1	66	1,4	207	1,8
Lønmodtager	2710	77,0	3170	75,1	5880	76,0	5277	78,8	3729	76,8	9006	78,0
Ledig, aktiv., kontanthj.	95	2,7	137	3,2	232	3,0	149	2,2	138	2,8	287	2,5
Sygedagpenge og reval.	38	1,1	85	2,0	123	1,6	37	0,6	78	1,6	115	1,0
Førtidspension	57	1,6	116	2,7	173	2,2	89	1,3	90	1,9	179	1,5
Efterløn	178	5,1	292	6,9	470	6,1	303	4,5	331	6,8	634	5,5
Folkepension	168	4,8	185	4,4	353	4,6	379	5,7	224	4,6	603	5,2
Øvrige	56	1,6	85	2,0	141	1,8	102	1,5	98	2,0	200	1,7
Død eller udvandret	113	3,2	82	1,9	195	2,5	219	3,3	103	2,1	322	2,8
<i>I alt</i>	<i>3519</i>	<i>100,0</i>	<i>4222</i>	<i>100,0</i>	<i>7741</i>	<i>100,0</i>	<i>6696</i>	<i>100,0</i>	<i>4857</i>	<i>100,0</i>	<i>11553</i>	<i>100,0</i>
Gns. alder	43,0		43,0		43,0		43,5		42,7		43,2	

Ud af de 3.519 mænd, der i 2002 var ansat i en *nedslidende* branche, var 38 af dem (svarende til 1,1%) på sygedagpenge, revalidering og lignende i 2008. Ud af de 6.696 mænd, der i 2002 var ansat i en af de *øvrige* brancher, var 37 af dem (svarende til 0,6%) på sygedagpenge eller i revalidering i 2008. Selvom der er tale om små absolutte tal, så var der *andelsmæssigt* dobbelt så mange af dem, som var ansat i en nedslidende branche i 2002, på sygedagpenge seks år senere sammenlignet med dem, der var ansat i en af de *øvrige* brancher.

For at illustrere: Hvis sandsynligheden for at komme på sygedagpenge havde været ens blandt de to grupper ansatte, så skulle der kun have været 19 blandt de 3.519 mænd, der i 2002 var ansat i en nedslidende branche, som var gået på sygedagpenge i 2008 i stedet for de 38.

På samme måde ses der tegn på en større overgang til førtidspension blandt personer som tidligere har været ansat i nedslidende brancher. Blandt Fredericias 4.222 kvinder, som i 2002 var ansat i en nedslidende branche, var de 116 på førtidspension i 2008. Hvis sandsynligheden for at blive førtidspensioneret havde været ens blandt de to grupper ansatte, så skulle dette tal have været 78 i stedet for 116.

Interessant er det også at bemærke, at lige knap 7% af kvinderne i beskæftigelse i 2002 var gået på efterløn i 2008 – og den andel gælder for ansatte i både de nedslidende og de *øvrige* brancher. Blandt mændene var der imidlertid en større andel blandt de ansatte i nedslidende brancher (5,1%) som var gået på efterløn seks år senere sammenlignet med ansatte i de *øvrige* brancher (4,5%).

Tabel 8.3 viser de tilsvarende tal for nabokommunerne. På mange måder ligner billedet, det vi ser i Fredericia, men der er en interessant nuance. Ser man på de mænd, som i 2002 var ansat i en nedslidende branche i hhv. Fredericia og nabokommunerne, var det hhv. 1,6% og 2,2% som var gået på førtidspension i 2008. Selvom det er små procentsatser, svarer det til, at blandt Fredericias mænd, som i 2002 arbejdede i nedslidende brancher, skulle 79 personer have været på førtidspension i 2008 i stedet for de 57, hvis andelen havde været den samme som i nabokommunerne. Det kan der naturligvis være mange årsager til denne "oversandsynlighed" for at komme på førtidspension i nabokommunerne. Det kan være, at typen af arbejde er mere nedslidende, eller det kan være, at praksis omkring tilkendelse af førtidspension er lidt anderledes i de forskellige kommuner (se fx Kolodziejczyk et al. 2010 for en diskussion af kommunernes forskellige praksis vedrørende tilkendelse af førtidspension). Det er ikke muligt inden for denne analyses rammer at afdække, hvilken af disse forklaringer, der betyder mest.

Tabel 8.3 Beskæftigelsesstatus i 2008 blandt personer som var ansat i en af de fjorten nedslidende brancher i 2002 (aldersgruppen 25-70): Nabokommuner

Status i 2008	Ansæt i nedslidende brancher i 2002						Ansæt i øvrige brancher i 2002					
	Mænd		Kvinder		I alt		Mænd		Kvinder		I alt	
	Antal	(Andel)	Antal	(Andel)	Antal	(Andel)	Antal	(Andel)	Antal	(Andel)	Antal	(Andel)
Selvstændig	281	3,5	194	1,7	475	2,4	612	2,9	271	1,8	883	2,4
Lønmodtager	6175	75,9	8990	77,1	15165	76,6	16696	78,9	12176	78,8	28872	78,9
Ledig, aktiv., kontanthj.	178	2,2	265	2,3	443	2,2	394	1,9	305	2,0	699	1,9
Sygedagpenge og reval.	93	1,1	216	1,9	309	1,6	129	0,6	224	1,4	353	1,0
Førtidspension	183	2,2	301	2,6	484	2,4	241	1,1	253	1,6	494	1,3
Efterløn	366	4,5	771	6,6	1137	5,7	853	4,0	945	6,1	1798	4,9
Folkepension	413	5,1	452	3,9	865	4,4	1.124	5,3	639	4,1	1763	4,8
Øvrige	143	1,8	212	1,8	355	1,8	341	1,6	290	1,9	631	1,7
Død eller udvandret	304	3,7	262	2,2	566	2,9	773	3,7	346	2,2	1119	3,1
<i>I alt</i>	<i>8.137</i>	<i>100,0</i>	<i>11.663</i>	<i>100,0</i>	<i>19.800</i>	<i>100,0</i>	<i>21.163</i>	<i>100,0</i>	<i>15.449</i>	<i>100,0</i>	<i>36.612</i>	<i>100,0</i>
Gns. alder	42,8		42,5		42,6		42,6		42,1		42,4	

De ovenstående betragtninger tager udgangspunkt i personer, som er på arbejdsmarkedet i en bestemt periode. Det hører imidlertid med til billedet, at blandt nytilkendte førtidspensionister havde rigtig mange af dem slet ikke nogen fast tilknytning til arbejdsmarkedet i årene op til deres tilkendelse af førtidspension. For at illustrere dette, ser vi i tabel 8.4 på personer som i løbet af perioden 2005-2008 var ”nye” hhv. førtidspensionister, efterlønsmodtagere og langtidssyge³⁹. Blandt de nye førtidspensionister i Fredericia Kommune havde 61% af dem slet ikke nogen tilknytning til arbejdsmarkedet fire år forinden. Det samme mønster gælder også nye førtidspensionister i nabokommunerne og landet som helhed, om end andelen er lidt lavere.

Tabel 8.4 Andel af nye førtidspensionister, efterlønsmodtagere og langtidssygemeldte i 2005-2008 i Fredericia, nabokommunerne og hele landet som ingen arbejdsmarkedstilknytning havde fire år tidligere

	Nye førtidspensionister			Nye efterlønnere			Nye langtidssyge		
	Fredericia	Nabo	Danmark	Fredericia	Nabo	Danmark	Fredericia	Nabo	Danmark
Andel UDEN arbejdsmarkedstilknytning fire år tidligere	60,7	57,6	54,9	14,6	17,3	19,6	23,0	24,1	23,9

Personer, som har været ansat i en nedslidende branche, er ”overrepræsenterede” blandt grupperne af sygedagpengemodtagere, førtidspensionister og efterlønsmodtagere. Blandt mænd, som har været ansat i en nedslidende branche, er der færre i Fredericia, som senere bliver førtidspensionerede, sammenlignet med i nabokommunen. Vi kan ikke sige, om det skyldes forskellen i typen af nedslidende arbejde ude på de enkelte arbejdspladser, eller om det skyldes forskelle i kommunernes praksis omkring tilkendelsen af førtidspension. Der er endvidere tegn på, at Fredericias kvindelige erhvervsaktive dog går på efterløn i samme omfang, uanset hvilken branche de har været tilknyttet i årene op til. Det skal erindres, at rigtig mange førtidspensionister slet ingen arbejdsmarkedstilknytning har i årene op til deres tilkendelse af pension.

8.6 Branchetilknytning forud for førtidspension, efterløn og lange sygdomsforløb

I dette afsnit ser vi på, hvilken branche de nye hhv. førtidspensionister, efterlønsmodtagere og langtidssyge, som *havde* et arbejde fire år før, var beskæftiget i. Tabel 8.5 viser, at godt hver tredje (35,1%) nye førtidspensionist havde en fortid med ansættelse inden for offentlige og personlige tjenesteydelser, selv om disse ’kun’ udgjorde 23,7% af den samlede branchefordeling. Med andre ord tyder disse tal på, at personer, som har været ansat inden for offentlige og personlige tjenesteydelser, er ”overrepræsenteret” blandt nye førtidspensionister. Andelen ligger på niveau med landsgennemsnittet (34,3%) og lidt under andelen i nabokommunerne (37,8%).

³⁹ Langtidssyge personer er personer, som i perioden 2005-2008 havde modtaget sygedagpenge mere end 75% af et år, efter et år hvor de ikke havde modtaget sygedagpenge i mere end 14 dage.

Vi har set nærmere på, hvilken stillingskategori disse personer havde inden for det offentlige, året inden de overgik til førtidspension. Blandt fredericiaborgerne havde de fleste af disse nye førtidspensionister været offentligt ansat som lønmodtagere på grundniveau (22%), som lønmodtagere uden nærmere angivelse (16%) og som lønmodtagere på mellemniveau (13%). Herudover havde 11% været på sygedagpenge året inden, og knap 6% havde været beskæftigede uden løn. Kun meget få havde været i aktivering eller på fleksydelse.

Vender vi tilbage til tabel 8.5, ser man på langtidssygemeldte, at et lignende branchemønster gør sig gældende som for førtidspensionister. Når det gælder nye efterlønsmodtagere i Fredericia, havde forholdsvis flere af disse været ansat i industrien og inden for offentlige og personlig tjenesteydelser fire år tidligere, når der sammenlignes med den generelle branchestruktur.

Tabel 8.5 Branchetilknytning fire år tidligere blandt personer, som i perioden 2005-2008 fik tilkendt førtidspension, gik på efterløn og oplevede år på længerevarende sygedagpenge

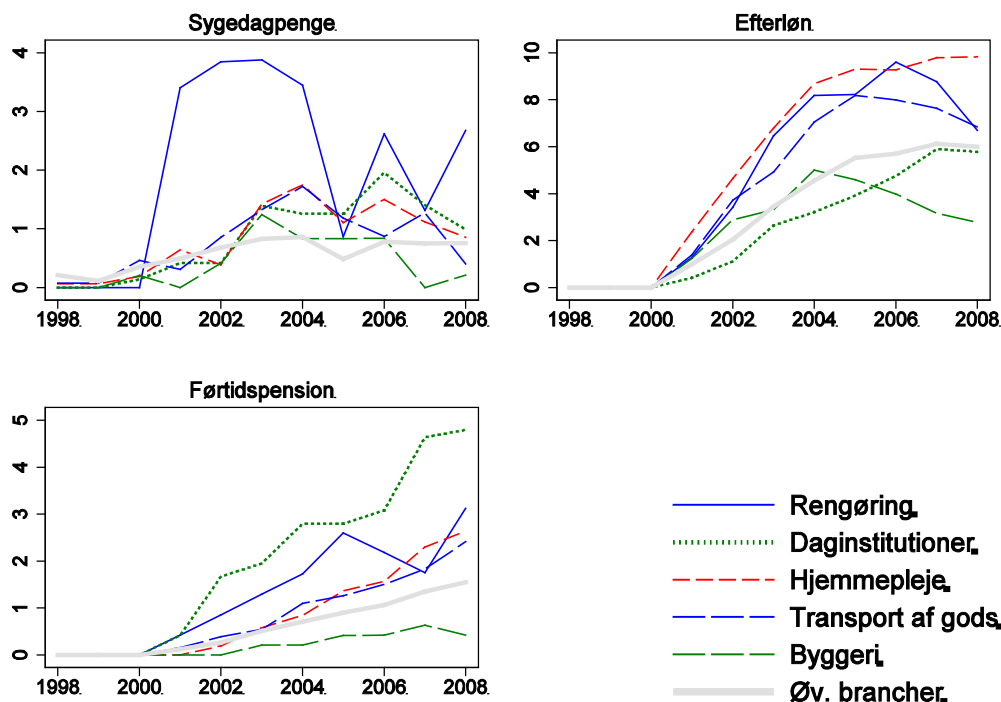
	Brancher for nye førtidspensionister (2005-2008) fire år tidligere			Brancher for nye efterlønnere (2005-2008) fire år tidligere			Brancher for nye langtidssyge (2005-2008) fire år tidligere		
	Fredericia	Nabo	Danmark	Fredericia	Nabo	Danmark	Fredericia	Nabo	Danmark
Landbrug	0,7	1,0	2,0	0,5	0,3	0,9	0,0	0,4	1,4
Råstofudvinding	6,6	4,0	4,6	6,4	6,8	4,4	7,5	7,4	5,1
Industri	8,2	8,3	8,7	12,6	11,9	10,1	4,8	8,9	8,8
Energi	2,0	3,9	4,4	3,6	3,4	3,5	2,6	3,5	3,6
Bygge og anlæg	3,9	4,3	5,1	7,3	6,2	6,3	7,0	3,0	5,3
Handel og service	12,5	12,2	11,7	11,0	13,5	11,4	11,8	14,5	13,9
Transport, post og tele	11,8	8,2	7,6	11,9	7,6	9,7	11,4	8,2	8,0
Finansiering	14,1	15,5	15,8	11,5	13,7	14,3	18,9	17,7	13,9
Offentlige tjenester	35,1	37,8	34,3	29,2	32,3	33,4	34,6	32,9	35,8
Uoplyst branche	5,2	4,8	5,8	6,1	4,4	5,9	1,3	3,5	4,3
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal MED brancheoplysning	305	950	3.626	1.265	3.333	15.396	228	571	2.201

Blandt de førtidspensionister og langtidssyge, som havde været i arbejde fire år forinden, var der forholdsvis mange, der kom fra et job i den offentlige sektor, når der sammenlignes med den overordnede branchefordeling i Fredericia Kommune. Efterlønsmodtagere er karakteriseret ved, at forholdsvis flere har haft arbejde inden for industrien sammenlignet med den almindelige branchefordeling.

8.7 Udvalgte nedslidende brancher og faggrupper i Fredericia

I afsnit 8.2 så vi, at blandt de fredericiaborgere, som er ansat i en nedslidende branche, er følgende specifikke brancher blandt dem, som ansætter flest: daginstitutioner, døgninstitutioner og hjemmepleje ('Hjemmepleje' i figur 8.6), transport af gods, opførsel, nedrivning og færdiggørelse af byggeri (samlet til 'Byggeri' i figur 8.6) samt rengøring. I det følgende ser vi på de personer, der har været ansat i en af de nævnte nedslidende brancher i de tre år 1998, 1999 og 2000, og ser på, hvor mange af dem, der overgår til hhv. førtidspension og efterløn i årene herefter, jf. figur 8.6. Til sammenligning er personer, som har været ansat i en af de øvrige brancher i samme periode, også taget med.

Figur 8.6 Andele af personer, som i 1998, 1999 og 2000 var ansat i udvalgte nedslidende brancher, oplever hhv. perioder med langtidssygefravær, overgår til efterløn eller får tilkendt førtidspension i Fredericia Kommune

Tager vi afsæt i personer ansat i de øvrige brancher, viser figuren, at det er meget få (under 1%), som kommer på sygedagpenge af mindst to ugers varighed i årene efter. I årene 2003-2006 ligger andelen af sygedagpengemodtagere en anelse højere blandt ansatte i dag- og døgninstitutioner samt hjemmepleje. Niveaulet er dog forholdsvis lavt – under 2% i alle åre-

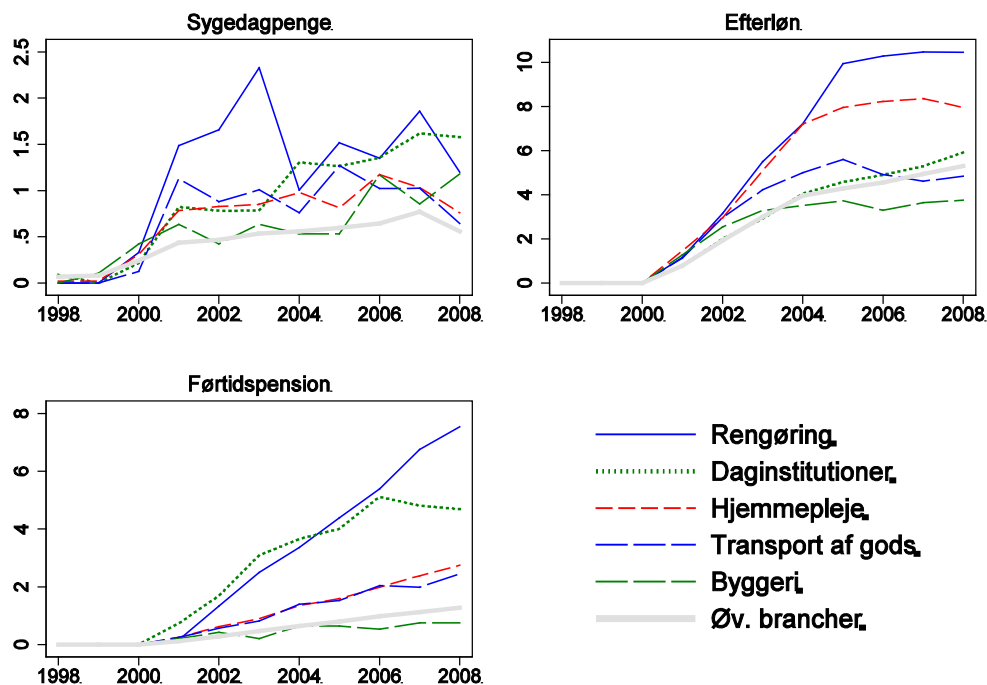

ne. En undtagelse er rengøringsbranchen. Her er der et betydeligt hop i andelen på sygedagpenge i årene 2001-2004, men her skal man være opmærksom på, at der er tale om få personer (ca. 200) i denne specifikke branche.

Vender vi blikket mod overgangen til efterløn, er det interessant at bemærke, at ansatte i døgninstitutioner og hjemmepleje, transport af gods samt rengøring i højere grad går på efterløn end andre. Ansatte i daginstitutioner går på efterløn i stort set samme omfang som ansatte i øvrige brancher, og ansatte i transport af gods gør det i mindre omfang. Anderledes ser det ud med hensyn til overgange til førtidspension. Ansatte i daginstitutioner overgår i højere grad til førtidspension end ansatte i de øvrige brancher. Som med efterløn ser vi, at døgninstitutioner og hjemmepleje, transport af gods samt rengøring er brancher, hvor forholdsvis flere kommer på førtidspension sammenlignet med alle andre brancher på nær daginstitutioner. Det skal bemærkes, at det, at mange førtidspensionister tidligere har været ansatte i det offentlige, kan skyldes, at de fx har været i offentlige løntilskudsjob eller arbejdsprøvning i perioden op til tilkendelsen af førtidspension. Det er også muligt, at tilstrømningen til førtidspension sker i flere trin, og at en del af en eventuel nedslidning er sket i andre typer job, som den enkelte arbejdstager siden har skiftet ud til fordel for job i den offentlige sektor.

I figur 8.7 ser vi på langvarige sygedagpengeperioder og overgange til efterløn og førtidspension blandt ansatte i de samme nedslidende brancher som før, denne gang blot i nabokommunerne. Hvad angår andelen af sygedagpengemodtagere kan vi konstatere, at der ligesom i Fredericia er et stort sygefravær blandt rengøringspersonale sammenlignet med de øvrige brancher, men også at der er tale om forholdsvis få personer, hvilket betyder, at der er store udsving over årene. Til forskel for Fredericias ansatte i 'transport af gods'-sektoren skiller de ansatte i nabokommunerne i samme branche sig *ikke* ud fra de øvrige brancher, hvad angår overgangen til efterløn. Ligesom i Fredericia sender daginstitutioner forholdsvis mange på førtidspension i nabokommunerne, men det gør rengøringsbranchen i nabokommunerne også. Som i tilfældet med Fredericia bemærkes det, at et forholdsvis lille antal observationer gør, at der er ret store udsving i andelen af sygedagpengemodtagere i rengøringsbranchen over tid.

Figur 8.7 Andele af personer, som i 1998, 1999 og 2000 var ansat i udvalgte nedslidende brancher, oplever hhv. perioder med langtidssygefravær, overgår til efterløn eller får tilkendt førtidspension i nabokommunerne

Ansatte i daginstitutioner overgår i højere grad til førtidspension end ansatte i både andre nedslidende brancher og i øvrige brancher (der ikke klassificeres som særligt nedslidende). Dette ses blandt erhvervsaktive i både Fredericia og i nabokommunerne. Rengøring og hjemmepleje er brancher, hvor de ansatte oftere går på efterløn sammenlignet med andre brancher – også dette er karakteristisk for både Fredericia og nabokommunerne. Fredericia skiller sig ud fra sine naboer ved at ansatte i godstransportbranchen også er relativt mere tilbøjelige til at gå på efterløn sammenlignet med ansatte i andre brancher. Ansatte i rengøringsbranchen er oftere på sygedagpenge end ansatte i andre brancher.

I det foregående (tabel 8.5) har vi set, at der er tegn på en vis ”overrepræsentation” blandt de ansatte, som arbejder inden for offentlige og personlige tjenesteydelser, hvad angår langtids sygdom, tilkendelse af førtidspension og – dog i lidt mindre grad – overgang til efterløn. Derudover har vi set, at 37% af de personer, som er ansat i de særligt nedslidende brancher, er ansat i daginstitutioner samt i døgninstitutioner og hjemmeplejen (figur 8.1). Ved at sammenholde disse informationer har vi derfor i dette afsnit valgt at fokusere på SOSU’er, pædagoger og sygeplejersker, som er de faggrupper, som typisk arbejder i dag- og døgninstitutioner samt hjemmeplejen, og som har med fysisk og/eller psykisk krævende arbejde at gøre. Til sammenligning medtager vi også gruppen af læreruddannede og kontoransatte⁴⁰.

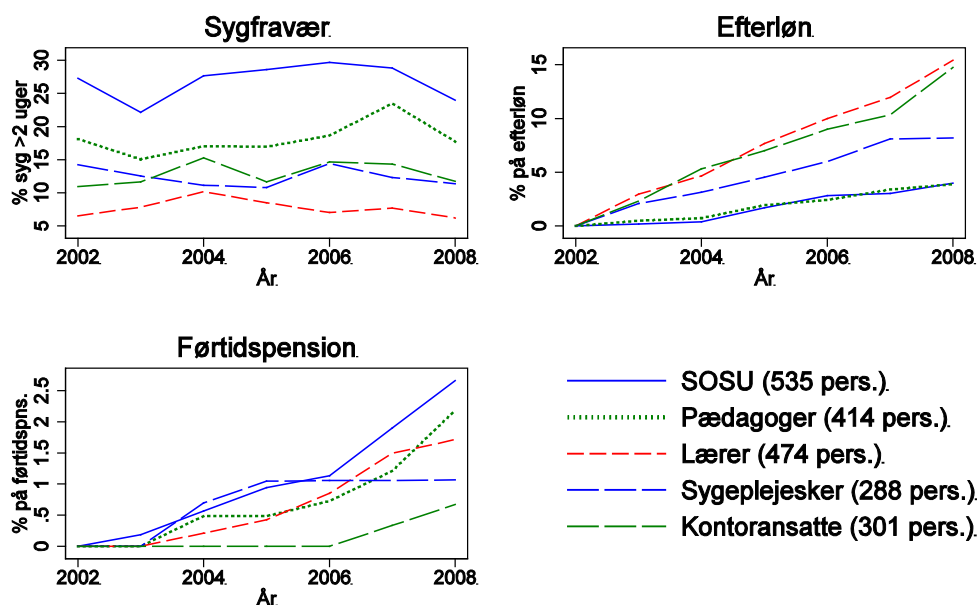
I figur 8.8 ser vi på disse faggrupper med relevante uddannelses- og stillingskombinationer i 2002, og hvordan deres gennemsnitlige sygefravær (med varighed over to uger på et år)

⁴⁰ Der er *ikke* betinget på, at personen fx er ansat i den offentlige sektor.

så ud i årene 2002-2008. Vi ser også på udviklingen i andelen af personer, som går på efterløn og får tilkendt førtidspension i samme periode.

Figur 8.8 Andele af udvalgte fag-/uddannelsesgrupper, som i årene efter 2002 hhv. oplever perioder med langtidssygefravær, overgår til efterløn eller får tilkendt førtidspension i Fredericia Kommune

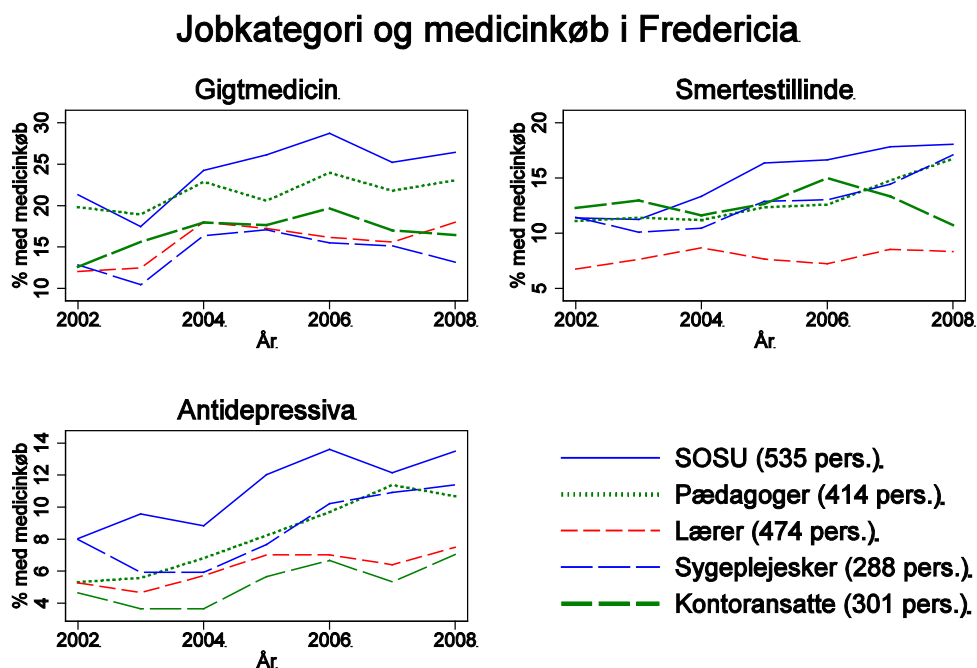
Jobkategori og senere arbejdsmarkedstilknytning i Fredericia

Note: Kategorier er defineret på baggrund af fag og uddannelse i 2002.

Det første, der står klart, er, at SOSU'erne har et noget højere sygefravær end de øvrige faggrupper. I alle årene er mellem 25 og 30% af SOSU'erne på sygedagpengeforløb, som varer mere end 14 dage. Pædagogerne er den faggruppe, som har næstmest sygefravær. Mellem 10-15% af sygeplejerskerne og de kontoransatte har sygefraværsperioder på mere end 14 dage, mens lærerne ligger lavest med mellem 5 og 10%. Hvad angår overgange til førtidspension, ligger og så her SOSU'erne i front, efterfulgt af pædagoger, lærere og sygeplejersker. Det er meget få kontoransatte, som får tilkendt førtidspension. Blandt overgangene til efterløn er det derimod lærere og de kontoransatte, der dominerer billedet. Sygeplejersker ligger midt i feltet, mens SOSU'erne og pædagogerne ligger i bunden.

Figur 8.9 Medicinkøb blandt udvalgte faggrupper i Fredericia Kommune

Note: Kategorier er defineret på baggrund af fag og uddannelse i 2002.

Figur 8.9 viser, at SOSU'erne køber gigtmedicin, smertestillende og antidepressiva i større omfang end de øvrige faggrupper. Pædagoger og sygeplejersker har endvidere et forholdsvis højt købsniveau, hvad angår antidepressiva og smertestillende. Lærere adskiller sig fra de øvrige faggrupper ved at have et forholdsvis lavt købsniveau af smertestillende. Både lærere og kontoransatte har et forholdsvis stabilt og lavt købsniveau af antidepressiva.

Helt generelt har ansatte i den offentlige sektor en større tilbøjelighed til at blive førtidspensionister, langtidssygemeldte og – i mindre omfang – efterlønsmodtagere sammenlignet med ansatte i andre brancher. Især dag- og døgninstitutioner samt hjemmeplejen identificeres som særligt nedslidende brancher. Her er faggrupper som SOSU'er, pædagoger og sygeplejersker repræsenteret. Vi finder, at de lavest uddannede blandt dem – SOSU'erne og pædagogerne – har mere sygefravær og flere overgange til førtidspension end de lidt højere uddannede sygeplejersker. SOSU'er køber endvidere mere gigtmedicin, smertestillende og antidepressiva sammenlignet med alle de andre grupper. Pædagogers og sygeplejerskers forbrug af smertestillende og antidepressiva er på niveau med hinanden. Opsummerende kan det konstateres, at især SOSU'erne, men også pædagogerne, synes at have mere nedslidende arbejde end fx sygeplejersker.

8.8 Sammenfatning

I de senere år har Fredericia Kommune haft udgifter til overførselsindkomster som fx førtidspension og sygedagpenge, der har ligget på et forholdsvis højt niveau. Med udsigt til færre borgere i den erhvervsaktive alder i fremtiden, står Fredericia Kommune derfor over for den udfordring, der ligger i at sikre, at den arbejdsstyrke, der er til rådighed, er så sund som mu-

lig, og at risikoen for arbejdsrelateret nedslidning minimeres. Dette er vigtigt for den enkelte borgers livskvalitet og mulighed for at forsørge sig selv. Men det er også vigtigt i forhold til, at Fredericia Kommunes udgiftsbehov på overførselsområdet ikke kommer til at udgøre et unødigt stort pres på de serviceydelser, kommunen tilbyder.

I dette kapitel har vi derfor undersøgt eventuelle sammenhænge mellem branchestrukturen i Fredericia Kommune og helbredstilstanden hos kommunens erhvervsaktive borgere. Ansættelse i visse brancher kan være mere eller mindre nedslidende – fysisk eller psykisk. Vi har brugt Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) definition af fjorten særligt nedslidende brancher. Vi finder, at Fredericia har forholdsvis flere borgere ansat i disse særligt nedslidende brancher sammenlignet med nabokommunerne og landet som helhed. Derudover er andelen af ansatte i de nedslidende brancher steget en smule blandt fredericia-borgerne over perioden 1998-2007, mens de tilsvarende andele har været konstante i nabokommunerne og landet som helhed. Der er med andre ord særlig grund til at være opmærksom på den potentielle helbredsrisiko, ansættelse i de nedslidende brancher udgør for Fredericias borgere.

Ser vi nærmere på, *hvilke* af de fjorten nedslidende brancher der dominerer, finder vi, at der blandt de fredericiaborgere, som i 2007 var ansat i en nedslidende branche, var 37% ansat i en dag- eller døgninstitution eller i hjemmeplejen. Det er en forholdsvis stor andel, med den er dog 7 procentpoint mindre end i nabokommunerne. Med andre ord udgør nogle af de helt centrale og borgernære offentlige arbejdspladser en potentiel udfordring for Fredericia Kommune i forhold til samspillet mellem beskæftigelse og helbred. Godstransport står omvendt for en dobbelt så stor andel af de ansatte i nedslidende brancher i Fredericia sammenlignet med andelen af de ansatte i nedslidende brancher i nabokommunerne og på landsplan.

Negative helbredseffekter af ansættelse i en nedslidende branche kan tænkes at give sig udtryk i et større behov for medicin. Vi finder, at der er flere personer, der køber fx gigtmedicin, smertestillende og antidepressiva blandt dem, som har været ansat i en nedslidende branche, i sammenligning med personer, som har været ansat i en af de øvrige brancher. For nogle typer af medicin synes denne forskel at øges lidt med tiden. Det gælder fx for køb af smertestillende, sovemedicin og antidepressiva. Mønstrene og tendenserne genfindes i store træk i Fredericias nabokommuner.

Foruden forhøjet medicinforbrug kan ansættelse i en nedslidende branche tænkes at resultere i flere skadestuebesøg, hospitalsindlæggelser eller ambulante behandlinger – i hvert tilfælde for visse diagnoser, som kan tages som indikatorer for arbejdsrelaterede sygdomme eller skader. Vi finder, at det generelt er meget få blandt de erhvervsaktive, som kommer i kontakt med hospitalsvæsenet i forbindelse med skadestuebesøg, indlæggelser eller ambulante behandlinger. Opdeler man på, om personerne har været ansat i en nedslidende branche eller ej, er der ikke de store forskelle at spore, hvad angår hospitalskontakter. Når det gælder knoglesygdomme, tilskadekomster og restkategorien af andre årsager, er der dog lidt flere blandt dem, som tidligere har været ansat i en nedslidende branche, som senere bliver hospitalpatient, sammenlignet med dem, som tidligere har været ansat i en af de øvrige brancher.

Vi har også set på, hvad dét at have været ansat i en nedslidende branche kan betyde for de ansattes senere tilknytning – eller mangel på tilknytning – til arbejdsmarkedet. Det viser

sig, at personer, som har været ansat i en nedslidende branche, er ”overrepræsenterede” blandt sygedagpengemodtagere, førtidspensionister og efterlønsmodtagere. Blandt mænd, som har været ansat i en nedslidende branche, er der færre i Fredericia, som senere bliver førtidspensionerede, sammenlignet med i nabokommunen. Vi kan ikke sige, om det skyldes forskellen i typen af nedslidende arbejde ude på de enkelte arbejdspladser, eller om det skyldes forskelle i kommunernes praksis omkring tilkendelsen af førtidspension.

Blandt de førtidspensionister og langtidssyge, som havde været i arbejde fire år forinden, var der forholdsvis mange, der kom fra et job i den offentlige sektor, når der sammenlignes med den overordnede branchefordeling i Fredericia Kommune. Det skal bemærkes, at det at mange førtidspensionister tidligere har været ansat i det offentlige, kan skyldes, at de fx har været i offentlige løntilskudsjob eller arbejdsprøvning i perioden op til tilkendelsen af førtidspension. Det er også muligt, at tilstrømningen til førtidspension sker i flere trin, og at en del af en eventuel nedslidning er sket i andre typer job, som den enkelte arbejdstager siden har skiftet ud til fordel for job i den offentlige sektor.

Det viser sig, at ansatte i daginstitutioner i højere grad overgår til førtidspension end ansatte i både andre nedslidende brancher og i øvrige brancher (der ikke klassificeres som særligt nedslidende). Dette ses blandt erhvervsaktive i både Fredericia og i nabokommunerne. Rengøring og hjemmepleje er brancher, hvor de ansatte oftere går på efterløn sammenlignet med andre brancher – også dette er karakteristisk for både Fredericia og nabokommunerne. Fredericia skiller sig derimod ud fra sine naboer ved, at ansatte i godstransportbranchen også er relativt mere tilbøjelige til at gå på efterløn sammenlignet med ansatte i andre brancher. Ansatte i rengøringsbranchen er oftere på sygedagpenge end ansatte i andre brancher.

Vi har endvidere set nærmere på følgende faggrupper: SOSU’er, pædagoger og sygeplejersker. De er typisk ansat i dag- og døgninstitutioner samt hjemmeplejen, som netop synes at være de brancher, hvor forholdsvis mange overgår til førtidspension. Vi finder, at SOSU’erne og pædagogerne har mere sygefravær og flere overgange til førtidspension end sygeplejerskerne. SOSU’er køber endvidere mere gigtmedicin, smertestillende og antidepressiva sammenlignet med alle de andre grupper. Pædagogers og sygeplejerskers forbrug af smertestillende og antidepressiva er på niveau med hinanden. Opsummerende kan det konstatere, at især SOSU’erne, men også pædagogerne, synes at have mere nedslidende arbejde end fx sygeplejersker.

Litteratur

- Ankestyrelsen (2008): *Førtidspensioner: Årsstatistik 2007*. København: Ankestyrelsen.
- Houlberg, K. (2011): *Teknisk vejledning til ECO Nøgletal 2011*. København: AKF.
www.eco.dk/teknisk/tekniskvejledning2011.pdf (20. januar 2011).
- Houlberg, K. & K.B. Jensen (2010): *Kommunernes økonomiske situation og udgiftspolitiske prioriteringer*. København, AKF.
- Kolodziejczyk, C. & K.B. Jensen (2010): *Kommunernes tilkendelse af førtidspension og visitering til fleksjob – En opfølgende analyse*. AKF Notat. København: AKF.
- Kolodziejczyk, C.; H.L. Andersen, K.B. Jensen & S.H. Andersen (2010): *Kommunernes tilkendelse af førtidspension og visitering til fleksjob*. AKF Working paper, 2010(09) 2. udgave, AKF.
- Muusmann Research & Consulting (2006): *Fredericia Kommunes medfinansiering af sygehusudgifter*. Maj 2006.
- REGLAB (2010): *Vækstens Anatomi – vækst og velstandsudvikling i de mellemstore byer*. November 2010.
- Region Syddanmark (2010): *Kontur – Fredericia Kommune 2010*.
- Velfærdskommissionen (2006): *Fremtidens velfærd – vores valg*. Kapitel 6 ”Hurtigere og bedre gennem uddannelsessystemet” og kapitel 10 ”Globalisering, uddannelse og forskning”.

English Abstract

A Socioeconomic Analysis of the Municipality of Fredericia, Denmark

Over the past six to eight years, the Municipality of Fredericia in Denmark has created a potential for further economic growth through substantial investments in commercial areas, development of the city centre and general infrastructure. Budgetary imbalances, however, constitute a serious challenge in terms of taking full advantage of this growth potential. This report identifies the socioeconomic characteristics and changes that represent the greatest challenges for Fredericia's economic situation. One of the greatest challenges that lie ahead is to improve the level of education among Fredericia's young adults. This will enable this group to obtain a more stable labour market attachment. Another challenge lies in preventing further influx to health related income transfers such as sickness benefits and early retirement benefits. The analysis is based on economic indicators for the Danish municipalities as well as individual register-based data.

Bilag 1

Sammenligningsgrupper for Fredericia i ECO Nøgletal 2010

Kommunestørrelse: 40-60.000 indb.	Børnepasning: højt udgiftsbehov	Folkeskole: middel udgiftsbehov	Ældre og handicappede: lavt udgiftsbehov
Kalundborg Bornholm Faaborg-Midtfyn Varde Vejen Fredericia Holstebro Syddjurs Favrskov Skanderborg Ringkøbing-Skjern Hedensted Skive	Vejle Fredericia Helsingør Kolding Odense Ringsted Aarhus	Faaborg-Midtfyn Brønderslev Billund Middelfart Esbjerg Horsens Holstebro Aabenraa Kolding Odder Ikast-Brande Norddjurs Bornholm Stevns Kalundborg Fredericia	Skanderborg Favrskov Stevns Aabenraa Esbjerg Odder Holstebro Fredericia Ikast-Brande Helsingør Kolding Kalundborg Hedensted
Kontanthjælp og arbejdsmarkeds- foranstaltninger: højt udgiftsbehov	Sygedagpenge: højt udgiftsbehov	Førtidspensioner: højt udgiftsbehov	Personlige tillæg: højt udgiftsbehov
Aalborg Randers Esbjerg Bornholm Kalundborg Fredericia Helsingør Aarhus Odense	Varde Ringkøbing-Skjern Billund Vejen Skive Aabenraa Fredericia Ikast-Brande Kalundborg Bornholm Norddjurs	Fredericia Ikast-Brande Faaborg-Midtfyn Varde Vejen Bornholm Billund Kalundborg Norddjurs Esbjerg	Aalborg Randers Bornholm Kalundborg Horsens Norddjurs Esbjerg Fredericia Ringsted Aarhus Helsingør Odense
Boligsikring: højt udgiftsbehov	Børn og unge med særlige behov: middel udgiftsbehov	Voksne med særlige behov: højt udgiftsbehov	Tilbud til udlændinge: højt udgiftsbehov
Helsingør Esbjerg Aalborg Fredericia Odense Aarhus	Kolding Ikast-Brande Horsens Aalborg Billund Vejen Herning Middelfart Skive Ringsted Randers Faaborg-Midtfyn Fredericia Norddjurs	Aalborg Randers Bornholm Fredericia Kalundborg Helsingør Esbjerg Aarhus Odense	Esbjerg Vejle Kolding Fredericia Horsens Ringsted Helsingør Odense Aarhus

Revalidering og løntilskud: middel udgiftsbehov	Fritid, biblioteksvæsen, kultur mv.: højt udgiftsbehov	Vejvæsen: middel udgiftsbehov	Redningsberedskab: lavt udgiftsbehov
Vejle	Esbjerg	Horsens	Aarhus
Stevns	Aalborg	Silkeborg	Odense
Silkeborg	Fredericia	Fredericia	Aalborg
Ringsted	Odense	Vejle	Kolding
Favrskov	Helsingør	Viborg	Esbjerg
Kolding	Aarhus	Skanderborg	Randers
Kalundborg		Holstebro	Horsens
Rebild		Herning	Skanderborg
Herning		Kalundborg	Fredericia
Horsens		Faaborg-Midtfyn	Silkeborg
Viborg		Ringsted	Helsingør
Middelfart		Skive	
Syddjurs			
Holstebro			
Bornholm			
Fredericia			
Brønderslev			
Randers			
Administration: middel udgiftsbehov	Natur- og miljøbeskyttelse: lavt udgiftsbehov	Sundhedspleje og tandpleje: højt udgiftsbehov	Sundhedsvæsen, genoptræning og forebyggelse: højt udgiftsbehov
Hedensted	Helsingør	Vejle	Randers
Viborg	Fredericia	Aabenraa	Kalundborg
Ringkøbing-Skjern	Ringsted	Aalborg	Odense
Esbjerg	Odense	Ikast-Brande	Fredericia
Holstebro	Stevns	Kolding	Helsingør
Middelfart	Skanderborg	Horsens	Esbjerg
Ikast-Brande	Aarhus	Kalundborg	
Brønderslev	Billund	Ringsted	
Varde	Middelfart	Esbjerg	
Fredericia	Favrskov	Helsingør	
Vejle	Odder	Aarhus	
Rebild	Horsens	Fredericia	
Skive	Rebild	Odense	
Helsingør	Kolding		
Billund			
Odder			

Analyse af den socioøkonomiske struktur i Fredericia Kommune

Formålet med denne rapport er at identificere de socioøkonomiske strukturer og bevægelser, der udgør de største udfordringer for Fredericia Kommunes økonomi, og som synes at stå i vejen for bedre udnyttelse af vækstpotentialet i kommunen. Én af Fredericia Kommunes største udfordringer ligger i at højne uddannelsesniveaet blandt især de yngre borgere, da dette blandt andet vil sikre en mere stabil tilknytning til arbejdsmarkedet. Derudover ligger der en udfordring i at forhindre yderligere vækst i tilgangen til sundhedsrelaterede overførselsindkomster såsom sygedagpenge og førtidspension. Analysen gør brug af ECO Nøgletal samt beskrivende analyser af individbaserede registerdata.